

SÂKÎNÂME

(Nev'î-zâde Atâyî)

Dr. Muhammet KUZUBAŞ

etüt yayımları

Dr. Muhammet KUZUBAŞ

Sâkînâme (Nev'î-zâde Atâyî)

isbn: 978-975-8217-92-2

SÂKÎNÂME

(Nev'i-zâde Atâyî)

Dr. Muhammet KUZUBAŞ

İstanbul 2009

isbn: 978-975-8217-92-2

Edebiyat Dizisi: 69

© **etüt yayınları**

pazar mah. pazar camii sok. no : 12

tel : 362 4200570 fax: 362 4322031

55020 – samsun

ÖNSÖZ

İlk örnekleri Arap ve İran edebiyatlarında görülen sâkînâme, 14. yüzyıldan itibaren Türk edebiyatında da ilgi görmeye başlamıştır. Edebiyatımızdaki macerası Harizmî (14. yy) ve Ali Şir Nevâî (15. yy) gibi şairlerle başlayan sâkînâme türüyle ilgili olarak dikkatimizi çeken ilk orijinal eser, 16. yüzyıl şairlerinden Revânî'nin *İşretnâme*'sidir. Revânî, bu alanda kendisinden sonra gelen şairlere önemli bir kapı açmıştır. Revânî'yi İşretî, Fuzûlî, Hâletî ve Şeyhülislâm Yahyâ vb. şairler takip eder.

17. yüzyılın ilk çeyreğinde yine bu alanda müstakil bir mesnevi yazan önemli bir şair karşımıza çıkar: Nev'î-zâde Atâyî. Çalışmamızın konusunu da Nev'î-zâde Atâyî'nin *Sâkînâme (Âlemnüümâ)* adlı mesnevisi oluşturmaktadır. *Sâkînâme (Âlemnüümâ)*, bu alanda edebiyatımızda önde gelen eserlerden biridir. Sâkîden, içkiden, içki âlemlerinden ve içki âlemlerine ait çeşitli öğelerden söz eden *Sâkînâme (Âlemnüümâ)*, gerek yazıldığı dönemde, gerekse sonraki yüzyıllarda beğeniyle okunmuştur. Türklerin mesnevi alanında Arap ve Fars şairlerinden hiç de geri olmadığını gösterme amacıyla kaleme alınan bu eser; konu, konunun işlenişi ve orijinalliğiyle haklı bir başarı kazanmıştır.

Bugüne kadar, edebiyatımızdaki önemi tartışılmayacak kadar kesin olan bu mesnevinin metniyle ilgili ciddi bir çalışma yapılmamıştır. Edebiyatımızda bu alandaki boşluğu dolduracağına inandığımız çalışmamız, 17. yüzyılın genel durumuna değinilen Giriş'ten sonra

dört ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Nev'î-zâde Atâyî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölüm sâkî ve sâkînâme kavramları hakkındadır. Üçüncü bölümde *Sâkînâme (Âlemnüimâ)* mesnevisi muhteva ve şekil açısından incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise *Sâkînâme (Âlemnüimâ)* mesnevisinin on nüshadan yola çıkılarak oluşturulmuş metni yer almaktadır. Çalışmamız, Sonuç ve Kaynakça bölümleriyle sona ermektedir.

Daha önce *doktora tezi* olarak hazırladığımız bu çalışmamız sırasında danışmanlığımızı üstlenerek bize yol gösteren muhterem hocam Prof. Dr. Mustafa ÖZBALCI Beyefendi'ye sonsuz şükranlarımı sunarım

Dr. Muhammet KUZUBAŞ
Samsun 2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
İÇİNDEKİLER.....	3
GİRİŞ.....	7

1. BÖLÜM

SÂKÎNÂMELER

I- Sâkî ve Sâkînâme Kavramı.....	10
II- Sâkînâmelerin Gelişimi.....	13

2. BÖLÜM

NEV'Î-ZÂDE ATÂYÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

I- Hayatı.....	15
II- Eserleri.....	16
1- Manzum Eserleri.....	16
A- Divan.....	16
B- Hamse.....	16
a- Sâkînâme (Âlemnümâ)	16
b- Nefhatü'l-Ezhâr.....	17
c- Sohbetü'l-Ebkâr.....	23
d- Heft-hân.....	24
e- Hilyetü'l-Efkâr.....	25
2- Mensur Eserleri.....	25
A- Hadâikü'l-Hakâik Fi Tekmiletî'ş-Şakâik.....	25

B- El-Kavlü'l-Hasen Fî Cevâbi'l-Kavli Limen.....	26
C- Münşeât.....	26
D- Zeyl-i Siyer-i Veysî.....	26

3. BÖLÜM

SÂKÎNÂME (ÂLEMNÜMÂ) MESNEVİSİ

I- Kaynaklara Göre Sâkînâme Mesnevisi.....	27
II- Sâkînâme Mesnevisinin Yazılış Sebebi ve Tarihi.....	29
III- Sâkînâme Mesnevisinin Muhtevası.....	33
1- Tevhîd, Münâcât, Na't ve Mi'râc.....	33
2- Padişahın Övgüsü ve Lehistan Seferi.....	42
3- Zamandan Şikayet.....	49
4- Boğaz ve Hisar.....	52
5- Sâkî.....	57
6- Sıfat-1 Mey..	59
7- Sıfat-1 Tâk.	61
8- Sıfat-1 Hum.	61
9- Sıfat-1 Câm.	62
10- Sıfat-1 Sürâhî.....	63
11- Sıfat-1 Pîr-i Mugân.....	64
12- Sıfat-1 Meyhâne.....	65
13- Musikiyle İlgili Kavramlar.....	67
14- İşret Gecesi.....	69
15- Sıfat-1 Mum.	70
16- Sıfat-1 Arak..	71

17- Ayıplanan Kişiler.....	73
18- Dört Mevsim.	77
A- Bahar.....	77
B- Yaz.....	79
C- Sonbahar.....	81
D- Kış.....	82
19- Gönül.....	83
20- Sâkînâme’de Aşk.....	85
21- Sâkînâme’de Tasavvuf.....	88
IV- Sâkînâme’de Atasözleri ve Deyimler.....	90
1- Atasözleri.....	92
2- Deyimler.....	93
V- Sâkînâme’de Vezin, Kafiye ve Redif.....	96
1- Vezin.....	96
2- Kafiye ve Redif.....	100
A- Kafiye.....	100
B- Redif.....	102
a- Ek Redifler.....	102
b- Kelime Redifler.....	102
c- Hem Ek Hem de Kelime Redifler.....	102
VI- Dil Özellikleri.....	102
VII- Edebî Sanatlar.....	104
1- Hüsn-i Ta’lîl.....	104
2- İstiâre.....	104
3- Leff ü Neşr.....	104

4- Mübâlâğa.....	104
5- Telmih.....	105
6- Tenasüp.....	105
7- Teşbih.....	105
8- Teşhis.....	105
9- Tezat.....	106
VIII- Nüsha Tavsifleri.....	106
1- III. Ahmed.....	107
2- Ali Emirî.....	107
3- Bağdatlı Vehbî.....	107
4- Esad Efendi (E1).....	107
5- Esad Efendi (E2).....	108
6- Hamidiye.....	108
7- Laleli.....	108
8- Lala İsmail.....	108
9- Revan	108
10- Veliyyüddin Efendi.....	108
4. BÖLÜM	
SÂKÎNÂME (ÂLEMNÜMÂ) MESNEVİSİNİN METNİ.....	110
NÜSHA FARKLARI.....	210
SONUÇ.....	224
KAYNAKÇA.....	226

GİRİŞ

17. yüzyılın ilk yarısı, Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyıldaki ihtişamını devam ettirme çabasında olduğu bir dönemdir. Yüzyılın başında Almanya sınırlarına dayanan Osmanlı Devleti, Estergon ve Uyvar gibi önemli yerleri topraklarına katar. Yine bu yüzyılda Lehistan ve Avusturya ile çeşitli savaşlar yapılır. Ordu Batı'da uğraşırken, Doğu'da İran, Revan'ı kendi hakimiyeti altına alır. Osmanlı-İran savaşları 1639'da imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması'na kadar sürer. Doğu'da ve Batı'da yapılan savaşlar, ordunun iyice yıpranmasına sebep olur.

Osmanlı Devleti dışta çeşitli savaşlarla uğraşırken, içte de birtakım sıkıntılarla mücadele etmek zorunda kalır. Zaman zaman padişahların tecrübesizliğinden yararlanan saray kadınlarının ve ehil olmayan saray ağalarının devlet yönetiminde etkili olmaları merkezî otoriteyi zayıflatmıştır. Ayrıca gittikçe artan ahlaki çöküntü ve toplumsal yozlaşma ülkede başıboşluk ve huzursuzluk ortamının doğmasına yardımcı olmuştur. Tımar sisteminin bozulması, başta İstanbul olmak üzere büyük şehirlerin nüfuslarının hızla artması ve Anadolu'da çıkan Celali isyanları halkın devlete olan güvenini azaltmıştır. Bütün bunlar, özellikle şehirlerde işsizliğe ve güvenliğin bozulmasına yol açmıştır. II. Osman, IV. Murad gibi yetenekli padişahlar ve Merzifonlular gibi paşalar düzeni sağlamaya çalışsalar da, 1699'da imzalanan Karlofça Antlaşması'yla birlikte gelen gerileme ve çöküş sürecini engellemeye muktedir olamamışlardır.

17. yüzyılda devletin ekonomisinde de ciddi bir bozulma meydana gelmeye başlamıştır. Sık sık yapılan savaşlar, coğrafî keşiflerin etkisiyle ticaret yollarının yön değiştirmesi, kapitülasyonların giderek Avrupalı devletlerin sömürü aracı haline gelmesi, saray masraflarının artması ve vergilerin yükseltilmesi üzerine taşrada yaşayanların vergilerini ödemekte zorluk çekmeleri ekonomiyi de oldukça sarsmıştır.

Yaşanan toplumsal ve siyasî kargaşalara rağmen edebî faaliyetler 17. yüzyılda da devam eder ve Şeyhülislâm Yahyâ, Atâyî, Nef'î, Nâilî, Nâbî, Sâbit gibi önemli şairler yetişir. Bu yüzyılda divan şairlerinin önemli bir bölümünde yeni konular, orijinal hayaller ve

düşünceler ortaya koyma temayülü hakim olur. Önceki yüzyıllarda işlenen konular, artık şairlerimizin ilgisini çekmez. Şairlerimiz, yeni bir şeyler ortaya koyma arayışındadırlar. Bu arayışlar, *Sebk-i Hindî* üslubuyla birlikte, temeli önceki yüzyıllara dayanan yerlileşme hareketinin edebiyatımızdaki etkisinin artmasıyla neticelenir.

17. yüzyılda önemli bir edebî ekol kabul edilen *Sebk-i Hindî*'nin en önemli özellikleri olarak anlamda giriftlik, mübalağalı anlatım, uzun Arapça ve Farsça tamlamalar ve derin bir tasavvuf dikkati çeker. Bu üslubun önemli temsilcileri Nâîlî, İsmetî, Fehîm ve Neşâtî'dir.

Yüzyıldaki diğer önemli hareket yerlileşmedir. Yerlileşmenin temelleri aslında önceki yüzyıllara dayanır.¹ Arapça ve Farsça kelimelerin şiir dilinde ağırlıklarını iyice hissettirmeleri, bazı şairlerde tepki meydana getirir. Bu tepki, öncelikle Arapça ve Farsça kelimeler yerine Türkçe kelimeleri tercih etme şeklinde kendini gösterir. Türkî-i Basit olarak da bilinen bu hareketin esası, yabancı kelime ve tamlama kullanmaksızın halkın diliyle ve deyiş özellikleri ile şiirler yazma anlayışına dayanır. 15. yüzyılda Aydınlı Visâlî, 16. yüzyılda Tatavlı Mahremî ve Edirneli Nazmî, bu hareketin ilk önemli temsilcileri olarak bilinir. Köprülü'ye göre, Visâlî, Mahremî ve Nazmî'nin özellikle dil hususunda gösterdikleri çabanın ciddi bir takipçisi yoktur. (Köprülü 1966: 383). Önemli divan şairlerinden Ahmed Paşa ve Necâtî'de de Visâlî, Mahremî ve Nazmî'nin gösterdiği duyarlılığın etkilerine rastlamak mümkündür (Üzgor 1983: 39-42). Adı geçen şairlerin, millî bir edebiyatın teşekkülünde önemli bir rol oynadıklarını söylemek yerinde olacaktır.

17. yüzyıla gelindiğinde, kimi şairler artık değişimi muhtevada gerçekleştirme gayreti içerisine girerler. O zamana kadar Arap ve Fars edebiyatlarına ait konuların işlenmesi ve şairlerin bu konulardan sıkılarak yeni konular bulma arayışları, onları yerlilik hareketine yöneltir.

---

¹ Türk edebiyatında yerlileşme hareketini hakkında geniş bilgi için bakınız: Fuad Köprülü. 1966. "Millî Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri". **Edebiyat Araştırmaları**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yüzyılın önemli bir şairi olan Nev'î-zâde Atâyî'nin mesnevilerinde bu arayışın izleri fazlasıyla görülmektedir. Mesnevilerinde biçimsel olarak gelenekten kopmayan Atâyî, bu arayışın sonucu olarak (azımsanamayacak ölçüde) yerli konuları ve mekanları işlemeyi tercih etmiştir. *Sohbetü'l-Ebkâr*'da Nasreddin Hoca fıkrası bile anlatan şair, *Heft-hân*'da (konu olarak genellikle Doğu edebiyatlarından esinlenmesine rağmen) İstanbul ve çevresine de yer vermiş; *Nefhatü'l-Ezhâr* mesnevisinin büyük bir bölümünde ise yine yerli konuları işlemeye çalışmıştır. Yirmi adet küçük hikâyenin anlatıldığı *Nefhatü'l-Ezhâr*'daki hikâyelerin çoğunda olay, Osmanlı Devleti sınırları içerisinde cereyan eder. Çalışmamızın konusunu teşkil eden *Âlemnümâ (Sâkînâme)* mesnevisi, 17. yüzyılda şairlerin yeni konular bulma ve buldukları yeni konuları şiirde işleme gayretinin bir mahsulüdür. Atâyî, mesnevilerinde atasözleri ve deyimleri sık sık kullanır. Safâyî'nin *Tezkire*'sinde dile getirildiğine göre, Atâyî bu yönleriyle, Sâbit gibi şairlere önderlik etmiştir (Safâyî 2005: 125). Nitekim, Sâbit'in halka inerek ve halkın içinden konular seçerek oluşturduğu *Derenâme*² ve *Berbernâme* gibi mesnevileriyle birlikte *Divan*'ında kullandığı atasözleri ve halk söyleyişlerinin çokluğu Safâyî'nin bu görüşünü destekler niteliktedir.

---

² Bu mesnevi için bakınız: Turgut Karacan. 1990. **Derename Mesnevisi**. Sivas: Dilek Matbaası.

1. BÖLÜM

SÂKÎNÂMELER

I- Sâkî ve Sâkînâme Kavramı

Sâkî kelimesi, Arapça *saky* kökünden gelmektedir. *Sulamak* anlamına gelen *saky* kelimesinden pek çok kelime türetilmiştir (Toptaş 1991: 119). Fiil-i mazisi *sakâ*, suladı anlamındadır. *Essakâ* su vermek, su içirmek; *istekâ* su istemek; *tesekkâ*, sulanıp içine sinmekle gereği gibi doymak; *essâkiye* su kanalı, su dolabı (Sarı: 374) bunlardan bazılarıdır. Ayrıca “eskiden evlere su dağıtan kişilere ve İstanbul’da kırbalarla evlere Kırk Çeşme Suyu taşıyan suculara sakâ / sakkâ denirdi” (Onay 1992: 358). Yine “İstanbul’da Terkos ve Elmalı su bentlerinin tesisinden evvel su getirenlere de bu ad verilirdi” (Pakalın 1993: 97).

Sâkî de bu kelimeler gibi *saky* kökünden türemiştir. Çoğulu “sukât” olan “sâkî” (Sarı: 374), Osmanlıca-Türkçe Lügat’ta “içki ve su dağıtan” (Devellioğlu 1993: 915); Kâmûs-ı Türkî’de “su veren, su dağıtan; bezm-i işrette içilen şarap vesâireyi kadehlere döküp dağıtan adam, kadeh sunan” (Sami 1989: 700) şeklinde anlamlandırılmaktadır. Karahan ise, *sâkînin* aslında *su arayıcı* anlamına geldiğini fakat Ferheng-i Fârisî’de “su veya şarabı başkasına sunan” biçiminde açıklandığını söyler (Karahan 1980: 117). Yeni Lügat’ta “sulayan, içecek veren, sucu” (Yeğin 1974: 605) şeklinde anlam verilen *sâkî*, Farsça sözlükte de “içki dağıtan” şeklinde tanımlanmaktadır (Olgun vd. 2005: 192). A. Talat Onay’a göre, “dinî günlerde bilhassa muharremde halka su dağıtarak para toplayan cerrârları sakalardan ayırmak için sâkî denirdi” (Onay 1992: 358). *Sâkînin* müennesi olan “sâkiye, meyhanede garsonluk yapan kadın” (Toptaş 1991: 119) demektir. Kısaca, *sâkî* kelimesinin *su ve içki dağıtan kişiler* için kullanıldığını söylemek mümkündür.

Nâme kelimesinin eskiden pek çok anlamlarda kullanıldığını görüyoruz. Öncelikle *nâme*, “eskiden birine, bir iş için yazılan genel anlamda mektup için kullanılırdı. Ayrıca kitap ve sayfa hakkında da

“nâme” kelimesi kullanılır ve bu konuyu belirten bir ismin sonuna gelirdi. Gazânâme, Esrârâme, Sindbâdnâme, Merzubannâme, Ferhadnâme, vb. gibi” (Karahan 1980: 117).

Nâme kelimesinin kullanım alanları bunlarla sınırlı kalmaz. *Bu kelime*, “belge, broşür, dergi vb. evrak hakkında da kullanılırdı. Bunlar daha çok resmi işlemlerde kullanılan vekâletnâme, şehâdetnâme, icâzetnâme, kanunnâme gibi bileşik isimlerdi. Nâme ayrıca, hükümdarların menkıbeleri ve kahramanlıklarını terennüm eden mesnevilerin adlarının sonuna eklenir: Şahnâme, Hudaynâme vb.” (Karahan: 117-118).

Sâkî-nâme, *sâkî* ve *nâme* kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş ve “sâkî risalesi, sâkî kitabı” gibi anlamlara gelen Farsça birleşik bir kelimedir. Genel olarak sâkînâme, divan şairlerinin, sâkîye hitaben söyledikleri manzumelerdir. Sâkînâmenin, konuyla ilgili olarak yazılan kaynaklarda çeşitli tanımlamaları mevcuttur: Agâh Sırrı Levend, sâkînâmeleri “sâkîden, içkiden, içkinin çeşitlerinden, meclisten, kadehten, sürahiden, meyden, mahubdan topluca bahseden eserler olduğunu söyleyerek mesnevilerdeki bölüm sonlarında, ara sıra “sâkînâme” başlığı altında iki beyitlik küçük bir bağlantı ile sâkîye seslendiğini” de ekler (Levend 1988: 160). Abdülkadir Karahan, sâkînâmelerin bazen “bağımsız kitaplar olarak” kaleme alındığını; bazen çoğunlukla “belli bir konuda hazırlanan mesnevi türündeki eserlerde sırası gelince” yer aldığını; bazen de “divanlarda terkib-i bend, terci-i bend ve kaside” şeklinde de olabileceğini ifade etmektedir (Karahan 1980: 118). Tunca Kortantamer de “sâkîye seslenmeler yoluyla içkiyi –daha çok şarabı- ve içki meclislerinin araç, gereç ve âdetlerini, içkiyle uzaktan yakından ilgili pek çok düşünce, duygu ve kavramı bazen tasavvufî, bazen dünyevî olarak bir bütün halinde ele alıp, işleyen şiirlere Nizâmî’den bu yana sâkînâme denilmeye başlandığını” söyler (Kortantamer 1997: 155). Son yıllarda sâkînâmelerle ilgili çalışmalar yapan Mehmet Arslan ise sâkînâmeleri “mesnevi nazım şeklinde ve mütekârib bahrinde kaleme alınmış, sâkîye hitap edilerek hayatın geçici olduğu, ona bağlanmamak gerektiği gibi ahlâkî, felsefî ve tasavvufî öğütleri şarap, kadeh, sâkî ve ilgili kelimelerle anlatan manzum eserler” olarak tanımlamaktadır. Daha sonra “ağırlıklı olarak

mesnevi nazım şekli tavsiye edildiği ve kullanıldığı halde terki-i bend, terci-i bend, kaside nazım şekilleriyle yazılmış bir çok sâkînâme örneği görüldüğünü; hatta murabba', rubâ'î ve gazel nazım şekilleriyle yazılan" sâkînâmelere de rastlandığını belirtmektedir (Arslan 2003: 15).

Sâkînâmeler her zaman gerçek anlamlar ihtiva etmezler. Bazı şairler, sâkînâmelerine tasavvufî anlamlar yüklerler. Bu tür sâkînâmelerde sâkî, mürşid; mey, ilahî aşk; sâkîden mey isteyen ve âşık sâlik; sevgili, Allah; meyhane, dergah veya tekkedir.

Tasavvufî anlamlar içeren sâkînâmelerde, şarap (mey) insanoğlunu maddi âlemin sıkıntılarından kurtaran ve onu edebî varlık makamına ulaştıran hakikat kadehinin damlaları için kullanılan mecâzî bir kavram olmaktadır. Bu tür sâkînâme yazan şairlerin eserlerinde mey, meyhâne, sâkî, pîr-i mugân; hattâ mutrib, ney, çeng, def gibi musiki kavramları görünen anlamlarının dışında tasavvufî bir anlam ve kavramı karşılarlar (Arslan: 18).

Bütün bu yorumlardan da yola çıkarak sâkînâmeyi şöyle tanımlamamız mümkündür: *Sâkînâme*, sâkîden, içkiden, içki âlemlerinden, içki âlemlerine ait öğelerden söz eden; bazen müstakil bir mesnevi, bazen de çeşitli mesneviler veya divanlar içerisinde ayrı bir bölüm olarak kaleme alınan; mecazî ve gerçek anlamları bir arada bulunduran manzumelerdir.

Bütünüyle sâkî ve içki âlemlerine ait öğelerin işlendiği müstakil mesneviler dışındaki mesnevilerde zaman zaman şarap isteme kasdıyla sâkîye seslenişler içeren bölümler, bu türün *işlevselliği* açısından dikkat çekicidir. Bu seslenişler, yeni bir konuya geçmeden önce motivasyonun sağlanması ve ilham yolunun açılması gibi görevleri yerine getirirler. Sözgelimi, Atâyî'nin diğer bir mesnevisi olan *Nefhatü'l-Ezhâr*'da, şair asıl konuya geçmeden önce dinlenmek ve bir nefes almak ister.³ Pakalın'a göre bu, âdeta: "Bir kahve pişirin de biraz adam dinlensin." kabilinden bir şeydir. Uzunca

---

³ Nefhatü'l-Ezhâr'da yer alan bu bölüm için aşağıdaki Nefhatü'l-Ezhâr maddesine bakılabilir.

ve manzum hikâyelerde, sâkî ile bu yolda muhataba ve ondan zihin açıklığı için şarap istemek âdettir (Pakalın 1993: 99).

II- Sâkînâmelerin Gelişimi

Divan edebiyatının diğer edebî türlerinde olduğu gibi sâkînâmelerin de kaynağı Arap ve Fars edebiyatlarıdır. Sâkînâmelerin temellerini İslamiyet öncesi Arap şiirine dayandırmak mümkündür. İslamiyet öncesi dönemde, Arabistan'da şaraptan bahseden ve *hamriyyât* adı verilen şiirler yazılmaktaydı. İslamiyet'in gelişi ve içkinin yasaklanmasıyla birlikte, şarap içerikli şiirler de terkedilmişti. Ancak, Emeviler döneminden itibaren tekrar aynı içerikte şiirler yazılmaya başlandı. Bu şiirler, tam anlamıyla sâkînâme sayılamasa da, sâkînâmelerin temelini oluşturması açısından önemlidir. Özellikle 9. yüzyıldan itibaren divanlarda ayrı bir bölüm teşkil edebilecek kadar yer alan şarap şiirleri mevcuttur.⁴ Şarap ve şarabın etkileriyle ilgili olarak Arap edebiyatında dikkati çeken şairlerden bazıları şunlardır: Antere b. Şeddad, Tarafa b. Abd El-Bakri, Adî b. Zeyd, A'şâ El-Ekber, Lebid b. Rabia, Ebu Mihcan, Yezid b. Abdülmelik, II. Velid, Müslim b. El-Vâlid, Muhammed b. Abdullah, Ebu Nüvâs, İbne'l-Fâred, Şemseddin Muhammed Nâveci vb.

İran edebiyatına gelince: İran edebiyatında da çok eski yüzyıllarda sâkînâmelere kaynaklık edecek türden şiirlere rastlamak mümkündür. Sasaniler döneminde ilk örnekleri görülen şarabı anlatan şiirler, yine İslamiyet'in kabulü yıllarında terkedilmiş; ancak sonraki yüzyıllarda yeniden rağbet bulmuştur. İran edebiyatında sâkînâme türünün ilk örneği olarak Nizâmî'nin *Şerefname*'sinde yer alan ve birkaç beyitten oluşan bölümler kabul edilmektedir. Bağımsız tasavvufî sâkînâmelerin ilki de Selmân-ı Sâvecî'nin *Divan*'ındaki sâkînâme içerikli *Tevhîd*'idir. İran edebiyatındaki şarapla ilgili şiir yazan başlıca şairler şunlardır: Abdullah Hâtifî, Abdurrahman-ı Talebânî, Meşhedî, Keşmirî, Hâcû-yı Kirmânî, Hâfız-ı Şirâzî, Şirvânî, Hakîm Pertevî, Abdurrahman-ı Câmî, Visâl-i Şirâzî, Mîrzâ Fasîh, Nizâmî, Ömer Hayyâm, Rûdekî-i Semerkandî, Selmân-ı Sâvecî, Feyzî-i Hindî, Urfî-i Şirâzî vb.

---

⁴ Eski Arap şiiri hakkında geniş bilgi için bakınız: Nihad Çetin. 1973. **Eski Arap Şiiri**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Türk edebiyatında ilk orijinal sâkînâme örneği olarak Edirneli Revânî'nin *İşretnâme* adlı eseri kabul edilmektedir. Revânî'ye gelinceye kadar müstakil bir sâkînâme olarak sayılmayan, ancak muhteva açısından sâkînâmeye benzeyen şiirler vardır. Harizmî'nin *Mahabbetnâme*'sindeki bölüm sonlarında ikişer beyitle sâkîye seslenmeler; Ahmed-i Dâî'nin terci-i bendi, Ali Şir Nevâyî'nin *Fevâidü'l-Kiber*'indeki bölümler bunlardan bazılarıdır. Edebiyatımızdaki diğer edebî türler gibi sâkînâme de zamanla büyük bir gelişme göstermiş; şairlerimiz tarafından pek çok sâkînâme kaleme alınmıştır. Edebiyatımızdaki sâkînâme türünde ürün veren pek çok şair bulunmaktadır: Harezmi, Ahmed-i Dâî, Ali Şir Nevâyî, Revânî, Sa'dî, Hayretî, Fuzûlî, İşretî Mustafa, Fevrî, Taşlıcalı Yahyâ, Cinânî, Beyânî, Fakîrî, Kafzâde Fâ'izî, Azmîzâde Hâletî, Nef'î, Atâyî, Şeyhülislâm Yahyâ, Riyâzî, Cem'î Mehmed, Subhîzâde Feyzî, Aynî, Şeyh Gâlib, Hoca Neş'et, İzzet Molla, Dâniş Mehmed Bey vb. Bu şairler dışında divanlarında veya çeşitli eserlerinde sâkînâme vadisinde küçük şiirler yazan şairlerimiz de vardır.⁵

---

⁵ Arap, İran ve Türk edebiyatlarında şarapla ilgili şiir yazan şairlerle ilgili geniş bilgi için bakınız:

- 1- Mehmet Arslan, 2003. **Aynî Sâkînâme**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- 2- Rıdvan Canım, 1998. **Türk Edebiyatında Sâkînâmeler ve İşretnâme**. Ankara: Akçağ Yayınları.

2. BÖLÜM

NEV'Î-ZÂDE ATÂYÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

I- Hayatı

17. yüzyılın en tanınmış şairlerinden birisi olan Nev'î-zâde Atâyî, ünlü divan şairi Nev'î Efendi'nin oğludur. Asıl adı Atâullah'tır. 991 / 1583 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babasının âlim ve şair bir kişi olması sebebiyle küçük yaşta ilim ve edebiyat meclislerinin havasını teneffüs etmiş, babasının vefatından sonra da Kafzâde Feyzullah Efendi'den ve Abdülhalim Efendi'den ilim tahsil etmiştir. 22 yaşında önce Canbaziyye müderrisliğine ve ardından da Lofça kadılığına tayin edilmiştir. Lofça'ya tayin edilmesi, aynı zamanda şairin neredeyse hayatının sonuna kadar sürecek olan kadılık macerasının da başlangıcıdır. Atâyî, Lofça'dan sonra Babaeski, Varna, Rusçuk, Silistre, Tekfurdağı, Hezergrad, Tırnova, Tırhala, Manastır ve Üsküp'te kadılık görevlerinde bulunmuştur. Atâyî'inin tasavvufla ilgilendiği ve Üsküdarlı Aziz Mahmud Hüdâyî'ye intisap ettiği çeşitli kaynaklarda ifade edilmektedir. Atâyî, Üsküp kadılığından azledildikten sonra İstanbul'a dönmüş ve 1635/1044 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Kabri, Şeyh Vefa Türbesi haziresinde babası Nev'î'nin kabrinin yanındadır.⁶

---

⁶ Nev'î-zâde Atâyî'nin hayatı ve eserleriyle ilgili olarak geniş bilgi için bakınız: Abdülkadir Karahan. 1993. "Nev'î-zâde Atâyî". **İslam Ansiklopedisi**. İstanbul: MEB Yayınları; Bursalı Mehmed Tahir. 1975: **Osmanlı Müellifleri**, c. 3. İstanbul: Meral Yayınevi; Kafzâde Fâizî. **Zübdetü'l-Eş'âr**, Süleymaniye Kütüphânesi Esad Efendi Bölümü, Numara: 2726; Nail Tuman. 1961. **Türkçe Hamseler Kataloğu**. İstanbul: MEB Yayınları. Rıza Edirnevî. **Tezkiretü's-Şu'ârâ**. Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Bölümü. Numara: 3539; Riyâzî. **Riyâzü's-Şu'ârâ**. Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Bölümü.. Numara: 314; Tunca Kortantamer. 1997. **Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi**, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları; Turgut Karacan. 1974. **Heft-hân Mesnevisi**. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

II- Eserleri

Nev'î-zâde Atâyî'nin eserlerini manzum ve mensur olmak üzere iki şekilde inceleyebiliriz:

1- Manzum Eserleri

A) Divan

Yüzyılın önemli şairlerinden birisi olan Nev'î-zâde Atâyî gazel, kaside vb. şiirlerini *Divan*'ında toplamıştır. Atâyî'nin *Divan*'ında bir mensur dibâce, 31 kaside, muaşşer, tahmis, 3 müseddes ve 299 gazel bulunmaktadır. Bu yönüyle eser, müretteb bir divan sayılabilir.⁷

B) Hamse

Hamse, beş adet mesneviyi bir araya getirerek oluşturulan külliyata verilen addır. Doğu edebiyatlarında ilk hamse yazarı Genceli Nizâmî'dir. Nizami'den sonra, gerek İran edebiyatında, gerekse Türk edebiyatında hamse yazma bir gelenek halini almıştır. Şairler genellikle Nizami'nin mesnevilerine nazireler yazma yoluna gitmişler, bazen onu üstün görmüşler; bazen de kendilerinin Nizami'den daha iyi bir şair olduklarını iddia etmişlerdir. 17. yüzyıl şairimiz Atâyî de Nizami'nin hamsesine karşılık olarak hamse yazmış şairlerimizdendir. Şaire asıl şöhretini kazandıran da bu hamsesidir. Atâyî'nin hamsesi *Sâkînâme (Âlemnümâ)*, *Nefhatü'l-Ezhâr*, *Sohbetü'l-Ebkâr*, *Heft-hân* ve *Hilyetü'l-Efkâr* adlı mesnevilerden oluşmaktadır. Bu mesnevilerin özellikleri kısaca şu şekildedir:

a- Sâkînâme (Âlemnümâ)

Sâkînâme (Âlemnümâ), Nev'î-zâde Atâyî'nin hamsesini oluşturan mesnevilerin birincisidir. Bu mesnevi ile ilgili ayrıntılı bilgi için inceleme ve metin bölümlerine bakınız.

---

⁷ Nev'î-zâde Atâyî'nin divanıyla ilgili olarak yapılmış doktora tez çalışması için bakınız: Saadet Karaköse. 1994.*Nev'î-zâde Atâyî Divanı, Kısmi Tahlil-Metin*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.

b- Nefhatü'l-Ezhâr

Nizâmî'nin *Mahzenü'l-Esrâr* adlı mesnevisine nazire olarak 1624 / 1034 yılında Tırnova'da yazılan *Nefhatü'l-Ezhâr* müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün veznindedir. *Nefhatü'l-Ezhâr*, yirmi bölümden (nefhadan) oluşur. Asıl konuya girmeden önce besmelenin fazileti, tevhîd, münâcât, na't, zamandan şikayet, mesnevinin yazılış sebebi gibi bölümler vardır. Şair konuya girmeden önce *Sâkînâme* adını verdiği kısa bir bölümle, ilham yolunun açılması için sâkîden mey ister. Konumuzla ilgisi sebebiyle *Sâkînâme* başlığını taşıyan bu bölümü sunmak istiyoruz:

SÂKÎ-NÂME

Şevke gel ey cür^ca-keş-i câm-ı quds
Şâkî-i bezm-i tarab-efzâ-yı üns
Kand-i lebün katre-i âb-ı hayât
Cür^cayı itseñ n'ola kaṭr-ı nebât
İtdi lebün aña meger feyz-i cân
Söylemeğe başladı şîşe hemân
Câm-ı ^caraḳla mey-i gül-gûn gerek
Subḥ-ı şafâdur tarab-efzûn gerek
Eyle ^caraḳla mey-i nâbı revân
Aklı kızılı gibi kıl hem-^cinân
Oldı ^caraḳ bir yaḳıcı dil-rübâ
^cAḳlını aldursa görenler revâ
Rûḥ-ı revân bâde-i rummânîdür
Câm-ı ^caraḳ cânumuzun cânıdur
Dem-be-dem üftâde-i ṭâḳ-ı fenâ
Meyde bulur ḥâsiyet-i mûmiyâ
Cevher-i mâhiyet-i Ḥâtemdür ol
Âb-ı ḥamîr-i tarab-ı Cemdür ol
Cüz^c-i kavî ḥâsiyet-i pür-tarab
Aşl-ı ferâḥ-ı mâ^a şûr u şaḡâb
Lem^casıdur ^cunsûr-ı nârı anuñ
Mâdde-i rûḥ-ı buḥârı anuñ
Nüşâ-i terkîb-i zemîn ü zemân
Bâ^ciş-i tertîb-i dimâḡ-ı cihân

Mâşîta-i rû-yı ʿarûs-ı tırâz
Şaykalî-i hançer-i müjgân-ı nâz
Hûmı ʿurûk içre mümedd-i hayât
Serde buhâr itmede tefrîh-i zât
Ġam ile ider neşvesi merdâne cenk
Ebr-i siyâh ile mişâl-i pelenk
Keyfi ki bir kez olma hâtıra
Bir daği ğam gelmeye hiç hâtıra
Bütler olup şem^c-şifat gele germ
Diller olur şa^cşa^ca-i meyle nerm
Bulsa hevâ ile n`ola iltihâb
Kûze- keş-i âteş-i meydür habâb
Meydür o hôş neşve-i ferhunde-zât
Sırr-ı Felâṭun-ı hum-ı Sumenât
Bulsa hum içre ne ʿaceb reng ü nâb
Sengde perverdedür ol la^cl-i nâb
Tâb virür humda olup cây-gîr
Sâyede devr eyler o mihr-i münîr
Her hum-ı mey-i kûh-ı bülend-vaḳâr
Zâhir olur kâhî serinde buhâr
Hum mı yâhud menzil-i hûrşid mi
Ya felek-i kevkeb-i nâhîd mi
Ġam degül ol humma irerse haṭar
Dürdî-i bâde ile reyâhîn biter
Zarfını lağv itmek için revâ
Olsa Horasânî-i kaşr-ı şafâ
Câm tolar şîşeler eyler şadâ
Şu küçüğün söz büyüğüdür velâ
Şîşe-i mey kaḳnüs-i âteş-feşân
Ya baṭ-ı berrîde ser-i hûn-çekân
Ansız olunmasa n`ola bezme ʿazm
Çünkü şurâhîdür olan rükn-i bezm
Humlar olup baḫr-ı muḫîti ferah
Sanki anuñ bir kulağıdur kadeḫ
Câm mı ya micmer-i ʿişret midür

Meş^cale-i râh-ı hidâyet midür
Câmdur âyine-i şâfi meniş
Kâr-ı Sikenderde yoķ ol gösteriş
Câm-ı Cemüñ belki budur mişķalı
K`oldı nuķûş dû-cihân münceli
Câmıdur ol küçek-i mengûş-dâr
Kim ola pîr-i muġâ hizmet-güzâr
Pîr-i muġândur Cem-i Cemşîd-ķaşr
Oldı âb-ı müşfik-i ebnâ-yı ^caşr
Duġter-i rez çün ola sermâyesi
Olsa ^caceb mi bu ķadar mâyesi
Çîn-i cebîn ile şifâ nüshası
Resm-i ġat-ı câmı devâ nüshası
Ķaşr-ı Cem olunduġı demde binâ
Âb-keş olmuşdı bu pîr-i dü-tâ
Mey-gedesi keştî-i deyrin Nûġ
Ķalmış içinde o re²îsü`l-fütûġ
Her tabaķa dolmuşa beñzer hemân
Pîş-i ķadem câm ile pîr-i muġân
Gülşen-i râz oldı o genc-i mefâķ
Maġzen-i gencîne gibi feyz-nâk
Meykede tâķında olan nerdübân
Baña yeter pâye-i ^cizzet hemân
Her ķişi müsta^cil-i menzil gerek
Ayak ayak ķat^c-ı menâzil gerek
Manzaradan câmuña raġşândur
Her yaña barmaķlı gülistândur
Keştî-i Nûġa urulunca binâ
Taġtası alınmış anuñ câ-be-câ
Anuñ çün ġarķa iken kâ³inât
Buldı o tûfân-ı belâdan necât
Ķâf ile şalar metâ^c-ı şafâ
Râh-ı neverdân-ı tarîķ-i vefâ
Dâ²im o bender-gehe olur revân
Anda olur cins-i ġurd-ı râyegân

Nâle-günân her birisi pîş ü pes
Gûy-ı süveydâ ile diller ceres
Her biri bir husrev-i Cem-i°tibâr
Hidmet-i pîrân ile pür-iştihâr
Bâde-keşân Rüstem-i şâhib-туhûr
Kimi Tehemten kimisi Pîl-zûr
Bârgеh-i Cem de sücûd eylemiş
Her biri işbât-ı vücûd eylemiş
Mülk-i ğama her biri Gîv-i belâ
Şandali-i şadra geçer ser-revâ
Yek-dem ider humını şahbâlaruñ
Şunsa dibin göstere deryâlaruñ
N’itsün aña cam-ı mey-i pür-ğabâb
Şîşe-i şavletümüz içre pür-şitâb
Vir bize sâkî hele bir iki câm
İdek el ile be-şürbü`l-müdâm
Câm-ı °arağ ile mey şun dem-be-dem
Baña ne dînâr gerek ne direm
Ayağa pür eyle mey-i ergavân
Pâye murâd eyleyene şun hemân
Tâb virilmezse eger bâdeden
°Ömr-i sebû deñlü turur mı beden
Kimseye yoğdur felegin ğürmeti
Biz daği fevt itmeyelüm fırsatı (Kuzubaş 2005: 61-65)

Atâyî, Sâkînâme’nin ardından mesneviyi oluşturan asıl bölüme geçer. Asıl bölüm yirmi nefhadan oluşur. Şair, her nefhadan sonra “destan” başlığı altında, nefhada dile getirdiği görüşleri desteklemek için bir hikâye anlatır. Nefhalarda ve destanlarda anlatılan konular kısaca şunlardır:

1. Nefha: *Nefhatü’l-Ezhâr*’ın birinci nefhası iki cihan hükümdarı Allah ve onun yeryüzündeki gölgesi hükmünde olan hükümdarlar hakkındadır. Destan başlığı altında, adı *Şehnâme*’de de geçen İnan hükümdarlarından Areş’e ait bir hikâye anlatılır.

2. Nefha: Aşkta ve aşkın insana etkisinden söz edilir ve konuyla ilgili olarak Hıristiyan bir kıza âşık olan Müslüman bir gencin hikâyesi anlatılır.

3. Nefha: Güzel sözün ve şiirin özellikleri hakkındadır. Destan bölümünde Atâyî'nin Nizâmî'ye duyduğu saygının, beslediği hürmetin bir göstergesi konumunda olan bir hikâye anlatılır.

4. Nefha: Mahlukat ve mahlukat üzerinde tecelli eden Allah'ın hikmetlerini anlatır. Destan bölümünde bir zâhidin başından geçen küçük bir olaydan söz eder.

5. Nefha: Bu nefhada “Vatan sevgisi imandandır” hadis-i şerifinden yola çıkılarak Anadoluhisarı ve çevresinin güzelliklerinden söz edilmektedir. Destan bölümünde, şairin Hz. Peygamber'i rüyasında görüşü hikâye edilir.

6. Nefha: Nefsin olgunlaşması ve bu yolda bir mürşide bağlı olma gereği üzerinde durur. Destan bölümü Şeyh Gülşenî'nin Mısır'dan İstanbul'a gelişi hakkındadır.

7. Nefha: Evliyanın himmet ve bereketinden söz edildikten sonra, destan bölümünde Sarı Saltuk Baba namıyla bilinen veli zatın kerameti anlatılır.

8. Nefha: Gösterişe kapılıp yapılan ibadetlerle gururlanmanın kötülüğünü ele alır. Konuyla ilgili olarak şair başından geçen bir olayı anlatır.

9. Nefha: İnsanlara izzet ve ikramda bulunmaktan, cömert davranmaktan söz eder. Destan bölümünde Hâtem-i Tayy'ın hikâyesini anlatır.

10. Nefha: Dalkavukluğu kendisine meslek edinenler hakkındadır. Şair, destan bölümünde bir maskaranın maskaralıklarından örnekler verir.

11. Nefha: Bu nefhada, insanların eksiklerini gözeten ve kusurlarını arayanların, düşecekleri komik durumlardan söz edilir. Daha sonra da Üsküp Müftüsü Muhammed Çelebi'nin başından geçen bir olay anlatılır.

12. Nefha: Kendilerini akıllı gören, insanları küçümseyen kişilere değinilir. Atâî, destan bölümünde yine Muhammed Çelebi ile ilgili bir kıssa anlatır.

13. Nefha: Nefis hakimiyetine dairdir. Atâyî, yine konuyla bağlantılı olarak Üsküp müftüsü Muhammed Çelebi'nin başından geçen bir olayı nakleder.

14. Nefha: Bu nefha güzel ve faydalı konuştukları düşüncesiyle boş konuşan ve böylece meclisleri kirleten insanlar hakkındadır. Destan bölümünde şair, güzel konuştuğunu zanneden bir kişinin düştüğü gülünç dururumu anlatır.

15. Nefha: Zinaya meyl etmemek ve zinadan uzak durmak hakkındadır. Şair bu konuyla ilgili düşüncelerini söyledikten sonra zina düşkününü bir gencin başına gelen ibret verici bir olaydan bahseder.

16. Nefha: Bu nefhada, ilahi aşka ve “mahbub”ların güzelliklerine değinildikten sonra, nefsin arzularına uyulmaması gereği vurgulanır. Konuyla ilgili olarak da şehvetine düşkün sapık bir kişinin yaptığı rezillikler anlatılır.

17. Nefha: İstimnânın kötülüğü ve zararları anlatılır. Nefhada anlatılan düşünceleri desteklemek için istimnâyı kendine alışkanlık eden bir kişinin perişan hali gözler önüne serilir.

18. Nefha: Nefse uyup dünya nimetlerine aldanmamak ve şehvetin kölesi olmamak gerektiğinden bahsedilir. Daha sonra da, Bursa'da yaşayan ve şehvetine uyduğu için rezil olan bir kişinin hikâyesi anlatılır.

19. Nefha: Haram mala el uzatmanın kötülüğü anlatıldıktan sonra, hırsızlık yapan bir kişinin, cezasını kendi kendine bulmasından söz edilir.

20. Nefha: Son nefha içki müptelâsı olanlar hakkındadır. Şair, içkinin kötülüklerini sıraladıktan sonra içkinin esiri olmuş bir gencin hikâyesini anlatır.⁸

---

⁸ Nefhatü'l-Ezhâr mesnevisinin metni ve konularıyla ilgili olarak bilgi için bakınız: Muhammet Kuzubaş. 2005. *Atâyî'nin Nefhatü'l-Ezhâr Mesnevisi*, Samsun: Deniz Kültür.

c- Sohbetü'l-Ebkâr

Tırhala'da 1625 / 1035 yılında fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün ölçüsüyle yazılmıştır. Bir bahar günü arkadaşlarıyla çıktığı kır gezisinde arkadaşlarından birisi, Câmî'nin *Sohbetü'l-Ebrâr* adlı mesnevisini çıkarır ve okumaya başlar. Farsça bilmeyenler, okunanlardan bir şey anlamadıklarını ve birisinin bunu Türkçe'ye çevirmesini isterler. Bu sırada birisi, Atâyî'ye, *Sohbetü'l-Ebrâr*'a karşılık olarak bir mesnevi yazmasını önerisinde bulunur. Diğerlerinin de öneriyi desteklemeleri üzerine şair, *Sohbetü'l-Ebkâr*'ı yazmaya karar verir.

Sohbetü'l-Ebkâr besmele, tahmid, münâcât, na't, mi'râc, IV. Murad ve Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin medhinden sonra asıl metni oluşturan bölümle devam eder; hâtîme ile sona erer. Asıl metni oluşturan bölümde kırk tane sohbet vardır. Bu sohbetlerin her birinin sonunda, sohbette değinilen konu ile ilgili olarak destan adı altında bir hikâye anlatılır. *Sohbetü'l-Ebkâr*'da geçen sohbetlerin ana konuları şöyledir:

1. sohbet, bütün yönleriyle aşk; 2. sohbet, ibadetin önemi; 3. sohbet, ilim ve irfanın önemi; 4. sohbet, alçakgönüllülük; 5. sohbet, ilim ve hikmet sahibi olmak için gayret göstermek; 6. sohbet, tembelliğin ve çalışkanlığın farkları; 7. sohbet, ölüm ve ölüm sonrası; 8. sohbet, gençleri baştan çıkarmaya çalışanlar; 9. sohbet, insanın yaşam biçimini Allah'ın verdiği akıl ve anlayış yardımıyla seçmesi gerektiği; 10. sohbet, talihin önemi; 11. sohbet, rüşvet ve rüşvetin meydana getirdiği zararlar; 12. sohbet, hükümdarların zulmü bırakıp adaletli davranmaları gereği; 13. sohbet, feraset, ve basiretin insanları değerlendirmedeki yeri; 14. sohbet, erdemli bir insan olmanın önemi; 15. sohbet, insanlara ikramda bulunmak; 16. sohbet, gerçek sevgi ve bağlılık; 17. sohbet, yalan söylemenin kötülüğü; 18. sohbet, güzel söz ve güzel sözün etkileri; 19. sohbet, akıl ve aklın insan hayatındaki önemi; 20. sohbet, yardımlaşma; 21. sohbet, kadınlara düşkün olan kişiler; 22. sohbet, içkinin zararları; 23. sohbet, cimriliğin zararları; 24. sohbet, sabrın önemi; 25. sohbet, zinanın kötülüğü; 26. sohbet, güler yüzlü olmanın faydaları; 27. sohbet, cömertlik; 28. sohbet,

insanın diline hakim olması gerektiği; 29. sohbet, yine cömertlik ve cömertliğin faydaları; 30. sohbet, şehvetin kölesi olmamak; 31. sohbet, yapılacak işlerde samimi olmak; 32. sohbet, güvenilir bir kişi olmanın insana kazandırdıkları; 33. sohbet, cesur yürekli olmak, 34. sohbet, şiir ve şairler; 35. sohbet, kazaya rıza göstermek; 36. sohbet, edepli olmak; 37. sohbet, verdiği sözde durmak; 38. sohbet, doğruluk; 39. sohbet, gençlerin nefislerine uymaları sonucunda başlarına gelebilecek kötülükler; 40. sohbet, düzenbaz kadınlara karşı uyanık olmak.⁹

d- Heft-hân

1626 / 1036 tarihinde fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilün ölçüsüyle Nizâmî'nin *Heft-Peyker* adlı mesnevisine nazire olarak yazılmıştır. Mesnevinin yazılış sebebi şu şekildedir: Şair, bir gün arkadaşları ile kır gezintisine çıkar. Gezide *Heft-Peyker*'i okurlar. Arkadaşları *Heft-Peyker*'i beğendiklerini söyleyince şair, *Heft-Peyker*'i eleştirmeye başlar ve *Heft-Peyker*'den daha iyi bir mesnevi yazabileceğini öne sürer. Bu konuyu derin derin düşünen şair, bir rüya görür. Rüyasında, babası, evlerinde yaptırdığı süt akan çeşmenin akmasını ister. Atâyî, babasının bu sözünden şiir yazması gerektiği sonucunu çıkararak *Heft-hân*'ı yazmaya başlar.

Heft-hân mesnevisi, besmele, münâcât, na't, Sultan Murad'ın medhi, Âhi-zâde Hüseyin Efendi'nin methi ve Sebeb-i Te'lîf-i Kitâb ile başlar. Bu bölümlerden sonra Âgâz-ı Kitâb-ı Heft-hân başlığı altında yedi meclis halinde yedi hikâyeye anlatılmaktadır. O yüzyılda moda olarak nitelendirilen mahublar üzerine yazılmış bir mesnevidir. Konu tasavvufa bağlanır.

Birinci hikâyede, Şam kadısı Merhaba'nın sevdiği kızla mutlu bir hayata kavuşması uğrunda karşılaştığı engeller anlatılır. İkinci hikâyeye, Mâhân padişahı Hurşid Şah'ın oğlu Behzad ile, oğluna âşık olan veziri arasında geçen mücadeleleri ele alır. Üçüncü hikâyeye, Gazneli Mahmud'un, Ayaz adında bir gençle tanışması ve Ayaz'ın Gazneli Mahmud'a vezir olmasından söz eder. Dördüncü hikâyeye,

⁹ Sohbetü'l-Ebkâr mesnevisinin metni ve konularıyla ilgili bilgi için bakınız: Muhammet Yelten. 1998. *Sohbetü'l-Ebkâr*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Bağdat Şâh'ının oğlu Ferruh-zâd'ın hocası ile arasında oluşan sevginin Şâh tarafından hoş karşılanmaması üzerine Bağdat'tan uzaklaşması ve Şâh'ın ölümünden sonra Bağdat'a dönüp Şâh olmasını anlatır. Beşinci hikâye, Rey'de geçer ve Abdullah adında bir gencin Şâh'ın yanında bulunan Şatır'la geçen aşk macerasından söz eder. Altıncı hikâyede, Belh emiri Seyfeddin'in Şâdân adındaki oğlunun maceraları anlatılır. Yedinci hikâye ise Tayyip ile Tâhir'in başlarından geçen olaylar hakkındadır.¹⁰

e- Hilyetü'l-Efkâr

Hamsenin son mesnevisi olan *Hilyetü'l-Efkâr* son zamanlara kadar bilinmemekteydi.. Atâyî'nin dört mesnevisi olduğu ve Divan'ıyla birlikte manzum eserlerinin sayısının beş olduğu sanılıyordu. Çeşitli kaynaklarda *Hilyetü'l-Efkâr*'ın adının geçmesine rağmen metni elde değildi. Ancak 1948 yılında Agâh Sırrı Levend, *Hilyetü'l-Efkâr*'ın eksik olan nüshasına ulaştı ve yayımladı. Levend tarafından yayımlanan metin münâcât, hamd, iki beyitlik bir na't, mi'râc, mahbûb ve ceng başlıklı iki küçük parçanın yer aldığı 110 beyitten oluşmaktadır. Aradan geçen süre içerisinde mesnevinin tam metnine hala ulaşamamıştır. Atâyî'nin diğer mesnevilerinin nüsha sayılarının çokluğuna karşın *Hilyetü'l-Efkâr*'ın fazla bilinmeyişi ve henüz tam nüshasına ulaşamamış olması, bu mesnevinin tamamlanamama olasılığını güçlendirmektedir.¹¹

2- Mensur Eserleri

Nev'î-zâde Atâyî'nin manzum olarak kaleme aldığı eserleri dışında yer alan mensur eserleri şunlardır:

A- Hadâikü'l-Hakâik Fî Tekmiletî's-Şakâik

Arapça olarak yazılan bu eser, Atâyî'nin mensur eserleri arasında en önemlisi kabul edilir ve kısaca *Şakâyık Zeyli* de denir. *Şakâyık Zeyli*, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşamış bazı âlim ve şeyhlerden söz eden bibliyografik bir eserdir. *Şakâyık Zeyli* bu

---

¹⁰ Geniş bilgi için bakınız: Turgut Karacan. 1974. **Heft-hân Mesnevisi**, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

¹¹ Mesnevinin eldeki metni için bakınız: Agâh Sırrı Levend. 1948. **Atâyî'nin Hilyetü'l-Efkâr'ı**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

yönüyle yerli araştırmacılara olduğu kadar Hammer gibi Batılı araştırmacılara ve tarih yazarlarına da kaynaklık etmiştir.¹²

B- El-Kavlü'l-Hasen Fî Cevâbi'l-Kavli Limen

Fıkıh alanında Arapça olarak kaleme alınan bu eser, Atâyî'nin bu konularda da bilgisi olduğunun göstergesidir. Bu eserin pek çok nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer almaktadır.

C- Münşeât

İskender Paşa, Gânizâde Nâdirî ve Şeyhülislam Yahya gibi kişilere yazılmış 8 mektuptan oluşur.

D- Zeyl-i Siyer-i Veysî

Veysi'nin tamamlayamadığı Türkçe eseri Nev'î-zâde Atâyî tamamlamaya çalışmış, fakat o da tamamlayamamıştır.¹³

---

¹² Hammer, **Büyük Osmanlı Tarihi** adıyla dilimize çevrilen kitabında yer yer Atâyî'nin bu eserine atıflarda bulunur: Hammer, Josep Von Purgstall (Haz: Mümin Çevik, Erol Kılıç). 1992. **Büyük Osmanlı Tarihi**, c. 4. İstanbul: Hikmet Neşriyat.

¹³ Toplam 8 varaklık bu eser için bakınız: Nev'î-zâde Atâyî. Zeyl-i Siyer-i Veysî. Ali Emîrî Efendi (Millet Ktb.) No. 352/1.

3. BÖLÜM

SÂKÎNÂME (ÂLEMNÜMÂ) MESNEVİSİ

1- Kaynaklara Göre Sâkînâme Mesnevisi

Nev'î-zâde Atâyî'nin *Sâkînâme (Âlemnümâ)* mesnevisiyle ilgili olarak edebiyat tarihlerinde veya antolojilerde yapılan birkaç cümlelik genel değerlendirmeler ve Tunca Kortantamer'in *Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi* adlı eserinin dışında ciddi bir çalışma yoktur. Osmanlı döneminde yazılmış kaynaklarda, genellikle Atâyî'nin mesnevi vadisinde üstad olduğu söylenir ve mesnevilerinin isimleri sıralanır. *Sâkînâme*'den ayrıntılı olarak bahsedilmez.

Osmanlı Şiir Tarihi adlı eserinde divan edebiyatı şairleri hakkında bilgiler veren ve çeşitli tespitlerde bulunan Gibb, *Sâkînâme*'nin, zamanında yazılan benzer türdeki eserlerden daha tafsilatlı olduğunu söyler. Gibb'e göre mesnevinin başındaki tevhîd, mi'râc, padişah övgüsü ve sebab-i te'lif gibi bölümler, şairin eserini uzun ve mühim mesneviler kategorisine sokma düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Gibb, ayrıca, benzer bir yöntemin diğer sâkînâmelerde bulunmadığını söylese de Gibb'in bu tespiti doğru değildir (Gibb 1999: 171). Çünkü divan edebiyatının önemli sâkînâmelerinden sayılan Revânî'nin *İşretnâme*'sinde ve Aynî'nin *Sâkînâme*'sinde de benzer bölümler yer almıştır.

Atâyî'ye *Sâkînâme* yazma teklifi, mesnevinin yazılış sebebinin anlatıldığı bölümde de dile getirildiği gibi, şairin çağdaşı ve aynı zamanda arkadaşı olan Fâizî'den gelir. Ancak Fâizî, tezkiresi *Zübdetü'l-Eş'âr*'da *Sâkînâme*'den söz etmemiş, Atâyî'nin diğer şiiirlerinden örnekler vermekle yetinmiştir.¹⁴

---

¹⁴ Bakınız: Kafzâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphânesi Esad Efendi Bölümü, Numara: 2726.

17. yüzyıl tezkire yazarlarından Rıza, Atâyî'den sonra vefat etmesine rağmen (1082/1671), *Tezkiretü'ş-Şu'ârâ* adlı eserinde Atâyî'nin babasının da şair olduğunu söylemiş ve şiirlerinden örnekler vermiştir. *Sâkînâme*'den ve Atâyî'nin diğer mesnevilerinden söz etmemiştir.¹⁵

Safâyî, *Tezkire-i Safâyî* adlı eserinde *Sâkînâme*'den söz etmemiş, sadece Atâyî'nin kendisinden sonra yetişen şairlere örnek olduğunu (Sâbit'e işaret ederek) belirtmiştir.¹⁶

18. yüzyıl tezkire yazarlarından İsmail Belîğ, 1620-1726 yılları arasında yaşamış şairler hakkında bilgiler verdiği *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr* adlı tezkiresinde, Atâyî'den de *Sâkînâme*'den de söz etmemiştir.¹⁷

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde önce Atâyî'nin hayatından ve Aziz Mahmud Hüdayî'ye intisabından söz eder; sonra da diğer mesnevilerle birlikte *Sâkînâme*'nin de ismini sayar. Ancak yazar, *Sâkînâme*'ye dair ayrıntılı bir bilgi vermez.¹⁸

Fuad Köprülü, Atâyî'nin mesnevilerini eskiler gibi taklit ve tercüme yoluyla kaleme almak yerine, yerli konulara fazlaca yer vererek dönemde önemli ve haklı bir şöhret kazandığını belirtir. Köprülü'ye göre, *Sâkînâme*'nin yazılış sebebinin anlatıldığı bölümde şairlerin bir araya gelerek kaside ve gazel yönünden Türk ve İran şiirini karşılaştırırlar ve Türk şiirini üstün bulurlar. Şairlerimiz artık mesnevi vadisinde de yeni bir yol açmak isterler (Köprülü 1966: 289-291).

Abdülkadir Karahan, 17. yüzyılda çeşitli sâkînâmelerin yazıldığına dikkati çeker ve Atâyî'nin de sâkînâme hevesine kapıldığını söyler. Karahan'a göre Atâyî'nin İstanbul'un çeşitli

¹⁵ Bakınız: Rıza Edirnevî. **Tezkiretü'ş-Şu'ârâ**. Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Bölümü. Numara: 3539.

¹⁶ Bakınız: Safâyî (Haz: Pervin Çapan). 2005. **Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr)**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları. s. 125-126.

¹⁷ İsmail Belîğ (Haz: Abdulkerim Abdulkadiroğlu). 1999. **Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

¹⁸ Bakınız: Bursalı Mehmed Tahir. 1971. **Osmanlı Müellifleri**, c.3. İstanbul: Meral Yayınları, s. 90-91.

yerlerini (Boğaz ve Hisar) tasvir etmesi, mesneviye ayrı bir değer katmıştır (Karahan 1993: 226-227).

Sâkînâme ile ilgili olarak dikkatimizi çeken en kapsamlı çalışma, Atâyî'nin mesnevilerinin tamamını ele alan Tunca Kortantamer'in *Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi* adlı eseridir. Kortantamer, bu eserinde, Atâyî'nin toplam beyit sayısı on bini aşan mesnevilerini ayrıntılı olarak incelemiş, buna bağlı olarak *Sâkînâme*'ye de ayrı bir önem vermiştir. Bu çalışmasında Kortantamer, *Sâkînâme*'nin konularını özetlemiş, diğer mesnevilerle birlikte *Sâkînâme*'yi de incelemeye tabi tutmuştur.¹⁹

II- *Sâkînâme* Mesnevisinin Yazılış Sebebi ve Tarihi

Nev'î-zâde Atâyî'nin hamsesini oluşturan mesnevilerin ilki olan mesnevisi hem *Âlemnüümâ* hem de *Sâkînâme* adıyla bilinir. Şair, bir beytinde mesnevisinin adını *Âlemnüümâ* koyduğunu söylese de²⁰, onun şöhretini sağlayan adı *Sâkînâme*'dir. Bu sebeple de incelememiz sırasında genellikle bu adı kullanmayı tercih edeceğiz.

Sâkînâme, adeta içkiyi ve içmeyi konu alan bir gazel veya musammatin her bir unsurunun genişletilip, detaylandırılıp, bazı eklemeler yapılarak işlenmesiyle bir mesnevi haline getirilmiş gibidir (Kortantamer 1997: 301). Mesnevi, Türk edebiyatında *sâkînâme* türünün en güzel ve en başarılı örneklerinden biridir. Bu sebeple yazıldığı yüzyılda ve sonraki yüzyıllarda çok okunmuştur.²¹

Sâkînâme'nin, 17. yüzyılda eski hikâye ve konulardan sıkılan şairlerimizin yenilik arayışlarının sonuçlarından birisi olduğunu söyleyebiliriz. Atâyî, mesnevinin yazılış sebebinin anlatıldığı bölümde, yenilik amacı güttüğünü açıkça ifade etmekten çekinmemiştir. Şair, bu bölümde, döneminin önemli şairlerinden

---

¹⁹ Bu çalışma için bakınız: Tunca Kortantamer. 1997. *Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

²⁰ Konuyla ilgili beyit şöyledir:

Nümāyān ider gūne gūne şafā
N'ola nāmına dīnse Ālem-nümā (1529)

²¹ Nüshalarının çok oluşu, bizi bu düşünceye sevk etmektedir.

Kafzâde Faizî'nin de bulunduğu bir şairler meclisinden söz eder. Mecliste konu elbetteki gazel ve mesnevidir. Türk şiiri, yetiştirdiği güçlü şairler sayesinde, gazel ve kaside alanında Acem şiirini geride bırakma başarısını göstermiş; buna karşın, mesnevi alanında Acemlerden geri kalmıştır. Meclisin gündemine gerçeklik açısından bakıldığında, şairlerin hiç de haksız olmadıkları görülecektir. Geçen yüzyılda gazel ve kaside alanında Fuzûlî, Bâkî, Necâtî, Nev'î gibi başarılı şairleri ve o yine dönemde Nef'î gibi bir kaside üstadını hatırlamak şairlerimizin düşüncelerini haklı çıkarmaktadır. Daha önce mesnevi alanında başarılı eserler ortaya konya da, bu eserlerin büyük bir çoğunluğunun Doğu edebiyatlarıyla ortak konuları işlediği söylenebilir. Artık şairlerimiz “Efsâne-i Mecnûn ile Leylâ'dan usandık”²² diyecek konuma gelmişlerdir. Yeni ve orijinal bir şeyler ortaya konulmalıdır. Ancak birisinin bu önemli görevi üstlenmesi gerekecektir. Yazılacak mesnevîde sakiden, meyden, meyhaneden bahsedilmelidir. Ayrıca Hisar ve Boğaz da unutulmamalıdır. Kafzâde Fâizî, bu görevin altından kalkabilecek kişinin Atâyî olduğunu söyler. Atâyî, başlangıçta tevazu ile yaklaşırsa da sonunda bu *millî görevden* kaçınmaz:

Niçün itmeye bunda bir dâsitân
Zuhûrî-pesendâne rûhı zebân
İdüp müstaķil ya^cni bir meşnevî
Unutdurmaya şîve-i Hüsrevî
Huşûşâ bu ma^cnî bulupdur şübüt
İder bahş iden mülzim olup sükût
Ki medh-i tağazzülde Rümî-ķalem
Olup ğâlib-i sâķirân-ı ^cacem
Çü şemşîr-i hûn-rîz-i ^cOşmâniyân
Zuhûr itdi ruchân-ı Türkî-zebân
Velîkin ķalup şîve-i meşnevî
Sözi anda A^ccâmuñ oldu ķavî
Dinilseydi bir nazm-ı gevher-nişâr
Ki her beyti bir müfred-i rûzgâr (419-425)

²² Bu söz Nâbî'ye aittir:

*Nâbî ile ol âfetin ahvâlini nakl et
Efsâne-i Mecnûn ile Leylâ'dan usandık*

Olup hamse aşhâbına nice tâb
Virilseydi âlâya tenhâ cevâb
Şarâb olsa mazmûn-ı câm-ı sühan
Kesel geldi zîrâ ki efsâneden
Mey-i âteşin ol güvârende âb
Sühan gülşenine virür âb u tâb
Añılmazsa Şîrîn ü Leylî n'ola
Hemân muṭrib ü sâkiye ıışk ola (426-429)
O dem içlerinden bir ehl-i kemâl
Nişâr eyledi dürr-i dürc-i maḳâl
O ser-çeşme-i hikmetüñ Fâyizi
Kümeyt-i sühan Râyizî Fayizî
Baña itdi ıatf-ı ınân-ı ḫiṭâb
Didi sen virürsün su'âle cevâb
Sühan mülkinüñ merd-i pür-zûrusun
Bu meydânuñ el-ḫaḳ silahşorusun
Hişâruñ idüp vaşfını pîşvâ
Sühan mülkine çek hümâyun-livâ (430-434)
Hişâr olmasa bezm-gâh-ı feraḫ
Harâm ola isrâf-ı dürd-i ḳadeḫ (438)
Faḳîr eyleyüp anlara i'tizâr
Didüm bende yoḳ ol ḳadar iḳtidâr
Mekânum şaf-ı na'î iken dâ'imâ
Deger mi bu meclisde hic söz baña (443-444)

Atâyî, benzer bir gerekçeyi hamsesinin ikinci mesnevisi olan *Nefhatü'l-Ezhâr*'da dile getirir. *Nefhatü'l-Ezhâr*'ın yazılış sebebinin anlatıldığı bölümde de yine bir şairler meclisi vardır ve bu mecliste Atâyî'den Nevâyi ve Nizâmî gibi bir hamse yazması istenir. Atâyî, yine arkadaşlarının isteğini geri çevirmez, *Nefhatü'l-Ezhâr*'ı yazmaya başlar. *Sâkînâme*'de Doğu edebiyatlarından bir olayın olmaması, yine hamsenin bir sonraki mesnevisi *Nefhatü'l-Ezhâr*'ın muhtevasının da genel olarak yerli konulardan oluşması, o dönemdeki *yerlilik arayışlarına* ve *millî ruh anlayışına* güzel iki örnektir.

Atâyî, *Sâkînâme*'sinde hem konu, hem mekan, hem de konuyu işleyiş bakımından orijinalliği yakalamaya çalışmıştır. Konu, padişahın Balkan seferi, Boğaz ve Hisar, meyhane ve meyhaneye ait ögelerdir. Mesnevide yer alan mekanlar da konularla uyum içindedir. Padişahın övgüsünün olduğu bölümlerde anlatılan Balkan seferine gidiş ve dönüş sırasında değinilen yerler dışında, çevresiyle birlikte Boğaz ve meyhane diğer önemli mekandır. Şairin mesnevi boyunca Doğu edebiyatlarında karşılaşılan mekanları tercih etmemesi; İstanbul'a ve o dönemin Osmanlı sınırları içerisinde yer alan Balkanlar'a önemli bir yer ayırması yukarıda sözünü ettiğimiz *mesnevinin yazılış amacına* da uygundur.

Mesnevinin yazılış tarihine gelince: Atâyî'nin Silistre'de bulunduğu sıralarda kaleme aldığı *Âlemnümâ (Sâkînâme)* mesnevisinin yazılış tarihini bizzat mesnevide belirtmektedir:

Tamâmına târîh olursa revâ

Şarâbıla pür-câm-ı 'Âlemnümâ

beytindeki ikinci mısra, 1026 / 1617 tarihini vermektedir. Ancak, mesnevinin yazılış tarihinin şairin dilinden bu kadar kesin bir şekilde ortaya konmasına rağmen, mesnevide yer alan II. Osman'la ilgili bölümler zihinleri kurcalamaktadır. 1618 yılında tahta çıkan ve 1621 yılında Balkan Seferi'nde bulunan II. Osman'la ilgili bölümün 1617 yılında tamamlanan bir eserde bulunması bir çelişki gibi görünmektedir. Tunca Kortantamer, bu bölümün mesneviye sonradan eklendiği görüşündedir. "Üslup incelemesi de bu özelliği doğrular niteliktedir; çünkü *Sâkînâme*'nin tevhîd ve münâcâtından duasına kadar içki motif, mazmun ve kavramlarından anlatım aracı olarak yararlanan Atâyî, yalnız Osman II ile ilgili bu kısımda bu anlatım araçlarından öteki bölümlere kıyasla yok denecek kadar az yararlanmıştı. Bu bölümü eseri bitirişinden en az dört yıl sonra esere ekleyen Atâyî, herhalde eseri yazıp bitirmekle uğraştığı zamanki ruh halinden, eserin o havasından çıkmış olmalıdır." (Kortantamer 1997: 164).

III- Sâkînâme Mesnevisinin Muhtevası

Çalışmamızın bu bölümünde, *Sâkînâme*'nin muhtevasını oluşturan konular hakkında bilgi vermek istiyoruz: Atâyî, pek çok mesnevide olduğu gibi Tevhîd, Münâcât, Na't, Mi'râc gibi başlıklar altında mesnevisine giriş yapar. Mesnevide yer alan bölümlerin başlıkları sırasıyla şöyledir: II. Osman'ın Övgüsü, Padişahın Lehistan Seferi, *Sâkînâme*'nin Yazılış Sebebi, Zamandan Şikayet, Hisar, Boğaz ve Rumeli Kalesi, Sâkîye Sesleniş, Sıfat-ı Mey, Sıfat-ı Tâk, Sıfat-ı Hum, Sıfat-ı Câm, Sıfat-ı Pîr-i Mugân, Sıfat-ı Meyhâne, Mugannî ve Saz Çeşitleri, İşret Gecesi, Mum, Sabah Eğlencesi, Sıfat-ı Arak, Tabibi Ayıplama, Tütün ve Tütün Ürünlerini Ayıplama, Erbab-ı Keyfi Ayıplama, Bahar, Temmuz, Sonbahar, Kış, Zamanın Faniliği, Sıfat-ı Dil, Sıfat-ı Aşk, Sonuç ve Övünme, Kasemiyyât, Son Söz ve Dua. Ayrıca, şair, bu bölümlerin aralarına 12 adet rubâî eklemiştir. Çalışmamızın bu bölümünde, yukarıda saydığımız bölümler içerisinde anlatılan konulardan önemli olanları hakkında bilgi vermek istiyoruz:

1- Tevhîd, Münâcât, Na't ve Mi'râc

Divan edebiyatında, gerek mesnevilere, gerekse divanlara tevhîd, münâcât, na't, mi'râc gibi bölümlerle başlamak adettendir. Atâyî de, diğer mesnevilerinde olduğu gibi *Sâkînâme*'de de bu geleneğe uymuştur. Atâyî'nin *Sâkînâme*'si 30 beyitlik bir tevhîdle başlar. İlk beyitte Allah'ın yerin ve göğün yaratıcısı olduğu söylenir. Şair, ikinci beyitten itibaren içki meclisleriyle ilgili kavramları ve hayalleri kullanmaya başlar: Baş aşağı duran ve üzerinde su kabarcıklarıyla bir kadehe benzeyen su renkli gök kubbenin ressamı Allah'tır. Gökyüzünde mavi renkli şişesi, onun kudretinin bir nişanıdır.

Nigārende-i kûbbe-i āb-gūn
Ĥabāb-āver-i sāgar-ı ser-nigūn (2)²³
Bu ne şişe-i nīlī-i āsūmān
Anuñ nefĥa-i kûdretinden nişān (4)

---

²³ Beyitlerin sonunda yer alan sayılar, beyitlerin metin içerisindeki numaralarını göstermektedir.

O şarabın kadehi güneş ve ay; boş bir biçimde yuvarlanmış olan küp de gökyüzüdür:

O şahbāya peymānedür māh u mihr
Tehī humm-ı ğaltīdesidür sipihr (8)

Temiz aşk şarabıyla dolu olan bu küpün buharı bulut olmuş, dibindeki tortu da toprağa dökülmüştür.

Bu humı idüp pür-mey-i ıışk-ı pāk
Buḥārı sehāb oldu dürdisi ḥāk (9)

Üzerinde kat kat su kabarcıkları olan şarabın durumunu gören seher, şevke gelir ve yakasını yırtar, gümüş düğmelere benzeyen jaleler oluşmaya başlar.

Nedür gör o meyde olan tef ü tāb
Ki peydā ide böyle kat kat ḥabāb
O şevk ile yırtar yaqasın seḥer
Döşer jāle şanma gümüş dügmeler (10-11)

Temiz aşk şarabını gören asmanın gözleri yaşarır, böylece üzümler meydana gelir.

Gelür gözine bāde-i ıışk-ı pāk
Degil ser-serī girye-i çeşm-i tāk (12)

İlkbahar, siyah bulutları pembe gibi yaparak ipliğinden elbiseler diker. Yeryüzünün hattı olan çimenliğin temiz yaratılışını gören “aferin” der:

Şehāb-ı sefīdi kı lup penbe-vār
İder riştesinden ḥulel nev-bahār (13)
Çemen-zār olup ḥaṭṭ-ı rüy-ı zemīn
Gören şun^c-ı pākin oğur āferīn (15)

Eğer kuşlar, güzel sesleriyle şükretmezlerse, her ip, onların canlarına kasteden bir ok olur. Balık, ağzını Allah’ı överek açmazsa, testere onun vücudunu parçalar:

Ger itmezse şükr ile murğān safīr
Ola cānı kaşdına her rişte tīr
Şenāsıyla açmazsa māhī dehān
Tenin çāk ide erre-i üstühān (25-26)

Allah'ın sonsuz lütuf ve kereminin anlatmaya insanın gücü yetmez; bunda Kelîm (Hz. Musa) bile aciz kalır. Bu sebeple de Atâyî, Allah'a duanın hakkını vermekte zorlanacağını söyler. Atâyî'ye bu yolda yardımcı olacak aşkın vereceği neşe ve Allah'ın inayetidir:

Nice mümkün ihşâ-yı luğf u kerîm
Beyânında °aciz zebân-ı Kelîm
Nice itsün îfâ-yı haqq-ı dürüd
°Aṭâyî gibi bî-dil ü bî-vücüd
Meger neşve-i °ışık hâlet vire
Edâsına Allah kuvvet vire (28-30)

Tevhîd bölümünü münâcât takip eder. Atâyî, münâcât bölümünde Allah'a yalvarır; yoldan çıktığını, hidayet ve inayet beklediğini söyler. Zalim nefsi, onu avlamıştır. Nefsin elinden kurtulmak için çare aramaktadır:

Hudâyâ Kerîmâ °inâyet senüñ
Yol azdum meded kıl hidâyet senüñ
Bulup haste-i °ışık-ı cân u teni
Zebûn avladı nefsi-i zâlim beni
Elinden halâşa anuñ çâre kıl
Ya bu kalb-i meyyâli şad-pâre kıl (31-33)

Taş kalpli güzellerden çok çekmiştir. Dertli yüreği şaşkınlık içinde kalmış, âleme neden geldiğini bile unutmuştur. Gül fidanını dilber, gülü sâgar sanmaktadır:

Meded taş bağırlı güzellerden âh
Dil-i sahti oldu baña seng-i râh (33)
Hücüm itdi hayret dil-i pür-gama
Unutdı niçün geldügin °âleme (37)
Nihâl-i güli görse dil-ber şanur
Eger gül şunarlarsa sâgar şanur (39)

Kendisine akşam oldu deseler, hemen meyhaneye gider. Şarap kadehi ona nurlu bir ışık olmuş, şairin şaraptan yana talihi açılmıştır:

Şeb oldu kararlı gice diseler
Göñül kara mey-hânesine gider

Olup cām-ı mey neyyir-i lāmi^cüm
Açıldı benüm bādeden ʔālī^cüm (40-41)

Oruç olduğu zaman ağzı mühürlüdür; ancak, içi şarap küpü gibi doludur. Eğer kandili sâgar sanmazsa, mescide gitmez. Mescide gittiğinde de ayak üstünde durmaya mecali yoktur. Sıkıntı dolu gönlü, minberin merdivenini meyhanenin merdiveni olarak görür:

Mühürli dehen gerçi vaqt-i şıyām
Derūnum hum-ı mey gibi pür-ḥarām
Ayak başmazın mescide lā-cerem
Meger anda ʔandīli sâgar şanam
Varursam da ser-mest ü şūrīde-ḥāl
Ayağ üstüne ʔurmağa yok mecāl
Görüp minberi bu dil-i pür-melāl
İder mey-gede nerdübānın ḥayāl (42-45)

O, eli boş bir rindir; gönül nakdini verir ve karşılığında bade ister. Onun ümidi, içki satan kişinin, bozuk ayarlı olan gönül nakdinin kusurunu örtmesidir. Allah'a, tevfikinin mumuyla tabiatının karanlığını aydınlatması için dua eder ve hidayet yolunda, emellerinin rengiyle yavaş yavaş yürümek ister:

Tehī dest ü kef rind ü āzādeyüm
Virüp naqd-i dil ʔālīb-i bādeyüm
Ümīdüm budur kim olup ^cayb-püş
Aña kim ^cayār ise de mey-fürüş
İlāhī kı lup şem^c-i tevfiği yār
Zalām-ı ʔabī^catdan itdür güzār
Hevāya uyup nice bir hem-çü gerd
Bu deşt-i fenāda olam herze-gerd
Olup reng-i āmāl ile süst-pā
Göñül ola güm-kerde rāh-ı hüdā (47-51)

Sevgilinin (güneş gibi olan) yüzüne bakarak doğuyu kendisine kible kabul etmesi doğru değildir. Para gibi maddi şeyleri kazanma uğrunda mücadele etmek, canı incitir, cehennem binasına işçi yapar. Gaflet uykusuna kapılınca, dünyanın hilelerini düşünmek

insana göz açtırmaz. Aslında bir nakit hükmünde olan vakit, boşu boşuna harcanmaktadır:

İdüp rüy-ı cānāna dā°im nigāh
Revā mı idem maşrıķı kıble-gāh
Nice bir benī şuğl-ı dünyā-yı dūn
İde şahş-ı zen-pāre gibi zebūn
Direm fikreti cānı rencver ide
Cehennem bināsına müzd-ver ide(53-56)
Dirīgā olup h°āb-ı ğaflet-girān
Göz açdırmadı fikr-i mekr-i cihān
Huşūsā ki hep nağd-i vaķt-i °aziz
°Aceb nā-maħal şarf olup gitdi tiz (58-59)

Gençliğin verdiği delilik ve şarabın buharı, onun dimağını harap etmiştir. Meyin dibindeki tortu gibi günahlar içindedir. Onu ancak Allah'ın yardımı kurtaracaktır. Bu sebeple de, ümit ipine sarılmak, dinin terazisini dürüst bir şekilde tutmak ve bu yolda yürümek istemektedir. Son olarak da, keder dolu gönlüne dini rehber edinip Hz. Peygamber'e ulaşmayı arzulamaktadır:

O olup hem-ser itdi dimāğım ħarāb
Buħār-ı şarāb ü cünūn-ı şebāb
Huđāyā °Aťâyīye eyle °aťā
Dilin āşinā kıl gözin rüşenā
O olup risman-bāz-ı ħabl-ı recā
Kılam başdum aña diyüp yā huđā
Tutup elde mizān-ı şer°i dürüst
Ümid ol ki olam bu rāh üzre cüst
Çekem levħ-i cāna ħaťt-ı müstaķim
Kalem cedvel olursa dīn-i ħavim
İdüp şer°i reh-ber dil-i pür-ğama
Beni vāşıl it şari°-i a°zama (60-66)

Atâyî, sözü Hz. Peygamber'e getirdikten sonra na't ve mi'râc bölümüne geçer. Şair, na'tın ilk beytinde kaleme övücü sözlerle seslenerek, onun, bilinmezlik âleminin ilhamına tercüman olmasını

ister. Çünkü Allah'ın sevgilisi, peygamberlerin efendisi Resûl-i Güzîn'e na't yazılacaktır:

Yine nazm-ı pāk ile ol ter-zebān
Yine mülhim-i ğayba ol tercemān
Nice nazm-ı na't-ı Resûl-i Güzîn
Habîb-i Hudâ Seyyidü'l-Mürselîn (69-70)

Bu beyitten sonra Hz. Peygamber'in özellikleri anlatılmaya başlanır. Hz. Peygamber, iki kible sahibi ve yaratılmışların imamıdır. Din yolunun mürşidi odur. Hz. Musa onun esasını tutmakta, Hz. İsa onun himmetinden aldığı nefesle dertlere derman olmaktadır:

İmāmü'l-verā şāhibü'l-kıbleteyn
Ebu'l-Ķāsım ol mefhari'n-neş'eteyn
Odur mürşid-i rāh-ı dīn-i kavīm
°Aşā-dārı olsa °aceb mi Kelīm
Anuñ himmetinden alup bir nefes
Mesīh oldı her derde feryād-res (73-75)

O, hakikatte saf, temiz insanların halkasının başı, peygamberlerin sonucusudur. Kainat, yaratılmasını, onun dünyaya gelişine borçludur. Aşk kadehi onun arzusuyla dönmektedir; aşk adı, onun içindir:

Ḥaķīkatde ser-ḥalka-i aşfiyā
Velī şüretā ḥātemü'l-enbiyā
Ger olmasa mihmān o faḥr-ı cihān
Döşenmezdi şahrā-yı kevn ü mekān
Anuñ şevḳına devr ider cām-ı °ışḳ
O ḥātem içündür hemān nām-ı °ışḳ (76-78)

Kur'an başta olmak üzere, pek çok mucizesi bulunmaktadır. Bulutun kendisini gölgelemesi, mushafa benzeyen güzelliği, ayı ikiye ayırması, parmağıyla akıttığı sudan askerlerin doyasıya içmeleri, Mekke'nin fethini müjdelemesi, mahşer gününde Livâ sancağıyla bulunacak olması bunlardan bazılarıdır:

Zuhūr itdi andan nice mu°cizāt
Kelām-ı ḳadīm a°zam-ı beyyināt
Nübüvvet kitābını ḥatm eyledi

Kitâbı ile ilzâm-ı haşm eyledi
Olup sâye-bân ebr-i müşgîn zılâl
Anı kıldı Haq sâye-perver nihâl (85-87)
Cemâli olup muşhaf-ı bî-miğâl
Aña faşl ü âyât idi haṭṭ u ḥâl (91)
Mehûñ eşrefisi meger çıkdı sîm
Hemân itdi şarrâf-ı kadri dü-nîm (93)
Benânıyla °atâşâne kıldı sebîl
Kef-i pür-ḥuṭûtı olup selsebîl
Ḳanup °asker ol âb-ı dîlcü ile
Pür itdi yemi bir içim şü ile
İdüp fetḥe tebsîr o şâh-ı güzîn
Duḥûl itdiler Mekkeye mü°minîn
O şaflardan oldı fütûḥ âşîkâr
Sütür-ı Fütûḥât-ı Mekkiyye-vâr
Livâ ile ḥavz ile rûz-ı cezâ
Ser-efrâz-ı °âlem ola çün Livâ (95-99)

Hız. Peygamber'in mucizelerine değinildikten sonra dört halife anlatılmaya başlanır. Hız. Ebubekir, Hız. Peygamber'in Mekkelî müşriklerden saklanmak için girdiği mağarada ona arkadaş olmuştur. Hız. Peygamber'in dünyadaki en yakın arkadaşındır. Onların birbirlerinden ayrılmaları mümkün değildir:

Ḥabîbe o dem yâr-ı ğâr-ı şadîḳ
Cenâb-ı Ebü Bekr o pîr-ı °atîḳ
N'ola olmasa birbirinden cüdâ
O mihr-ı sa°âdet bu şubḥ-ı şafâ (104-105)

Hız. Peygamber'in diğer halifesi olan Hız. Ömer, bir çok yer fethederek hizmette bulunmuştur. İçki içen kişiler, içki içmeyi bırakmak zorunda kalmıştır:

Neler itdi mest-i ğurûra neler
Reh-i şer°de ihtisâb-ı °Ömer
Olup tîĝı miftâḥ-ı kişver-ğüşâ
O feth eyledi pârisî pârsâ
İdüp şer°i tiryâk-ı Fârûḳ-vâr

Zehrlenmeden geçdi her bāde-ḥār (107-109)

Hız. Osman, Kur'ân'ın toplanmasını sağlamış, Hız. Peygamber'in iki kızıyla evlendiği için evi iki tane mumla aydınlanmıştır. Atâyî, burada Hız. Osman'ın *Zi'n-nûreyn* diye anılmasına telmihte bulunur:

Teferrüd idüp cem^ci Qur^oân ile
Şeref resmi ḥatm oldu °Osmân ile
Yem-i °ışkda cān u dili āşinā
İki şem^c ile ḥānesi rüşenā (110-11)

Hidayet imamı olan Hız. Ali, Hayber Kalesi'nin kapısını kırmış, kalenin alınmasını sağlamıştır. İrfan kapısı ona açılmış, Hız. Peygamber'in soyunu devam ettirme şerefi ona verilmiştir. Şair, Hız. Peygamber'e salât ü selâm getirerek na'tı bitirir:

Der-i Ḥaybere urdı kahr ile dest
Ayırdı nitekim girîbân-ı mest
Der-i dār-ı °irfān olup ol ulu
Kime açılıp dur o kütlu kapu
Bu yetmez mi ta^crîfe ol serveri
Mü^oebbed kıla nesl-i Peyğamberi (114-116)
Şalât ü selām ola Ḥaḫdan müdām
Ola tā ki lâzım şalāta selām (120)

Şair daha sonra Sıfat-ı Mi'râc başlığı altında mi'râc gecesinin özellikleri ve Hız. Peygamber'in bu gecede yaşadıkları anlatılır. Akşam olurken bir muma benzeyen güneş yana yana batar. Başından altın taç yuvarlanıp düşen gökyüzü şükür secdesine kapanır. Altın heykelini düşüren güneşin yerine hilal ortaya çıkmıştır:

O olup şem^c-i mihre ufk-ı şem'adân
Güm oldu inüp yana yana hemân
Felek secde-i şükre vardı meger
Başından yuvarlandı iklîl-i zer
Düşürdi güneş çāha zer-heykelin
Hilâlitse hāzır n'ola çengelin (122-124)

Gönle hoş gelen, uğurlu bir gece başlamış, her taraf misk ve anber kokusuyla dolmuştur:

°Aceb şâm-ı ferhunde-i dil-pezîr
Ki mehtâb ile oldu misk ü °abîr (127)

O gece, Ümmühanî'nin evinde olan Hz. Peygamber, uyku vakti karşısında Cebrail'i görür. Cebrail, Hakk'ın kendisini lütuf sofrasına davet ettiğini söyler ve sabah rüzgarı gibi hızlı olan Burak'a binmesini söyler:

Meger kıldı sulţân her dü-sarây
O şeb Ümmühânî sarâyında cây
Nüzûl itdi Rûhu'l-emîn vaqt-i h'âb
O şâha kı lup müjde ile hitâb
Didi hak bu şeb itdi da°vet seni
Müheyyâ kı lup hân-ı luţfa seni
Buyur bin Burâk-ı şabâ-sür°ate
Bu şeb zâyfsın hâzret-i °İzzete (133-136)

Hz. Peygamber, Burak'a biner ve hemen Kudüs'e gelir. Burada namaz kıldıktan sonra gökler âlemine doğru ilerler. Sırasıyla ay, utarid, zühre, mihr, merih, müşteri ve zuhal, kürsi, arş-ı a'lâ, felek-i atlas ve sidreye gelinir. Sidreden ötesine gitmeye izni olmadığı için Cebrail ayrılır. Daha sonra Hz. Peygamber Allah'ın huzuruna çıkar:

İdüp rûh-ı kudsî-şifat irtihâl
Hemân irdi kudse o ferhunde-fâl
İmâm olup ervâha kıldı namâz
İmâme-şifat cümleden ser-firâz (143-144)
Varup Sidreye kıldı peyk-i Hudâ
Olup Sidre bir perde-i nûr aña
İde h'âce çün bezm-i hâşa duhûl
Virilmez o şöhetde huddâma yol
Ola peyk-i hâzret zarûrî cüdâ
Ne sür°atdür ol °aql irişmez aña
O dem kıldı Refrefle Hağğa sefer
Uçup gitdi seccâdesiyle meger (165-168)

Hz. Peygamber'in oradaki halini kimse bilmez. Hz. Peygamber, kendisine verilen bu lütuflardan sonra yatağına döner. Bu

arada geçen zaman öyle sır doludur ki, yatağına döndüğünde daha yatağı sınımsıktır:

Çalemlle bilinmez o feyz-i nevāl
Benānıyla ta^cdād-ı yāran muḥāl
Murād üzre Ḥaḫdan olup kām-bīn
Nüzūl itdi ol Raḫmete'l-lil^cālemīn
Çılup nūr-ı dīde gibi kaç^c-ı rāh
Yine perdesin eyledi cilve-gāh
Maḫāmına geldükde ol āfitāb
Ne sırdur bu kim germ idi cāme-ḫ[˘]āb (173-176)

Mi'râc olayını bu şekilde anlatan Atâyî, günahkârlara şefaâtçi olan Hz. Peygamber'e köleliğin dahi kendisi için büyük bir nimet olacağını söyler ve onun şefaatine nail olma lütfunu kendisine vermesi için Allah'a dua eder:

Ḥudāyā baña eyle luṭfuñ mu[˘]īn
K'olam pey-rev-i reh-nümā-yı yaḫīn
Dirīg eyleme mûrdan ḫırmeni
O pesmāndeden ḫuşe-çīn it beni
İdüp kaçır-ı cāhum menī^cü'l-cihāt
Beni kıl gedā-yı şeffi^cu'l-^cuşāt (182-184)

2- Padişahın Övgüsü ve Lehistan Seferi

“Senâhânî-i Hazret-i Padişah-ı İslâm” başlığı altında, dönemin padişahı II. Osman'a övgüler vardır. Şair önce, kaleme seslenerek, hamd ve na't bölümlerini bitirdiğini, artık dünyanın padişahına dua etme vaktinin geldiğini söyler:

Ki çün eyledüñ ḫamd ü na^ctı edā
Mühimm oldı şāh-ı cihāna du^cā (186)

II. Osman, Cem gibi fetihlerde bulunur, Feridun gibi asil bir soydan gelir ve İskender gibi şereflidir:

Ḥuşûşā ki şāh-ı maḡāzī-şi^cār
Ebü'l-feth-i şānī şeh-i Cem-tebār (186)
Dür-i şāh-vār-ı hümāyun-şadef

Ferîdûn-nejâd ü Sikender-şeref (189)

Onun özellikleri sadece savaş meydanlarındaki kahramanlıklarıyla bitmez. O aynı zamanda şiirleri inci saçan iyi bir şairdir:

Görüp dürr-i nazmın mişâl-i şadef
Ta°accüble dīvân urur kef-be-kef (204)

Sultan Ahmed'in vefat etmesi bütün âlemi üzüntüye boğmuş, babasının acısı onun da uzlet köşelerine çekilmesine sebep olmuştur:

Şu demler ki han Aḥmed-i nev-cevân
Koyup tahtını itdi °azm-i cinân
Tutup mâtemin cümle fermân-beri
Dögündi melâ°ik yolundı peri
Gazâsına °âlem idüp iştiğâl
Dile gelmedi hiç ne mülk ü ne mâl
Peder ḥasretinden o şâh-ı güzîn
Mesîhâ-şifat oldı °uzlet-nişîn (219-222)

Dünyanın kötüye doğru gidişi üzerine tahta çıkmış, cülus dağıtmış ve halk da ona biat etmiştir:

Velî turduğunca çü genc-i nihân
Harâba varur gördi cümle cihân
Belendi ser ü sîne-i taht u tâc
İder ḥilye-i °adl ile ibtihâc
Alup mülk-i mûr-veşin itdi cülûs
Cihân itdi bi°at-künân dest-bûs
İrüp çarḥa gülbang-ı nây-ı sürûr
Bu mâtem-gede oldı eyvân-ı sûr (223-226)

Atâyî, bölümün sonunda, sâkîden feryatları dindiren kadehi getirmesini; muganniden de hasta gönlüne ilaç için yeni bir besteye el vermesini ister. Çünkü padişahın Lehistan'a yaptığı seferi ve bu sefer sırasındaki savaşı anlatacaktır. Bunun için de coşkulu bir musikiye ihtiyacı vardır:

Kanı sâkiyâ cām-ı feryâd-res
Emân vir ğam-ı dehrden bir nefes

Bu şevk ile şun baña rafl-ı girān
Fütûhāt-ı şāhiyi diñle hemān
Muğannī el ur naqş-ı nev-besteye
Anuñla °ilāc it dil-ḥasteye
İdüp ḍarb uşûl ile dil keş-nevā
Ney-i kilki ile nefir-i vegā (236-239)

Padişahın övgüsü tamamlandıktan sonra, önce donanmanın yağmacı Kazakları perişan edişinden, ardından da Lehistan Seferi'nden söz edilir.²⁴ Bir Türk gölü haline gelmiş olan Karadeniz, 17. yüzyılın ilk yıllarında güvenlik sorun yaşamaya başlar. Bunun en büyük sebebi, ismen Ruslara ve Lehlilere bağlı bulunan Kazakların (bu iki devletin de kışkırtmalarıyla) şayika denilen kayıklarıyla Don ve Özi nehirlerinden çıkarak Karadeniz sahillerini vurup ele geçenleri esir ve katl edip etrafı yağmalamalarıdır. Kazakları zaman zaman Rusya ve Lehistan da kışkırtıyordu. Bundan dolayı bu yüzyılda Osmanlı hükümeti, zaman zaman bu denize donanma sevk ederek Kazakların zarar vermelerini engellemeye çalışır (Uzunçarşılı 1995: 110-111). II. Osman'ın padişahlık yıllarında da Lehistan'ın kışkırtmasıyla Kazaklar yine yağmaya başlarlar. Padişah, artık Lehistan'a iyi bir ders verilmesi gerektiğini düşünerek 1621 yılının Nisan ayında İstanbul'dan büyük bir törenle yola çıkar. Nev'î-zâde Atâyî, aşağıdaki beyitlerde padişahın sefer için yaptığı hazırlıkları ve sefere çıkışını anlatır. Şair, padişahın beline kemerini kuşandığını ve göğsüne zırhını giydiğini söyleyerek bir bahar sabahında ordusuyla birlikte sefere çıktığını söyler:

Seher kim şehen-şāh-ı encüm-sipāh
Binüp raḥşına giydi zerrīn külāh
Alup dûşüne Gāveyānī siper
Kuşandı miyāna Keyānī kemer
Hürüşunda Rûmī sipeh çavk çavk

---

²⁴ Tunca Kortantamer, Atâyî'nin bütün mesnevilerinden yola çıkarak, Osmanlı Devleti'nin o yüzyıldaki durumunu tarihî gerçeklik açısından incelemiştir. Bu incelemede Sâkinâme'de anlatılan bu konu üzerinde de ayrıntılı bir şekilde durmuştur: 1- Tunca Kortantamer. 1997. *Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları. s. 17-101; 2- Tunca Kortantamer. 1993. "17. Yüzyıl Şâiri Atâyî'nin Hamse'sinde Osmanlı İmparatorluğu'nun Görüntüsü". *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*. Ankara: Akçağ Yayınları. s. 89-150.

Çep ü rāst pīş ü pes ü taht u fevķ
Dem-i şubħ u eyyām-ı faşl-ı bahār
Zemīn sebz ü ħurrem zamān tāb-dār (240-243)

Bahar mevsimi geldiği için padişahın gönlüne, gezip dolaşma ve ava çıkma arzusu düşmüştür. Bu esnada Kazakların sahillere çıkararak yaptıkları yağmaların, etrafa saçtıkları şer dalgalarının ve halka verdikleri zararların haberi gelir:

Şehen-şāh idüp °azm-i geşt ü güzār
O şāh-bāza düşdi hevā-yı şikār
Bu eşnāda deryādan irdi ħaber
Ki emvāc-ı şer kıldı zīr ü zeber
Kazak itdi sāhillere çok sitiz
Leh-i dil-siyehde velī fitne-ħiz
İrişdürdi Boğdāna dahı zarar
Yine girdi birbirine baħr u ber (254-257)

Şer güçlerin Boğdan'da her tarafı alt üst ettiği haberini duyan padişah ordusunu toplar ve bölgeye yönelir. Tuna köprüsünü geçince ordunun dinlenmesi için istirahataya çekilmesini ister:

Geçüp Balkānı şāh-ı Ĥaydar-meşāf
O şāhib-ķırān eyledi seyr-i ķāf
Sūħan kûteh ol ħüsrev-i ser-firāz
İdüp ķat°-ı şahrā-yı dūr u dirāz
Tuna cisrine irdi devletle rāh
O pil tāk-ı gerdün idi Şāh māh (287-289)
Kırup ħaymeler °izz ü iclāl ile
Göründi leb-i ābda āb ile (291)

Burada istirahat için çadırlar kurulduğu sırada Osmanlı donanmasının Kazaklarla yaptığı savaştan haber gelir. Gelen habere göre, donanma, Kazakları perişan etmiş; Kazakların bulunduğu gemi onlara bir ecel gemisi olmuştur. Pek çok Kazak esir edilmiştir:

O menzilde geldi Kzazakdan ħaber
Ki bozmuş anı cünd-i āyin-zafer
Kıpadān-ı a°zam ħücûm eylemiş
Şeyāfīne sevķ-i rücûm eylemiş (292-293)

Hayâtından el yudı her ehl-i şer
Ecel teknesiymiş o zevrağ meger
Alup şaykayı tağdılar rîsmân
Kadırgalar oldı cenibet-keşân
°Amelden qalup ya°ni dendân-ı tîğ
Neverdîde oldı simâţ-ı dirîğ
Esîr eyleyüp tâzesin hep levend
O pes-mândeden oldılar zelle-bend (306-309)

Şair, bölümün sonunda sâkîden şarap dolu kayığı getirmesini, muganniden de ney çalmasını ister:

Qanı sâkiyâ zevrağ-ı pür-şarâb
Ġanîmet bilüp fırsatı kıl şitâb (310)
Muğannî getür nây-i cân-sûzuñı
O kındîl-i tîr-i ciger-dûzuñı (312)

Tarihi kaynaklardan öğrendiğimize göre donanmanın Kazaklara karşı kazandığı başarının ardından padişah Lehistan'a doğru ilerlemeye devam eder. Leh kralı Sigismund, oğlunu ve veliahd-prens Vladislas'ı Hotin'e gönderir. Temmuz ayının sonlarına doğru, Lehlilerin Hotin'de toplanmaya başladıkları haberi gelir. Bunun üzerine Hotin'e doğru yürünür. 3 Eylül'de ilk vuruşmalar başlar (Öztuna 1983: 154-146). Önce Karakaş Paşa, ardından da Dilaver Paşa bir çok kez hücum eder. Bu hücumlarda, düşman büyük kayıplar verir (Peçevî 1992: 351-353). 23 / 24 Eylül gecesi Ukrayna Kazağı, Dnister'in karşı yakasında bulunan Hüseyin Paşa'nın karargahını basar. Bu baskında pek çok askerle birlikte Karaman Beylerbeyi Doğancı Ali Paşa şehit olur, Bolu Sancak Beyi yaralanır. Padişah, çetin mücadelelere sahne olan bu savaşta yenicilerin isteksiz tavırlarına çok üzülür. 27 Eylül tarihinde, padişah son kez genel bir hücumu girişir. Bu son hücumda Osmanlı ordusu da büyük kayıplar verir ve geri çekilmek zorunda kalır. II. Osman, kışı Lehistan önlerinde geçireceğini ve buraları fethetmeden geri dönmeyeceğini söyleyince, bütün yolları Türkler tarafından tutulan Lehliler barış istediklerini bildirirler. Yeni hücumlar için yenicilere güvenemeyen padişah barış teklifini kabul eder ve 6 Ekim 1621 tarihinde Hotin antlaşması imzalanır. Antlaşmaya göre, Hotin, Osmanlı hakimiyeti

altındaki Boğdan'a verilecek; Osmanlı sınırlarına yağma için saldırılmayacak ve Lehistan Kırım Han'ına vergi verecektir (Öztuna 1983: 146-148).

Nev'î-zâde Atâi, "Sıfat-ı Ceng-i Tâbûr ü Avdet-i Şâh Mansûr" başlıklı bölümde Hotin kuşatmasını tam bir başarı olarak göstermektedir. Atâyî, önce donanmanın kazandığı zafer ve Karadeniz'in güvenlik altına alınması neticesinde padişahın duyduğu memnuniyeti ve gönlündeki coşkuyu dile getirir; ardından da padişahın düşmanı yok etmek için sefere çıkışını anlatır:

Ki çün itdi deryâda ol fetḥ-i gûş
Dil-i şâh-ı deryâ-şıfat itdi cûş
Kederden ḥalâş oldu baḥr-ı siyâh
Gidüp zulmet açıldı her yaña râh (315-316)
Tutup fâl anı Şâh-ı ferḥunde-fâl
Hemân itdi şevḳ ile °azm-i kıtâl (318)

Atâyî, bu noktada, ordunun görünüşünü ve savaşı canlı tablolar halinde sunar. Şairin anlattığına göre kahraman askerlerden oluşan ordunun önünde davullar ve savaş boruları çalmaktadır. Elllerinde bayraklarla ilerleyen askerlerin görüntüsü, birbiri ardınca gelen dalgalara benzemektedir:

Baḥr u berde âheng idüp her dilîr
Döküldi naḳâre çalındı nefîr (321)
Ḥum-ı kûsınuñ gürleyüp sînesi
Remân oldu a°dâ-yı pür-kînesi
Ḥum-ı kûs-ı pîl üzre itdi figân
Yaḥud gürlledi ra°ddan âsümân (323-324)
Revân oldu Rûyin-tenân fevc fevc
Biri biri ardınca mânend-i mevc (329)
Olup bayraḳ-ı sürḥ ü zerd âşikâr
°Aevlendi gûyâ ki bir mîşe-zâr
Yeşil bayraḳ ile ney-i nîzeler
Yeşil berg ile ney-şekerdür meger (333-334)

Osmanlı ordusunun geldiğini duyan Leh askerleri karşı koymak için toplanırlar. Günlerce süren savaşta ok ve tüfeklerden

atılan saçmalar, askerlerin çılgınlıklarına karışır. Savaşın ilerledikçe, düşman askerleri de helak olmayla karşı karşıya kalırlar:

Ṭuyup °azm-i Şāhenşeh-i Bān-ı Leh
Zarûrî hemān itdi cem°-i sipeh (349)
Helāk-i °adûda urup dest ü pā
Dönüp kōndı her şāh-bāz -ı veġā (360)
İdüp saçma fındık ġurîv ü ġareng
Küvāre-mişāl işledi her tūfeng (365)
İrişdi sipihre şeb-ā-şāb-ı tîr
Ḥadeng itdi bûs-ı dehān-ı dilîr (369)

Çok geçmeden, hiçbir çaresi kalmayan düşman haraç vermeyi kabul eder. Padişah, avını eline alıp yuvasına dönen bir doğan edasıyla geri dönme kararı alır:

Urup ḥaşma ġürz-i ġirān merd-i ceng
Külāhın anuñ başına itdi teng (379)
Bunu bildi ol cünd-i ehl-i ḍalāl
Ki iḳbāle karşı konulmaḳ muḥāl
Ne ıışşı belā gelse tedbîrden
Ḳazā tîridür ḳavs-i taḳdîrden
Zarûrî idüp iltizām-ı ḥarāc
Bu şulḥa fedā eyledi taḥt u tāc
Şikārın alup şāh-bāz-ı cihān
Hemān eyledi niyyet-i āşiyān (383-386)

Atâyî, bölümün sonunda sâkîden, dimağları kibir ve kinden uzaklaştıracak firuze renkli kadehle şarap sunmasını ister. Sâkî, şarap sunarken, muganni de boş durmamalı; savaş gürültüsünün gönüllerde meydana getirdiği olumsuz havanın ortadan kalkması için elindeki neyi füleleme başlamalıdır:

Ḳanı sâḳiyā cām-ı fîrûze-reng
Bedel ola tā şulḥa ġavġā-yı ceng
Dimāġı ḳılup kibr ü kinden berî
Añup şulḥ-ı şāhı yürüt sāġarı
Muġannî getür nāyı şehnāz ḳıl
Bize ceng-i ḥarbi münāsib degil

Bu günden virüp °ıyş u nûşa qarâr
Gider rezmi bezm ile leyl ü nehâr (388-391)

3- Zamandan Şikayet

Atâyî, “Şikâyet-i Rûzigâr ü Bî-vefâ-i Çarh-ı Gaddâr” başlığı altında zamanın ve feleğin vefasızlığından içki ve içki meclislerine ait kavramlardan yararlanarak şikayet eder. Şaire göre zaman, çok hızlı bir şekilde gelip geçmekte ve gam ehli kadehten feyz almamaktadır. Feyz, bereket demektir ki, kastedilen ilahi aşk şarabının verdiği ilahî feyzdir. Gam ehli, (gerçek anlamdaki) kadehten feyz alamaz:

Geleden bu bezm-i bed-encâmına
Anuñ degmedik bir tolum cāmına
Dirîğ itdi hoş geldisin âsümân
Kıyî bir hoş-âmedle geçdi zamân (464-465)
Gam ehli ki feyz almaya cāmdan
Ne farķı olur cām-ı hāmmāmdan (468)

Felek, Cem’i ölüm kadehiyle sarhoş etmiş ve dünyadan muradını almadan öldürmüş, İsfendiyar’ı da aynı şekilde helâk etmiştir:

Cemi cām-ı merg ile mest eyledi
Zücâc-ı mizâcın şikest eyledi
Murād üzre devrânını sürmedi
Toyunca cihân lezzetin görmedi
Helâk itdi İsfendiyârı zamân
İki uçlı peykânîdür tev-emân (470-472)

Kısacası, dünya kuruldu kurulalı hayattan zevk alarak yaşamak isteyenler, isteklerine kavuşmadan göçüp gitmişlerdir. Bu sebeple de felekten lütuf ve ihsan umanlar, aslında düşmanından hasta gönlüne ilaç bekliyor demektir. Düşmandan nasıl ilaç beklenmezse, felekten de lütuf umulmamalıdır:

Felekden şu kim luţf u ihsân umar
°Adūdan dil-i zāra dermān umar (483)

Atâyî, felekle ilgili bu genel değerlendirmeden sonra sözü kendine ve kendi dönemine getirir. Şair, bağından kanlı yaşlar fışkıracak kadar eziyet ve dert çekmekte; onun bütün gıdası da gönlündeki yaralardan çıkan kanlar olmaktadır. Şairin gönülden kanlı yaşlar aktığını söylemesi, tasavvufî anlamda kesrettir. Tasavvufta, sâlikin vahdete ulaşabilmek için gönlündeki kanların gözlerinden akıtması, yani kanlı göz yaşı dökerek maddeden kurtulması gerekir. Tasavvuf yoluna giren kişi ancak bu şekilde kendini maddeden arıtarak vahdete ulaşır. Şair, bütün gıdasının gönlünden akan kanlar olduğunu söylemekle bu duruma işaret eder. Şair, gönlündeki yaraları, ağzına kadar kıpkırmızı şarapla dolu bir kadehe benzetir. Kırmızı şarap dolu kadehin olduğu bir yerde de, onun nasibine bu içkiden içmek düşer:

Bu meclisde oldu naşîbüm hūmār
Hemān derd-i ser gördi cān-fikār
Şurāhîleri oldu mîzāb-ı hūn
Şarāb ile pür-cāmı gird-āb-ı hūn
Leb-ā-leb kadehle mey-i āteşin
Olur dāğ-ı pür-hūn-ı kalb-i hazīn
Gıdā hūn-ı dildür ne hurd u ne h'āb
Meze istemez çünkü yağlı şarāb
Hevālandı bağırumdaki kanlı yaş
Ĥabāb itdi peydā o hūnābe-pāş
Bu devr içre sāğarda şanma Ĥabāb
Olur bīm-i kahr ile her zehre āb (491-496)

Bu bölümdeki beyitler divan şiirindeki zâhid-rind tartışmasının örneği şeklindedir. Atâyî'ye göre, zâhidler, şarabın haram olduğunu söylerler ama kendilerinin yaptıkları da ortadadır. Onlar, aşk şarabının ne olduğunu bilmezler, gönle önem vermezler. Mesela vaiz, riya ile hareket eder, misvakını başına takar ve mey içenleri eleştirip durur. Vaizin tavırları, âşıklara adeta Rüstem'in yedi övünde çektiği sıkıntıları çektirir. Şaire göre aba giymekle gerçek Müslüman olunacağını sanan bu tür insanlara iltifat etmemek gerekir:

İçerler nice hūn-ı nā-ħaķ müdām
Söze gelse hūn-ı kebūter Ĥarām

Ya vâ^cizde olan tehevür nedür
Mey-i şâf için bu tekeddür nedür
Kılup zemm-i bâdeyle kesr-i kulüb
İder turma keşf-i ğıyâb-ı ^cuyüb
Niçün eylemez maḥfile ihtirâm
Müsâvî maḥalli midür ol maḫâm
Mey içdi deyu iftirâsın kıomaz
Bize hefte cengin cefâsın kıomaz
Şoḫar şâḥ-ı misvâki başa yine
Şalar gergedan gibi gördüğüne
Riyâ ile aña nemeddür şî^câr
Derûnı mükedderdür âyîne-vâr
Abâ giymek ile iş olsa hemân
Her ırğad olur Bâyezîd-i zamân
Yürî iltifât itme andan yaña
Nigâh-ı teğâfüldür aña cefâ (498-506)

Zaten mecliste insanlık ve huzur namına bir şey kalmamış; gönül de böyle küstahça hareket edenlerden sıkılmış ve kendi köşesine çekilmiştir:

Bu meclisde kıalmadı ins ü şafâ
Ki bîġâne vaz^c oldı her âşinâ
O küstâḫlardan şıkıldı göñül
Zarûrî kenâra çekildi göñül (507-508)

Atâyî, kendisine cihanı gösteren kadehin istemez. Çünkü gönlü, *kesret* resminden bir elbise örtünmüştür (Atâyî'nin istediği aşk şarabıyla dolu kadehtir ki, bu da ilahi aşktır). Bu sebeple o, Cem'in kadehini ve kötü sarhoşların yüzünü görmek istememektedir:

Gerekmez baña cām-ı ġitî-nümâ
Göñül naḫş-ı keşretten itdi abâ
Cemüñ baña ^carż itme cām-ı meyin
O bed-mestlerüñ yüzini görmeyin (509-510)

Şair, bölümün sonuna doğru zamanın güzellerinden söz eder. Zamanın güzelleri, aşklarından sarhoş olmuş çaresizlere köle muamelesi yapmakta ve bir kadehi bile bin kahr ile vermektedirler.

Dünyanın eğlence meclisinde şairin nasibine yine gönülden çıkan yanık inilti ve kan akıtan gözler düşmektedir. Gözlerden kan akması, yukarıdaki beyitlerde de olduğu gibi, şairin kesretten kurtulma çabası içinde olduğunun göstergesi konumundadır.

Ya hūbān-ı şehriñ cefāsı nedür
Ki tîr atsa lâ-büd hedef sînedür (515)
Kadeh şunsa biñ kahr ider ādeme
O gül-bergi pür-zehr ider ādeme
Baña vāye-i ıyş-ı bezm-i cihān
Fiğān-ı dil ü dīde-i hūn-feşān (518-519)

Şairin gönlündeki acıların tercümanı olan iniltilerini ancak şarap dindirebilir. O, gaflet içindedir ve gafletten kurtulmak istemektedir. Bunun için de muganninin bir şeyler çalması, sâkînin de yakut gibi olan kadehi getirmesi gerekmektedir. Artık şair, mugannînin ve kadehin verdiği coşkuyla Hisar'ın özelliklerini anlatmaya başlayacaktır:

Gülū-yı şurāhî gibi her nefes
Olur nāleme bāde feryād-res
Düşer mi baña cür^ca-nüş olmamak
Kala tā ki cismimde cāndan ramağ (520-521)
Getür sâki yâkūt-ı seyyāleyi
Zebān-bend-i gerdūn-ı muhtāleyi (523)
Muğannî meded aldı gaflet beni
Göñül bürcine eyle nevbet-zeni
Muğarriğ olup tā uşul-i dü-yek
Hişāruñ idem vaşfını yek-be-yek (524-525)

4- Boğaz ve Hisar

“Sıfat-ı Hisâr ü Ta’rîf-i Nüzhet-gâh En-diyâr” başlığı altında, Boğaz'ın, Anadolu Hisarı'nın ve Rumeli Hisarı'nın şairin gözüyle anlatımına şahit oluruz. Bu bölümde, Boğaz ve Hisar çevresinin o dönemdeki durumu ve bu çevrede yaşanan olaylar, metin dışı bir öge (bağlam / context) olarak şiire girmiştir. Şairin anlattığına göre, Boğaz'da Badaver hazinelerini andıran nimetlerle dolu pek çok gemi

gelip geçmektedir. Ayrıca gemilerin dalgalardan kurtulmak için sığındıkları pek çok liman vardır:

Nice hûb limānı var bî-keder
Muht-i sipihr ider kûşeler
Olur mevcden fülke kehfü'l-emān
Deñiz dahı aña şıgınur hemān
Gelür bād ile tölü keştîleri
Ne keştî ki gencîne-i Kayser'i
Ni^camla gelen tölü keştîleri
Bize añdırur genc-i Bād-āveri (537-540)

Boğaz'ın suları içerisine kendilerini burakarak yüzen gümüş bedenli güzellerin yanakları, şişe içindeki güle benzemektedir:

Girüp aña hûbān-ı sīmīn-beden
Görünür ruḥı gül gibi şişeden (550)

Çevredeki köşklerin gölgeleri Boğaz'ın suları üzerine düşmektedir. Baharda ağaçlardan denizdeki girdaplara dökülen yapraklar, kase içindeymiş gibi görünür:

Nice kaşr-ı zībā-yı ferruḥ-ızılāl
Şu üzre tırur tāk-ı gerdün-mişāl (565)
Döküldükçe gird-āba berg-i bahār
Görünür münebbit yeşil kāse-vār (572)

Boğaz'da bazen Mevlevîler bazen, Gülşenîler, bazen de Rum abdalları dolaşırlar. Kayık üzerinde alay halinde bulunan güzeller, bir inci sandığını andırmaktadırlar:

Gehī Mevlevîler ki seyrān ider
Gelüp ol kenārı neyistān ider
Deler lüccenüñ bağrını ol nevā
Gelür raqşa gird-āblar cā-be-cā
İder Gülşenîler nevā-yı ğarīb
Olur gülşen-i şöḥbete ^candelīb
Güzār eyleyüp ḥayl-i abdāl-ı Rūm
Pür eyler çerāğını ḥaqqı'l-ḳudūm

Geçer gāhi ālāy ile hūblar
Olur zevrağ anlarla dürc-i güher (585-589)

Boğaz'ın çevresinde bulunan Hisar, denizin anahtarı gibidir. Buradan düşmanın üzerine toplar atılmıştır. Anadolu Hisarı ve Rumeli Hisarı da âşık iki genç gibi birbirlerini seyr ederler. Onların aralarına, deniz ayrılık oku gibi girmiştir:

N'ola baħruñ olsa kilīdi ĩşār
Girer birbirine dem-i kār-zār
°Adū üzre zencīr atup toplar
O mābeyne zencīr-i āhen çeker
İki ĩal°a kim birbirine bağar
Biribirine °aşık olmuş meger
Velī baħr olup māni°-i ittişāl
Girer araya tīğ-ı hicrān-mişāl (603-606)

Birisinin seher vaktindeki güzel havasına, diğzerinin de akşamları insana cennette gölgelenme hissi veren serinliğine doyum olmaz. Bu iki güzellik arasında birisini tercih etmek çok zordur:

Birinüñ dem-i şāmı maħmüddur
Ki cennet gibi zılli memdüddur (609)
Muğābil turur iki dil-keş mağal
Gören meyl ider bibirinden güzel
Beraber tutup seyr ider ehl-i dil
Birin kimse tercihe ĩādir degil (612-613)

Şair, bu arada Rumeli tarafının daha güzel olduğunu söyleyenlerle, Anadolu tarafını beğenenler arasındaki tartışmayı aktarır. Rumeli tarafında eğlenenler, Anadolu Hisarı çevresinde eğlenenlere: “Öğleden sonra güneş en kızgın olduğu dönemde kuşlar ve balıklar kebab olurlar.” diyerek kendi taraflarının daha iyi olduğunu savunurlar:

İdüp semt-i Rūmı tutanlar cidāl
Anağolıya böyle eyler su°āl
Ki ba°de'z-zuħr germ olup āfitāb
İder murğ u māhīyi anda kebāb (616-617)

Anadolu Hisarı çevresinde eğlenenler de: “Kalenin gölgesinde huzur buluruz. Burası mamur bir yerdir.” diye cevap verirler:

Bu cānib o demlerde nüzhet-gede
Huzūr eyleriz sāye-i alada
Bu mamüre bender o tenhā sitān
Inād eylemez bunda ehrī olan (619-620)

air, bu arada kendi görüşünü dile getirir ve bir orta yol bulur. aire göre eğlence için en uygun yer sabah vakti Rumeli, akşamları da Anadolu tarafıdır:

Bu sözde arār eylesün güft ü gū
Dem-i uba odur eb-i ıye bu (629)

Bazı nüshalarda “Sıfat-ı Kal’a-i Rumili” diye yan tarafa not düşülen bölüm Rumeli Hisarı’nın yapılışı sırasında yaşandığı rivayet edilen bir olayı anlatır. Fatih Sultan Mehmed, İstanbul’u feth etmeye hazırlandığı sıralarda, imdiki Rumeli Hisarı’nın olduu yerde (av kökū yapmak için) bir arazi ister. Kral, bir post büyüklüğünde arazi ancak verebilecei haberini gönderir. Bunun üzerine Fatih, bir post getirir. Postu ince bir ekilde dilerek ip haline getirirler. Post nereye yetimise, o büyüklükte bir hisar yaptırır:

Alur aruyı ünkü idüp hücūm
Düer albine ev-ı teshīr-i Rūm
Tekūr-ı Sitanbulı tamī ider
alar bezle-gūne evgāra hāber
İdüp yani dervīi-i bī-riyā
İder post midārı menzil ricā
Tekūr eyleyüp post-ve iltiyām
arīn-i huūl olmuş āhır bu kām
Aceb anat itmi ol İslām-dost
Ki hem dilmi anı hem itmi dü-post
Anula eküp anda bir dāire
eyāīn-i küfri omu hāire
Tekūr idicek ahd-i esāsın dürüst
Binā itmi ol alayı anda cüst

Şurāhī-veş olmuş ciger hūn-ı ğam
Boğazı ele virdüğünden o dem
Velī şoñra nādım olmuş ol la^cin
İdince bu zaħmetden olmuş hāzīn
O seg eylemiş postını dostı
Halās itmemiş ^cākıbet postı
^cAceb hāl imiş itdi hūkmin revān
Zamān ü zemīn tā-be-sevr-i zamān (649-659)

Şair, araya sıkıştırdığı bu küçük kıssanın ardından Boğaz çevresini anlatmaya devam eder ve Durmuş Dede Tekkesi, Akbaba Türbesi, Hz. Yuşa'nın kabri ve Göksu gibi halkın ilgi gösterdiği mekanları anlatır:

Oluş pīr-i merdān-ı ^cuzlet-gede
Çarār eylemiş anda Turmuş Dede (664)
Anatolınuñ ğal^cası üstüvār
Ki her bürci zātü'l-bürüca medār (674)
Bu sâhilde olmuş mağarr Yūşa^ca
Ki envār-ı feyzi şalar şa^cşa^ca (682)
Odur bürc-i hürşīd-i şubḥ-ı şafā
Ki anda mağām eylemiş Akbaba (722)
Cihānuñ maṭāfı vü mes^cāsıdur
Anuñ Gökşuyı ^cayn-ı zerğāsıdur
Kenārı olup hāş-ı şāh-ı benām
^cAceb cāy-ı şāhāne dil-keş-mağām (687-688)

Bölümün sonuna doğru Atâyî'nin babası Nev'î ile birlikte buraları ziyaret ettiği günler aklına gelir. Araya babasının konuyla ilgili yazdığı bir gazeli ekler. Son olarak da sâkîye seslenir ve meclisin kadehinin eksik olduğunu söyleyerek tıpkı (Boğaz'da yüzen) kayıklar gibi kadehleri yürütmesini ister. Kayığa benzeyen kadehle birlikte şevk sahiline gelince, muganninin de bu ortama eşlik etmesi gerekecektir:

Çanı sâkiyā mäh-ı pertev-feşān
Ki bu meclisüñ cāmı eksik hemān
Yürüt zevrağı degdi nevbet saña

Ne eylersen eyle icâzât saña
Muğannî ne turursun eyle nevâ
Bizi sâhil-i şevka çekdi hevâ
Hezâr ile kuh-sâr olup hem-zebân
Cefâya tutar şâh-ı cünbüş-künân (750-753)

5- Sâkî

İşret meclislerinin vazgeçilmez bir ögesi olarak sâkî, mesnevîde sık sık karşımıza çıkan bir kişidir. Atâyî, hemen hemen her bölümde bir vesileyle, sâkîye seslenerek ondan mey ister:

Şeb-i ıyşdur sâkiyâ erlik it
Zalâm-ı şeb içre Sikenderlik it
Getür şeb-çerâğ-ı mey-i rüşeni
Bu şeb yine seyr idelüm gülşeni (1112-1113)
Getür sâkiyâ bir mey-i hoş-güvâr
Yine idelüm def^c-i h^vâb u humâr (1162)
Virüp sâkiyâ mey şurâhîye tâb
Derünunda cüş eyledi hün-ı nâb (966)
Yine sâkiyâ irdi hengâm-ı şeb
Kurulsun yine bezm-i ıyş u tarab (1098)

Mesnevî boyunca buna benzer sâkîye seslenmeler dışında “Hitâb-ı Sâkî” başlıklı bir bölümde de sâkî ile ilgili düşünceler dile getirilmiştir. Atâyî, bu bölüme önce sâkîden bir kadeh getirmesini isteyerek başlar. Çünkü kadehsiz geçecek olan bir saat, boşa geçirilmiş bir zaman demektir. Sâkîye ney sesi olarak meyin dökülürken çıkardığı ses (gulgul) yetecektir:

Getür sâkiyâ sâğar-ı ışreti
Hebâ itme ğafletle bir sâ^cati
Bulunmazsa âvâze-i ney saña
Münebbih yeter gulgul-i mey saña (754-755)

Şarap Hızır’ın âb-ı hayâtı, her bedeninin de ruhudur. Dertlerin ilacı “bâde-i nâb” yani saf (ilahî aşk) şarabıdır. Kadehin dibindeki tortular cevherlere, hatta en büyük iksirlere benzemektedir. Ondan içerek dertler yok edilir:

Meger Hızruñ âb-ı hayâtıdur ol

Ki her cisme rūḥ-ı nebātîdür ol (759)
Yine bâde-i nâbı sürmek gerek
Bu derdüñ °ilâcını görmek gerek (765)
Şavup zâhidi al ele cām-ı Cem
İçilsün şarâb idelim def°-i ğam (769)
Ne dürdi °aceb sūde cevherdür ol
Ne cevher ki iksîr-i ekberdür ol (780)

Atâyî, kaldıramayacağını düşünerek sâkînin kendisine şarabı az vermesine üzülür. Gönlünün fenâdan (fanilik, geçicilik) kurtulup bekâyâ (sonsuzluğa, vahdete) erişmesi için sâkînin daha çok şarap sunması gerekmektedir. O, ancak sâkînin verdiği şarapla kendinden geçecektir:

Çanı sâkiyâ ol külâh-ı Keyân
Ağır deprenür oldu raḡl-ı girân
Götürmez diyu şunmaz olduñ baña
Neden bu cefâ merḡabâ merḡabâ (791-792)
İrişsün beḡâyâ fenâ içre dil (794)
Anı şafḡa-i maḡv u işbât kıll
İçür sâkiyâ kıll beni ser-mest
Şalam tâ ki bu dâm-gâha şikest (797)

Kadehten yudumlamaya başladıkça kadehte adeta bir med-cezir olayı meydana gelir ve huzur denizi coşmaya başlar:

Gelüp sâkiyâ cūşa baḡr-ı ferâḡ
Yine cezr ü med zâhir itsün ḡadeḡ (809)

Gam ehlinin bayramı gelmiştir ve kurban kanı yerine kıpkırmızı şarap akıtmak gerekir. Mecliste bulunan herkes, sâkînin elini gözlemektedir. Eğer âşıkların bulunduğu böyle bir ortama gam denilen kafir gelirse, sâkî ona eman vermemelidir:

Dem-i °ıyddur sâkiyâ kıll şitâb
Aḡıt ḡün-ı ḡurbân yerine şarâb (815)
Elüñde ola tâ ki mir°ât-ı cām
Elüñe baḡarlar senüñ ḡaş ü °âm (820)
Gelürse eger ḡâne-i ḡaḡıra
Emân virme ḡam dinilen kāfire (828)

Sâkîden ayrı olunan zamanlarda gönül kanla dolar ve gözler gül renkli bir kadehe benzer. Gözlerin gül renkli kadehe benzemesi, gözlerden dökülen kanlı göz yaşlarına işarettir. Sâkînin dudağının bir gülüşü kalbe safa verir. Bu sebeple de kadehin yanında meze olarak sâkînin gülen dudağı yeter:

Firâkuñda sâķī ciger hūn olur
Dü-çeşmim iki cām-ı gül-gūn olur (835)
Yeter sâķiyā la^cl-i hāndān bize
Çadeh üzre çūn kim dinūr cān meze
Leb-i hāl-dāruñ hayāli müdām
İder sāğar-ı ^cıyşı müşgīn-fām (837-838)

6- Sıfat-ı Mey

Mey (şarap), işret meclisinin en önemli ögesidir. Çünkü mey olmasa, işret meclisi de olmayacaktır. Bu sebeple Atâyî, mesnevinin başından sonuna kadar meyle ilgili kavramları veya benzetmeleri kullanmaya gayret eder.

Şair, “Sıfat-ı Mey” bölümünü, tamamıyla şarabın özelliklerine ayırmıştır. Söze sâkîye seslenerek başlar ve ona kırmızı şarabın (mey-i âteşîn) nerede olduğunu sorar. Daha sonra şarabın özelliklerini anlatmaya başlar. Şaire göre şarabın bir damlası hutbede vaaz eden vaizin okuna değse, ona siper olarak gökyüzü kubbesi bile yetmez:

Çanı sâķiyā ol mey-i âteşīn
K’ola nūr-ı bahş-ı zamān ü zemīn (839)
O meyden ki tīg-ı haṭīb alsa āb
Siper olmaya kṭbe-i āfitāb (841)

Mey, vefa meclisindeki mumun ışığı, zevk ve safa gözünün yağıdır. Bezm-i vefā, aynı zamanda bize bezm-i elesti hatırlatır. Bezm-i eleste ruhlar ilahî sevgiliye bağlılıklarını ikrar etmişler, ateşi bir feyz-i nūr olan meyın (ilâhî aşkın) ışığıyla aydınlanmışlardır:

Ne mey şu^cle-i şem^c-i bezm-i vefā
Ne mey revğan-ı çeşm-i zevk u şafā (844)
Odur sâķiyā kimiyā-yı sürūr

Ki nârı dimāğa ider feyz-i nūr (847)

Mey sayesinde dua ehli daha da yücelir; sarhoş bir şekilde sevgiliye söyledikleri affedilir (Bu beyitler de yine, şairin şiirine tasavvufî bir anlam yüklediğini göstermektedir. Bahsedilen şarap ilahî aşk şarabı, sevgili de ilahî sevgilidir. Aşk şarabıyla kendisinden geçen ve sarhoş olan kişinin hatalarını, sevgili: “Bu sarhoştur, akli yerinde değildir.” diyerek affedecektir. Bu sebeple de gönül, ilahî aşk şarabıyla dolu olarak bu sevgiliye yönelmelidir.):

Anuñla niyâz ehli izzet bulur

Ne söylerse dil-dâra ma^czûr olur (853)

Taze bir fidan şarapla sulansa, o saatte taze şeftaliler yetişiverir. Şarap, aynı zamanda insanın ayağına dolaşan bir tuzaktır. Biçare bir tilki ondan biraz içse, hemen erkek bir aslana dönüşür:

Bunuñla şulansaydı bir nahl-i ter

O sâ^cat vire tâze şeftâlular

İder mest-i üftâdeyi şahne-gîr

Eger rûbeh içse olur nerre-şîr (856-857)

Bir damlası güneşin meclisine sıçrasa, ortalık sefayla dolar. Şarap, aslında üzümün şurası değil, sevgilinin la’le benzeyen dudağının kardeşidir. Bu sebeple şarabın üzerindeki kabarcıkları gören gönül, coşmaya başlar ve dağlar kadar derdi unutturur:

O mihrûñ olur meclisi pür-şafâ

N’ola şıçrasa zerresi dâ³imâ (867)

Dime duñter-i rez yahud şîredür

Leb-i la¹-i cānāna hem-şîredür (871)

Ĥabābın görünce gönül cûş ider

Ki tağlarca derdin ferāmüş ider (872)

Atâyî, bu bölüm dışında da meyle ilgili düşüncelerini dile getirir. Bu beyitlerden birinde mey, karanlıklar ülkesine düşmüş ve kurtuluş yolu arayan birisi için âb-ı hayât olarak nitelendirilmiştir:

Bu zulmetde âb-ı hayât oldu mey

Delîl-i tarîķ-ı necât oldu mey (1123)

7- Sıfat-ı Tâk

Şarabın kaynağı olan üzüm asmasının özellikleri daha çok “Sıfat-ı Tâk” başlığı altındaki bölümde anlatılır. Atâyî, bu bölümün başında şarabın özelliklerini anlatmak için üzüm asmasına da değinmek gerektiğini söyler:

Şarābuñ ki vaşfi olına raqam
Alınmağ gerek tâk-ı zerden qalem (907)

Üzüm asması, söğüt ağacının yapraklarının yerlere sarkması gibi bir görüntü içindedir. Aşağıya (düşuna) doğru üzümler sallanmakta ve böylece bade eksik olmamaktadır. Zehri yok etmek için yılan nasıl kesildiyse (Dahhak olayında telmih vardır) bahar mevsimi geldiğinde de, daha çok verim almak için asmadaki dallar budanır:

Ne mey kim olup tâkide ehl-i hâl
Ola şekli bîd-i müvelleh-mişâl (894)
Şalar düşuna sebz-i seccâdesin
Velî eksik itmez yine bâdesin (896)
Kesilse n’ola tâ ki faşl-ı bahâr
Olur çünkü tiryāk için qat^c-ı mâr (901)

Üzüm asması, sarhoşlar gibi ayakta duramaz ve bir yere dayanmak ister, sarmaşıklar gibi de bulduğuna sarar:

Ayağ üstüne tıramaz hem çü mest
Qomayınca çak düş-ı eşcâra dest (902)
°Aşāya düşer gerçi pîrân gibi
Şarar bulduğın °ışq-ı pîçân gibi (904)

8- Sıfat-ı Hum

“Sıfat-ı Hum” başlığı altında şarap küpünün özellikleri anlatılmaktadır. Şarap küpü, gizli hazinelere benzer ve lale soğanı gibi yere gömülüdür:

Saña muntaızırdur harâbâtiyân
Hum-ı mey yeter oldı genc-i nihân
Bahâr oldı dünyâ humuñ t̄alibi

Yere geçdi lâle piyâzı gibi (916-917)

Coşkun gam denizinden kurtaran odur. İçmekten mest olanlar, şişeleri boşaldığında soluğu şarap küpünün yanında alırlar. Hızır'ın insana hayat veren çeşmesi yine şarap küpüdür. Eğer o feyzini keserse, billur havuza benzeyen şişe ve kadehler boş kalacaktır:

Halâş iden oldur yine dem-be-dem
Hurûş itse tûfân-ı deryâ-yı gam (920)
Ne gam şîşede kalmasa bâdesi
Huma tayanur mest-i üftâdesi (924)
Odur maḥzen-i çeşme-i hıızr-ı cān
Ya hāk içre şahrınc-ı deyr-i muġān
O ser-çeşme itmezse feyz-i müdām
Pür olmaya ḥavz-ı bilürin cām (930-931)

9- Sıfat-ı Cām

Atâyî, işret meclislerinin diğer bir önemli ögesi olan kadehe Sıfat-ı Cām başlığı altında bir bölüm ayırmıştır. Şair, önce gönlünün sefa bulması için anlatıma sâkîden dolu bir kadeh istemekle başlar, sonra da kadehin özelliklerini anlatmaya başlar:

Getür sâkiyâ bezme bir tölî cām
Yine çarḥa girsün o bedr-i tamām
Mizâcumca bir şerbet içür baña
Bulunmaz mı gönlümce cām-ı şafâ (932-933)

Kadeh, aşk hastası için ilaçtır. İşret denizindeki bir gemiye benzeyen kadeh, ancak sulandıkça (içine şarap dolduruldukça) yürür:

İder ḥaste-i ıışka feyz-i revān
Meded cānı pek ola cāmuñ hemān (936)
Yem-i ıişretüñ cāmdur revnaķı
Şulandıkça yürür bunuñ zevraķı (941)

Şarap dolu bir kadeh akla parlaklık verir (Aslında şarap içilince akıl dengesini kaybeder; ama söz konusu olan şarap, ilahi aşk şarabı olduğu için akla parlak vermektedir). Kadehin kenarından öpmek (kadehe dudağını dokundurmak, kadehten içmek) âşık için

yeterlidir. Mülayim bir güzele benzeyen kadehi öpmek, çenesini okşamak gereklidir:

N'ola şafha-i hâtırâ virse tâb
O billûr mühreyle cām-ı şarâb
Tolı üzre bûse alınur müdâm
Yeter 'âşıka bûse-i la'l-i cām
Mülâyim güzeldür ayağını öp
Zenaḥdânın oḥşa dudağını öp (950-952)

Şarap kadehini daima dolu tutmak gerekmektedir. İçi boş bir şarap kadehi, suyu alınmış soluk bir güle benzer.

Ṭolup âb-ı rengin ile şîşeler
Gül-i cām ṭurmaḳ gerek tâze ter
Mey olmazsa sâḡar ne raḡbet bulur
Gül-âbı alınmış şoluḡ gül olur (955-956)

İçine konacak şarap gayet ince ve saf olmalıdır. Büyük kadeh (ratl-ı girân), ahir zaman fitnesi gibi meclisi perişan eder:

Ḳatı ince olmak gerekdür şarâb
Ki ḡâyetde nâzûkdür ol la'l-i nâb
Perişân ider bezmi ratl-ı girân
Odur fitne-i devr-i âḡır-zamân (961-962)

Şair, bölümün sonunda sâkîden yine lale renkli kadehi (sâḡar) ister. O kadehten içecek ve cünunun nasıl olduğunu (ilahi aşka nasıl ulaşıldığını) Mecnun'a öğretecektir:

Ḳanı sâḡiyâ sâḡar-ı lâle-reng
Açıldı gülüñ sâḡarı gitdi jeng
Baña şun ki Ḳaysa cünün öğredem
O nâ-şâda bir ḡaç fünün öğredem (963-964)

10- Sıfat-ı Sürâhî

İşret meclisinin öğelerinden birisi olan sürahinin özellikleri "Sıfat-ı Sürâhî" başlığı altında anlatılmıştır. Sürahi bir kuyruklu yıldıza benzer ve ona (nefesi âb-ı hayât olan) sevgili dudağıyla üflemiştir. Zamanın fitnesi ona zarar vermez:

Leb-i dil-ber itmiş aña nefh-i rûh
Taharrükdedür her habâb-ı şabûh
Şurâhîdür ol necm-i dūnbâle-dâr
N'ola olsa ser-fitne-i rûzgâr (975-976)

Sürahinin dökülürken çıkardığı ses mecliste bir gürültü koparır. Kadeh, kulağını sürahiye uzattığında, etrafındakilere Cem'in hikâyesini anlatır:

Şalar kulkuli meclise velvele
Bilür harf-i halkı ider kalkale
Kulak tutsa sāgar alur hişşesin
Oğur ezber aḥbāba Cem kışşasın (978-979)

Sürahi, ayrıca kırmızı bir mina gibidir ve meclise nur saçmaktadır. O, Eymen vadisindeki Tur ağacıdır. Sürahi sayesinde bezme nur saçılır. Elburz Dağı kadar büyük olan dertler, ancak sürahiden kadehlere şarap dökmekle yok olur. Sürahiden kadehlere altın gibi saçılan (dökülen) şaraplardan, büyük küçük herkes hissesini almıştır:

O mīnā-yı aḥzar şalar bezme nūr
Bu vādī-i Eymendür ol naḥl-i Ṭūr (981)
Yeter guşşanuñ kūh-ı Elburzına
Şurâḥīnūñ el ur yine gürzine (983)
Meger duḥter-i rez olup zer-niṣār
Büyük küçük oldu yine hişşe-dâr (987)

11- Sıfat-ı Pîr-i Mugân

“Sıfat-ı Pîr-i Mugân” başlığı altındaki bölüm, akli ve düşünceyi emniyet altına alan pîr-i mugâna saygı göstermek gerektiğini anlatan beyitle başlar. Pîr-i mugân, Aristo gibi bilgili, şarap kadehi gibi de saf ve temizdir. Gönle hitap ettiği için gönül çocuğunun terbiyecisidir:

Bilinmek gerek ḥürmet-i mey-fürüş
Olur luḥfi āsāyiş-i °aql u hūş
Odur sāḳiyā nāzır-ı ḥāl-i dil

Vaşıyy-i mürebbî-i eţfâl-i dil
Zihî feylesof-ı Aristo-nihād
Kühen-sāl-ı bāzār-gün u fesād (989-991)

Eğlence meclislerinin pîri, Cem'in kapısında yıllarca hazinedar olarak çalışmıştır. Bu sebeple de onun zamanından kalan bir yadigardır:

Viren bezme fer hüsni-i tedbîridür
Bu gün şan^cat-ı işretüñ pîridür
Odur ^casr-ı Cemden kalan yâdigâr
Ki olmuşdı Cemşide gencîne-dâr (997,998)

Âşıklara karşı son derece şefkatli ve bütün insanlar için bir ümit kaynağı olan pîr-i mugân, ortaya Hatem'in sofrası gibi bir sofraya kurar ve o sofradaki nimetlerle herkesi ağırlar:

Rebîb-i kerem kıldı her ^câşığı
Ol ebnâ-yı ^casruñ âb-ı müşfiki
Çeküp ^câleme sofrâ-i Hâtemi
Ni^camla ağırlar bütün ^câlemi
Açık bāb-ı luţf-ı ni^cam bî-gerān
Dirîğ itmez alana minnet hemān (999-1002)

Herkes pîr-i mugânın rızasını gözetmeye çalışmalı ve kendi payına düşene razı olmalıdır. Çünkü onun himmeti, gedaları padişah eyleyecek kadar yücedir:

Ri^câyet idüp hâkķ-ı nān u nemek
O pîrüñ rızāsın gözetmek gerek
Eger himmet itse o ferhunde pîr
Gedālar olur şāh-ı şāhib-serîr (1010-1011)

12- Sifat-ı Meyhâne

Atâyî, meyhane ilgili düşüncelerini genellikle "Sifat-ı Meyhâne" başlığını taşıyan bölümde dile getirir. Şair bu başlık altında meyhaneyle ilgili özellikleri bir bir sıralar: Meyhane, kilise gibi mübarek bir yerdir; içki dağıtan gençler de tasvirlerle benzer. Aşk yoluna giden yol oradan geçer:

Viren pîr-i mey-hâneye kıadr ü şân
O hâne mübârekligidür hemân
Ne deyr-i mübârek ne hoş yirdür
Ki her muğ-beçe şanki taşvîrdür
Anuñ cür^ca vü ^caks-i câm-ı şafâ
Zemîn ü zamânına virmiş cilâ (1012-1014)
Bu gün râh-ı ^cışka odur reh-güzer
Kaşâyidde beyt-i güzîde döker (1016)

Meyhane aynı zamanda bir tekkedir; başı ağrıyan bile pîr-i mugânın tekkesi olan meyhaneye gelir. Buradaki sofralar, İrem bağının yüz yapraklı gülüne benzeyen tabaklarla donanmıştır:

^cAceb tekyedür deyr-i pîr-i muğân
Başı ağrıyan aña varur hemân (1017)
Tonansa tabaklarla ol pîş-hân
Virür pîşkeş tablasından nişân
Tabaklarla her sofr-a-i pür-ni^cam
Olur verd-i şad-berg-i bāğ-ı İrem (1020-1021)

Meyhanenin binası, gökyüzü gibi kat kat, havası da dünya gibi gönül alıcıdır. Burası, fakiri şah, gedayı zengin eden gizli bir hazinedir.

Felek gibi kıat kıat binâsı anuñ
Cinân gibi dil-keş hevâsı anuñ (1022)
Faķiri şeh eyler gedâyı ğanı
Hum-ı hüsrevânî ile maħzenî (1029)

İçinde câm-ı âlemnümâ (cihanı gösteren kadeh) bulunan meyhane, Nuh'un gemisi gibidir ve bir pusulaya benzeyen (doğru yolu bulmayı sağlayan) câm-ı âlemnümâ sayesinde gam tufanından kurtulmuş, selamet sahiline ulaşmıştır. O, aynı zamanda Hz. Süleyman'ın tahtıdır; vahşiler ve kuşlar hep onun dergahına gelirler:

Aña keşti-i Nūh dirsem ne var
Ki çekmiş kıaraya anı rüzgâr
Olup pūşıla câm-ı ^câlem-nümâ
Anı kıldı tūfân-ı ğamdan rehâ (1034-1035)
Serîr-i Süleymân o cây-ı sürür

Gelür dergehine vuḥūş u t̄uyūr (1036)

Meyhanenin, özellikle Haliç'in kenarında olanların benzeri yoktur. Meyhanenin damının gölgesi suya yansırken suda boğulan Kaydafa'ye benzer:

Ḥarābātuñ olur mı hem-tāsı hic
Ḥuṣūşā ki ola kenār-ı Ḥālīc (1039)
Şalup baḥra °aks o t̄āk-ı ḥarāb
Meger Ḳaydafā mülkidür ğarḳ-āb (1041)

Pîr-i muġânın kilisesi (meyhane) eğlenceyle doludur. Hızlı bir şekilde yürüyerek hizmet eden kişiler vardır. Meyhanede kimisi ağlar, kimisi inler, kimisi neşeyle eğlencesine devam eder.

Olur deyr-i pîr-i muġân pür-şafā
Varan anda tahta ḳaḳar dā°imā
İder ḥidmetin nice çāpük reviş
Ḳadeh gibi hep pîşhān itmemiş (1042-1043)
Kimi inleyüp kimi giryān olur
Kimi āh ider kimi ḥandān olur (1047)

13- Musikiyle İlgili Kavramlar

Musiki, meyhanede bezmin daha coşkulu geçmesini sağlayan bir araçtır. Atâyî, musiki kavramlarıyla ilgili düşüncelerini “Sıfat-ı Mugannî vü Envâ'-ı Sâz” başlığı altında özetlemiştir. Bu bölüm, mutrib ve mutribin çevresindekilerin durumunun anlatıldığı beyitlerle başlar. Mutribin çevresinde, onu can kulağıyla dinleyen kişiler vardır. Bu kişiler, mutribe kulak verince gizli haberleri duyarlar (gizli surlara vakıf olurlar). Susamış kişiler, mutribin yüzünü can Kabe'si bilirler:

Ṭutan muṭribāna nigh gūş-ı cān
Ṭuyar nā-şinīde peyām-ı nihān
Yüzüñ Ka°be-i cān bilür teşneler
Ney-i zerd altun oluḳdur meger (1053-1054)

Şair, bölümün ilerleyen beyitlerinde, sırasıyla musiki aletlerine değinir. Mutribin, meclisin şenlenmesi için riya ehlinin ayıplamalarını bir kenara bırakması ve İsrail'in sūra üflemesi gibi de

neye üflemesi gerekmektedir. Ney (Mevlana'nın Mesnevi'sinde belirttiği gibi) aşk ateşiyle yanmaktadır. Çıkan sesler de onun iniltileridir:

Şenelsün biraz muṭribā encümen
Dem ur yine sūr-ı Sirāfilden (1055)
Yanup sūz-ı ıışk ile itdikçe āh
Dehānı bu sūzişle olmuş siyāh (1058)

Şirin sözlü tanbur, meclise sürahi gibi renk vermekte; gönüllere su serpmektedir. Tanburu, oka benzeyen sözleriyle eleştiren zāhidin, onun *kılına* dokunmaya bile gücü yetmez:

Muğannī o ṭanbūr-ı şīrīn-maḳāl
Virür bezme revnaḳ şurāhī-miṣāl (1065)
Aña ḳaşd iden zāhid-i tīre-dil
Ḳılına ṭoḳunmağa ḳādir degil (1068)

Çeng ile def, diğerlerine hiç benzemez. Defin sesi gökyüzüne çıkınca hidayet kapısının halkası da hareket etmeye (açılmaya) başlar:

Ki çeng ile def beñzemez sā'ire
O pergārdur saña bu dā'ire (1070)
Şalup muṭribā def sipihre şadā
Olur ḥalḳa cünbān-ı bāb-ı hedā (1073)

Mutrib, kanunun telini düzeltip şevk dalgalarını inci gibi saçmaya başlamalıdır. Sazın sinesine cevherler dizmeli; çeng ve ud ile hoş nağmeler dökmelidir. Mutrib, telini düzelterek biraz erganün çalmalı; böylece de cünûn vadisinde boğulmayı sağlamalıdır. Çünkü tarının sesi, can ipliğine yar olup onu inletirken, riya ehlinin de elini kolunu bağlamaktadır:

Düzet tār-ı ḳānūnı nıkrīz ḳıl
Gel emvāc-ı şevḳı güher-rīz ḳıl
Muğannī olup nağmeñe çeng ü ıūd
Ḳumāş-ı şafāya uzat tār u pūd
Dizüp sīne-i sāza silk-i güher
Dizilsün güher gibi hoş nağmeler (1076-1078)
Düzüp tārı depret biraz erḡanün
Yine eyle taḥrīk-i ḡark-ı cünün (1080)

İdüp târuñı rişte-i cāna yār
Anı dahı inlet zār u zār
İdüp muṭribā târuñı hoş-nevā
Anı kıl zebān-bend-i ehl-i riyā (1082-1083)

Atâi, sözü tekrar zâhîde getirir ve onun, yaralarla dolu olan bir gönlü hoş sesleriyle kendine getirecek bu aletlerin olduğu mecliste işinin olmadığını söyler. Zâhid şaşırıp yanılıp meclise gelir ve konuşmaya başlarsa yapılacak iş, ona bu nağmeleri dinletmektir. Bu da ancak daha fazla ve daha gür bir sesle çalmakla mümkün olacaktır:

Eger muṭribā bezme gelse o ḥar
Kulağına ṭoldursa idüp nağmeler
Anuñ başdur āvāzın āvāzeye
Zarūrî kulağ tutsun āğāzeye (1086-1087)

14- İşret Gecesi

İşret gecesinin özellikleri “Sıfat-ı Şeb-i İşret” başlığını taşıyan bölümde anlatılır. Bölümün ilk beytinde sâkîye seslenilir ve eğlence meclisinin kurulması istenir. Bu gece Kadir gecesine benzemektedir ve sürâhilerin secde eder gibi eğilmelerine şaşırılmamalıdır:

Yine sâkiyâ irdi hengām-ı şeb
Kurulsun yine bezm-i ıyş u ṭarab
Döşendi şebistân-ı bezm-i şarāb
Kanı ol ıarūs-ı şafağ-gün niķāb
Şeb-i Kādre döndi bu hengām-ı cūd
Şurāhīler itse ıaceb mi sūcūd (1098-1100)

Bu karanlık gecede gül bahçesinin seyr edilebilmesi için, sâkînin, yiğitlik gösterip İskender’in âb-ı hayâtı gibi olan ve gece parlak bir yakuta benzeyen meyi getirmesi gerekir:

Şeb-i ıyşdur sâkiyâ erlik it
Zalām-ı şeb içre Sikenderlik it
Getür şeb-çerāğ-ı mey-i rüşeni
Bu şeb yine seyr idelim gülşeni (1112-1113)

İşret gecesi, bir coşkunluk ve heyecan mevsimidir. Gayb âlemlerine (sırlarına) ulaşmaya çalışan yiğitlerin gafletlerini dağıtır. Bu gece aynı zamanda kusurları örten lütuflu bir gölge ve zengin-fakir herkesin istifade ettiği bir gölgeliktir:

Şeb-i ıyşdur mevsim-i vecd ü hâl
Siyeh zülfî çārüb-ı rāh-ı vişāl (1117)
Ne şeb ğaflet-efrüz-ı merdān-ı ğayb
Ne şeb sāye-i luţf-ı settār-ı ıayb
Ne şeb perde-i rāz-ı bernā vü pīr
Ne şeb sāyebān-ı ğanī vü faķīr (1120-1121)

Bu karanlık gecede altın kadeh, güneş gibi doğmalıdır. Bu karanlık gecenin âb-ı hayâtı kurtuluş yolunun delili olan meydur. İşret gecesinde eğlenen rindler meyın neşvesiyle gecelerini ihya ederler ve böylece kurtuluşa ererler. Gecenin ilk zamanlarında kadehi almalı, sabah oluncaya kadar elden bırakmamalıdır:

Ṭulū^c eylesün sākiyā cām-ı zer
Şeb-i ğamda mānend-i necm-i seher (1115)
Bu zulmetde āb-ı hayāt oldı mey
Delīl-i tarīķ-ı necāt oldı mey
Şalāh ol ki rindān-ı ıyş-ı tarab
İde neşve-i meyle ihyā-yı şeb (1123-1124)
Ele evvel-i şebden alup ayağ
Çıkar māh-ı bedr ile şubha çerāğ (1126)

15- Sıfat-ı Mum

İşret meclisinin vazgeçilmez öğelerinden birisi olan mum, *Sâkînâme*'de ayrı bir bölümde anlatılmaktadır. Şaire göre (şekil olarak vahdeti temsil eden) mum, hidayet yolunun delili, Hz. İbrahim'in gül bahçesinin seçkin bir gülüdür. Hz. Musa'nın asasının Kızıldeniz'i ikiye ayırması gibi karanlık denizini ikiye bölmektedir:

Nice şem^c-i rāh-ı hedāya delīl
Güzīn ğonca-i gülsitān-ı Ḥalīl
N'ola aña dinse ıaşā-yı Kelīm
Olur baħr-ı zulmet anuñla dü-nīm (1128-1129)

Mum, aşka düşmüş ve bu sır her tarafa yayılmıştır. Bu sebeple ipini ele vermiştir. Onun can ipi parlamış; aşkla dolu vücudunun parçaları ateşler içinde kalmıştır:

Yayılsa n'ola rāzı her maḥfile
Düşüp ıışka ser-rişte virmiş ele
İdüp rişte-i cānını tābdār
Şalar ıışk-ı eczā-yı cismine nār (1132-1133)

Mumun ışığı dünya halkını bir araya toplar. Her tarafı aşk ateşiyle yandığı için ayakta duramaz ve duvarlara yapışır. Sürekli halvete ve uzlet köşelerine kaçar:

Anı muḥrika eylemiş bī-mecāl
Yapışmada dīvāra ṭurmak muḥāl
İder şu'lesi cem' halk-ı cihān
Sütün üzre gūyā direfş-i Keyān (1134-1135)
Girüp nūr-ı bahşı gibi ḥalvete
Hevādan kaçır küşe-i ıuzlete (1139)

Gönül ateşi ona güç verir, aşk sayesinde onu yaşlı iken bir delikanlıya dönüştürür. Bu ateşten ona bir kıvılcım düşse başı simsiyah olur. O, gece vakti gelince uykuyu terk ettiği (sabaha kadar uyumayıp yandığı) için yorulur. Sabah olunca da ateşi söner:

Virür sūz-ı dil añā tāb u tüvān
Olur ıışk ile pīr iken nev-cevān
Düşünce bu āteşden añā şerer
Siyāh oldu anuñ seri ser-be-ser
Şeb olduğca terk-i şeker-ḥāb ider
Bu bī-dārlik anı bī-tāb ider
Söyünmez odı bunca kim yaş döker
Teneffüs ide şubḥ-ı şādık meger (1140-1143)

16- Sıfat-ı Arak

Arak kelimesinin asıl anlamı “ter”dir. İmbikten çekilirken ter damlaları gibi bir görüntü arz ettiği için rakıya “arak” denmiştir. Sâkînâme’de arakla ilgili olarak “Sıfat-ı Arak” başlığını taşıyan bir

bölüm yer almaktadır. Atâyî, arakla ilgili bölüme sâkîden sarhoşların mahmurluklarını gidermesi için kadeh ve arak isteyen beyitle başlar. Mahmurluk vaktinde içinde arak dolu kadeh, cıva gibi titreyecektir. (Bu beyit, arakın mahmurluğu gidermek için de kullanıldığını göstermektedir):

Çanı sâkiyâ ol bilürin ayak
Şeher mest-i maḥmûra yandur °arak (1167)
Pür olsa °arak câma vaqt-i ḥumâr
Olur lerze-nâk elde sîm-âb-vâr (1169)

Yüzün renginin lale gibi olması için (jalenin sabah vakti ortaya çıkması gibi) kadehin dolması gerekmektedir. (Şairin “arak” ın kadehe dolmasını jaleye benzetmesi, arak kelimesinin aslı anlamının “ter” oluşuyla ilgilidir.) Gönül, o su ile temizlenecek ve saf bir altın gibi olacaktır. Kış mevsiminde soğuktan tir tir titreyen vücut, arak sayesinde ateşli bir fırına dönecektir:

Yine reng-i rû ḥâşıl it lâle-vâr
Şeherden pür it sâgarı jâle-vâr
Dili bî-ğılı pāk it ol âb ile
Zer-i ḥâliş it anı tîz-âb ile (1170-1171)
Şitâ vaqtı lertzân iken cism-i °ür
Anuñla olur sîne tennür-ı nür (1173)

Şair, bölümün ilerleyen beyitlerinde de arakla ilgili tasvirlerine devam eder. Ateş denizinin yağmur taneleri gibi olan arak, gönüldeki ateşe dökülünce bir alev ortaya çıkar ve bu alev dokuz kat gökyüzünü de tutuşturur:

Dökülseydi nâr-ı dil üzre °arak
Çıķup bir °alev yana bu nüh varaķ (1175)

Arak, cennetteki kâfûr ırmağı ve eğlence meclisindeki kadehin gülünün suyudur. Arakla saf şarabı birlikte içmek gerekir. Şarap, güvercin kanı gibi akmaya başlayınca, kanatsız güvercinlerin oynaması gibi bir görüntü ortaya çıkar:

Gül-âb-ı gül-i câm-ı işret midür
Yaḥud cüy-ı kâfûr-ı cennet midür (1179)
°Araķla mey-i nâbı eyle revân

Kümeysi o eşheble kııl hem-^oinân (1181)

Aküp bâde hûn-ı kebüter-mişâl

Kebüterler oynadı bî-per ü bâl (1183)

17- Ayıplanan Kişiler

Sâkînâme'nin geneline bakıldığında, ayıplanan ve yaptıkları tasvip edilmeyen çeşitli kişiler dikkatimizi çeker. Bunların başında zâhid gelir. Atâyî'ye göre, vaizler (zâhidler), şarabın haram olduğunu söylerler ama kendilerinin yaptıkları da ortadadır. Onlar, aşk şarabının ne olduğunu bilmezler, gönle önem vermezler. Vaiz, riya ile hareket eder, misvakını başına takar ve mey içenleri eleştirip durur. Vaizin tavırları, âşıklara adeta Rüstem'in *Heft-hân*'da çektiği sıkıntıları çektirir. Şaire göre aba giymekle gerçek Müslüman olunacağını sanan bu tür insanlara iltifat etmemek gerekir:

İçerler nice hûn-ı nâ-ıhak müdâm

Söze gelse hûn-ı kebüter harâm

Ya vâ^oizde olan tehevür nedür

Mey-i şâf için bu tekeddür nedür

Kılup zemm-i bâdeyle kesr-i kulüb

İder turma keşf-i gıyâb-ı ^ouyüb

Niçün eylemez maḥfile ihtirâm

Müsâvî maḥalli midür ol maḥâm

Mey içdi deyu iftirâsın komaz

Bize hefte cengin cefâsın komaz

Şoḡar şâh-ı misvâki başa yine

Şalar gergedan gibi gördüğüne

Riyâ ile aña nemeddür şî^oâr

Derûnı mükedderdür âyîne-vâr

Abâ giymek ile iş olsa hemân

Her ırḡad olur Bâyezîd-i zamân

Yürî iltifât itme andan yaña

Nigâh-ı teḡâfüldür aña cefâ (498-506)

Vaizden başka, rinde meyi yasaklayan ve mey yerine ilacı tavsiye eden tabib de seilmeyen kişilerdendir. Atâyî, tabible ilgili düşüncelerini “Sıfat-ı Ta’n-ı Tabîb” başlığını taşıyan bölümde anlatır. Şair, daha bölümün ilk beytinde, şair sâkîye seslenir ve meyi tabibe vermemesini ister. Çünkü tabib meyden anlamaz. Mey, saf gönle renk verir. Mey varken tabibin sunduğu ilaçlara gerek yoktur. Tabibin anlattıkları efsaneden ibarettir. Haplarını hastaya gösterir, hokkabaz gibi hareketler yapar:

Ĥekîmâna sürme meyi sâķiyâ
Şaķın az görme meyi sâķiyâ
Ĥoyan renge oldur dil-i sâdeyi
Başiretle gör sâġar-ı bâdeyi
Ĥabîbüñ gerekmez baña şerbeti
Getür kâseyi şun birer şerbeti (1186-1188)
Döküp ĥabbını söyler efsânesin
Şaçar dâm-ı tezvîrine dânesin
Müşa^cbid gibi dâ³imâ el ider
Dizüp mühre-i ĥabb ile ĥoķķalar (1189-1190)

Şair, gönül okşayan güzelin, eline mey kadehini almasını ister. Böyle bir ortamda bir hokkabaza benzeyen tabibin işi yoktur. Çünkü gönlün devası hap ve şerbet değildir. Tabib, badeyi alıkor; âşıkları ayıplar ve onlara badeyi çok görür:

Ele kâse al ey büt-i dil-nevâz
Bu hengâmede n’eyler ol ĥoķķa-bâz
Dile ĥabb ü şerbetle olmaz devâ
Ne bilsün anı murġ-ı âteş-ġidâ
Ĥekîmâne iç dir yorar bâdeyi
Bize ta^cn idüp çok görür bâdeyi (1191-1193)

Bölümün başlığı “Ta’n-ı Duhân-ı Gubâr” dır. Atâyî, bölüme sâkîden erguvan renkli ve dumansız olan şarabı isteyerek başlar. Şarap, ateşi olmayan parlak bir ışık, başında yılan beklemeyen bir hazinedir:

Ĥanı şâķiyâ bâde-i ergavân
°Aevlensün ol âteş-i bî-duĥân
N’ider zevķ alan câm-ı raĥşân ile

Duĥānı fitīl-i fūrūzān ile
Mey ol nūr-ı rahşendedür nārı yoĥ
Ĥum ol genc-i bī-rencdür mārı yoĥ (1195-1197)

Tütün, afyon gibi diĥer keyif verici maddeleri kullananları da eleştiren iki ayrı bölüm vardır. Bu bölümlerden birincisi Sıfat-ı Ta'n-ı Duhan ü Gubâr"dır. Bu bölümde Atâyî, tütün ve tütün ürünleriyle ilgili düşüncelerini söyler ve onları şarapla mukayese eder. Şaire göre, İnsana kadehin yolundaki ışık ve sürahi yeter. Sâkî, meclisi kaplayan duman kokusundan kurtulmak için kadeh tütsüsünü getirmelidir. Çünkü meyin yanında tütün yaprağının ve gubarın zerre kadar önemi yoktur:

Saňa sâĥaruñ şem^c-i rāhı yeter
Eger lüle dirseñ şurāhî yeter
Yine meclisi tıtdı bŷy-ı duĥān
Meded micmer-i cāmı gezdır hemān (1198-1199)
Ĥubār aña nisbetle zerre degil
Tütün yaprağı berg-i tere degil (1203)

Atâyî'nin tütün ürünleriyle birlikte afyon gibi keyif verici maddelerin müptelalarını eleştirdiği diĥer bölümün başlığı "Ta'n-ı Erbâb-ı Keyf" tir. Şair, bu bölüme yine sâkîden ilaç olarak saf şarap sunmasını isteyerek başlar:

Ĥanı sâĥiyā ol mülevven zücāc
Bize mey-i şāfî ile ĥıl^c ilāc (1204)

Bölümün devamında ehl-i keyfi anlatmaya başlar. Ehl-i keyf, ömrünü uykuyla geçirir; o sebeple de zevkin ne olduğunu bilmez. Acayip âlemlerde dolaşır; başını kaldırıp çevreye bakamaz. Şaire göre afyon içen, kertenkele gibi yerlerde sürünür, kahve içenler zehirleri ondan alırlar:

Ĥuyar mı bu zevĥi uyur ehl-i keyf
O keyfiyyet ile geĥen^c ömre ĥayf (1206)
Bu ĥacletle varmış^c acib^c āleme
Başın ĥaldırıp bakamaz ādeme (1208)
Meger sŷsmār oldu ma^ccŷn-fŷrŷş
Ki andan alur zehri hep ĥahve-nŷş (1210)

İşe yaramaz tiryaki, kış vakti donmuş bir yılan gibi bakar. Seher vakti zehrini almadan ayağa kalkamaz. Bir eline mum, bir eline tütün alarak can mülkünü yakar. Dimağı, dumanıyla fanus gibi olur. Onun gıdasını yer, ama keyfine varamaz:

Bağar aña tiryāki-i nā-bekār
Şitā vaḳti mānend-i efsürde mār
Gözin açamaz çaḳ ğidā yinmedin
Dirilmez seherden zehrlenmedin
Bir elde çerāğ u bir elde duḥān
Bu ḥāletle āteş-zen-i mülk-i cān
Dimāğı duḥānıyla fānūs-veş
Yanar āteşe turma ḳaḳnūs-veş (1211-1214)

Eğer hokkası dolu değilse ağzını bıçak açmaz. Kanadı kırık bir kuş gibi olan tiryakiye kahvehane bir tuzaktır. Tütünle, afyonla aldanır. Şarap içenlere kızar, rindlere öfkelenir, buğz eder. Bu tür keyif verici maddeleri yiyip saf şarabı kötüler:

Eger olmasa mebla^cı ḥoḳḳanuñ
Bıçaḳlarla açılmaz ağzı anuñ
Aña ḳahve-ḥāne^c aceb dāmdur
Ki bir murğ-ı işkeste endāmdur
Duḥān ile ma^ccūn ile aldanur
Bucaḳda kalur islenür paşlanur (1216-1218)
İder rinde bīhūde buğz u ğāzab
Vücūd-ı za^cīfine virür ta^cab
Yiyüp keyfi eyler mey-i şāfi zemmm
Bedel mi olur hiç tiryāke semmm (1227-1228)

Bu bölümün sonunda Atâyî'nin meyhane ile kahvehaneyi mukayese ettiğini görüyoruz. Şaire göre, harap bir kahvehane, kırık dökük bir meyhanenin yerini tutamaz. Tiryakinin payitahtı fincanlar, rindinki ise İskender'in aynası yani kadehtir. Meyhane safa, nimet ve neşe dolu iken, kahvehane efsane anlatılan, insanların uyuklayıp durdukları gıybet dolu bir yerdir:

Ḥarāb olsa da ḳaşrı mey-ḥānenüñ
Yerin tuta mı ḳahve-ḥāne anuñ

Anuñ pây-ı taht ise fincânları
Bunuñ cāmı mir³ât-ı İskenderî (1229-1230)
İder bunda pür-neşve naqş-ı ^camel
Virür anda efsâne h^hâb-ı kesel
Bu şâfî muhabbetle şıdķ u şafâ
Müsâvî vü ğıybetle ol ğam-fezâ (1232-1233)

18- Dört Mevsim

A- Bahar

Bahar mevsiminin özellikleri “Sıfat-ı Bahâr” başlığını taşıyan bölümde anlatılır. Bahar mevsimi gelince gönüllerde sabır kalmaz. Meyhanenin sarhoşları habab dolu kadehin vakti geldiği için (bahar mevsimini) coşkuyla beklerler:

Qanı sâkiyâ ol bahâr-ı cünün
Gönüllerde kalmadı şabr u sükün
Dem irdi ki çün sâğar-ı pür-ĥabâb
Şığışmaya kendüye mest-i ĥarâb (1239-1240)

Bahar mevsiminde, bahçenin mizacı düzelmiştir. Başlarında kızıl taçlar bulunan laleler, bahçenin sultanı olan gülün silahdarları gibidir. Bahçe kapısından içeriye doğru esen rüzgar, goncanın tebessüm etmesine sebep olur. Goncadan taze bir şarap küpü açılır. Bu şarap küpünü gören bülbül, aklını kaybeder:

Bahâr itdi bâğuñ mizâcın dürüst
^cAceb mi şükûfe uyanursa cüst
Bahâr eyledi bâğa ĥükmin revân
Ocaqlık virildi aña büstân
Çemende kızıl tâc ile lâleler
Silâh-dâr-ı sulţân-ı güldür meĝer (1241-1243)
İrince der-i bâğa bād-ı vezân
Hemân ĝonca çıķdı tebessüm-künân
Zamâne gülüñ cāmın itmişdi kim
Açıldı yine ĝoncadan tâze ĥum

Hezār oldı ol meyle bî-°aql u hūş
K̄onup h̄urde-i zer añā zehr-i gūş (1246-1248)

Jale, gülün kadehine su katmazsa, bu (katı) şarabın şevki bülbülü inletir. Bahar rüzgarı, mülayim bir güzel gibi bülbülü meftun eder ve ağlatıp inletir. Taze gül yaprağı kadehini doldurmuş, jale o kadehe buz kırıntıları atmıştır:

Hezārı mey-i şevk iderdi h̄arāb
Gülün cāmına k̄atmasa jāle-āb
Yine bülbülü kıldı meftūn ü zār
Mülāyim güzel gibi bād-ı bahār
Yine sāğarın pūr kılup verd-i ter
K̄odı cāmına jāle senc-pāreler (1249-1250)

Bülbül, seher vakti nazlı bir uykuya dalsa, gül yaprağı ona yastık yüzü olur. Rüzgar onu sallasa, ateşli taşı bir bir ortaya çıkar. Bu ortamda bülbül, tıpkı Hz. Musa gibi Allah'a dua eder:

Hezār eylese h̄āb-ı nāz-ı seher
Añā rüy-ı bālin olur verd-i ter (1257)
Getürse anı rak̄şa bād-ı vezān
İder āteşin řāsı bir bir °ayān
Kelīm-i hezār itdi H̄aqqā du°ā
Zebānındaki °uq̄de gitse n'ola (1259-1260)

Gül yaprağı, feleğin mühresinin yayına hedefdir; bahar mevsimi, şarap içenlere buz parçası olarak dolu yağdırmaktadır:

Hedefdür kemān-ı mühre-i çarḥa berg
Yağar t̄ir-i bārān u gūy-ı tegerg
Meger bāde-nūşāne faşl-ı bahār
Tegerg eyledi h̄urde-i yah̄-niṣār (1263-1264)

Sabah rüzgarı inci saçmaktadır. Taze gül yapraklarının yakaları yırtılmış, sümbüllerin saçları dağılmıştır. Lale ve gül kaselerini uzatarak nisan yağmurunu toplamaya çalışırlar. Güllerin eğlence meclisindeki şevki gören kadeh, onlara imrenir. Su, ağaçların dallarına fiskiye gibi yürümüş, ağaçların dalları su damlalarıyla dolmuştur. Bahçe, yemyeşil bir denize dönmüştür. Bu sebeple gül renkli şarabı kadeh gemisine koymak gerekir. Yapraklar üzerinde

şebnem yuvarlanmaktadır. Artık gül bahçesi suya kanmıştır. Bir taraftan da temmuz yaklaşmaktadır. Yapılacak en iyi iş şarap içmektir:

Girībānı çāk oldu verd-i terüñ
Tağılsa n'ola şacı sünbüllerüñ (1268)
Dizüp lāle vü gül yine kāseler
Çemen cem^c-i bārān-ı nīsān ider
Düşüp şevķ-ı bezm-i şafā güllere
Yine naķd-i vaķti ķodı sāğara
Şafāsın görüp ğoncalar güllerüñ
Şulanmaya mı ağızı ya sāğaruñ (1271-1273)
Yaķın oldu ğöm gök şu olup çemen
Aķa āb-ı fıskıyye-i lāleden
Yine sebze döndi yem-i aħzara
O gül-gūmı koy zevraķ-ı sāğara (1277-1278)
Eger oķuduñsa kitāb-ı uşul
Temüz irmeden iç şarāb-ı uşul (1283)

B- Yaz

Yaz mevsiminin özellikleri “Sıfat-ı Temmûz” bölümünd anlatılır. Temmuz vakti gelmiş, feleğe şebnem gibi ateş düşmüştür. Artık eğlence meclisi, saf şarap (ilahi aşk şarabı) ile daha da hararetlenmelidir. Şair, sâkîden kendisine ve çaresiz kişilere vereceği şarabın içine buz koymasını ister:

Yine sâķiyā irdi vaķt-i temüz
Yine düşdi şeb-nem gibi çarħa sūz
Yine bezmi germ it mey-i nāb ile
Bu faşluñ da ħükmin vir ol tāb ile
Pür it cāmı bī-çārelerle baña
Meyi ķaynamış içsün ehl-i riyā (1284-1286)

Temmuz ayının güneşi, her tarafı yakıp kavurduğu gibi gül bahçesini de ateşler içinde bırakmıştır. Meyve ağaçlarının yaprakları, güneşin ateşiyle kavrulmuş helvaya benzerler. Güneşten saçılan kıvılcımlar, gölgelerin köşe bucak kaçmalarına sebep olur:

Temüz āteş-efrüz olup gülşene
İder puħte elvān-ı ni^cmet yine

Qızup yaprağı mīvenūñ tāze-veş
Varağ üzre helvā pişirdi güneş
Şerer-bār olup nār-ı mihr-i cihān
Olur sāyeler kūşe kūşe nihān (1292-1294)

Yeryüzü kaynayan bir tencere gibi kapağını atar. Güneş ateşini gökyüzüne saldıkça, sevr burcu bile kebab olur. Bu ortamda gökyüzünün kubbesi fırına, şafak da o fırından çıkan ateşe benzer:

Qapağın atup ya^cni dīk-i zemīn
Ola ber-ṭaraf sāz-ı çarḥ-ı berīn
Tenūr-ı sipihre güneş şaldı tāb
İder sīḥ-i miḥverde şevri kebāb
Furundur meger günbed-i ḥāverī
Şafağdur öñine çıkan aḥkeri (1302-1304)

Temmuzun sıcağından dolayı kara toprak baruta dönmüş, sebzeler kurumuştur. Bahçenin çiçekleri helak olmuş, yer yüzü mezar gibi yarılmıştır. Sıcak âlemin kubbesini eritecek kadar fazladır:

Zemīn ḥuşk olup sebze oldı tebāh
Yine döndi bārūta ḥāk-i siyāh
Helāk itdi ezhār-ı bāğı güneş
Yarıldı zemīn cā-be-cā gūr-veş
Degil gāhi bārānı bu ṭāremūñ
Erür qurşunı qubbe-i ʿālemūñ (1307-1309)

Kırmızı şarabın içine kar konsa, ateş üstündeki küle benzeyecektir. Hilalin üzerinde, güneşin ateşiyle dağlanmış gibi üzerinde lekeler oluşmuştur. Seher, nefes almak için yakasını yırtmakta; bu sebeple de geceler kısa olmaktadır. Bu ateşle yıldızların fitili ve gecenin barutu yanmak üzeredir. Sıcağın şiddetinden bahçedeki yapraklar sararmaya başlamıştır:

Eger berf qonsa mey-i aḥmere
Döne āteş üstünde ḥākistere
Hilālūñ kızup mihrden āheni
Gice dāğ-dār itdi bu tevseni (1311-1312)
Gice kūteh olduğı bu kim seher
Teneffüs için cāmesin çāk ider

Bu sūzişle az kıaldı kim yana heb
Fetīl-i şihāb ile bārūt-ı şeb
Eşer kıldı bāhūr-ı āteş-fiken
Şararmağa yüz tıtdı berg-i çemen (1314-1316)

C- Sonbahar

Sonbahar mevsimi geldiğinde gülün ve erguvanın yüzü solmuştur. Sert esen rüzgarı gören ağaç kendini dağıtmıştır. Rüzgar, la'l renkli gülü de perişan etmiştir. Tahtından ayrılmak zorunda kalan gül yaprağı, rüzgarın önü sıra kaçmaktadır:

Yine geldi sâki dem-i mihr-i cān
Yine şoldı rüy-ı gül ü ergavān
Yine şiddet itdi gelüp bād-ı saht
Görüp anı kendin tağıtdı dıraht (1317-1318)
Serīrinden ayrı düşüp verd-i ter
Yine rüzgāruñ öñünce kaçar (1323)

Şiddetli rüzgar, gül bahçesine girmiş ve güllerin kadehlerini kırıp dökmüştür. İlkbaharın kadehi artık dolmamaktadır. O zamandan beri inleyen bülbül artık yorgun düşmüştür. Goncalar, mum gibi sönmüş; yapraklar pervanenin kanadı gibi dökülmüştür:

Girüp şahnesi gülşene şarşaruñ
Kırup dökdi peymānesin güllerüñ
Pür ola mı peymāne-i nev-bahār
Yoruldu fiğān eylemekden hezār
Gidüp goncalar şem^c-i kāşāne-veş
Döküldi varağ per-i pervāne-veş (1325-1327)

Goncalar, gülün ciğerinin köşesiyken, rüzgarın sillesiyle yerle bir olmuştur. Bahçede gül dalının matemi tutulmaktadır. Gül ve yaseminin rengi kaybolunca, bahçe sapsarı olmuştur. Bahçede öten güzel kuşların sesleri kesilmiştir. Çınar, titremeye başlamış ve dallarındaki damarlar ortaya çıkmıştır. Bahçedeki yapraklar samana dönmüştür:

Ciger-küşesiyken gülüñ goncalar
Urup sille bād itdi zīr ü zeber (1329)
Tutar şāh-ı gül mātēmüñ bāğ u rāğ

Giyer şemle farkına eşcâr-ı bâğ
Gidüp reng-i rûy-ı gül ü yâsemen
Yine za^cferân-zâra döndi çemen (1334-1335)
Çenâr oldu teb-lerzedden nâtüvân
Elinde olan regler oldu ^cayân
Dönüp kâha berg-i çemen cā-be-cā
Sehâb oldu hâl-kâr-ı kaşr-ı şafâ(1339-1340)

Her taraf böyle sapsarı olunca âşıkların yanakları da sararmıştır. Onların yanaklarının lale gibi olmasını sağlamak için sâkînin şarap getirmesi gerekmektedir. Çünkü o şarabın damlaları bahçeye dökülse, hazan yaprağı bile hoş kokan bir güle dönecektir.

Meded sâkiyâ sür meyi bî-direng
Ruḥ-ı zerd-i ^cuşşâkı it lâle-reng
Şu meyden ki bir cür^ca saçsañ hemân
Döne verd-i ra^cnâya berg-i ḥazân (1343-1344)

D- Kış

Atâyî, kış mevsiminin özelliklerini “Sıfat-ı Şitâ” başlığı altında anlatır. Diğer mevsimleri anlatmadan önce olduğu gibi söze, sâkîden soğuktan donmuş vücudunu ısıtması içi taze ve ateş gibi olan şarap sunmasını isteyerek başlar:

Ḳanı sâkiyâ âteş-i germ ü ter
Vir efsürde cisme yine tâb u fer (1346)

Bahçedeki ırmak, soğuktan dolayı buz tutmuştur. Soğğun şiddeti o kadar fazladır ki, ateş gibi kıpkırmızı olan şarap bile donmuştur:

Yine cüy-ı bâğ oldu pür-yaḥ tamâm
N’ola ḳaraya atsa keştî-i cām
Eger cāma ḳoysañ mey-i âteşin
Ṭoñup ola pür-püşte-i âhenin (1349-1350)

Gençler, kartopu oynarlar, birbirlerini karın üstüne atarlar. Ay yüzlü güzeller buzun üzerinde kayarlar. Kış mevsiminde geceler uzundur ve uyumakla vakit geçmez. Rindler, bu zamanda içi ateş dolu

sürâhilerden içmelidirler. Sâkî de arakla meclise parlaklık vermeli, yani sürekli şarap sunmalıdır:

Atar qar topın nev-cevânlar yine
Şaķındı gümüş şavlecânlar yine (1355)
K̄ayar buzda meh-pāreler pür-şitāb
Olur çarḥ-ı mīnāda gūyā şihāb (1357)
Şu deñlü dırāz oldu şimdi leyāl
Ki uyḥu yetişdürmek oldu muḥāl (1370)
Bu demlerde her rind-i peşmīne-çāk
K'ola cām-ı dūşīneden lerze-nāk
Bulup ḥum dibin dūrd-i rāḥī gibi
Pür-āteş gerekdür şurāḥī gibi (1372-1373)
°Araķla virüp meclise revnaķı
Yanar faşlıdur sūrına zevraķı (1375)

19- Gönül

Gönlün özellikleri daha çok “Sıfat-ı Dil” bölümünde anlatılır. “Sıfat-ı Dil” bölümüne sâkîden güneş gibi ateşi olan şarap isteyerek başlanır. Çünkü gönül, yine şaraba karşı şevk duymaktadır. Sinenin şarap küpünü şarapla mayalamak gerekir:

K̄anı sâķiyā ol mey-i mihr-tāb
Göñülden yine k̄opdı şevķ-i şarāb
Ḥum-ı sīneye bādeden māye kıl
Mey-i feyz-i cāvīdi sermāye kıl (1398-1399)

Gönül gül renkli şarapla, gülün rengine dönüşür. Gönüldeki şarap testisi coşku içinde saf şarapla dolar. Gönlün kadehi, daima âlemi gösteren bir kadeh gibi kendinden dolmaktadır:

Bulup cām-ı gül-gūn ile reng-i mül
Hemān ol degil gibi oldu göñül (1400)
Göñülden o tāze sebū-yı şarāb
Ki cezb eyleyüp tola şahbā-yı nāb
Tolar kendiden sāğarı dā'imā
K̄anı öyle bir cām-ı °ālem-nümā (1402-1403)

Gönül, gizli aşkların sırlarını bilmektedir. Dert ve bela şehrinin taciridir. Derdi ve belayı sinesinde taşır. Gönül, cevher sandığının kilididir. Bu kilit de içerden kilitlenmektedir. Gönül aynasında riya namına bir şey yoktur; çünkü o bir âlemnümâdır:

Olup maḥrem-i rāz-ı ıışk-ı nihān
Virür ḥāli çāh-ı Alīden niřān
Göñül tācir-i şehr-i derd ü belā
Meger sīnedür bār-ḥāne āña
Dür-i dürc-i řandūqa-i sīnedür
Göñül la^l bu gerek bu gencīnedür
Meger ḳufl-ı řandūq-ı cevherdür ol
İçerden kilīd-i müdevverdür ol
Yoğ āyīne-i dilde rüy-ı riyā
Bu °alem-nümādur degil ḥod-nümā (1405-1409)

Gönüle, sıkıntının kan damlası demek doğru değildir; o, toprak içindeki muhabbet tohumudur. Zaman zaman aşk ateşiyile ah edip inler; böylece de siyah bir duman meydana gelir. Gönül, ilahi aşkın bereketiyile güler, bela şarabıyla sarhoş olur ve elest bezminde verilen sözü tutar:

Dime ḳaṭre-i ḥūn-ı miḥnetdür ol
Bu ḥāk içre toḥm-ı muḥabbetdür ol
Dem-ā-dem ider sūz-ı ııřk ile āh
Olur ḥāşılı řekl-i dūd-ı siyāh (1410-1411)
Göñül feyz-i ıışk ile ḥandān imiş
Açılmış Ḥudāyī gülistān imiş (1413)
Göñüldür řarāb-ı belā ile mest
Göñüldür velī °ahd-i mülk-i elest (1416)

Gönül, herkesle eğlenen sevgilisini görünce sinesindeki sırlarını gizleyemez. Mizaçları temiz olanların gönülleri ve sineleri kadeh gibi parlak olur. Kin tutan ve içten pazarlıklı kişilerin gönülleri de şarap küpü gibi kederden kurtulamaz. O küp, ancak aşkın yakıcı ateşiyile yanıp parlayan bir fırın gibi olursa kederden kurtulabilir:

Göñül kim göre yār-ı řannāzını
Nihān idemez sīnede rāzını

Olur ıyneti pāk olan bî-hilāf
Kadeh gibi rüşen dil ü sîne şāf
Kederden halāş olamaz muţtaşıl
Hum-ı mey gibi mubaţtın-ı tîre dil
Meger āteş-i ıışk-ı sūzān ola
Hum iken tenūr-ı fūrūzān ola (1418-1421)

20- Sâkînâme’de Aşk

Atâyî’nin aşkla ilgili düşüncelerini, “Sıfat-ı Aşk” bölümünden ve mesnevinin diğer bölümlerde yer alan alan bazı beyitlerden öğreniyoruz. Mesnevi boyunca aşkla ilgili olarak ortaya konan düşünce ve hayallerde, mesnevinin adına uygun olarak içki âlemine ait öğelerden istifade edilir. Na’t bölümünden alınan aşağıdaki beyitte şair, aşk kadehinin Hz. Peygamber’in şevki için döndüğünü, aşk adının ona verildiğini söylemektedir:

Anuñ şevkına devr ider cām-ı ıışk
O hātem içündür hemān nām-ı ıışk (78)

Aşkın özelliklerinin daha ayrıntılı olarak anlatıldığı “Sıfat-ı Aşk” bölümünde aşk, yine gönlü yakan bir kadehe benzetilir ve sâkîden bu kadeh istenir. Şaire göre, o kadehle, aşkın yakıcı ıığlığı gökyüzüne ulaşacaktır. Zevk ehline aşk kapısı açıktır; sâkî de şevk ehlinin (aşkla coşacak olan kişilerin) dergaha gelmesine izin verecektir:

Çanı sâkıyā cām-ı dil-sūz-ı ıışk
Ki çarha çıka na^cra-i sūz-ı ıışk
Açıkdur mezāk ehline bāb-ı şevk
Ço gelsün bu dergāha erbāb-ı şevk (1422-1423)

Bölümün ilerleyen beyitlerinde, mesnevi boyunca sözü edilen meyın mahiyetini daha açık bir şekilde öğreniyoruz. Bu bölüme gelene kadar oldukça gerçekçi tasvirlerle içki âlemlerine ait öğeleri anlatan şair, gittiği yolun âşıkların gittiği yol; vafsettiği meyın de aşk olduğunu söyler:

Reh-i ıāşıkāndur benüm gitdigim

Bu meydür saña vaşfını itdigim (1424)

Ağlayıp inleyen âşıklar dehrin nimetini istemezler. Meyhanede şevk ile kendilerinden geçerler. Dünyayı aydınlatan güneş de, sineyi yakan ateş de muhabbettir. O güneşin ışığı parlayınca, mumu da gönlü kibrit gibi yakar. Sine hanesinde muhabbet mumu yandıkça gönlün sırları ortaya çıkmaya başlar:

N'ider ni^cmet-i dehri ^cuşşāk-ı zār

Meze istemez müdmin-i bāde-hār (1437)

O mey-hāne şevk ile medhūş olup

Göñül kendiden gitdi bī-hūş olup (1441)

O mihrūñ şu^cā^cı olup tāb-dār

Çerāğı dili yakdı kibrīt-vār (1444)

Yanup hāne-i sīnede ol çerāğ

^cAyān oldı rāz-ı dil dāğ dāğ (1146)

Âşığı meye taptıran da, sarhoşun gözüne sarhoşluk veren de o meydür. Aşk bahçesinin terbiyesi de ancak (aşkın verdiği) ateş ile mümkündür. Laledeki aşk yaraları bile onun için yanmaktadır:

O meydür iden ^câşık-ı mey-perest

O meydür iden çeşm-i ma^csūkı mest (1449)

Bulur nār ile terbiyet bāğ-ı ^cışk

Anuñçün yanar lālede dāğ-ı ^cışk (1451)

Aşkın ateşini daha da yakmak, gönlü de Siyavuş gibi o ateşe salmak gerekir. Aşk ateşi, şairde ayak üstünde durmaya mecal bırakmamıştır. Ayrıca şairin gönlünde aşk denizi de coşmaya başlamıştır:

Dili şal o nāra Siyāvūş-vār

Ki taķılmaya tōhmet-i ihtiyār

Çeküp Kays Leylāsına intizār

Ayağ üstüne itdi bir yıl qarār

Beni cām-ı ^cışk itdi āşüfte-hāl

Ayağ üstüne turmağa yok mecāl

Yine dilde cūş itdi deryā-yı ^cışk

Hurūş itdi baħr-ı güher-zā-yı ^cışk (1457-460)

Aşk, dalgaları tecellinin Tur Dağı gibi olan bu denizde gönül kayığını bir elma gibi atmıştır. Gönül, aşkın ateşiyle daha da parlak olmuş, ancak yine onda yok olmuştur:

Olup mevci Tûr-ı tecellâ gibi
Göñül zevrağın atdı elma gibi (1461)
Göñül nâr-ı ıışık ile bulmuş cilâ
Yine  aqıbet bulur anda fenâ (1466)

Gönül, aşk şarabıyla dolu olan kadehi bulduktan sonra, ne ayna ne de Cem'in kadehini ister. Çünkü onlar, şairin anlattığı ve arzu ettiği mey değildir:

Ne âyîne iste ne cām-ı Cemi
Derûna şafâ vir de gör  alemi
Şu sâğar ki pür-bâde-i ıışık ola
Çeküp nüş iden  aşıka ıışık ola (1367-1368)

Aşk şarabını içenleri kınayan vaize bu şarabın sırrından söz etmemelidir. Düşmanlar, sert sözlerle sadece keder verirler. Oysa buna gerek yoktur. Aşk sarhoşu olanların başlarını keserek vücutlarından ayırsalar da, akşam sabah meyhaneden ayrılmamaları ve aşk şarabını içmeye devam etmeleri gerekir:

Nesîmî-veş itme anı âşikâr
Çıkarımasun şağın postdan nâfe-vâr (1473)
Virür serd sözlerle a dâ keder
Şağın sen de açılma şovuk geçer (1476)
Der-i muğdan ayrılma şâm u seher
Eger der gibi iki ayırsalar (1478)
Ten-i zâr eger ola serden cüdâ
Ser olmaya ol h ak-i derden cüdâ (1480)

21- Sâkînâme'de Tasavvuf

Nev'î-zâde Atâyî, tam anlamıyla mutasavvıf bir şair olarak bilinmese de, onun eserlerinde tasavvuf anlayışının izlerini fazlasıyla görmek mümkündür. Atâyî'nin dedesinin, İbrahim Gülşenî'nin tarikatı olan Gülşenîliğin şeyhlerinden birisi olduğunu *Nefhatü'l-Ezhâr*'da

bizzat şairin kaleminden öğreniyoruz. Atâyî, Nefhatü'l-Ezhâr'da, İbrahim Gülşenî'nin İstanbul'a ziyaretini ve dedesine gösterdiği ilgiyi ayrı bir bölüm halinde anlatır. Babası Nev'î'nin de tasavvufla içli-dışlı olduğu da göz önüne alındığında Atâyî'nin tasavvufla ve mutasavvıflarla ilgisinin olduğunu söylemek zor olmaz. Zaten pek çok kaynakta da, Atâyî'nin Bayramiyye tarikatının Celvetî koluna intisap ettiği ifade edilir.²⁵ Ancak, Atâyî'nin mesnevilerinde bu tarikatın özelliklerini anlattığı veya bu tarikata intisabını dile getiren açık bir ifade olmasa da, *Sohbetü'l-Ebkâr*, *Heft-hân* ve *Nefhatü'l-Ezhâr*'da tasavvufun izlerine rastlanmaktadır. Saydığımız mesnevilerle mukayese edildiğinde ise *Sâkinâme*'deki tasavvufî havanın daha belirgin olduğunu görmek mümkündür.

Eserine tevhîd, münâcât, na't ve mi'râc gibi dini içerikli bölümlerle başlayan şair, daha mesnevisinin ilk beyitlerinden itibaren eserine dinî-tasavvufî bir hava vermeye çalışır. Her ne kadar bu tür dinî-tasavvufî içerikli bölümler, divan şiiri geleneğinin bir ürünü olarak kabul edilse de, şairin duygu ve düşünce dünyasında tasavvufun etkisini göstermektedir. Mesela, tasavvuf anlayışının en önemli öğelerinden birisi nefsi yok etmek, onun elinden kurtulmaktır. İnsan, ancak nefsin arzu ve emellerinden kurtularak kendini dünyadan ve kötülüklerden arındırarak; böylece de ilahî sırlara vakıf olabilecektir. Atâyî, münâcât bölümündeki yakarışları sırasında yoldan çıktığını, zalim nefsinin kendisini avladığını söyler. Nefsin elinden kurtulması ancak Allah'ın inayetiyle mümkün olacaktır:

Ḥudâyâ Kerîmâ °inâyet senüñ
Yol azdum meded kııl hidâyet senüñ
Bulup ḥaste-i °ışık-ı cân u teni
Zebün avladı nefsi-i zâlim beni
Elinden ḥalâşa anuñ çâre kııl
Ya bu ḳalb-i meyyâli şad-pâre kııl (31-33)

Tasavvufta görülen diğer önemli düşünce, insanın dünyanın nimetlerine karşı tutumudur. Dünya fânîdir ve kimseye kalmayacaktır.

²⁵ Sözgelimi, Bursalı Mehmed Tahir, Müstakimzâde'ye dayandırarak Atâyî'nin Aziz Mahmud Ḥudâyî'ye intisap ettiğini belirtir: Bursalı Mehmed Tahir. 1971. **Osmanlı Müellifleri**, c.3. İstanbul: Meral Yayınları, s. 90-91.

Gerçek saadete kavuşmak isteyen insan, dünyanın fânîliğine aldanmamalı, bekâya (ebediliğe) kavuşmak için mücadele etmelidir. Bu düşünceden hareketle Atâyî, dünyanın fânîliğini tarihten örneklerle anlatmak ister:

Cemi cām-ı merg ile mest eyledi
Zücâc-ı mizâcın şikest eyledi
Murâd üzre devrânını sürmedi
Toyunca cihân lezzetin görmedi
Helâk itdi İsfendiyârı zamân
İki uçlı peykânîdür tev-emân (470-472)

Sâkînâme'de özellikle aşk ve şarapla ilgili olarak yazılan beyitler ise, eserdeki tasavvufî havayı daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Tasavvufî anlayışa göre dünya ve dünya hayatına ait her şey kesrettir ve vahdete ulaşmaya engeldir. Önce gönül paramparça olmalı, gönüldeki yaralardan çıkan kanlar gözlerden dökülmelidir. Bu, maddeden arınma ve yokluk dünyasına doğru yolculuğa çıkmaktır. Aşağıdaki beyitlerde, Atâyî'nin kesret içinde olduğunu görüyoruz. Şairin gönlündeki kanlar o kadar fazladır ki, artık fıskırmaya başlamış; onun gıdası olmuştur. O (kesret olan) bu gıdayla beslenecektir. Gönlü kesretle örtülü olan kişiye (Cem'in) cihanı gösteren kadehi gerekmez:

Gıdâ hûn-ı dildür ne hûrd u ne h'âb
Meze istemez çünkü yağlı şarâb
Hevâlandı bağırumdaki kanlı yaş
Hâbâb itdi peydâ o hûnâbe-pâş (494-495)
Gerekmez baña cām-ı gîti-nümâ
Göñül naqş-ı keşretden itdi abâ (509)

Atâyî, mesnevisinin pek çok beytinde sâkîden “mey-i nâb” ve “mey-i sâf” ister. “Mey-i nâb” ve “mey-i sâf” saf şarap demektir ki, bu da ilahî aşka işaret eder:

Virüp tâb-ı qalbe mey-i nâb ile
Ol âteşle naqd-i dil-i tâb ile (882)
Mey-i nâbı sa'y it bu tedbîri қо
Ğaraż cevher ise °aқāқiri қо (1200)
Yine bezmi germ it mey-i nâb ile
Bu faşluñ da hükmin vir ol tâb ile (1285)

Ya vâ'izde olan tehevür nedür
Mey-i şâf için bu tekeddür nedür (499)

Şair, *Sâkînâme*'nin sonuna doğru, mesnevinin başından beri anlattığı şarabın aşk şarabı, gittiği yolun da âşıkların yolu olduğunu söyler:

Reh-i 'âşıkândur benüm gitdigim
Bu meydür saña vaşfını itdigim (1424)

Aşk bir vadidir ve bu vadide mecaz ve hakikat denen iki yol vardır. İnsanın fenâya da (yokluğa, geçiciliğe), bekâyaya da (sonsuzluğa, ebediliğe, ilahî aşka) ulaşması bu aşk vadisinden geçmektedir. Gönül, aşkın ateşiyle parlayacak, yanacak ve yok olacaktır:

Meger vâdi-i 'ışkdur ol fezâ
Mecâz ü haķıķat iki râh aña (697)
Efsürde idüp âbı ider bezmi müzâb
E'l-kışsa fenâyile beķa 'ışk iledür (8. Rubâî)
Gönül nâr-ı 'ışk ile bulmuş cilâ
Yine 'âķıbet bulur anda fenâ (1466)

Tasavvuf izlerini taşıyan beyitleri çoğaltmak mümkündür. Ancak bu beyitler bile *Sâkînâme*'deki mutasavvıfâne edayı göstermeye yetmektedir. Mesnevide, belli bir tarikatın usulleri açık bir şekilde ifade edilmez. Ancak, eserin pek çok yerinde dinî-tasavvufî bir hava sezilmek mümkündür.

IV- *Sâkînâme*'de Atasözleri ve Deyimler

Divan edebiyatının özellikle gelişme yıllarına tesadüf eden 13. ve 16. yüzyıl arasında yaşamış şairlerin büyük bir kısmının Arap ve Fars dillerinin etkisi altında kalmaları, zaman zaman çeşitli tepkilere sebep olmuştur. Bu tepkiler daha çok, ortaya konan ürünlerde mümkün olduğu kadar Türkçe kelimeleri kullanarak dilde bir sadeleşme ve yerlileşme hareketi ortaya koyma çabası biçiminde kendini göstermiştir. 15. ve 16. yüzyıllardan itibaren Tatavlı Mahremî, Aydınlı Visalî ve Edirneli Nazmi gibi şairlerle başlayan yerlilik ve sadeleşme hareketleri, o yüzyıllarda yetişen ve daha çok

Arapça ve Farsça'nın dil özelliklerini yoğun olarak kullanan güçlü şairlerin gölgesinde kalsa da, ilerleyen zamanlarda önemli bir destek görmüştür.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden *Sâkînâme*'nin de yazıldığı ve konu bakımından zaman zaman yerli ve millî konuların işlendiği 17. yüzyılda, Türkçe'ye özgü dil özelliklerinin de şiirde ağırlığını göstermeye başladığı görülmektedir. Bu dönemden itibaren, halk arasında kullanılan kimi kelimelerin yanında deyim ve atasözlerinin de şiirde geniş ölçüde yer bulmasıyla, divan edebiyatında yerli ve millî bir hava sezilmeye başlanır.

Sözgelimi, bu yüzyılda orijinal eserler kaleme alan Bosnalı Alaaddin Sabit, yazdığı *Divan*'da ve küçük mesnevilerde atasözü ve deyimleri kullanmaya özen göstermiş; böylece de dilde yerleşme ve sadeleşme hareketlerine önemli bir destek vermiştir.²⁶ Atâyî'nin diğer mesnevilerinden *Sohbetü'l-Ebkâr*'da²⁷ ve *Nefhatü'l-Ezhâr*'da²⁸ da aynı durum söz konusudur.

Atâyî, adı geçen mesnevilerinde olduğu gibi, halk kültürünün önemli bir ögesi olan atasözlerini ve deyimleri *Sâkînâme* mesnevisinde de mısraların arasında ustaca yerleştirmiştir. Ancak burada dikkatimizi çeken bir husus vardır: Atâyî, *Sâkînâme*'de atasözlerini mümkün olduğu kadar az kullanırken, deyimlere fazla yer vermiştir. Diğer mesnevilerinde atasözlerinin kullanım sıklığı *Sâkînâme*'ye göre daha yoğundur. "Atâyî'nin atasözlerini kullanışı diğer Türkçe unsurlara kıyasla çok sınırlıdır. Atasözlerini bölmek, bazı parçalarını almak yoluyla şiirde kullanmak mümkün olduğundan, Atâyî'nin şiirinde çok atasözü kullanmaktan kaçınması bu işin zorluğundan değil, Atâyî'nin bilerek böyle bir tutumdan kaçınmasından kaynaklanmaktadır. ... Çünkü atasözleri hükümler ifade ederler, bir hayata bakışı yansıtırlar. Bu bakımdan Atâyî atasözlerini dozunda tutmayı bilmiştir." (Kortantamer 1998: 267). Bu

---

²⁶ Geniş bilgi için bakınız: Turgut Karacan. 1998. **Bosnalı Alaaddin Sabit Divanı**, Samsun: Pasifik Yayınları.

²⁷ Muhammet Yelten. 1989. Nev'î-zâde Atâyî'nin *Sohbetü'l-Ebkâr*'ı ve İçindeki Atasözleri ve Deyimler. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı**. Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 171-179.

²⁸ Muhammet Kuzubaş. 2005. *Nefhatü'l-Ezhâr*'da Deyimler. **Türk Kültürü Dergisi**, Kasım-Aralık Sayısı, s. 336-348.

sebeple Atâyî'nin bütün mesnevilerinde atasözleri, deyimlere oranla daha az kullanılmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde *Sâkînâme*'de yer alan atasözleri ve deyimlerden örnekler sunmak istiyoruz. Bunları ortaya koyarken, atasözleri ve deyimler sözlüklerinde yer alan atasözlerinin ve deyimlerin yanlarına, hangi atasözleri ve deyimler sözlüğünde yer aldığını kısaca belirttik (Ömer Asım Aksoy / ÖAA; Feridun Fazıl Tülbendçi / FFT; Abdülbâki Gölpınarlı / AG ; Şemseddin Sami / ŞS). Atasözleri ve deyimler sözlüklerinde olmayanları da boş bıraktık.

1- Atasözleri

Sâkînâme'de, diğer mesnevilerine oranla sayıları az olan atasözlerinden tespit ettiklerimizden bazıları şunlardır:

Fırsatı fevt etmek olmaz (ŞS):

Çeküp her nefes sâgar-ı ʿişreti
El irdikçe fevt eyleme fırsatı (1395)

Gönülden gönüle yol vardır (ÖAA):

Sebû câma meyl itse maʿkûl olur
Muhabbetle dilden dile yol olur (953)

İçki girer; akıl çıkar (KB):

Yürütdükçe mey ʿaqlı eyler zebûn
N'ola râ³yetin eylese ser-nigûn (866)

Kadere karşı gidilmez (FFT):

Bunu bildi ol cünd-i ehl-i dâlâl
Ki iqbâle karşı konulmağ muhâl (383)

Sarhoşa değme kendisi düşer (FFT):

Ayağ üstüne tıramaz hem çü mest
Kıomayınca çağ düş-ı eşcâra dest (902)

Takdirin yaptığını tedbir bozamaz (ŞS):

Ne işşî belâ gelse tedbîrden
Kažâ tîridür kıavs-i taqdîrden (384)

Vakit nakittir (ÖAA):

Huşûsâ ki hep naqd-i vaqt-i ʿazîz

°Aceb nâ-maḥal şarf olup gitdi tîz (59)

2- Deyimler

Deyimler, “...bir toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, gelenek, görenek ve inançlarını, kısacası maddi-manevi kültürünü yansıtan sözlerdir.” (Aksan 1990: 83). Bu sebeple de deyimler, toplumun birer aynası konumunda olan yazar ve şairlerin eserlerinde de sık sık yer bulur. Yerli edebiyatın ilk temsilcilerinden sayabileceğimiz Atâyî de *Sâkînâme*'de, zamanında kullanılan ve bugüne ulaşan veya ulaşmayan pek çok deyim kullanmayı yerlilik hareketinin öğelerinden olarak görmüştür. Aşağıda *Sâkînâme*'de yer alan deyimlerden örnekler sunulacaktır:

Ağzını bıçak açmamak (ÖAA):

Eger olmasa mebla°i ḥoḳḳanuñ
Bıçaqlarla açılmaz ağzı anuñ (1216)

Ağzının suyu akmak (ÖAA):

Boğazdan olup ya°ni raḥbü'l-lisân
Yem-i pâküñ it ağzı şuyın revân (530)

Akıl ermemek:

Ola peyk-i ḥazret zarûrî cüdâ
Ne sür°atdür ol °aql irişmez aña (167)

Aklını almak (ÖAA):

Çıkar neşvesi başuña gül gibi
Alur °aḳluñı aḳ ḳaranfil gibi (1178)

Ayak bağı (ÖAA):

N'ola olsa dilbeste-i cām-ı mey
Ayak bağıdur ādeme dām-ı mey (852)

Ayak Basmak (ÖAA):

Ayak başmazın mescide lā-cerem
Meger anda ḳandīli sāḡar şanam (43)

Ayak üstüne durmaya mecali olmamak (FFT):

Beni cām-ı °ışḳ itdi āşüfte-ḥāl

Ayağ üstüne tırmağa yok mecâl (1459)

Bayram etmek (ÖAA):

Helâkin görüp ʿîd idersem ne var
Bulur şanurın şîşesi inkisâr (486)

Boyacı küpü değil ki (ÖAA):

Bir iki kadehden gele mi reng-i ruhuñ
Anı boyacı küpü mi şanduñ ey dil (2. Rubâî)

Cezasını çekmek (ÖAA):

Çok eğlenmez âhır cezâsın bulur
Bunuñ nesri gâyet ziyân-kâr olur (1391)

Derdi kendine yetmek:

Huzûrın uçurma şalup şûr u şer
O bî-çârenüñ kendi derdi yeter (1237)

Ecel beşiği (ÖAA):

Hayâtından el yudı her ehl-i şer
Ecel teknesiymiş o zevrağ meger (306)

Eman vermek:

Gelürse eger hâne-i hâtırâ
Emân virme gam dinilen kâfire (828)

Etek öpmek (ÖAA):

Hişâruñ tolaşdıqça pîrâhenin
Çekilür edeble öpüp dâmenin (564)

Fitne kaynatmak:

Ne hum dîg-i seccâde-i mey-gede
Ki sihr eyleyüp fitne aaynatmada (927)

Gönlü elma gibi atmak:

Olup mevci Tûr-ı tecellâ gibi
Göñül zevrağın atdı elma gibi (1461)

Gönlüne su serpmek:

Seper muṭribâ câna şu ol sūrūd

Gelür ravzadan şanki âvâz-ı rûd (1067)

Göz açtırmamak (ÖAA):

Dirîgâ olup h̄'âb-ı gâflet-girân
Göz açdırmadı fikr-i mekr-i cihân (58)

Gözünü korkutmak (ÖAA):

Kişi feyzin ummaz bu nüh tãremũñ
Gözine korku mı virür âdemũñ (478)

Gözünü oymak:

Düşüp h̄'âke mürd oldu haşmı hemân
Gözün oydu minķâr-ı zâg-ı kemân (368)

Gün yüzü göstermemek (FFT):

Huşûşâ olup cãm-ı 'işret-nigün
Baña gün mi gösterdi gerdün-ı dün (1517)

İçi içine sığmamak (ÖAA):

İdüp feyz ile dilleri humm-ı māl
Şıgışmadı kendüye her ehl-i hâl (178)

Hali harap olmak (ÖAA):

Çanı sâkiyâ ol mülevven gülâb
Sudâ^c-ı humâr ile hâlüm harâb (756)

Kanını yerde koymamak:

Alup destine sâgar-ı sâdeyi
Çoma yerde çanım gibi bâdeyi (826)

Kendinden geçmek (ÖAA):

Şu demler ki pür ola peymânemiz
Geçe kendiden ya^cni mestânemiz (1560)

Kılma dokunmamak (ÖAA):

Aña kaçd iden zâhid-i tîre-dil
Çılına çokunmağa çâdir degil (1068)

Neler çektiğimi ben bilirim:

Germiyyet-i meyle beni şanmañ handân

Bir ben bilürin çekdiğim ālāmı hemān (Rubâ'î)

Nûrun alâ nûr (AG):

Dil-i tâb-nâki ider şu^lle-dâr
Ki nûrun ^lalâ nûr olur âşikâr (1174)

Ramak kalmak (ÖAA):

Düşer mi baña cür^la-nüş olmamak
Çala tâ ki cismimde cāndan ramak (521)

Saçı başı ağarmak (ÖAA):

Demi olsun ey dil cihānda meyüñ
Ağarmaya başı sebū-yı meyüñ (892)

Söz düşmemek (ÖAA):

Mekānım şaf-ı na^l iken dā³imā
Deger mi bu meclisde hic söz baña (444)

Taş yürekli (ÖAA):

Meded taş bağırlı güzellerden āh
Dil-i sahti oldu baña seng-i rāh (34)

Tuz ekmek hakkı (ÖAA):

Ri^lāyet idüp ha^lğ-ı nān u nemek
O pīrūñ rızāsın gözetmek gerek (1010)

Utancından yere geçmek (ÖAA):

O sultāna olduğda cāy-ı qarār
Hiçāb eyleyüp yerlere geçdi ğār (102)

Yüzü suyu hürmetine (ÖAA):

Odur ya^lni ser-çeşme-i ins ü cān
Yüzi şuyına oldu feyz-i revān (81)

V- Sâkînâme'de Vezin, Kafiye ve Redif

1- Vezin

Sâkînâme, aruzun mütekarib-i maksur adıyla bilinen kısa kalıplarından “fe’ûlün fe’ûlün fe’ûlün fe’ûl” vezniyle yazılmıştır.

Metnin içinde yer alan ve şairin babası Nev'î'ye ait olan gazelin vezni “mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün”dür. Nev'î-zâde Atâyî, *Sâkînâme*'nin bazı bölümlerinden sonra, bölümde anlattığı konuyla ilgili olarak bir rubâî eklemiştir. Ahrep kalıplarıyla kaleme alınan bu rubâîlerin vezinleri sırasıyla şu şekildedir:

Rubâî 1

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'

Rubâî 2

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'

Rubâî 3

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'

Rubâî 4

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'

Rubâî 5

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl

Rubâî 6

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'îiün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fa'

Rubâî 7

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl

Rubâî 8

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl

Rubâî 9

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl

Rubâî 10

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fa'

Rubâî 11

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûl

Rubâî 12

Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilün fa'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilün fa'

Atâyî, genel olarak vezne bağıllık ve hakimiyet konusunda titiz olmaya gayret gösterir. Ancak hemen hemen her şairde az veya çok gördüğümüz imale, zihaf, med gibi vezin hataları elbette Atâyî'nin mesnevisinde de vardır. Bu hatalar, özellikle Türkçe kelime veya eklerde olduğunda, daha da dikkat çekici bir hal alırlar. Türkçede uzun ünlü bulunmaması ve bu sebeple de Türkçenin aruz kalıplarına bazen uymaması, imale zorunluluğunu doğurur:

Şalar sebzeye tahta-i lāle lem^c
Döke şaça kullañ mey-i ahmeri
Anuñ feyzidür dilde olan güher

İlk mısradaki *sebze* kelimesinin son eki, ikinci mısradaki “döke saç” kelimelerindeki “-ke” ve “-sa” ekleri ve üçüncü mısradaki olan kelimenin “o” hecesi imale yapılmak suretiyle vezin gereği uzun olmak durumunda kalmıştır. Benzer bir husus aşağıdaki beyitte yer alan hum-ı bāde-veş terkiibinde de söz konusudur. Buradaki Farsça terkip eki -i de vezin zarurietini sebebiyle uzun hece olarak değerlendirilmiştir:

Şurāhī-i mey gibi şāfī derūn
Hum-ı bāde-veş hurrem ü pür-sükūn

Divan şiirinde sık sık karşılaşılan med, Atâyî'nin mesnevisinde zaman zaman karşılaşılan vezin hatalarından birisidir. Aşağıdaki mısradaki iki yerde med söz konusudur:

Ya ol servler kim ser-efrāzdur

Uzun hecelerin vezin zarurietini sebebiyle kısa okunması demek olan zihaf, çok nadir de olsa Atâyî'nin mesnevisinde görülen aruz hatalarından birisidir. Aşağıdaki beyitte “Osmānīye” kelimesindeki -(n)î sesi uzun okunması gerekirken, vezne uygunluk bakımından kısa olmak durumundadır:

Şalup nesl-i °Osmānīye zīb ü fer

Şeref virdi ol rişteye bu güher

Kelimelerin imlâsında vezne uygunluğu sağlamak için hemen hemen her divan şairinde rastlanan bu tür hatalar, şairin vezne hakimiyetini gölgelemez. Bütün bu ve benzeri hatalara rağmen, Atâyî'nin vezin konusunda başarılı bir şair olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

2- Kafiye ve Redif

A- Kafiye

Kafiye, şiirde âhengi sağlayan önemli bir unsurdur. Bu sebeple de Atâyî, *Sâkînâme*'de kafiye konusunda titiz davranmaya çalışmıştır. *Sâkînâme*'de genellikle tam ve yarım kafiye kullanmıştır. Zengin kafiye, diğerlerine göre daha az tercih etmiştir:

Çıkar neşvesi başuña gül gibi
Alur °aqluñı aq qaranfil gibi (1178)
Bu şāfî muḥabbetle şıdḡ u şafā
Mūsāvî vü ḡıybetle ol ḡam-fezā (1233)
Virüp meclis-i °āleme āb ü tāb
Ola cām ü sākī vü şem° ü şarāb (1161)
Pür olsa °araḡ cāma vaḡt-i ḡumār
Olur lerze-nāk elde sīm-āb-vār (1169)
Degil ḡonca bir şarılı tengdür
İçi atlas-ı āl-ı ḡūd-rengdür (1256)
Şerer-bār olup nār-ı mihr-i cihān
Olur sāyeler kūşe kūşe nihān (1294)

Sâkînâme'deki beyitlerin kafiyeleri Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerden oluşmaktadır. Türkçe kafiyelerin diğer iki dile ait kafiyeler içerisinde az yer kapladığını söylemek mümkündür. Kafiyelerdeki kelimelerin kökenleri incelendiğinde, sözünü ettiğimiz dillere ait kelimelerin hem kendi aralarında, hem de diğer dillere ait kelimelerle bir araya gelerek kafiye oluşturduğunu görmekteyiz:

Türkçe-Türkçe:

Çeken °ağd-i bezm-i şafāya **emek**
Muqaddem maḥallin tedārik **gerek** (436)

Türkçe-Arapça:

Def üzre pulı seyr idüp **şandılar**
Ufuqdan çıkar nīm-i qurş-ı **kamer** (1072)

Farsça-Farsça:

Derūnı olup lücce-i **bī-gerān**
Cevāhir nişār eyler açsa **dehān** (929)

Farsça-Türkçe:

Dile muṭribā irdi zaḥm-ı cefā
Bir yeşīm-i sāzı yetiştir aña (1081)

Farsça-Arapça:

Güzār itdi qol qol sipāh-ı **güzīn**
Müsellaḥ müretteb yesār ü **yemīn** (337)

Arapça-Arapça:

Ḥuşūşā bu ma°nī bulupdur **sübūt**
İder baḥş iden mülzim olup **sükūt** (421)

Arapça-Türkçe:

Qanı muṭribā tār-ı naqş u °amel
Teb-i gussayı bağla anuñla **gel** (1079)

Arapça-Farsça:

Şafaqdan zuḥūr itdi mihr-i **münīr**
Çıkardı °araq bādeden çarḥ-ı **pīr** (1154)

B- Redif:

Sâkînâme'de kafiyeler kadar redifler de önemli bir yer tutar. Redifler bazen bir ek, bazen bir kelime, bazen de hem kelime hem ek olarak kullanılmıştır:

a- Ek Redifler:

Çeküp °āleme sofa-i Hâtemi
Ni°amla ağırlar bütün °ālemi (1000)
Konar üstüne °andelīb aldanur
Ser-i şāhda āşiyānı şanur (1066)

b- Kelime Redifler:

Demirçır olup kûh-ı āhen gibi
Teni pul pul olmuşdı evren gibi (278)
Ya vā°ızde olan tehevür nedür
Mey-i şāf için bu tekeddür nedür (499)

c- Hem Ek Hem de Kelime Redifler:

Mey içdi deyu iftirāsın komaz
Bize hefte cengin cefāsın komaz (502)
Anuñçün bu resme şerer-veşdür ol
Ki bārān-ı deryā-yı āteşdür ol (1176)

Bu tespitlerden sonra, Atâyî'nin, ses tekrarlarından faydalanarak daha âhenkli bir şiir meydana getirme gayreti içinde olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle Türkçe kelimeleri kafiye ve redif olarak kullanması, onun Türkçeye verdiği önemin göstergesi konumundadır.

VI- Dil Özellikleri

Divan edebiyatı, kuruluş yıllarından beri Arap ve Fars edebiyatlarının etkisinde gelişmiştir. Atâyî'nin yaşadığı 17. yüzyılda da Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların şiir diline hakimiyeti göze çarpar. Zaman zaman kimi şairlerin, şiirde Türkçe kelimelere ağırlık verme gayretlerine rağmen, şiirdeki Arapça ve Farsça

unsurların hakimiyeti engellenememiştir. Özellikle 17. yüzyıldan itibaren şiirimizde ağırlığını hissettiren *Sebk-i Hindî* üslubunun da etkisiyle, şiir dili daha da ağırlaşmıştır. Atâyî de, yüzyılda yaşamış pek çok büyük şair gibi Türkçenin yanında Arapça ve Farsçaya da oldukça vâkıftır. Şairin bu üç dile vukûfiyeti, ona daha rahat yazma imkanı vermiştir.

Sâkînâme'de, önemli özelliklerinden birisi uzun Arapça-Farsça tamlamalar kullanmak olan *Sebk-i Hindî* üslubunun izlerini görmek mümkündür. *Be-nâm-ı Hudâvend-i eflâk ü hâk*, *Dür-i şâh-vâr-ı hümâyün-şadef*, *Mişâl-i nihâl-i gül ü ergavân* gibi uzun tamlamalar, *Sebk-i Hindî* üslubunu temsil eden şairlerde de görülür. Ancak, bu tür kullanımlar, Atâyî'nin *Sebk-i Hindî* üslubunun temsilcisi olduğu fikrini vermez.

Sâkînâme'de genel olarak, 17. yüzyılın divan şiirinde karşılaşılan bir dil kullanılmasına rağmen Atâyî, kimi yönlerden döneminin özelliklerini aşmaya çalışmıştır. *Sâkînâme*'nin dili ve üslubu, Atâyî'nin geniş ve zengin hayal gücü ve bu hayal gücünü kelimelere dökme yeteneği sayesinde canlı, ahenkli ve orijinal bir hal almıştır.

Sâkînâme'de Arapça, Farsça ve Türkçe kelimelerin oluşturduğu çok zengin bir kelime hazinesi vardır. Mesnevîde, kimi zaman Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar yoğun olarak kullanılır. Bu yoğunluk özellikle tevhîd, münâcât, na't gibi dini içerikli konularda ve tasvirlerde görülür. Atâyî, yeni konu bulma konusundaki başarısını dilde tam olarak gerçekleştirememiş, gelenekten kurtulamamıştır. Şair, mesnevisinde, zaman zaman bugün arkaikleşmiş veya değişime uğramış bazı kelimelere ve deyimlere yer vererek Arapça ve Farsça kelimelerin şiire hakim olmasını çoğu zaman engellemeye çalışmıştır. *Sîñirdi*, *taşra*, *tolum*, *tolunmak*, *deprenmek*, *sovuk*, *belinletmek* gibi kelimelerin yer yer kullanılması, Atâyî'nin Türkçeye verdiği önemi göstermesi açısından dikkat çekicidir. Yukarıda değindiğimiz gibi, bir takım halk tabirlerinden yararlanması da yerlileşme hareketinin bir sonucu olarak kabul edilebilir.

VII- Edebî Sanatlar

Edebî sanatlar, şiirin vazgeçilmez unsurlarındandır. Şiir, her şeyden önce, *sözü* güzel söyleme sanatıdır. Şairler, şiir metnini oluştururken kullandıkları edebî sanatlarla, şiire farklı bir renk katarlar. Bu sebeple Atâyî de *Sâkînâme*'sini oluşturan beyitlerde pek çok edebî sanata yer vermiştir. Atâyî'nin kullandığı edebî sanatlardan bazıları şunlardır:

1- Hüsn-i Ta'lîl: Sıfat-ı Mum bölümünden alınan aşağıdaki beyitte, mumun genellikle köşelerde bir yere koyulması halvete girmesi ve uzlete çekilmesi olarak değerlendirilmiştir

Girüp nūr-ı bahşî gibi hâlvete
Hevâdan kaçır küşe-i °uzlete (1139)

2- İstiâre: *Sâkînâme*'de karşımıza çıkan diğer bir sanat istiaredir. Aşağıdaki ilk beyitte kadeh yerine zevrak denmiş; ikinci beyitte yine kadeh, mülayim bir güzel olarak yer almıştır:

Çanı sâkiyâ zevrak-ı pür-şarâb
Çanîmet bilüp fırsatı kıl şitâb (310)
Mülâyim güzeldür ayağını öp
Zenaḥdânın oḥşa dudagını öp (952)

3- Leff ü Neşr: Aşağıdaki beyitlerin ilkinde, sâkî-şarâb ve baḥr- cezr ü med arasında ilişkiden dolayı leff ü neşr-i müşevveş söz konusudur. İkinci beyitte ise dem-i ıyd-kurban ve sâkî-şarâb kelimeleri arasında leff ü neşr-i müretteb sanatı vardır:

Gelüp sâkiyâ cūşa baḥr-ı ferâḥ
Yine cezr ü med zâhir itsün kadeḥ (809)
Dem-i °ıyddur sâkiyâ kıl şitâb
Aḳıt ḥün-ı ḳurbân yerine şarâb (815)

4- Mübâlâğa: *Sâkînâme*'de bir şeyi olduğundan fazla gösterme anlamına gelen bu sanatın örneklerine de zaman zaman rastlamak mümkündür. Sözelimi Atâyî'nin, Lehistan Seferi sırasında okların gökyüzüne kadar yükseldiğini söylemesi mübâlâğa sanatıdır:

İrişdi sipihre şeb-â-şâb-ı tîr
Ḥadeng itdi bûs-ı dehân-ı dilîr (369)

Aşağıdaki beyitte de öğle vakti yaşanan sıcaklığın derecesi anlatılmıştır: Şaire göre öğle vaktinde güneşin harareti kuşları ve balıkları kebab gibi kızartmaktadır:

Ki ba^cde'z-^zuhr germ olup âfitâb
İder murğ u mâhîyi anda kebâb (617)

5- Telmih: *Sâkînâme*'de karşımıza çıkan sanatlardan birisi de telmihtir. Aşağıdaki beyitlerin birincisinde Hz. Musa'nın Tur Dağı'ndaki tecelli olayına, ikincisinde de Hz. Süleyman'ın kuşlara ve vahşi hayvanlara hükmetmesine telmihte bulunulmuştur:

O mînâ-yı aḥẓar şalar bezme nūr
Bu vādî-i Eymendür ol nahl-i Ṭūr (981)
Serîr-i Süleymân o cây-ı sürür
Gelür dergehine vuḥûş u ṭuyūr (1036)

6- Tenasüp: Bir beyitte yer alan kelimelerin anlam bakımında uyumu anlamına gelen tenasüp sanatı, *Sâkînâme*'de en sık kullanılan sanatlardan biridir. Örnek olarak verdiğimiz beyitte mihr-şu'â-tâb-dâr-çerâg-yakdı ve kibrît kelimeleri arasında tenasüp vardır:

Dizilmiş dutup silk-i pür-gevhere
Ḳomuşlar süḥan riştesin bir yere (417)

7- Teşbih: *Sâkînâme*'de en sık karşılaşılan sanat teşbihdir. Aşağıdaki beyitte gonca, bir geline benzetilmiştir:

°Arūs oldı her ḡonca-i dil-sitân
Gül-i âl düzdi ṭabaḳla nişân (1254)

Padişahın Lehistan Seferi'nin anlatıldığı bölümden alınan aşağıdaki beyitte ise, Rûyinten gibi olan askerlerin coşkuyla yürüyüşleri, dalgaların birbiri ardınca gelişlerine benzetilmiştir:

Revân oldı Rûyin-tenân fevc fevc
Biri biri ardınca mânend-i mevc (329)

8- Teşhis: Teşhis, Atâyî'nin zaman zaman baş vurduğu sanatlardan biridir. Aşağıdaki beyitlerin ilkinde, İstanbul Boğazı'nda gelip geçen gemilerin denizin dalgalarının bağırını deldiği, ikincisinde de Boğaz'ın iki yakasında bulunan kalelerin birbirlerine âşık oldukları söylenmiştir:

Deler lüccenüñ bağırını ol nevâ

Gelür rakşa gird-āblar cā-be-cā (686)

İki al'a kim birbirine bakar

Biribirine aşı olmuş meger (605)

9- Tezat: Tezat, *Sâkînâme*'de diğerklerine göre daha az karşılaştığımız bir sanattır. Aşağıdaki beyitlerde, handân-giryân ve ganî-fakîr tezatı vardır:

Kimi inleyüp kimi giryân olur

Kimi âh ider kimi handân olur (1047)

Ne şeb perde-i rāz-ı bernā vü pîr

Ne şeb sâyebân-ı ganî vü fakîr (1121)

VIII- Nüsha Tavsifleri

Nev'î-zâde Atâyî'nin *Sâkînâme*'si ile ilgili olarak yaptığımız araştırmalar sırasında, İstanbul'daki çeşitli kütüphanelerde bulunan nüshalardan aşağıda tablo halinde verdiğimiz nüshaları görme ve inceleme imkanı bulduk:

Kütüphane Adı	Bölümü	Numara
Bayezid Umûmî Kütüphanesi	Veliyyüddin Efendi	2424
Fatih Millet Kütüphanesi	Ali Emirî Manzum Eserler	1002
Fatih Millet Kütüphanesi	Ali Emirî Manzum Eserler	1003
Süleymaniye Kütüphanesi	Ahmed Paşa	262
Süleymaniye Kütüphanesi	Atıf Efendi	2043
Süleymaniye Kütüphanesi	Bağdatlı Vehbî	1586
Süleymaniye Kütüphanesi	Düğümlü Baba	467
Süleymaniye Kütüphanesi	Esad Efendi	2576
Süleymaniye Kütüphanesi	Esad Efendi	2729
Süleymaniye Kütüphanesi	Esad Efendi	2937
Süleymaniye Kütüphanesi	Hacı Beşir Ağa	555
Süleymaniye Kütüphanesi	Hacı Mahmud Efendi	3615
Süleymaniye Kütüphanesi	Hamidiye	1080
Süleymaniye Kütüphanesi	Hasan Hüsnü Paşa	591
Süleymaniye Kütüphanesi	Lala İsmail	413
Süleymaniye Kütüphanesi	Lala İsmail	414
Süleymaniye Kütüphanesi	Laleli	1719
Süleymaniye Kütüphanesi	Mihrişah Sultan	357
Süleymaniye Kütüphanesi	Reşid Efendi	733

Süleymaniye Kütüphanesi	Yahya Tevfik	1593
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi	III. Ahmed	2650
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi	Revan	815
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi	Revan	816
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi	Revan	817

Bu nüshalar içerisinde yazılış tarihi en eski olanlarla birlikte, mümkün olduğu kadar tam olan on adet nüshayı tespit ettik ve *Sâkînâme*'nin metnini bu nüshalara dayanarak oluşturduk. Metnin oluşturulmasına kaynaklık teşkil eden on nüshanın tavsifleri şu şekildedir:

1- III. Ahmed (A): *Sâkînâme*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. Ahmed bölümü 2650 kayıt numaralı nüshada 163 ile 200. varaklar arasındadır. Nüshanın başında, “Şevketli sultanımız Abdülhamid efendimiz hazretlerinin Enderûn-ı Hümâyûn Kütüphânesi'ne vakf-ı şerîfleridir” şeklinde bir kayıt vardır. Nesih yazıyla kaleme alınan nüshada bulunan diğer eserler şunlardır: *Nefhatü'l-Ezhâr* (1-79), *Sohbetü'l-Ebkâr* (80-161), *Heft-hân* (201-267), *Divan* (268-376), *Hezliyyât* (376-383).

2- Ali Emirî (AE): Fatih Millet Kütüphanesi Ali Emirî Manzum Eserler bölümünde bulunan nüshanın kayıt numarası 1002'dir. Talik yazıdır. 1 ile 36. varaklar arasındadır. *Sâkînâme*'yi *Nefhatü'l-Ezhâr* takip etmektedir (37-109). Bu nüshada 110-184. varaklar arasında *Sohbetü'l-Ebkâr* yer almaktadır. *Heft-hân* ise 186-247. varaklar arasındadır.

3- Bağdatlı Vehbî (BV): Süleymaniye Kütüphanesi Bağdatlı Vehbî bölümünde bulunan 1586 numaralı nüshada *Sâkînâme*, 2 ile 28. varaklar arasındadır. *Sâkînâme*'den sonra *Nefhatü'l-Ezhâr* (31-67), *Sohbetü'l-Ebkâr* (71-106), *Hilyetü'l-Efkâr* 107-108, *Heft-Han* 109-138) gelmektedir.

4- Esad Efendi (E1): Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi bölümünde 2729 kayıt numaralı bu nüsha toplam 64 varaktan oluşmaktadır. Nüshada sadece *Sâkînâme* mesnevisi mevcuttur. Yazılış tarihi 1183 olarak belirtilmiştir. Nüshanın başında, Be-hatt-ı Merhûm Cevrî Çelebi” yazısı vardır. Ancak bu yazının altına “Cevrî yazısı değil kilk-i eser-i Nâzımdır” kaydı eklenmiştir. Bu sebeple nüshanın

Cevrî Çelebi tarafından mı, yoksa Nâzım tarafından mı kaleme alındığı hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

5- Esad Efendi (E2): Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi bölümünde 2937 kayıt numaralı nüshanın *Sâkînâme*, 2937 kayıt numaralı bu nüshada 132 ile 186. varaklar arasındadır. Nüshanın *Sâkînâme*'ye kadar olan bölümünde de *Nefhatü'l-Ezhâr* vardır.

6- Hamidiye (H): *Sâkînâme*, Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye bölümünde yer alan bu nüshada, 1080 kayıt numarasıyla yer alan bu nüshada 214-249. varaklar arasındadır. Nüshadaki diğer eserler şunlardır: *Heft-hân* (1-61), *Nefhatü'l-Ezhâr* (62-134), *Sohbetü'l-Ebkâr* (135-212), *Divan* (250-341).

7- Laleli (L): *Sâkînâme*, Süleymaniye Kütüphanesi Laleli bölümünde 1719 kayıt numaralı bu nüshada 218 ile 255. varaklar arasındadır. Bu nüshada yer alan diğer eserler şunlardır: *Heft-hân* (1-67), *Nefhatü'l-Ezhâr* (67-140), *Sohbetü'l-Ebkâr* (140-217).

8- Lala İsmail (Lİ): Bu nüsha, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail bölümünde 413 kayıt numarasıyla yer almaktadır. Nüshanın başında Atâyî'nin 1044 tarihinde vefat ettiği belirtilmiş, yazılış tarihi hakkında herhangi bir kayıt düşülmemiştir. Nüshada *Sâkînâme* 2-40, *Sohbetü'l-Ebkâr* 41-121, *Heft-hân* 122-189, *Nefhatü'l-Ezhâr* 190-267. varaklar arasındadır.

9- Revan (R): Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan bölümünde 817 kayıt numaralı nüshadır. *Sâkînâme*, nüshanın ilk mesnevisidir ve 3 ile 46. varaklar arasında yer almaktadır. *Sâkînâme*'den sonra *Sohbetü'l-Ebkâr* (47-121), *Heft-hân* (136-210), *Nefhatü'l-Ezhâr* (211-327) gelmektedir. Nüshada talik yazı kullanılmıştır.

10- Veliyyüddin Efendi (V): *Sâkînâme*, Bayezid Umûmî Kütüphanesi Veliyyüddin Efendi 2424 kayıt numaralı nesih yazıyla kaleme alınmış bu nüshadaki son mesnevidir ve 281 ile 314. varaklar arasında yer almaktadır. Nüshanın yazılış tarihinin 1104 olduğu kayıtlıdır. Bu sebeple de en eski nüshalardan birisi olduğu

söylenbilir. Nüshadaki diğer eserler şunlardır: *Divan* (2-85), *Heft-hân* (86-142), *Sohbetü'l-Ebkâr* (144-212), *Nefhatü'l-Ezhâr* (214- 280).²⁹

---

²⁹ Nev'î-zâde Atâyî'nin *Sâkînâme* mesnevisiyle birlikte diğer eserlerine ait nüshalar hakkında bilgi için bakınız: Tunca Kortantamer. 1997. Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları. s. 135-154.

4. BÖLÜM

SÂKÎNÂME (ÂLEMNÜMÂ) MESNEVİSİNİN METNİ

Bu bölümde *Sâkînâme* mesnevisinin yukarıda tanıtımları yapılan on adet nüshaya dayanan karşılaştırmalı bir metni sunulacaktır. Beyitlerin, nüshalarda hangi varaklarda yer aldığıın anlaşılabilmesi için varak numaraları beyitlerin sol taraflarına yazılmıştır. Ayrıca, nüshalar arasında tespit edilen farklılıklar da metin sonunda eklenmiştir. Osmanlıca harflerle günümüzde kullanılan harflerin uyum sorunu sebebiyle ortaya çıkabilecek güçlükleri engellemek için transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır. Kullanılan transkripsiyon alfabesi şu şekildedir:

ا	a, e, ı, i, u, ü, â	ض	z, d
ء	°	ط	t
ب	b	ظ	z
پ	p	ع	°
ت	t	غ	g
ث	s	ف	f
ج	c	ق	q
ح	h	ك	k, g, ñ
خ	h	ل	l
د	d	م	m
ذ	z	ن	n

ر	r	و	v, o, ö, u,ü, ū
ز	z	ه	h, a, e
س	s	ه	h
ش	ş	ى	y, ı, i, ĩ
ص	ş		

L 218a, Lİ 2a		Fe ^c ülün Fe ^c ülün Fe ^c ülün Fe ^c ül
E2 132a, H 214a		
V 281a, E1 2a		SĀKĪ-NĀME
AE 1a, BV 2a		
A 163a, R 3a	1	Be-nām-ı Hūdāvend-i eflāk ü hāk Ber-ārende-i gūy ü çevgān-ı tāk
	2	Nigārende-i kubb-e-i āb-gūn Ḥabāb-āver-i sāgar-ı ser-nigūn
	3	Cilā-baḥş-ı āyīne-i cān u dil Leṭāfet-dih-i ṭıynet-i āb ü gil
	4	Bu ne şīşe-i nīlī-i āsümān Anuñ nefḥa-i kudretinden nişān
	5	Güneş nārına ol virüp işti ^c āl Dürüst eyler işkeste cāmın hilāl
	6	Virür māha ḥāşiyet-i cām-ı Cem Döküldükçe lebrīz olur dem-be-dem
	7	Hüm-ı şevkden çün ola cür ^c a-keş N'ola dā'im itse ṭolusun güneş
	8	O şahbāya peymānedür mäh u mihr Tehī humm-ı gāltīdesidür sipihr
	9	Bu humı idüp pür-mey-i ^c ışk-ı pāk Buḥārı sehāb oldı dürdisi hāk
	10	Nedür gör o meyde olan tef ü tāb Ki peydā ide böyle kat kat ḥabāb
E1 2b	11	O şevk ile yırtar yaqasın seher Döşer jāle şanma gümüş dügmeler
	12	Gelür gözine bāde-i ^c ışk-ı pāk Degil ser-serī girye-i çeşm-i tāk
A 163 b	13	Şehāb-ı sefidı kılup penbe-vār İder riştesinden ḥulel nev-bahār
E2 132b	14	Olup çāder-i yāsemen perde-sāz Kılur serv-i bāğı hırāmān-ı nāz
	15	Çemen-zār olup ḥaṭṭ-ı rüy-ı zemīn Gören şun ^c -ı pākin oğur āferīn

R 3b, Lİ 2b	16	Hezâra virüp nūr-ı çeşm-i şühüd İder gülde izhâr-ı sırr-ı vücüd
AE 1b	17	Dil-i şâfi mücellâ kılup zâtına Şalar pertev-i mihri mir ° âtına
L 218b	18	Anuñla bu mir ° ât-ı Âlem-nümâ Yağup penbe-i cisme virdi fenâ
V 281b	19	Nedür rind ü zâhiddeki hây ü hüy Yine aña ° â'id hep ol güft ü güy
H 214b	20	Nevâ-yı ney-i ° işkı yanında pest Gerek hüy-ı zâhid gerek hây-i mest
	21	İder bahrı nîsân ile pür-güher Şu virdükçe cevherli tîğa döner
	22	Kılur cüy-ı tîğ-ı firengî-mişâl Şitâ faşl-ı âyîne açup şimâl
	23	Eger kuvvet-i cezbesi virse tâb Ala bahrı bir sünger ile seḫâb
E1 3a	24	Şalup reşḫa-i cüdan ol bî-zevâl İder murğ u mâhı ğark-ı nevâl
	25	Ger itmezse şükr ile murğân safîr Ola cānı kaşdına her rişte tîr
	26	Şenâsıyla açmazsa mâhî dehân Tenin çāk ide erre-i üstühân
	27	Ser-i hânına bu ni ° amla zemîn Tolı şaḫn-ı ser-püşı çarḫ-ı berîn
	28	Nice mümkün iḫşâ-yı luḫ u kerîm Beyânında ° âciz zebân-ı Kelîm
E2 133a	29	Nice itsün İfâ-yı ḫaḫḫ-ı dürüd BV 2b ° Aḫâyî gibi bî-dil ü bî-vücüd
	30	Meger neşve-i ° işḫ ḫâlet vire Edâsına Allah kuvvet vire

(1)

Rubâ'î

Bezm-i ğam-ı °işkuñda döner cām-ı felek
Ser-geştesidür ol kadehüñ ḫür ü melek

		Çün şerbet-i feyzi baña şunduñ yâ Rab Anı içene lâzım olur Һamd itmek
A 164a		°Arz-ı °Ubüdiyyet ü Münâcât Be-dergâh-ı Kâği'l-Һacât
R 4a	31	Һudâyâ Kerîmâ °inâyet senüñ Yol azdum meded kıl hidâyet senüñ
	32	Bulup Һaste-i °ışk-ı cân u teni Zebün avladı nefsi-i zâlim beni
E1 3b	33	Elinden Һalâşa anuñ çâre kıl Ya bu Һalb-i meyyâli şad-pâre kıl
	34	Meded taş bağırlı güzellerden âh Dil-i sağti oldu baña seng-i râh
L 219a, Lİ 3a	35	Güneş yüzlüler Һande şalaydı tâb Teveccühdeyüm çün gül-i âfitâb
AE 2a	36	Çaçan ğamze-i dil-rübâ deprenür Yürekde nişân-ı belâ deprenür
	37	Һücüm itdi Һayret dil-i pür-ğama Unutdı niçün geldüĝin °âleme
	38	İdüp ğüm vücüd-ı Һired-mendini Hemân bezm-i meyde bulur kendini
H 215a	39	Nihâl-i ğüli ğorse dil-ber şanur Eger ğül şunarlarsa sâĝar şanur
E2 133b	40	Şeb oldu Һarardı gice diseler
V 282a		Ĝöñül Һara mey-Һânesine gider
	41	Olup câm-ı mey neyyir-i lâmi°üm Açıldı benüm bâdeden şâli°üm
	42	Mühürli dehen gerçi vađt-i şıyâm Derūnum Һum-ı mey gibi pür-Һarâm
	43	Ayağ başmazın mescide lâ-cerem Meger anda Һandîli sâĝar şanam
	44	Varursam da ser-mest ü şürîde-Һâl Ayaĝ üstüne Һurmaĝa yoğ mecâl
	45	Ĝörüp minberi bu dil-i pür-melâl

Bv 4a	46	İder mey-gede nerdübânın hayâl Gelür baña ser-maḥfil-āvāzesi Ser-i ṭāḳdan muṭrib āġāzesi
	47	Tehī dest ü kef rind ü āzādeyim Virüp naḳd-i dil ṭālib-i bādeyim
	48	Ümīdüm budur kim olup °ayb-pūş Aña kim °ayār ise de mey-fürüş
	49	İlāhī ḳılup şem°-i tevfiḳi yār Zalām-ı ṭabī°atdan itdür ġüzār
R 4b, A 164b	50	Hevāya uyup nice bir hem-çü gerd Bu deşt-i fenāda olam herze-gerd
	51	Olup reng-i āmāl ile süst-pā Gönül ola ġüm-kerde rāh-ı hüdā
	52	Der-i tevbeyi ṭāḳ-ı ebrū-yı yār Ḳıla beste-dīvār mihrāb-vār
	53	İdüp rüy-ı cānāna dā°im niġāh Revā mı idem maşrıḳı ḳıble-ġāh
	54	Nice bir beni şuġl-ı dünyā-yı dūn İde şaḥş-ı zen-pāre gibi zebūn
E2 134a	55	Direm fikreti cānı rencver ide Cehennem bināsına müzd-ver ide
L 219b, Lİ 3b BV 3a	56	İdüp şer°i rü-pūş-ı taḥşīl-i māl Ḥarāmī-şıfat kārūm ola vebāl
	57	O seccāde bir ḥüsn-i tedbīrdür Anuñ riştesi dām-ı tezvīrdür
	58	Dirīġā olup ḥ°āb-ı ġaflet-girān Göz açdırmadı fikr-i mekr-i cihān
AE 2b, E1 4b	59	Ḥuşūsā ki hep naḳd-i vaḳt-i °azīz °Aceb nā-maḥal şarf olup gitdi tīz
	60	Olup hem-ser itdi dimāġum ḥarāb Buḥār-ı şarāb ü cünūn-ı şebāb
	61	Süveydā-yı nūş-ı mey itdi tebāh Ḳılup dürd-i mey gibi ġarḳ-ı ġünāh
H 215b	62	Ḥudāyā °Aṭāyīye eyle °atā

		Dilin āşinā kııl gözin rüşenā
	63	Olup rismān-bāz-ı ḥabl-ı recā
		Ḳadem başdum aña diyüp yā ḥudā
	64	Ṭutup elde mīzān-ı şer ^c i dürüst
		Ümid ol ki olam bu rāh üzre cüst
V 282b	65	Çekem levḥ-i cāna ḥaṭṭ-ı müstaḳīm
		Ḳalem cedvel olursa dīn-i ḳavīm
	66	İdüp şer ^c ī reh-ber dil-i pür-ḡama
		Beni vāşıl it şāri ^c -i a ^c zama
		Na^c-ı Güzīn-i Faḥr-ı Mevcūdāt
		°Aleyhi Efdalü'ş-Şalavāt
	67	Gel ey ḥāme kııl naḡme mānend-i ney
		Ser-i ḥumm-ı ma ^c niden it cezb-i mey
R 5a	68	N'ola olsañ ey kilik-i şīrīn-nikāt
		Şeker-rīz-i kām ü dehān-ı divāt
E2 134b	69	Yine naẓm-ı pāk ile ol ter-zebān
		Yine mülhim-i ḡayba ol tercemān
A 165 a	70	Nice naẓm-ı na ^c -ı Resūl-i güzīn
		Ḥabīb-i ḥudā Seyyidü'l-Mürselīn
E1 5a	71	Fürüzende ḥürşīd-i bürc-i ḥudā
		Şükühende sulṭān-ı şāḥib-livā
	72	Ḳad-efraḥte vü serv-i bāḡ-ı İrem
		Ruḥ-efrūhte şem ^c -i bezm-i ḳadem
	73	İmāmü'l-verā şāḥibü'l-ḳıbleteyn
		Ebu'l-ḳāsım ol mefḥari'n-neş ³ eteyn
Lİ 4a	74	Odur mürşid-i rāh-ı dīn-i ḳavīm
		°Aşā-dārı olsa °aceb mi Kelīm
	75	Anuñ himmetinden alup bir nefes
		Mesīḥ oldı her derde feryād-res
L 220a	76	Ḥaḳīḳatde ser-ḥalḳa-i aşfiyā
		Velī şüretā ḥātemü'l-enbiyā
	77	Ger olmasa mihmān o faḥr-ı cihān
		Döşenmezdi şaḥrā-yı kevn ü mekān

	78	Anuñ şevkına devr ider cām-ı ʿişk O hâtem içündür hemân nām-ı ʿişk
	79	O şâh oldu ceş-i vücûda sened Kafâ-dârı ezel çarhacısı ebed
	80	Yed-i kudretinde ebedle ezel İki parmak arası deñlü maħal
AE 3a	81	Odur ya ^c ni ser-çeşme-i ins ü cān Yüzi şuyına oldu feyz-i revān
	82	İdüp müsta ^c id tıynet-i ʿālemī İden luḫfidur ʿālemi ādemī
	83	Mey-i ʿişkını içdi mānend-i Cem Cihān itdi def ^c -i hicāb-ı ʿadem
H 216b E2 135a E1 5b	84	Kılan midḫatında anuñ güft ü gū Dehānın bu meyle ide şüst ü şū
	85	Zuhūr itdi andan nice mu ^c cizāt Kelām-ı kadīm a ^c zam-ı beyyināt
Bv 3b	86	Nübüvvet kitābını ḫatm eyledi Kitābı ile ilzām-ı ḫaşm eyledi
R 5b	87	Olup sāye-bān ebr-i müşgīn zılāl Anı kıldı Ḥaḫ sāye-perver nihāl
	88	Felek feyz umup itdi andan hicāb N’ola girse aralarına şehāb
V 283a	89	Hüdā bürcine oldu rahşende mihr Ki düşmedi zıllı çü mihr-i sipihr
	90	İḫāḫa idüp anı nūr-ı cemāl Görüp resmini alamazdı zalāl
	91	Cemāli olup muşḫaf-ı bī-mişāl Aña faşl ü āyāt idi ḫaḫ u ḫāl
A 165 b	92	O zuhrundaki mihr-i behcet-nümā Meger oldu resm-i ḫizāne aña
	93	Mehüñ eşrefisi meger çıkdı sīm Hemān itdi şarrāf-ı kadri dü-nīm
	94	Revādur ki her nışf-ı bedr-i tamām Ola kaşr-ı iclāline nīme-cām

Lİ 4b	95	Benāniyla °aşāna kıldı sebīl Kef-i pür-ḥuṭūtı olup selsebīl
	96	Ḳanup °asker ol āb-1 dīlcū ile Pür itdi yemi bir içim şu ile
E1 6a	97	İdüp fetḥe tebşīr o şāh-1 güzīn Duḥūl itdiler Mekkeye mü°minīn
L 220b	98	O şaflardan oldu fütūḥ āşīkār Sütūr-1 fütūḥāt-1 Mekkīyye-vār
E2 135b	99	Livā ile ḥavż ile rüz-1 cezā Ser-efrāz-1 °ālem ola çün livā
	100	İdüp zıll-1 şuḳḳa anı cilve-gāh O ḥavż-1 müdevver ola reşk-i māh
	101	Ne mümkün ki evşafın ide raḳam O ḥavż u livānūñ divāt ü ḳalem
	102	O sulṭāna olduḳda cāy-1 ḳarār Ḥicāb eyleyüp yerlere geçdi ḡār
	103	O ḡār oldu ḥum-1 mey-i °ışḳ-1 pāk Dil ü dīde-veş rüşen ü tāb-nāk
AE 3b	104	Ḥabībe o dem yār-1 ḡār-1 şadīḳ Cenāb-1 Ebū Bekr o pīr-i °atīḳ
	105	N'ola olmasa birbirinden cüdā O mihr-i sa°ādet bu şubḫ-1 şafā
R 6a	106	Mihin cā-nişīn-i peyemberdür ol Ser-i eṭḳiyā şeyḫ-i ekberdür ol
H 216b	107	Neler itdi mest-i ḡurūra neler Reh-i şer°de ihtisāb-1 °Ömer
	108	Olup tīḡı miftāḫ-1 kişver-güşā O feth eyledi pārisī pārsā
	109	İdüp şer°i tiryāk-1 Fārūḳ-vār Zehrlenmeden geçdi her bāde-ḥār
E1 6b	110	Teferrüd idüp cem°i Ḳur°ān ile Şeref resmi ḥatm oldu °Oşmān ile
	111	Yem-i °ışḳda cān u dili āşīnā İki şem° ile ḥānesi rüşenā

	112	Yedi ɗarb-ı reddeden mey-i tünd- <u>h</u> ū Bu hacletle olsa n'ola sürh-ı rū
A 166a	113	Fedā cān u dil <u>h</u> azret-i haydere İmām-ı hüdā sākī-i kevsere
E2 136a V 283b	114	Der-i haybere urdı <u>q</u> ahr ile dest Ayırdı nitekim girībān-ı mest
	115	Der-i dār-ı <u>ʿ</u> irfān olup ol ulu Kime açılıpdur o <u>q</u> utlu <u>q</u> apu
Lİ 5a	116	Bu yetmez mi ta ^c rife ol serveri Mü ^e bbed <u>q</u> ıla nesl-i Peygamberi
	117	İlāhī be-nūr-ı cebīn-i Resūl Be-āl ü be- evlād-ı pāk-i Betül
Bv 4a	118	Nebīnūñ olup rūhı mūnisleri Pür-envār-ı <u>q</u> uds ola meclisleri
	119	O bezm-i servere semen şaça nūr Gele <u>h</u> ūr elinden şarāb-ı <u>t</u> uhūr
L 221a	120	Şalāt ü selām ola <u>Ḥ</u> a ^q dan mūdām Ola tā ki lāzım şalāta selām

Şıfat-ı Mi^crāc

	121	Şebān-geh ki şāhenşeh-i bā ^h ter Çerāgān ile <u>q</u> aşırına virdi fer
E1 7a	122	Olap şem ^c -i mihre ufk-ı şem'adān Güm oldu inüp yana yana hemān
	123	Felek secde-i şükre vardı meger Başından yuvarlandı iklīl-i zer
R 6b	124	Düşürdi güneş çāha zer-heykelin Hilālitse hāzır n'ola çengelin
	125	Güneş havzınuñ ābın irdikçe şām Güm itdi içüp tūre- <u>h</u> āk-i <u>z</u> alām
AE 4a	126	Olap necm-i rahşende-i mānend-i <u>h</u> āl Felek oldu <u>h</u> aş ^h aş ^ı <u>ʿ</u> anber-mişāl
	127	<u>ʿ</u> Aceb şām-ı fer ^h unde-i dil-pe ^z īr

E2 136b	128	Ki mehtāb ile oldı misk ü °abīr Bulup feyz-i envār ile mertebe
H 217a	129	O Şeb benzedi °anber-i eŐhebe Mu°allā Şeb-i Kadrden pāyesi
	130	Şeb-i Kadr anuñ kemterin sāyesi Ne Şeb Őāhid-i mihre müŐgīn niķāb
	131	Ki surāhlardan Őalar ŐaŐra āb Ne Őeb vesme-i nev-°arūs-ı hilāl
	132	Ne Şeb pençe-i mihre hīnnā-miŐāl Ne Şeb çarhdan °anber-i bīh̐teye
	133	Bu ğırbāle belki geçer rīh̐teye Meger kıldı sultān her dü-sarāy
A 166b	134	O Őeb Ümmühānī sarāyında cāy Nüzül itdi Rūhu'l-emīn vaķt-i h̐āb
E1 7b	135	O Őāha kılup müjde ile h̐tāb Didi Hāk bu Şeb itdi da°vet seni
Lİ 5b	136	Müheyyā kılup h̐ān-ı luĒfa seni Buyur bin Burāķ-ı Őabā-sür°ate
	137	Bu Şeb Őayfsın hāzret-i °İzzete Burāķı çeküp öñüne Cibrīl
V 284a	138	YañaŐdırdı h̐idmet o peyk-i celīl O bir berķ-i raŐşende endām idi
	139	Ezelden ebed aña bir kām idi Atıldıķça çarha miŐāl-i peleng
L 221b	140	Ķalurdı düşüp sāyesi süst ü leng Olup her iki ayaĒı hāl-gāh
	141	Aña Ēuy ü gerdān idi mihr ü māh Nebī bindi o raŐş-ı raŐşān-pere
	142	Ya Őāhib-ķırān murĒ-ı fermān-bere °İnān oldı destin öpüp ser-firāz
E2 137a, R 7a	143	Bulup cān-ı sermedle °ömr-i dırāz İdüp rūh-ı ķudsī-Őıfat irtihāl
	144	Hemān irdi ķudse o ferhunde-fāl İmām olup ervāha kıldı namāz

		İmāme-şifat cümleden ser-firāz
	145	O şeh maṭla ^c -ı sübhā şaflar sūtūr
		Aña levḥa-i zer cebīninde nūr
	146	Gidüp çarḥ-ı mīnā-nümādan yaña
		Duḥûl itdi mānend-i nūr ü ziyā
	147	Varup menzil-i māha ol şeh-süvār
		Ḳamer karşıya geldi āyīne-vār
BV 4b, E1 8a	148	Süm-i raḥş ile sikke urdı o şāh
		Etekli zere döndi hāylele māh
AE 4b	149	İkinci göge itdi çün kim güzër
		°Uṭārid ḳudûmünden aldı ḥaber
	150	Yazup vaşfını virmek için revāc
		Şafaḳla nüh evrāḳa itdi °ilāc
	151	Ḳodı ṭārem-i zühreye çünki pāy
		Süleymān Sebā ḳaşrını itdi cāy
H 217b	152	Görüp ol şeh-i lā-mekān sālīki
		Ḳul oldu süvüm lüccenüñ mālīki
	153	Başup geçdi eyvān-ı mihri o şāh
		Güneş şafḥasın ḳapladı gerd-i rāh
	154	°Aceb raḥşı var cüst ü reh-vār ü şeng
		Ki tebsi içinde döner bī-direng
A 167a	155	Beşinci sipihre olup esb-rān
		Şeref buldı Behrām-ı şāḥib-ḳırān
	156	Meger oldu Sulṭān-ı pencüm-serīr
		O şāha silāḥ-dār-ı şemşīr-gīr
Lİ 6a	157	Şeşüm-i çarḥda Seyyidü'l-Mürselīn
		İdüp sa ^c -ı gerdûne luṭfin mu ^c in
E2 137	158	Virüp faẓl ile rütbe-i cāḥiẓi
		Anı ḳıldı ol maḥfilüñ vā ^c izi
	159	Yedinci göge sürdi reh-vārını
		Zuḥal ferş-i pāy itdi ruḥsārını
	160	Mübārek ḳudûmıyla buldı şafā
		Aña sa ^c -ı zengī dinilse revā
E1 8b, L 222a	161	Şevābit-i sipihrinüñ itdi o şāh

R 7b	162	Muraşsa ^c serā-perdesin ferş-i rāh Kātār oldı aña bu hiffet-i āsümān Ki üstünde var kürsi-i zer-nişān
V 284b	163	Sürüp ^c arş-ı a ^c lāya rahşın o dem Sipihir atlasın itdi ferş-i kadem
	164	Qılup na ^c lçe resmi yer yer zühûr Anı başma naqş itdi semm-i sûtûr
	165	Varup Sidreye qaldı peyk-i hüdā Olup Sidre bir perde-i nûr aña
	166	İde h [~] āce çün bezm-i hāşa duhûl Virilmez o şöhetde huddāma yol
	167	Ola peyk-i hāzret zārûrî cüdā Ne sür ^c atdür ol ^c aql irişmez aña
	168	O dem kıldı Refrefle Haqqa sefer Uçup gitdi seccādesiyle meger
	169	Olup keff-i mizānda Yûsuf-mişāl Şu ^c ûd itdi ^c ulve o ferhunde-fāl
	170	Varup nûr-ı envāra ol şehriyār Cüdā oldı Refref dahı sāye-vār
	171	O nûr oldı var ise deryā-yı jerf Kim anda kelām oldı bî-şavt ü harf
AE 5a	172	Şu elţāfi kim kıldı perverdigār Olur biñde biri hezārān hezār
E2 138a	173	Qalemle bilinmez o feyz-i nevāl Benāniyla ta ^c dād-ı yāran muhāl
E1 9a	174	Murād üzre Haqdan olup kām-bîn Nüzûl itdi ol Raḥmete'l-lil ^c ālemîn
H 218a	175	Qılup nûr-ı dīde gibi kaṭ ^c -ı rāh Yine perdesin eyledi cilve-gāh
A 167b	176	Maqāmına geldükde ol āfītāb Ne sırdur bu kim germ idi cāme-h [~] āb
	177	Der-i luṭf-ı halka güşād eyledi Hedāyāyı raḥmetle şād eyledi
	178	İdüp feyz ile dilleri humm-ı māl

BV 5a	179	Şıgışmadı kendüye her ehl-i hâl Çün āgāz-ı feyz eyledi ol şehāb
	180	O dem kıldı her teşne zarfın pür-āb İnüp minber-i āsümāndan hemān
R 8a	181	Şalāt ü şalā kıldı fahr-i cihān Aña dinse mi ^c rāc-ı mü ^o min ne var
L 222b	182	Yeter şāhidi minber ile menār Hudāyā baña eyle luṭfuñ mu ^c in
	183	K'olam pey-rev-i reh-nümā-yı yaqın Diriğ eyleme mûrdan hırmeni
	184	O pesmādeden huşe-çin it beni İdüp kaşr-ı cāhum meni ^c ü'l-cihāt
		Beni kıl gedā-yı şefi ^c u'l- ^c uşāt
		Senā-hānī-i Hazret-i Pādişāh-ı İslām
	185	Gel ey kilik-i şûh-ı bedi ^c ü'l-beyān Biraz ol bu meclisde Şehnāme-hān
E1 9b	186	Ki çün eyledün ḥamd ü na ^c tı edā Mühimm oldı şāh-ı cihāna du ^c ā
V 285a	187	Huşûşā ki şāh-ı mağāzī-şi ^c ār Ebü'l-feth-i şānī şeh-i Cem-tebār
E2 138b	188	Şükûhede māh-ı kevākib sipāh Peder-be-peder şāh-ı şāhib-külāh
	189	Dür-i şāh-vār-ı hümāyun-şādef Ferīdûn-nejād ü Sikender-şeref
	190	Ser-efrāz-ı devlet sezā-vār-ı taht Süleymān-ı eyvān-ı iqbāl-i baht
	191	Şehen-şāh-ı °Osmān-ı şāhib-kırān Hidiv-i zamān fahr-ı °Osmāniyān
	192	O şeh kim kefinde kemān ile tīg Olur cûy-ı gül-hiz ü bārende miğ
	193	Münāsib görölmez anuñ şānına Konulsa eger kim ser-i hānına
Lİ 6b, AE 5b	194	Şimāt-ı zer-endûde-i keh-keşān

		Muṭallā ṭabaḫ sofra-i āsümān
	195	Nücûm-ı felek ḥākinüñ rīzesi
		Güneş ḫaşırnuñ kemter āvīzesi
A 168a	196	Aña girde bāliş olurdu ḫamer
		Ḳonulsa per ü bāl-i bāz-ı seher
H 218b	197	Çemen ferş-i zībā-yı gül-rīzidür
		Anuñ ğonca naḫş-ı dil-āvīzidür
	198	Şehān-ı cihānuñ ḫarācın alur
		°İnād idenüñ taḫt u tācın alur
R 8b, E1 10a	199	Zihī pādişāh-ı memālik-sitān
		Ḳavī baḫt u pür-dil cihān-pehlevān
	200	Maḫal aña her vech ile lā-cerem
		Gerek şandalīdür gerek taḫt-ı Cem
	201	İder vaşfını minber üzre ḫaṭīb
		N'ola arḫasın oḫşasa her edīb
	202	Odur fārisü'l-ḫayl-i ḫüsn-i edā
		N'ola fārisī muḫliş olsa aña
L 223a	203	Silāḫ-dāri ṭab ^c -ı güher-bārıdur
E2 139a		Ḳalem-dānı anuñ °alem-dārıdur
	204	Görüp dürr-i naẓmın mişāl-i şadef
		Ta ^c accüble dīvān urur kef-be-kef
	205	Göñüllü yazup şalsa mānend-i pars
		Görünmez ḫaçar nerre-şīrān-ı fars
	206	Ḳaçan şarşar-ı ḫahrı olsa vezān
		Tüyi ürperür ḫûk-i ḫaşmuñ hemāñ
	207	Zihī kār-fermā-yı mu ^c ciz- nesāḫ
		Ser-engüşt-i rümḫı ider māḫı şaḫḫ
	208	Güneş şanma kim nīzesi her seher
		Bu saḫf-ı sipihrüñ kepengin açar
Bv 5b	209	Olup ğarbdan mihr-i tīġı °ayān
		Ḳıyāmet ḫopar şarḫ ilinden hemān
	210	Eger ğarba şalsaydı mānend-i berḫ
		O dem eyler Akşā-yı maġribde şarḫ
	211	İşāret ḫılup tīri engüşt ile

V 285b	212	Yıkar haşmı gürzi birer müşt ile
E1 10b		Eger gûy-ı mihre ura şavlecân
	213	Anuñ cāy-gāhı ola Farqadān
		Virüp anlara farq-ı bezli keder
	214	Ṭağıtdı hemān kendüyi sīm ü zer
		Zeri eyledi dāğ-ı miḥnet ü sitem
	215	Anuñ penbe-i dāğıdur qurş-ı sīm
		Anuñ muşḥaf-ı medḥine ṭıfl-ı dil
		Şürû ^c itse ḥatmi müyesser degil
Lİ 7a	216	Eger kılsa taḥrîr için imtiḥān
		Ḳalem gibi efsürde ola benān
AE 6a	217	Devādur ki andan dili kef kıla
		Ki bir qat ^c ile ḥatm-i muşḥaf kıla
A 168b, R 9a	218	Şalup nesl-i °Osmānīye zīb ü fer
		Şeref virdi ol rişteye bu güher
E2 139 b	219	Şu demler ki ḥan Aḥmed-i nev-cevān
		Ḳoyup taḥtını itdi °azm-i cinān
H 219a	220	Ṭutup mātemin cümle fermān-beri
		Dögündi melā ³ ik yolundı peri
	221	Ġazāsına °ālem idüp iştiğāl
		Dile gelmedi hiç ne mülk ü ne māl
	222	Peder ḥasretinden o şāh-ı güzīn
		Mesīḥā-şıfat oldı °uzlet-nişīn
	223	Velī ṭurduğunca çü genc-i nihān
		Ḥarāba varur gördi cümle cihān
	224	Belendi ser ü sīne-i taḥt u tāc
		İder ḥilye-i °adl ile ibtihāc
E1 11a	225	Alup mülk-i mûr-veşin itdi cülûs
		Cihān itdi bi ^c at-künān dest-bûs
	226	İrüp çarḥa gülbang-ı nāy-ı sürûr
		Bu mātem-gede oldı eyvān-ı sûr
	227	Çeküp tuḥfe şehen-şehe her ṭaraf
		Gelüp dest-pûs ile buldı şeref
L 223b	228	°Adāletle şaldı girān-tā-girān

	229	Basîṭ-i zemîne bisâṭ-ı emân Tezerve olup perde-bâl-i ʿuḳâb Ġazâl oldu hem-hâbe-i şîr-i ğâb
	230	Per-i bâz olup bād-bîz-i ḥamâm İder sebze de dest-bâzı müdâm
	231	İdüp ḥıfz-ı ʿadli cihâna eşer Güneş gezdirür başda tebsiyle zer
	232	İder bir başıyla sefer şarkdan Geçer bî-keder nice deşt ü dimen
	233	Nücûmuñ biri aña nâṭır degil Velî kimse bakmağa kâdir degil
E2 140a	234	Zihî vaḳt-i ʿıyş-ı dem-i câvidân Ki oldı ʿalâ-raġm-ı devr-i zamân
	235	Rivâḳ-ı felek bezm-gâh-ı sürûr Bisâṭ-ı zemîn ḥʿâb-gâh-ı ḥuzûr
	236	Ḳanı sâḳiyâ cām-ı feryâd-res Emân vir ġam-ı dehrden bir nefes
R 9b	237	Bu şevḳ ile şun baña raṭl-ı girân Fütûḥât-ı şâhiyi diñle hemân
V 286a		
Lİ 7b, E1 11b	238	Muġannî el ur naḳş-ı nev-besteye Anuñla ʿilâc it dil-ḥasteye
	239	İdüp ḍarb uşûl ile dil keş-nevâ Ney-i kilki ile nefîr-i vegâ
		ʿAzîmet-i Pâdişâh-ı İslâm Be-ġazâ-yı Leh-i Dil-siyeh
AE 6b	240	Seher kim şehen-şâh-ı encüm-sipâh
Bv 6a		Binüp raḥşına giydi zerrîn külâh
A 169a	241	Alup dûşına Gâveyânî siper Ḳuşandı miyâna Keyânî kemer
	242	Ḥurüşunda Rûmî sipeh çavḳ çavḳ Çep ü râst pîş ü pes ü taḥt u fevḳ
H 219b	243	Dem-i şubḥ u eyyâm-ı faşl-ı bahâr Zemîn sebz ü ḥurrem zamân tâb-dâr

	244	Zemîn feyz-ber-feyz hüsñ ü bahâ Zamân nûr-ber-nûr şıdķ u şafâ
	245	İdüp ^c asker-i hüsrev-i nev-bahâr Yelân-ı şeh-i Behmen itdi firâr
	246	Çaraltılar aşmışdı ebr-i şitâ Güzel sürdi gülşenden anı sabâ
	247	Güler yüzle hürşîd olup dil-sitân Dil-i cûy-ı yaķ-beste aķdı hemân
E2 140b	248	Silüp berfi itdi nevâziş bahâr Açıldı dil-i ğonca gitdi ğubâr
L 224a	249	Çıkardı yeşil câmesin çün şabâ Güli açdı el-ħaķ bu gül-ğûñ ğabâ
E1 12a	250	Çemen-zârı ^c adl-i bahâr itdi şâd Nitekim şehen-şâh-ı Kısra-nihâd
	251	Yem-i aķzar-ı sebze-zâr itdi cûş Mişâl-i sipâhân-ı rûyîne-pûş
	252	Çıkup lâleler tûĝ-ı şâhî gibi Kızıl bayraķ açdı sipâhî gibi
	253	Hürûş itdi yine bedenlerde ğan Mişâl-i nihâl-i gül ü ergavân
	254	Şehen-şâh idüp ^c azm-i geşt ü ğüzâr O şâh-bâza düşdi hevâ-yı şikâr
	255	Bu eşnâda deryâdan irdi ğaber Ki emvâc-ı şer kıldı zîr ü zeber
R 10a	256	Çazaķ itdi sâhillere çok sitîz Leh-i dil-siyehde velî fitne-ħîz
	257	İrişirdi Boĝdâna daķı zarar Yine girdi birbirine baķr u ber
Lİ 8a	258	Şalup nehbi Baķr-ı siyâha nehîb Deñiz baķr-ı zulmet-veş oldı mehîb
	259	Olup tîre çün vâdî-i ejdehâ Yüzünden anuñ zehr aķar dâ'imâ
	260	Cebîninde çîn ü dürülmüş yüzi Ħabâbun bu ğamdan ğararmış ğözi

	261	Ṭuyunca bu aḥvāli şāḥib-kırān Ḥurûş itdi deryā-yı ğayret hemān
V 286b	262	Didi cem ^c idüp cümle erkānını
A 169b		Güher-bār idüp la ^c l-i ḥandānını
A; a,	263	Ne bī- ^c ār olur ol mezellet-zede
E1 12b, E2 141a		Dögüldükçe iġmāz-ı ^c ayn itmede
	264	Nice ḍarb-ı kûpāl yer odıl pelīd Müdām itmede nār-ı kīnin bedīd
H 220a	265	Yine eylemez keşmekeşden ferāġ Yeñildikçe itmez güreşden ferāġ
	266	Olur gülşen-i mülke çün ḥār-hīz Kökin kesmek ister anuñ tūġ-ı tīz
	267	O dem ^c azm idüp ḳahr-ı a ^c dāya şāḥ Şudûr itdi fermān-ı cem ^c -i sipāḥ
	268	Dikildi güneş gibi meydāna tūġ Degil rīşe şaldı cihāna fūrûġ
	269	Ḳurup ḥaymeler ^c asker-i bī-kerān Fiten oldu ber-pā cihān-der-cihān
L 224b	270	Hevā-yı zaferle yine mevc-sān Yeşil çerge şişdi ḳabardı hemān
Bv 6b	271	Ya şandûḳa-i ḳabr-i Mollā-mişāl Dem-i nāy-ı rûyīn ile buldı ḥāl
	272	İrüp çarḥa āvāzı rûyīne-nāy Bu heft-üştür-i meste oldu derāy
	273	Olup mużtarib bu revende ḳaṭār Şühüp şanma nāgeh ḳırıldı mehār
	274	İrişdi semāvāta efgān-ı kûs Felek oldu pür-nāle kazġān-ı kûs
R 10b	275	Semend-i sa ^c adet olup zīr-rān Süvār oldu devletle şāḥ-ı cihān
E1 13a	276	Dilāver semend-i semendün-mişāl Süheyl ile lerzende deşt-i cidāl
	277	O zencīr ile nerre şīr-i veġā Çekinür göge ya mehīb ejdehā

	278	Demirkır olup kûh-ı âhen gibi Teni pul pul olmuşdı evren gibi
Lİ 8b	279	Yere muşt urunca dem-i dâr u gîr İder seng-i hârâyı hurd ü hamîr
E2 141b	280	Olup zîn-i zerrîni taht-ı revân Rikâbı iki yañadan nerdübân
	281	Yemîninde ehl-i yemîn oldu yâr Solağ olsa aña °aceb mi yesâr
	282	Binüp kûh-veş raşşa merd-i kıtâl Kıyâmet kopup oldu seyr-i cibâl
A 170a	283	Çavî pençe şîrân-ı merdâne merd Cedel-pîşe yekeffün-i kâr-ı bezd
	284	Dilîrân-ı berhem-zen-i şark u garb Harîfân-ı hengâme-i çarb u çarb
	285	Zirih-pûş-ı bebr-i pelengî-şî°ar Ciger-der hezebrân-ı âhû-süvâr
AE 7b	286	Bu hâletle ol baır-ı cûşân-ı kîn Yayıldı fezâya yesâr ü yemîn
V 287a	287	Geçüp Balkanı şâh-ı Haydar-meşâf O şâhib-kırân eyledi seyr-i kâf
H 220b	288	Sühan kûteh ol hüsrev-i ser-firâz İdüp kat°-ı şahrâ-yı dûr u dirâz
E1 13b	289	Çuna cistrine irdi devletle râh O pil çak-ı gerdûn idi Şâh mâh
	290	Revân olup enhâr-ı cem°-i keşîr O şahrâyı itdi mişâl-i gadîr
L 225a	291	Çurup çaymeler °izz ü iclâl ile Göründi leb-i âbda âb ile
	292	O menzilde geldi çazakdan haber Ki bozmuş anı cünd-i âyin-zafer
	293	Çapudân-ı a°zam hüçûm eylemiş Şeyâîne sevç-i rücûm eylemiş
R 11 a	294	O deryâ-dilüñ Hızr imiş reh-beri Velî fülki çayb ü kederden berî

E2 142a	295	Serîr-i Süleymân o fülk-i revân Çeken dîvlerdür esârâ hemân
	296	Müzeheb nişîmen-gehi taht-ı Cem Direfş-i Keyânî o zerrîn- ^c alem
	297	Muḥarrîk olup aña gird-âb ü mevc Olur pây-kûp ü cehende bā-vec
	298	^c Adûnuñ donanmasın itmiş şikâr Donanma velîkin melâmet-şî ^c âr
	299	Dümenle olup şayka kejdüm-mişâl Hücûm eylemiş katle ehl-i kıtâl
	300	Veğâ sûrına oldu bahrî fişek Atıldıçça deryâda tûb u tüfek
Lİ 9a	301	Sütûn üzre güvlek olup lâne-vâr Tüfenk mühresi eyledi beyza-dâr
BV 7a	302	Olup şâhid-i nuşretûñ tâlibi Hemân çatdılar taş gemisi gibi
E1 14a	303	Çeküp tîğ-ı mihr-incilâsın hemân Koyuldu aña her cilâsın hemân
A 170b	304	Olup yemde Bektâşiyân şîr-gîr Çıkardı şudan keçesin her dilîr
	305	Kadeḥ itdi her zevraḳı ḥûn-ı nâb Bürîde-ser ol meyde yer yer ḥabâb
	306	Ḥayâtından el yudı her ehl-i şer Ecel teknesiymiş o zevraḳ meger
	307	Alup şayḳayı taḳdılar rîsmân Kadırgalar oldu cenibet-keşân
	308	^c Amelden ḳalup ya ^c ni dendân-ı tîğ Neverdîde oldu simâḫ-ı dirîğ
AE 8a	309	Esîr eyleyüp tâzesin hep levend O pes-mândeden oldılar zelle-bend
E2 142b	310	Ḳanı sâḳiyâ zevraḳ-ı pür-şarâb Ġanîmet bilüp fırsatı kıl şitâb
H 221a	311	Girüp çarḫaya bâde-i ergavân Yine şîşenûñ ḫalkın it ḫûn-çegân

L 225b	312	Muğannî getür nây-i cân-sûzuñı
V 287b		O kındıl-i tır-i ciğer-dûzuñı
R 11b	313	Beni mest-i şevk itdi ğamzeñ senüñ Olur cengden baħsi dīvānenüñ

**Şıfat-ı Ceng-i Tābūr ü °Avdet-i Şāh
Manşûr**

E1 14b	314	Şaf-ārā-yı ceşş-i nizāmī nizām Bu resme ider bunda fetħ-i kelām
	315	Ki çün itdi deryāda ol fetħ-i ğuş Dil-i şāh-ı deryā-şıfat itdi cûş
	316	Kederden ħalāş oldu baħr-ı siyāh Gidüp zulmet açıldı her yaña rāh
	317	Tedārik kı lup Şāh-ı kişver-ğuşā Silindi ol āyīne-i bed-nümā
	318	Ṭutup fāl anı Şāh-ı ferħunde-fāl Hemān itdi şevk ile °azm-i kıtāl
	319	Hevāya çıķup gerd-i ħayl-i revān Pür oldu ğubārıyla bu ħāk-dān
	320	Olup gerd-dih-i saķf-ı meydān-ı kīn Meger oldu ferķānī-i °anberīn
Lİ 9b	321	Baħr u berde āheng idüp her dilīr Döküldi naķāre çalındı nefīr
	322	Ġurunbüş-künān nây-ı Rûyīnten Mehābetde mānende-i çarb-ı zen
	323	Ḥum-ı kûsınuñ ğürleyüp sīnesi Remān oldu a°dā-yı pür-kīnesi
	324	Ḥum-ı kûs-ı pīl üzre itdi figān Yaħud ğürledi ra°ddan āsümān
	325	Ne pīl ol ki kūh-ı °ibret-nümā Olur mün°akis dā°im andan şadā
E2 143a	326	Deħānındaki nây-ı neb-tīzdür
A 171a		Çeh-i Rüstem ü sīħ-i ser-tīzdür
	327	Sipihre çıķup şukķahā-yı bülend

	328	O raḥṣa güneş zeyn ü bu şukḳa-bend Şaf-ı nīze-keş çengelistān-ı kûh Gürûha gürûh ü şukûhâ şukûh
E1 15a	329	Revân oldı Rûyin-tenân fevc fevc Biri biri ardınca mânend-i mevc
	330	Zer üsküflü keçeyle Bektâşiyân Nemedden idüp mihre âyîne-dân
R 12a, AE 8b	331	Zafer-nâmedür ruḥları şafḥası Zer-üsküf anuñ oldı ser-levḥası
BV 7b	332	Anuñ kemteri eylemez ibtihâc Keçebaş ḥânından alsaydı tâc
	333	Olup bayraḳ-ı sürḥ ü zerd âşikâr °Aevlendi gûyâ ki bir mişe-zâr
L 226a	334	Yeşil bayraḳ ile ney-i nīzeler Yeşil berg ile ney-şekerdür meger
H 221b	335	İdüp aḳ bayraḳ sipihre güzâr Meger kâḡıd uçurdu her nīze-dâr
V 288a	336	Kimisi mülemma° beyâz ile âl Güşâd oldı pervâz-ı lâle-miṣâl
	337	Güzâr itdi ḳol ḳol sipâh-ı güzîn Müsellaḥ müretteb yesâr ü yemîn
	338	Ṭurup ḳalbde Şâh-ı deryâ yesâr İki yañada oldı anlar ḥişâr
	339	Vezîrân-ı Cem-ḳadr ü Āşaf-maḳâm Emîrân-ı şâhib-livâ-yı be-nâm
	340	Çeküp müstaḳil °asker-i pür-silâḥ Dil-i çarḥda oynadı çaḳ rimâḥ
E2 143b	341	Hilâlüñ ḳapup ḥalḳasın nīzeler Der-i ḳal°a-i heftümi nīzeler
Lİ 10a	342	Açup şukḳadan her taraf bād-bân Cünûd-ı zafer geldi çatdı hemân
E1 15b	343	Anuñ çenber olmaḡıla yelkeni Devürdi başup nice fülk-i teni
	344	Hey-â-hûy-ı °asker çıḳup göklere

		Düşeyazdı çaķ ser-i ƒâ ³ ir yere
	345	Başup nice yerler o deryâ-yı kîn
		Yudı yayķadı hep yesâr u yemîn
	346	Siperle per ü miġfer ü tîġ-ı tîz
		Ĥabâb ü keġ ü mevc ü gird-âb-ġîz
	347	Dih ü Şehre âteş Şalup ser-be-ser
		Fişek çâdırı oldu ol ġaneler
A 171b	348	Sipihre çıkup Şu ^c le-i ser-keŐî
		Kebûd atlasın eyledi âteŐî
	349	ƒuyup ^c azm-i ŐâhenŐeh-i Bân-ı Leh
		Ĥarûrî hemân itdi cem ^c -i sipeh
R 12b	350	İdüp ^c ahd o girân-ı peymân-Şiken
		Güzâr itdiler zîr-i ŐimŐîrden
	351	Bu iķdâm ile itdiler çün hüçüm
		Ĥılıcdan geçürse n'ola Şâh-ı Rûm
	352	Tabur ķurdı ġandaķ kesüp her yaña
		Ola tâ ki muġkem esâs-ı veġâ
	353	Yarup baġr-ı ġarbâ-yı ġark itdiler
		O fir ^c avnı ceyš ile ġarķ itdiler
	354	Pil-i çarġa muġtâc olup âġitâb
		Güzâr itse pür-tâb iderdi Şihâb
AE 9a, L 226b	355	Pes-i ġandaķ oldu maġall-i ķarâr
		Anı her ġaraf itdi ^c asker ġisâr
E2 144a	356	Görünseydi anda benân-ı hilâl
		Yaġardı tüfenk aña encüm-mişâl
E1 16a	356	Muķâbil olunca Şeh-i dîn-penâh
		Ĥoyuldu olup pey-rev-i ġerd-i râh
H 222b	357	Őaf-ı ceyšini ķıldı bârende-mîġ
		Şeb-â-Şâb-ı nâvek çek-â-çâk-ı tîġ
	358	Zihî Őaff-ı merŐûŐ-ı pür-intibâh
		Őikesti yoķ illâ ki ġarf-ı külâh
	359	Olup ġayl-i âhen-dilân der-kemîn
		Çü ŐimŐîr ü ġançer yesâr ü yemîn
	360	Helâk-i ^c adûda urup dest ü pâ

V 288b	361	Dönüp kondı her şāh-bāz -ı veġā Muġı̄t olup o genc-i baġt-ı sipāh Tolanmıŝdı çün ejder-i kīne-ġāh
Lİ 10b	362	Miyānında çetr-i şeh-i nām-ver Çözer ġubbe vü çenber-rān siper
BV 8a	363	Bu vech üzre her rûz olup dār ü ġır Taġıtdı o zāġānı şeh-bāz-ı tīr
	364	Olurdu gelen ŝaff-ı ġaŝm-ı ġayûr şikeste ġuġûġ-ı perīŝān sûtûr
	365	İdüp ŝaçma fındık ġırīv ü ġareng Küvāre-miŝāl işledi her tûfeng
	366	Dem-ālûde tīr idi yāhû kīŝ O zenbûr-ı sürġ oldu peykānı nīŝ
	367	Ķazā ġavsi oldu ġürûha zebān Ķürûha ġürûh uçdı murġān-ı cān
R 13a, A 172a	368	Düşüp ġāke mürd oldu ġaŝmı hemān Gözin oydu minġār-ı zāġ-ı kemān
E1 16b	369	İrişdi sipihre şeb-ā-ŝāb-ı tīr Ĥadeng itdi bûs-ı dehān-ı dilīr
E2 144b	370	İdüp tīr ü bārān o ebr-i sitem °Adû çeŝmini aldı ġāb-ı °adem
	371	Revān itdi ġan çeşmesin her ġadeng Düşüp döndi ġak içre künge tûfeng
	372	Dönüp miġber-i surġa miġfer hemān Anuñ līġası perçem-i ġûn-feŝān
	373	Ķalem vaz° idüp aña nāy-ı ġadeng Nuġāġ oldu aña her ġatre-i lāle-reng
	374	Ķuzāt eyledi tīr-keş-i perr ü bāl °Azāba müvekkil melāyik-miŝāl
L 227a	375	Ķaparlardı şalup kemend ejderīn O ŝahrādaki ādem ejderlerin
	376	Hüner ġösterüp °arŝada tīrler Hemān aŝılı ġaldı ŝemŝīrler
AE 9b	377	Alup nīze destine merd-i veġā

		Sinân oldu tinnîn-i merdüm-rübâ
	378	Görüp sûzen-i nîze yalmânını Güm itdi °adû rişte-i cânını
	379	Urup haşma gürz-i girân merd-i ceng Külâhın anuñ başına itdi teng
H 222b	380	İrüp tîğ-ı mânende-i mevc-i Nîl Anuñ oldu miqyâşı miğferde mîl
	381	Ser-i haşmı şemşîr-i Hindî zülâl Dü-nîm eyledi hindüvâne mişâl
E1 17a	382	Bu resme hücûm idicek şehriyâr Nümâyân olup haşma pâyân-ı kâr
Lİ 11a	383	Bunı bildi ol cünd-i ehl-i dâlâl Ki iqbâle karşı konulmağ muhâl
	384	Ne işşı belâ gelse tedbîrden Çazâ tîridür kavı-i taqdîrden
E2 145a	385	Żarûrî idüp iltizâm-ı harâc Bu şulha fedâ eyledi taht u tâc
V 289a	386	Şikârın alup şah-bâz-ı cihân Hemân eyledi niyyet-i âşiyân
R 13b	387	Gelüp yirine °asker-i bî-kerân O baħr eyledi cezr ü meddin °ayân
	388	Çanı sâkiyâ câm-ı firûze-reng Bedel ola tâ şulha ğavgâ-yı ceng
A 172b	389	Dimâğı kı lup kibr ü kinden berî Añup şulh-ı şahı yürüt sāğarı
	390	Muğannî getür nâyı şehnâz kı l Bize ceng-i harbi münâsib degil
	391	Bu günden virüp °ıyş u nûşa karar Gider rezmi bezm ile leyl ü nehâr

**Bâiş-i Tahrik-i Hâme vü Sebeb-i Nazm-ı
Sâkî-nâme**

392	Meger bir dem irişdi vaqt-i ferâğ Ne seyr-i çemen ne temâşâ-yı bâğ
-----	---

BV 8b	393	Şadef-veş olup baħr-ı ğamda mekîn Dehen beste idi cebîn çîn çîn
E1 17b	394	Olup perde-keş °ankebût-ı ferâĝ Dükân-i dil öñüne çekmişdi âĝ
L 227b	395	Degil mûy-ı ebrû zamân-ı sükût Ki dâm eylemiş řākda °ankebût
	396	°Amelden kı lup ya°ni tab°-ı edeb Dil olmuşdı mânend-i tîĝ-ı huşeb
	397	Yürek zaħm-ı guşşayla ħûn-bâr idi Cebînümde âşâr-ı ğam-vâr idi
	398	Bu ğam nüşhasın bildi her ħurde-bîn Aña fihris olmuşdı çîn-i cebîn
E2 145b	399	Ĥum-ı dil ki pür-dürr-i meknûn idi
AE 10a		Ĝubâr-ı ğumûm içre medfûn idi
	400	İrüp nâgehân bir nesîm-i şafâ Ruĥ-ı şevķden oldu bürķa°-rübâ
	401	Didi müjde kim irdi eyyâm-ı feyż Leb-â-leb görüldi yine câm-ı feyż
H 223a	402	Ne şurursun ey baħr-ı nâdide cüş Yeter kı l sükûnı ğama rûy-ı püş
Lİ 11b	403	Biħamdillah elşâf-ı Rabb-i Mecîd Dilüñ kufl-ı ma°nâya kıldı kilîd
	404	Göñül baħrı bir dürr-i fâħir ola Sözüñ âb-ı rûy-ı cevâhir ola
R 14a	405	Ne söz ola manzûme-i sâķ-ı °arş Ne manzûme âvîze-i řâķ-ı °arş
	406	Ĥuşüşâ irüp mevsim-i nev-bahâr Yerüñ ola nüzhet-serâ-yı ħişâr
E1 18a	407	Dem irdi idüp cevherüñ âşikâr Revân eyle bir baħr-ı gevher-nişâr
	408	Bu müjde olup vâşıl-ı ĝuş-ı cân Nişân-ı sürûrum siñirdi hemân
A 173a	409	Ťuyup büy-ı cân-perver-i âşinâ Tek ü pü idince mişâl-i şabâ

V 289b	410	O bÿy oldı hādī reh-i maqşada °Ayān oldı nāgeh der-i mey-gede
	411	Gören cūda evrāk-ı ezhārını Bulur cüst ü cÿy ile gül-zārını
	412	Ṭuyılur nevā-yı hezār ile bāğ Olur şu°lesi reh-nümā-yı çerāğ
	413	Dile nūr-ı tevfiķ idüp rüşeni İrişdirdi bir bezm-i hāşa beni
E2 146a	414	O bezmüñ bisāṭında var inbisāṭ Bulup rişte-i cān ile irtibāṭ
	415	Ḳarışmış nice rind-i şāhib-kemāl Olup muhteliṭ şīr ü şekker mişāl
L 228a	416	Şaçar dürr ü gevher sūhan yerine Şüreyyā-veş uymuş biribirine
	417	Dizilmiş dutup silk-i pür-gevhere Ḳomuşlar sūhan riştesin bir yere
	418	Ki mevzū°-ı şīr oldı maḥbûb u mey Hiṭābāt-ı sākī muğannī vü ney
	419	Niçün itmeye bunda bir dāsītān Zuhûrī-pesendāne rūhı zebān
E1 18b	420	İdüp müstaķil ya°ni bir meşnevī Unutdurmaya şīve-i hÿsrevī
	421	Huşūşā bu ma°nī bulupdur şübüt İder baḥş iden mülzim olup sükût
AE 10b	422	Ki medḥ-i tağazzülde Rūmī-ķalem Olup ġālib-i sāhirān-ı °Acem
	423	Çü şemşīr-i hÿn-rīz-i °Oşmāniyān Zuhūr itdi ruchān-ı Türkī-zebān
Lİ 12a	424	Velīkin ķalup şīve-i meşnevī Sözi anda A°cāmuñ oldı ķavī
R 14b, BV 9a		
H 223b	425	Dinilseydi bir nazm-ı gevher-nişār Ki her beyti bir müfred-i rûzgār
	426	Olup ḥamse aşḥābına nice tāb Virilseydi ālāya tenhā cevāb

	427	Şarāb olsa mazmūn-ı cām-ı sühan Kesel geldi zīrā ki efsāneden
	428	Mey-i āteşin ol güvārende āb Sühan gülşenine virür āb u tāb
E2 146b	429	Añılmazsa Şīrīn ü Leylī n'ola Hemān muṭrib ü sākiye °ışk ola
	430	O dem içlerinden bir ehl-i kemāl Nişār eyledi dürr-i dürc-i maḳāl
A 173b	431	O ser-çeşme-i hikmetün Fāyizi Kümeyt-i sühan Rāyizi Fayizi
	432	Baňa itdi °atf-ı inān-ı hiṭāb Didi sen virürsün su°āle cevāb
E1 19a	433	Sühan mülkünün merd-i pür-zūrusun Bu meydānuñ el-ḥaḳ silahşorusun
	434	Hişāruñ idüp vaşfını pīşvā Sühan mülkine çek hümāyun-livā
V 290a	435	Ki devr eyledikçe o gūş-ı kelām Medār olmaḳ ister bu dil-keş-maḳām
	436	Çeken °aḳd-i bezm-i şafāya emek Muḳaddem maḥallin tedārik gerek
	437	Göze gelmeye bāde-i hoş-güvār Nazar-gāhı hūb olmanuñ dahli var
	438	Hişār olmasa bezm-gāh-ı feraḳ Ḥarām ola isrāf-ı dürd-i ḳadeḳ
L 228b	439	Çıḳa bir ḳadem ṭaşra andan eger Olur hūn-ı cām ü şurāḫi heder
	440	Odur cāy-ı bezm-i ḥarābatiyān Ġalatadur andan geçince hemān
	441	Güşād eyleyüp ma°rifet-kişverin Yüri ihtiyār it bir a°lā yerin
	442	Virür cām-ı mey-i ḥāletin verd-i ter Nesīm-i şabā hūd muḥarrik yeter
R 15a	443	Faḳir eyleyüp anlara i°tizār Didüm bende yok ol ḳadar iḳtidār

E2 147a	444	Mekānum şaf-ı na ^ı iken dâ ^ı imā Deger mi bu meclisde hic söz baña
Li 12b	445	Bu kâra olur mı gönül meyl- <u>h</u> iz
AE 11a		Ki tolabı eşrâf ü maṭlab ^ı aziz
E1 19b	446	Ne ümmîd ile ata bî-vehm ü neng Gedâ nah ^ı -i bostân-ı şâhiye seng
	447	Ne arar o şahrâda mür-ı hakîr Ki nahcîr-gâh eyleye nerre-şîr
H 224a	448	Ne göstersün ol kûçede pîlever Ki her kûşesi tola dürr ü güher
	449	Huşuşâ ki itdi beni beste-dem Pey-â-pey gelüp mevc-i deryâ-yı ğam
	450	Olup berg-rîz-i sitem sermedî Felek bülbül-i cânı söyletmedi
	451	Sözüm istimâ ^ı eyleyüp didiler Bu ^ı özr ü bahâne degil mu ^ı teber
	452	Müsellem degil hergiz ol i ^ı tizâr Keder mi virür lücceye rûzigâr
A 174a	453	Muḳarrer ki ṭab ^ı a virüp infi ^ı âl Gerek gûş-ı müjde gerek gûş-mâl
	454	Muḳarrik olur şâ ^ı ire luṭf u ḳahr Virür neşve elbette tiryâk ü zehr
BV 9b	455	Şafâ-baḫş ise nağme-i hurremî Ĝam âhenginiñ de olur ^ı âlemi
	456	Olur nevk-i tîr-i süḫanda eşer Aña âb virdikçe hûn-ı ciger
	457	Bulunmadı çün kim mecâl-i gürîz Hemân oldum ol ḫidmete germ- <u>h</u> iz
	458	İdüp ^ı uhde-i dîne âḫır vefâ Velî eyledüm ^ı özri pîşîn-edâ
E1 20a	459	Ḳanı sâḳiyâ âb-ı âteş şitâb Ḫişârî-i derde getür âb ü tâb
E2 147b	460	Hum-ı bâdeniñ gözle ser-çeşmesin
L 229b		Ki dervâzede ceyš-i ğam var şaḳın

V 290b	461	Muğannī üfür nāyı itme ferāğ Nefesle uyansun söyünmüş çerāğ
R 15b	462	İdüp ya ° ni cellād-ı çarḥı ḥacīl Demüñle bu ğam mürdesin zinde kııl

Şikāyet-i Rūzigār ü Bī-vefā-i Çarḥ-ı Ğaddār

	463	Bu çarḥ-ı dağal-pīşeden dād dād Ki yok Ka ° beteyninde naqş-ı murād
Lİ 13a	464	Geleden bu bezm-i bed-encāmına Anuñ digmedik bir tolum cāmına
	465	Diriğ itdi hoş geldisin āsümān Çurı bir hoş-āmedle geçdi zamān
	466	Seher kaldırup sāğar-ı ° işretin Bize ° arż ider ya ° ni germiyyetin
AE 11b	467	Anuñla kıomaz yine eyler cefā Şaçar cür ° asın yine bizden yaña
	468	Ğam ehli ki feyz almaya cāmdan Ne farkı olur cām-ı ḥammāmdan
	469	Bu zāl-i felek virmeyüp kāmını Tehī kıodı İskenderüñ cāmını
H 224b	470	Cemi cām-ı merg ile mest eyledi Zücāc-ı mizācın şikest eyledi
E1 20b	471	Murād üzre devrānını sürmedi Toyunca cihān lezzetin görmedi
	472	Helāk itdi İsfendiyārı zamān İki uçlı peykānīdür tev-emān
A 174b	473	Şeb ü rüz eger itmese mekr ü āl Niçün ide tebdīl-i şüret bu Zāl
E2 148a	474	Eger dest-i himmet ola perde-der Bilür nidügin anuñ ehli-i nażar
	475	Gūra ° arż ider mi ruḥ-ı tāzesin Seher sürmeyince şafağ ğāzesin
	476	° İlāc itmeseydi güneş ğāh ğāh

	477	Kelefden görünmezdi ruḥ-sāra māh Bozulmuş kühen bāğıdur bu cihān
	478	Ki bālāda bir hūşe ḳalmıḣ hemān Kıḣi feyzin ummaz bu nūh ṭāremūñ
	479	Gözine ḳorḳu mı virür ādemūñ Añar seyr idenler meh-i envārı
R 16a, L229b	480	Şalıncaḳdağı ḳalıb-ı sükkeri Müşa ° bid gibi ° ālemi ḳıldı zār
	481	Bu çāderde naḳş-ı hezār-ān-hezār ° Uḳūl oldu bu nüḣhada ḣā ° ire
	482	Bilinmez nücümüyla bu dā ° ire İrişmez aña ° aḳl ü pāy ü ḳıyāş
	483	Ḳalur ḣams-i cā ° iz gibi beş ḣavāş Felekden şu kim luṭf u iḣsān umar
		° Adūdan dil-i zāra dermān umar
E1 21a	484	Devāsın ki cellād ide ḣastenūñ
V 291a		N’olur ḣālī eyā ol işkestenūñ
Lİ 13b	485	Bizi şıḳdı bu tengnā-yı sipihr
BV 10a		N’ola maṭlab olsa fenā-yı sipihr
	486	Helākin görüp ° id idersem ne var Bulur şanurın şīşesi inkisār
	487	Emel büstānı olup nā-bedīd Kül oldu ocağında toḣm-ı ümīd
	488	Düşüp delvi cāh-ı zemīne meger Bu dolāb-ı gerdüne ḣālī döner
E2 148b	489	Denī luṭf u iḣsānda Zāl-i zamān Cefāya gelince cihān pehlevān
AE 12a	490	Sipihr-i berīn oldu şāmī-şi ° ār Ḳılıç cevheri sikke nāḳış ° ayār
	491	Bu meclisde oldu naşībüm ḣumār Hemān derd-i ser gördi cān-fikār
	492	Şurāḣīleri oldu mīzāb-ı ḣūn Şarāb ile pūr-cāmı gird-āb-ı ḣūn
H 225a	493	Leb-ā-leb ḳadeḣle mey-i āteşīn

		Olur dāğ-ı pür-hūn-ı ƙalb-i ĥazīn
	494	Ġıdā hūn-ı dildür ne ĥurd u ne ĥāb
A 175a	495	Meze istemez çünki yağlı şarāb
	496	Hevālandı bağrumdaki ƙanlı yaş
	497	Ĥabāb itdi peydā o hūnābe-pāş
E1 21b	498	Bu devr içre sāğarda şanma ĥabāb
	499	Olur bīm-i ƙahr ile her zehre āb
	500	Sipihrüñ unutturdı zehrin baña
	501	Mürāyīlerüñ aña ƙahrın baña
R 16b	502	İçerler nice hūn-ı nā-ĥaƙ müdām
	503	Söze gelse hūn-ı kebüter ĥarām
	504	Ya vā ^c iizde olan tehevür nedür
	505	Mey-i şāf için bu tekeddür nedür
	506	Ƙılup zemm-i bādeyle kesr-i ƙulüb
	507	İder turma keşf-i ġıyāb-ı ^c uyüb
	508	Niçün eylemez maĥfile iĥtirām
L 230a	509	Müsāvī maĥalli midür ol maĥām
	510	Mey içdi deyu iftirāsın ƙomaz
	511	Bize hefte cengin cefāsın ƙomaz
	512	Şoƙar şāĥ-ı misvāki başa yine
	513	Şalar gergedan gibi gördüğüne
E2 149a	514	Riyā ile aña nemeddür şī ^c ār
	515	Derūnı mükedderdür āyīne-vār
	516	Abā giymek ile iş olsa hemān
	517	Her ırğad olur Bāyezīd-i zamān
Li 14a	518	Yüri iltifāt itme andan yaña
	519	Niğāh-ı teğāfüldür aña cefā
	520	Bu meclisde ƙalmadı ins ü şafā
	521	Ki bīğāne vaz ^c oldı her āşinā
	522	O küstāĥlardan şıƙıldı göñül
	523	Žarūrī kenāra çekildi göñül
V 291b	524	Gerekmez baña cām-ı ġitī-nümā
	525	Göñül naƙş-ı kesretten itdi abā
E1 22a	526	Cemüñ baña ^c arz itme cām-ı meyin

	511	O bed-mestlerüñ yüzini görmeyin Dil-i zâra nâz-ı zamâne ider
	512	Zen-i çarha uydı bu nâ-merdler Vefâ hüd umulmaz cefâya ne borc
AE 12b	513	Çoduğ medhi yâ iftirâya ne borc Bir olup müsâvî vü medh ü senâ Sa ^c âdetle sa ^c yüñ müsâvî aña
	514	Saadetle sa ^c yüñ pür olup aña Müsâvî müsâvî vü medh ü senâ
	515	Ya hûbân-ı şehrüñ cefâsı nedür Ki tîr atsa lâ-büd hedef sînedür
	516	Hevâlar virüp her hevâ-dârına İder cümle ferdâların yâdına
H 225b	517	Zer için şavar mest-i efgendesin
A 175b		Çağırdı çağırdı şatar bendesin
BV 10b	518	Çadeh şunsa biñ kahr ider âdeme O gül-bergi pür-zehr ider âdeme
R 17a	519	Baña vâye-i ^c ıyş-ı bezm-i cihân Figân-ı dil ü dîde-i hûn-feşân
E2 149b	520	Gülû-yı şurâhî gibi her nefes Olur nâleme bâde feryâd-res
	521	Düşer mi baña cür ^c a-nüş olmamak Çala tâ ki cismimde cândan ramak
	522	İder ^c özr-i taşşîr-i zâl-i zamân Şarâb-ı kühen sâkî-i nev-cevân
	523	Getür sâki yâķût-ı seyyâleyi Zebân-bend-i gerdün-ı muhtâleyi
E1 22b	524	Olup pür-hurüş-ı rahîķ-i beyân Güzel deprene tâ kümeyt-i zebân
	525	Muğannî meded aldı ğaflet beni Göñül bürcine eyle nevbet-zeni
L 230b	526	Muħarriķ olup tâ uşul-i dü-yek Hişâruñ idem vaşfını yek-be-yek

Lİ 14b		Şıfat-ı Hışār u Ta'rîf-i Nüzhet-gāh Ez-Diyār
	527	Gel ey kimiyā-sāz-ı °aḡd-i kelām Müheyyā ḡıl aña münāsib maḡām
	528	Ney-i kilküñ eyle nevāsın dü-gāh Açılsun iki ḡal°a zıkrine rāh
	529	Söz aç yine vaşf-ı nev ü köhnedēn Dizilsün sütürüñ mişāl-i beden
	530	Boğazdan olup ya°ni raḡbü'l-lisān Yem-i pāküñ it aḡzı şuyın revān
	531	Budur maḡzar-ı ferr ü İskenderi Ki birbirine ḡoydı baḡr u beri
	532	Ḥalīc añdırur mācerāsın anuñ Fener meyl-i °ālem-nümāsın anuñ
V 292a	533	Dil ü cāna ḡoş cāy-ı zībādur ol Meger mecma°-ı Ḥıẓr u Mūsādur ol
E2 150a	534	Odur baḡr zehḡar-ı bī-ḡa°r ü bün Odur levḡ-i ta°lim-i °ilm-i ledün
	535	°Aşāyıla baḡrı iderken dü-nīm Göñül ḡütün anda düşürmüş Kelīm
E1 23a	536	Olur ḡavḡa-i lüccesinden zebün Gerek ḡüt-ı Yūnus gerek ibn-i nūn
AE 13a		
R 17b	537	Nice ḡüb limānı var bī-keder Muḡıḡ-i sipihre ider ḡuşeler
A 176a	538	Olur mevcden fülke keḡfü'l-emān Deñiz daḡı aña şıḡınur hemān
H 226a	539	Gelür bād ile ḡolı keşḡileri Ne keşḡı ki gencīne-i Ḥayseri
	540	Ni°amla gelen ḡolı keşḡileri Bize añdırur genc-i Bād-āveri
	541	Sütünü idüp āsümāna ḡüzār Dibi püşt-i māḡīyi eyler figār
	542	Ḥıḡı şeh-nişīn-i sipihr-i berīn İçi birbiri içre zīr-i zemīn

	543	°Aceb ehl-i temkîn ü küh-ı sitîz Ki bozmaz vaqârın yem-i mevc-hîz
	544	Olup bâdbânî gibi pür-hevâ Gelür seyre sür°at-künân dâ°imâ
	545	Velî gitmede irkilür her zamân Güc ile sürerler taqup rîsmân
	546	Akıtdı dil-i °aşık-ı bî-ķarâr Ki yok anda hergiz ümîd-i kenâr
L 231a	547	Şu gird-âb kim keffin eyler °ayân Leb-i şîşedür penbesidür dehân
Li 15a BV 11a	548	Kef izhâr idüp turma gerdândur O süde nemek bu nemek-dândur
	549	Ĥabâb ile yârâna dem-sâz olur Ĥadeh kırmada ya°ni hem-râz olur
E2 150b E1 23b	550	Girüp aña hûbân-ı sîmîn-beden Görinür ruĤı gül gibi şîşeden
	551	Ya âyînede °aks-i hürşiddür YaĤud çarĤı nîlîde nâhiddür
	552	Mücellâ kı lup safĤasın ya meger °Ayân eyledi kilik-i Mânî-şuver
	553	İdüp pür-devâ°ir yem-i aĤdarı Nümâyan olur âb içinde peri
	554	Olur tâze-kâr-ı ten-i Ĥulle-sân Ĥarâvetde laĤm-ı tarabdan nişân
	555	Yenür diyu dil şaydına °azm ider Velî dâm-ı âgüşı görse yılar
	556	Firîbinde zülf-i Ĥum-ender-Ĥumı Deñiz mâlikidür alur âdemi
R 18a	557	Urur berķ o deryâda pehlü-yı ter Ne deryâ ki üstünde gevher yüzer
	558	Ĥomaz süz-ı °aşķ anda pejmürdegî Mey-i şâf-veş bilmez efsürdegî
V 292b	559	Hevâ depredüp derd-i dirînesin MuĤîķ-i sipihre sürer sînesin

A 176b	560	Olur feyz ile mevcresi gūyiyā
AE 13b		Yeşil şūf ile meşhed-i aşfiyā
	561	Yapar ulleler gösterüp māhīye
		İner andaı māhdan māhīye
H 226b	562	Olur şöyle °ālī burūc-ı abāb
		Görünmez olur andaı içre āb
E1 24a	563	Açar a°r-ı gird-ābı bir burma rāh
		apar mevci fark-ı zūalden külāh
	564	işāruñ tolaşdıça pīrāmenin
		ekilür edeble öpüp dāmenin
E2 151a	565	Nice aşr-ı zībā-yı ferru-zılāl
		Şu üzre urur ā-ı gerdūn-mişāl
	566	Aındı kenārında aşr-ı refi°
		O şeh-beyt-i mevzūn bu bar-ı seri°
	567	İdüp āb-ı fışıyye ara şitāb
		Olur bar önünde anuñ avz-ı āb
L 231b	568	afeslerle varınca °ālī-maām
		Olur °aksi deryāya düşdükcce dām
Lİ 15b	569	afes içre rahşān olup mehveşān
		Olur peyker-i encüm ü āsümān
	570	urur kefi gird-āb ile ār u ās
		oyup āb-ı kefgire °aks-i afes
	571	afesden göründükçe la°l-i teri
		İder aşrı dükkānçe-i cevheri
	572	Döküldükçe gird-āba berg-i bahār
		Görinür münebbit yeşil kāse-vār
	573	°Aceb rū-perver avāşı anuñ
		Leb-i yāra beñzer Kirāsı anuñ
	574	Dü-la°l-i dil-ārā gibi nūşdür
		Dü-pāre °aceb la°l-i mengüşdür
	575	Müferri o la°l-i ter-i āb-dār
		Dehen-būs-ı mev°ūd-ı yeksāle-vār
E1 24b	576	Bedeşāna itmekde āheng-i a°n
R 18b		Urup dal başdı aña seng-i ta°n

	577	Olur anda sultānı ile nihāl Hıramında nahl-i murassa ^c -mişāl
BV 11b	578	Ṭabīb andan almazsa ger vāyesin Mezāk ehli olmayacak taş yesin
	579	Ḳuşūr anda o reng-i şāhāne-veş Sefā ² 'in önünden geçen pīş-keş
E2 151b''	580	Gezüp şebde şeş-pā-yı bahrīleri Şerer-nāk ider uğraduğı yeri
A 177a	581	Küreklerle pür-kef olur rüy-ı āb Bisāṭ üzre gūyā kürür sīm-i nāb
	582	Güher şandı bahruñ habābın meger Şoqup destini anda gevher arar
AE 14a	583	Meşāyıl gelür huy ile hāy ile Geçer her biri zıkr-i deryā ile
V 293a	584	Dil-i ^c ārif-āsā olur pür-hurūş Gelür ol hevā ile deryāya cūş
H 227a	585	Gehī Mevlevīler ki seyrān ider Gelüp ol kenārı neyistān ider
	586	Deler lüccenüñ bağrını ol nevā Gelür rakşa gird-āblar cā-be-cā
	587	İder Gülşenīler nevā-yı ġarīb Olur gülşen-i şöhbete ^c andelīb
	588	Güzār eyleyüp ḥayl-i abdāl-ı Rüm Pür eyler çerāğını ḥaḳḳu'l-ḳudüm
L 232a	589	Geçer gāhi ālāy ile ḥūblar Olur zevraḳ anlarla dürc-i güher
Lİ 16a	590	Olur kimi tenhāca şandal-süvār Şadefle nitekim dür-i şāh-vār
E1 25a	591	Gelür nağme-zen dā ² ireyle zenān Ḥurūşende cin ^c askeridür hemān
	592	Geçüp gāhi rindān-ı peymāne-nüş İder cür ^c adan lücceyi pür-hurūş
	593	Virür ḥūblar meclise āb ü tāb Boğazdan geçer mi güzelsiz şarāb

	594	Ser-āgāz-ı şevk eylese diñledür İdüp nāle kühsarı da iñledür
E2 152a R 19a	595	Dem urduqça maħbüb ü maħbūbeden Kimi yār-ı men dir kimi cān-ı men
	596	Kimisi faķīrāne seyrānda Çıqup baħra şām-ı ġarībānda
	597	Gehī saṭr-ı eş ^c ardan dil-nüvāz Gehī söyledür tārı ol nağme-sāz
	598	İden perde-i āb-ı baħra naẓar Temāşā ider şad-hezārān şuver
	599	Ne perde ol āyīne-i bī-mişāl Yaħud çāder-i ṭurfe-bāz-ı ħayāl
	600	Boğaz kām-ı ejder gibi pür-nehīb Öñünde ħişār iki bāb-ı ^c acīb
	601	İki kulle mā-beyni baħr-ı vasī ^c Odur kulleteyni zamān-ı rabī ^c
A 177b	602	N'ola dinse yir yüzinüñ ^c aybı var Ki baħrı sefid ü siyeh-bīni var
E1 25b	603	N'ola baħruñ olsa kilīdi ħişār Girer birbirine dem-i kār-zār
	604	^c Adū üzre zencīr atup ṭoplar O mā-beyne zencīr-i āhen çeker
	605	İki ḳal ^a kim birbirine baḳar Biribirine ^c aşık olmuş meger
AE 14b	606	Velī baħr olup māni ^c -i ittişāl Girer araya tīğ-ı hicrān-mişāl
	607	Boğaz oldu mışruñ ḫalīci meger Ki mā-beyn ḳaşrını tezkīr ider
V 293b 6 H 227b BV 12a	08	Birinüñ seħerden hevāsı ġüzel Ki feyz-i şabāħı şabūħa bedel
	609	Birinüñ dem-i şāmı maħmüddur Ki cennet gibi zılli memdüddur
E2 152b L 232b	610	Çekilmiş biri Gökşu ırmağına Aķıtmuş biri baħrı ayağına

Lİ 16b	611	Yanında anuñ Gökşudan tîğı var Bunuñ arkasında siper kûhsâr
	612	Muqâbil turur iki dil-keş maħal Gören meyl ider bibirinden güzel
	613	Beraber tutup seyr ider ehl-i dil Birin kimse tercîhe qâdir degil
R 19b	614	Egerçi nice baħş olur dâ'imâ Ki taħrîri tafşîl ider iktizâ
	615	İdüp halka-i âsümâna gûzer Olur qal ^c a cengi gibi baħşler
E1 26a	616	İdüp semt-i Rûmı tutanlar cidâl Anaṭolıya böyle eyler su ^â âl
	617	Ki ba ^c de'z-zuhr germ olup âfitâb İder murğ u mâhîyi anda kebâb
	618	Güneş kim çeke tîğ-ı âteş cilâ İder Gökşuya urmağı iktizâ
	619	Bu cânib o demlerde nüzhet-gede Huzûr eyleriz sâye-i qal ^c ada
	620	Bu ma ^c mûre bender o tenhâ sitân İnâd eylemez bunda şehri olan
	621	Cevâbın bu gûne iderler edâ Bu gün baña ise o yarın saña
	622	Şeherden idüp Rûma tâbiş hücum Olur cümle hindî-şifat halkı-ı Rûm
A 178a	623	Virüp cem ^c -i eşhâş aña şikleti Şıkar keşret ol kûşe-i vaħdeti
	624	Çomaz iskele sâhilinde şafâ Havâle olur nice ırgâd aña
E2 153a	625	Biz urduqça bunda kulak bülbüle Kimi halkı aña şalar gulgule
	626	Meħâşinde Gökşu ki açar gelür Bu söz baña nâder-berâber gelür
	627	Ta ^c aşşubda her birinüñ mâ ^â ili Ben anı bunu bilmez in ħâşılı

	628	Kirās ile āb u hevā müşterek Hemān ikisi bir tütulmağ gerek
AE 15a E1 26b	629	Bu sözde qarār eylesün güft ü gū Dem-i şubħa odur şeb-i °ıyşa bu
	630	°Aceb dil-güşā qal°a-i semt-i Rūm Ki olmuş helāk-i firāk-ı gūmūm
H 228a L 233a Lİ 17a	631	Ṭılısm itmiş üstād aña vaqt-i kār N’ola būm-ı gam eylemezse gūzār
	632	Şeħer ṭablın urduqça nevbet zamān Virür cāna gird-āb-ı gamdan emān
R 20a	633	İçi maħbes eṭrāfi ħuld-ı berīn Gelür dost u düşmen olur hem-nişīn
V 294a	634	Kühenden rücū° anda düş-vār olur Giren çıkmadan çünki bī-zār olur
	635	Naẓar-gāhı hem baħr hem sebze-zār Nice olmasunlar esīr-i ħişār
	636	N’ola ħaşm-ı ṭobundan itse ħazer Ki evren yatağıdur ol qal°alar
	637	°Adū mülkünüñ ṭob-ı küh-efgeni Aña nisbet ile fişek hāveni
	638	°Aceb hāvan ancağ o rüyine tūb Ki eczā-yı fersūde tīg-ı qal°a-kūb
E2 153b BV 12b	639	Ĥişār-ı nev ile odur şehre bend Zihī şehri-i zībā zihī şehri-i bend
	640	Ĥişār-ı nev ol sīmden qubbedür Girībān-ı baħre gümüş tūgmedür
	641	Felek olsa muħtāc-ı feyzi ne var Ki sāħilde şu qullesidür ħişār
E1 27a	642	Ne qulle ħum-ı bāde gibi metīn Yanında felek qulle-i kemterīn
	643	Ṭurur Qays-veş qulle ħayret-künān Ki farkında var hey°et-i āşiyān
	644	N’ola bāç alınsa geçenden eger Anuñ seyri dünyā haracı deger

A 178b	645	O serpüşla şahñ-ı haşñn-i hañr Ni ^c am-hane-i hñn-ı ni ^c mü ^o l-emir
	646	Kilid-i fütüh-ı Sitanbuldur ol Ebü'l-fetħe miftah-ı mağbüdür ol
	647	Fezāsı ^c aceb meşhed-i feyz-nāk Ki kabır-i şehidānda bir tude-hāk
	648	Bu meşhürdur halk içinde tamām Ki Sultān Meħemmed o şah-ı be-nām
	649	Alur karşıyı çünkü idüp hücum Düşer kalbine şevk-ı teşhîr-i Rüm
	650	Tekür-ı Sitanbulı taħmîk ider Şalar bezle-güne evgāra haber
	651	İdüp ya ^c ni dervîş-i bî-riyā İder post miğdārı menzil ricā
R 20b	652	Tekür eyleyüp post-veş iltiyām
AE 12b		Ķarñn-i huşul olmuş aħır bu kām
L 233b	653	^c Aceb şan ^c at itmiş ol İslām-dost Ki hem dilmiş anı hem itmiş dü-post
H 228b	654	Anuñla çeküp anda bir dā ^o ire Şeyāñn-i küfri Ķomuş hā ^o ire
Lİ 17b		
E2 154a	655	Tekür idicek ^c ahd-i esāsın dürüst Binā itmiş ol Ķal ^c ayı anda cüst
E1 27b	656	Şurāhî-veş olmuş ciger hñn-ı Ķām Boğazı ele virdüğünden o dem
	657	Velî soñra nādım olmuş ol la ^c ñ İdince bu zaħmetden olmuş hazñn
	658	O seg eylemiş postını dostı Halāş itmemiş ^c ākıbet postı
V 294b	659	^c Aceb hāl imiş itdi hükmin revān Zamān ü zemñn tā-be-sevr-i zamān
	660	Bu efsāne bir Ķışsa-i nağzdur Tehî post şanma tolı mağzdur
	661	Zihî hüsn-i tedbîrinüñ aħteri Aristo-kemālî vü İskenderî

	662	Ki bir lu ^c b ile ھاşmı mağbūn ide Gehī tīg ura gāhi efsūn ide
	663	Hişāra idüp tekye-ber-hānķāh İrişmişdür eflāke saķfi külāh
	664	Olup pīr-i merdān-ı ^c uzlet-gede Karār eylemiş anda Turmuş Dede
	665	Şoyunmuş bulup cezbe-i himmetin İder nice şāhib köle hidmetin
A 179a	666	Girenler o meydāna hep merd-i pāk Teni şerħa şerħa dili çāk çāk
	667	^c Aceb cāy-i pūr-feyż ü genc-i ferāğ Güneş olmuş ol tekyede zer çerāğ
E1 28a	668	Ķamer ser-bürehne bir abdāludur Anuñ hāle boynundağı şāludur
	669	Meh ü mihr idüp rüy-ı ebr ü tırāş Uş kadar ķomuş āsitānında baş
E2 154b	670	Muħiṭ-i ħabāb-āveri kef-zede Bir abdālīdür nāmı Taşķın Dede
R 21a	671	Leb-i baħra olsa n’ola büse-gāh Gögüs virmiş ol emvāca hānķāh
BV 13a	672	Ser-ā-ser içinde olan ehl-i ħāl Olup tāb-ı mihr-i Hudādan hilāl
	673	Fenā içre cüyā-yı sırr-ı vücūd Ser-efkende ğavvāş-ı baħr-ı şühūd
	674	Anaṭolınuñ ķal ^c ası üstüvār Ki her bürci zātü’l-bürūca medār
Lİ 18a, L 234a AE 16a	675	Du ^c ā siñmiş elvāhı saħt ü metīn İçi seyf ü eṭrāfi ħışn-ı ħaşīn
	676	Çıķup ħandaķ-ı ħākden mihr ü māh İder evvelā ķullesin cilve-gāh
H 229a	677	Bulur ķulle-i çarħa andan zafer Olupdur sipihre ħavāle meger
	678	Burūcunda anuñ meh-i hāle-vār Görinür ṭob azğındaki mühre-vār

	679	Beden bürc-i âbîye olmuş me ° âb Kemerler çıkarmış felek anda âb
	680	İdüp ° aksini mâr-ı mâhı maqar Anı qal ° a-i şâh-ı mârân ider
E1 28b	681	Olur şuda zıllı burûc-ı semâ Velî hüt u harçengi cünbüş-nümâ
	682	Bu sâhilde olmuş maqarr Yûşa ° a Ki envâr-ı feyzi şalar şa ° şa ° a
	683	Müşa ° şa ° diyârına dönmüş mezâr Güneş aña bir şemleli türbe-dâr
V 295a	684	Meger merdüm-i çeşm-i terdür hişâr Şeref virmiş aña tolayı nigâr
E2 155a	685	Olup kulesi minber-i vecd ü hâl Meger bâbı mihrâb-ı ehl-i kemâl
	686	Muşallâsı yüz hâfıza cilve-gâh Kamer rüy-ı fersûde vü hâk-i râh
A 179b	687	Cihânuñ maţâfı vü mes ° âsıdur Anuñ Göksuyı ° ayn-ı zerqâsıdur
	688	Kenârı olup hâş-ı şâh-ı benâm ° Aceb cây-ı şâhâne dil-keş-mağâm
	689	Çemen şuffeler reşk-i bürc-i hamel Şükûfe şevâbit-i sipihre ol mağal
R 21b	690	Şalar sebzeye tahta-i lâle lem ° Şalınmış yeme şanki tahtayla şem °
	691	Olup sîne-i şâf-veş şuffeler Göñül gibi şürîde şular aqar
	692	Çemenden revân olup âb-ı zülâl Olur lâciverd içre cedvel-mişâl
	693	Aqup gelmede nice zevrağ müdâm Gelür hâtıra şafşafıyyeyle şâm
E1 29a	694	Gümüş serv aña şalsa ° aksin kaçan Girer şuya bir şüh-ı nâzük-beden
	695	Ya ol servler kim ser-efrâzdur Yeşiller giyer hüb-ı şannâzdur

L 234b, Li 18b	696	Şarıлмаğa aña şitābān olur Bütün sebzeler °ışķ-ı pīçān olur
	697	Meger vādi-i °ışķdur ol fezā Mecāz ü haķīķat iki rāh aña
AE 16b	698	Gehī Gülşenīler pür-envār ider Kadeh nūşlar gāhi gül-zār ider
	699	Kadehler şalup āteşīn şu°leler Çemen şuffe ķandīlli köşke döner
H 229b E2 155b	700	Anuñ Kaysı jülīde-mū sūnbūli Göñül gibi şūrīde her bülbūli
	701	Başında yavasıyla her bir nihāl Maķām-ı tecerrüdde Mecnūn-mişāl
	702	Şabā haste şūrīde āb-ı revān Habābuñ cūnūnı gözünden °ayān
BV 13b	703	Gülūñ āşiyānın tağıtmış şabā Hümā gibi murġān-ı pā-der-hevā
	704	Hamīr-i muħabbet gili ser-be-ser Ġam-ı °ışķdan ġayrı yok bir keder
	705	O cūyuñ olup menba°ı reh-nümā °Alem Taġına varur ehl-i şafā
	706	O ķūh oldı bir hār-geh-i seyr-i şāh Ki farkında tob-ı zeri mihr ü māh
E1 29b	707	°Aceb hayme ol ķulle-i sebz-fām Ki eķrāfi ortada olmuş maķām
A 180a	708	Virür hāşıl ol yerde toħm-ı emel Du°ā hırmenidür o dil-keş maħal
R 22a V 295b	709	Bu nām olsa aña n'ola ger °alem Ki envār-ı feyzi °alem-ber-°alem
	710	Tırāzende-i çarħ-ı aţlasdur ol Ki dāmān-ı arz-ı muķaddesdür ol
	711	Dikilmiş ţuran ķulle-i a°zamı Felek düşünün cāme-i mu°lemi
	712	O kūh üzre var bir °acib çeşme-sār Revān-baħşdur ol çeşme-i Hızr-vār

	713	Şifâ-sâz-ı °âlemdür ol âb ü nâb Ki bir mâr-ı zehr anda her ħabâb
	714	Aña zâg-ı ŧeb ğavta ursa eger Ola reŧk-bâz-ı sefid-i seher
E2 156a	715	N'ola olsa ruhsârı pür-âb u tâb Seher anda yur yüzini âfitâb
	716	Aña ŧâmuñ olmaz bedel ğüŧesi Ki mehden alurdu meger ğavtası
	717	Ĥızrlıkdur ol sebze-i bî-miŧâl Yeŧil tâzeyâne tutar her nihâl
L 235a	718	Ťoķunduķca °aksi olup pür-ŧitâb
Lİ 19a		Yürür nuķre ħanķ-ı ŧabâ sîrâb
	719	Ĥarîbinde var bir mübârek maķâm Ricâle olur çille-ħâne müdâm
E1 30a	720	O bir ğâribî ķa°r ü künc-i meğâk Ki ferŧ aña ğûsâle-i ğâv-ı ħâk
AE 17a	721	Irakdan ğörüp anda bir murĝ-zâr Süzilür ğöñül murĝı ŧehbâz-vâr
	722	Odur bürc-i ħurŧîd-i ŧubħ-ı ŧafâ Ki anda maķâm eylemiŧ Aķbaba
H 230a	723	Meger ser-çarħ-ı hidâyetdür ol Ya bâr-ı sefid-i kerâmetdür ol
	724	Uçup tã°ir-i rûħı bu lânedan Ĝüzel küŧede vâķı° olmuŧ beden
	725	Olap merķadi ser-be-ser taħt-ı zıll İder cennet uyħusın ol zinde-dil
	726	Dıraħtân-ı °âlî olup ser-be-evc Gelür ehl-i °iŧret aña fevc fevc
	727	Meger oldu ordü-yı ŧâħ-ı benâm Mülâŧık biribirine biñ ħıyâm
R 22b	728	Ĝüneŧ tolanur seyr için dâ°imâ Dili beste-bâb-ı icâzet aña
A 180b	729	Dizilmiŧ turur mîvesi râyĝân Nitekim ŧalıncaķdaĝı sâyebân

E2 156b	730	Anuñ şāh-ı mevzūnı mergūbdur Ki her biri gün görmedik hūbdur
	731	Yetişmiş kimi hāşıl itmiş yemiş Virüp mīve kestānesi çatlamiş
	732	Ḥazān faşlı seyr eyleyen anı der °Aceb ıpracı var ki altun biter
E1 30b	733	Bu faşl içre vardık pederle aña Çalem oldu vaşfında destān-serā
V 296a BV 14a	734	Şalup şūret-i nev-beste gül-zārına Bu ebyātı naķş itdi dīvānına
	735	N'ola olsa ser-meşķ-i nazm-ı sūhan Ki yazdum gönül levhına anı ben
	736	Teberrük tarīķ ile itsem ne var O gül-desteyi revnaķ-ı hāzār
	737	Anuñ feyzidür dilde olan güher Hem üstāddur baña ol hem peder
	738	N'ola pişvā itsem ol °arifi O Cāmī-i °aşr idi ben Hātifi

Ġazel-i Merhūm Nev'ī Efendi

		Ḥazānda bülbülünñ āh-ı serdinden solup verdi Bu kühsāruñ dem-i serdi bize hayli fenā verdi Şararmış çihresi teb-lerzedden şāh-ı çenārīnñ Ḥabībā nabzını ıtsañ °aceb bilsek nedür derdi Vücūdum gibi evrāķ-ı dırahtın hep hazān buldum Mizāc-ı tab°uma hoş geldi bu deştñ dem-i serdi Ḥuşuşā Aķbabanuñ türbet-i pür-nūrını gördük Gözi açuklara kuḥl-i cilādur ferşinñ gerdi Nüzül itmezden evvel ğam virür endiše-i riḫlet Anuñçün Nev'iyā dünyā evin ehl-i fenā yerdi
AE 16b E2 157a H 230b E1 31a	739	Ḥişāra gelince nice kūşe-vār Ki vaşfi gibi mümteni°dür şümār
L 235b	740	İder °ıyş u nūş ehlini kām-yāb

R 23a	741	Çavî gölgelerde turulmuş şarâb Cinân-veş ider serv ile ergavân Zümürüdle yâķüt kaçrın °ayân
	742	Nihâli olup şol kadar sâye-dâr Güzâr idemez tîr-i ebr-i bahâr
A 181a	743	Düşürse güneş tâcın olmaz ğubâr Tutar düşmedin hake dest-i çenâr
	744	Düşüp cûlara sâye-i hoş-nihâd İder şâhlar levh-ı sîme sevâd
	745	Olur °aks-i bârı şanavber hemân Şulanmağa konmuş sebû-veş °ayân
	746	Şu içre konulmuş sebû-yı şarâb Şu gence döner kim tılısm olmuş âb
	747	Şalar cûya timşâlini âşiyân Gelür murğ ü mâhî olur der-miyân
	748	Virüp nice dâ°im kebûterleri Çıkar mâhiyân anda tâze tarı
	749	Bu resme ola çünki luţf-ı Kâdîr Nice olmayalum ğünâha dilîr
	750	Çanı sâķiyâ mâh-ı pertev-feşân Ki bu meclisüñ câmı eksik hemân
	751	Yürüt zevrakı degdi nevbet saña Ne eylersen eyle icâzât saña
E1 31b	752	Muğannî ne turursun eyle nevâ
V 296b		Bizi sâhîl-i şevka çekdi hevâ
Lİ 20a	753	Hezâr ile kuh-sâr olup hem-zebân
E2 157b		Cefâya tutar şâh-ı cünbüş-künân

Hîţâb-ı Sâķî

754	Getür sâķiyâ sâğar-ı °işreti Hebâ itme ğafletle bir sâ°ati
755	Bulunmazsa âvâze-i ney saña Münebbih yeter ğulğul-i mey saña
756	Çanı sâķiyâ ol mülevven ğül-âb

BV 14b	757	Şudā ^c -ı humār ile hālüm harāb Döke şaça kullañ mey-i aħmeri Degil çünki ey gonca alnuñ teri
R 23b	758	Çamı sākıyā ol nebātī şarāb Ki kand-i nebāt eyler andan hicāb
AE 18a	759	Meger Hızruñ āb-ı hayātıdur ol Ki her cisme rūh-ı nebātıdur ol
	760	Çamı sākıyā şişelerle nebīd Revān eyle mānend-i hūn-ı şehīd
H 231a	761	İdüp anda ^c aks-i ^c izāruñ zuhūr Görenler disün indi üstüne nūr
	762	Çamı sākıyā ol fuqā ^c -ı revāk Ki ehl-i dili ide şīrīn mezāk
A 181b	763	Meded şişeden şun şarāb-ı tuhūr Ki telh eyledi ^c ıyşı bu şerr ü şūr
E1 32a	764	Çamı sākıyā ol dıraħşān zücāc Ki taħşīl ide cism-i hāk-i müzāc
	765	Yine bāde-i nābı sürmek gerek Bu derdüñ ^c ilācını görmek gerek
	766	Çamı sākıyā ol kümeyt-i sürür Ki tayy oluna bu beyābān-ı dūr
E2 158a	767	Gerekdür ki leb-teşne-i nātüvān O yāķüt-ı nābı ide dūr dehān
	768	Çamı sākıyā ol mey-i dil-nüvāz O la ^c līn libās ü zümürüd-tırāz
	769	Şavup zāhidi al ele cām-ı Cem İçilsün şarāb idelim def ^c -i gam
L 236a	770	Çamı sākıyā ol mey-i şu ^c le-zen Dıraħşende şem ^c -i muraşşā ^c legen
	771	O kındīl-i raħşende-i bī-fitīl Olur güm-reh-i şām-ı hicre delīl
	772	Çamı sākıyā bāde-i cān-fürüz Ki şem ^c -i ruħuñ ide pervāne-süz
Lİ 20b	773	Getür şişe-i cāmı raħşende kıl

	774	Çerâğ-ı ümîdüm dırahşende kııl Kanı sâkiyâ ol mey-i sîne-süz Tehî sâz-ı dil âteş-i kîne-süz
	775	Virüp nâb-ı kâlbe mey-i ıışk-ı dem Görüp reşk ile çatlasun câm-ı Cem
	776	Kanı sâkiyâ püte-i la ^l -i nâb Ki her-dem aña küze-keşdür habâb
V 297a	777	Kanı sâkiyâ ol mey-i tâb-dâr Dile şal o kibrît-i aħmerle nâr
R 24a, E1 23b	778	Dem-â-dem üfür âteşin sâğarı Aķıt püteden külçe külçe zeri
	779	Kanı sâkiyâ pâde-i hoş-güvâr O ĥumdan ki dürdi ide tâb-dâr
	780	Ne dürdi ıaceb súde cevherdür ol Ne cevher ki iksîr-i ekberdür ol
	781	Kanı sâkiyâ bâde ġam-ı küsl Ki feyzine leb-teşnedür cân u dil
	782	Dili pür-veleh cânı mestâne kııl Beni kendi kendümle bîġâne kııl
AE 18b	783	Kanı sâkiyâ berķ-i bārân-ı eşķ O ser-çeşme-i baħr-ı ıummân-ı eşķ
E2 158b	784	O sâğar ki siħr ile aġlatmada Meger cevheri oldu seng-i yada
H 231b	785	Kanı sâkiyâ ol baķ-ı hoş-şadâ O ser-sebz-i mînâ-yı ĥumret-nümâ
A 182a	786	Lebüñ ıaksi itsün kadeħde zühür O cân-ı ĥarîfân bu ķandîl-i nür
	787	Kanı sâkiyâ ĥün-bahâ-yı ĥired Yetişdür anı ben gedâya meded
	788	Aķıt bâde ĥumm-ı mey-i nâbdan Getür çeşme çak küy-ı sür-ĥâbdan
BV 13a	789	Kanı sâkiyâ seyl-i sürĥî-nümâ Kızılırmağ olsun aķup dâ ³ imâ
	790	Demidür iderse o cüşende âb

E1 33a	791	Kühen-hâne-i °aql u fikri harāb Kanı sākiyā ol külah-ı Keyān Ağır deprenür oldı raṭl-ı girān
	792	Götürmez diyu şunmaz olduñ baña Neden bu cefā merḥabā merḥabā
L 236b	793	Urup sākiyā maḥber-i sürḥa dest Gehī yaz humārum gehī eyle mest
Li 21a	794	İrişsün beḳāya fenā içre dil Anı şafḥa-i maḥv u işbāt kııl
E2 159a	795	İdüp sākiyā çāre-sāzı baña Şun ol āteş-i ğam-güzārı baña
	796	Getür bādeyi cāmı medhūş kııl Baña şükri sermāye-i hūş kııl
R 24b	797	İçür sākiyā kııl beni ser-mest Şalam tā ki bu dām-gāha şikest
	798	Olup ber-ṭaraf sāz-ı ṭaş-ı nigün Çıksam ḥadd-i hey ^o etden āḥır birün
	799	İdüp sākiyā ṭaşbāzı yine Getür rakşa erbāb-ı rāzı yine
	800	Göñül tās-ı pür-āteş ü hırḳa-ten °Ayān ideyin anı bu cübbeden
	801	Getür sākiyā rūze-dār-ı sebū Ki būy-ı riyādan ola şüst ü şū
V 297b	802	Ṭutup kāse-i reng-i la ^o līye fem Dehānuñda misvākını kııl ḳalem
	803	Sürüp sākiyā zevraḳ-ı cāmı sen Kııl engüşt-i zībāñı aña dümen
E1 33b	804	Bıraḳ lücce-i °işrete lengeri Yine ṭotalum zevraḳ-ı sāğarı
	805	Çemen-zāra vir sākiyā revnaḳı Yem-i sebze de ḳullan ol zevraḳı
AE 19a	806	Niçün keştı-i bāde āsüdedür Ḥabābuñ neden yelkeni şudadur
H 232a	807	İdüp sākiyā bezmi pür-velvele

A 182b		Yine alıcı çağırũñ al ele
	808	O şeh-bâz-ı hun-rîzi âmâde kıl Hemân murğ-ı ıyşı ayagũnda bil
	809	Gelüp sâkiyâ cûşa baħr-ı ferâħ Yine cezr ü med zâhir itsün kadeħ
	810	Şadef-veş şu üzre gelürse ħabâb Dişũñ aks-i olsun aña dürr-i nâb
	811	Olup sâkiyâ aks-i rüyuñ müdâm Döner defter-i ħâş-ı eşkâle ħâm
	812	Müselmân idüp ğamze-i sâħiri Biraz devşir ol turre-i kâfiri
	813	Meded sâkiyâ irdi tũfân-ı ħâb Pür it keştî-i Nũħa nũħî şarâb
L 237a	814	Turur sâħil-i ğamda ehl-i melâl
E2 159b		Ĥarîfân-ı keştî-i şikeste-mişâl
	815	Dem-i ıyddur sâkiyâ kıl şitâb Aķıt ħũn-ı ħurbân yirine şarâb
R 25a, Lİ 21b	816	Murâd üzre devr itdi çarħ-ı felek İçilür getür bâri üç ğünliceķ
	817	Dem-i ıydidür meclisũñ sâkiyâ Tolı şun olunsun yine merħabâ
E1 34a	818	Bize ıyd-gâħ oldı bezm-i şarâb Nişâr eyle şîşeyle ğül-ğün ğül-âb
	819	Getür bezm-i rindâna mey sâkiyâ Sürülsün ħarîfâna mey sâkiyâ
	820	Elüñde ola tâ ki mirâat-ı câm Elüñe baķarlar senũñ ħâş ü câm
	821	Bahâr oldı sâķî tolunsun şarâb Bitürsün ğül-i neşve ol âfîtâb
	822	Şafâda berâber olup şubħ ü şâm Adâlet gerek devr-i meyde müdâm
BV 15b	823	Ĥanı sâkiyâ ğüher-bây-ı şarâb Ki bu zerd ü zârı ider cezbe-yâb
	824	Olup âteş-efrüz-ı süz-ı derün

E1 34b	825	İdem lenger-i şabrı tavk-ı cünün Getür sākiyā gülşen-i bezme āb Ki gül gül idüp ruḥlaruñ vire tāb
	826	Alup destine sāğar-ı sādeyi Çoma yerde kanum gibi bādeyi
V 298a	827	Meded öldük ey sāķi-i nev-cevān Elüñde degil mi o mühr-i emān
	828	Gelürse eger ḥāne-i ḥātırā Emān virme ğam dinilen kāfire
E2 160a	829	Ṭoluñ dā'im ey sāķi-i dil-sitān
A 183a AE 19b		Dem-ā-dem o fıskiye olsun revān
H 232b	830	Lebüñden alup māye-i °ıyş u dem Tehī ḳalmasun bir nefes cām-ı Cem
	831	Göñül sākiyā saña naḥcirdür Şaçuñla müjeñ bend ü şimşirdür
	832	Şıķılmazdı °aşık ğam-ı ğamzeden O zülf-i muṭavvaḳdur anı boğan
	833	Şunup sākiyā la'l-i ḥandānuñı Mezāk ehline vir nemek-dānuñı
	834	Lebüñ ḥandesı ḳalbe virür şafā Bulur cām güyā nemekle cilā
L 237b, R 25b	835	Firāķuñda sāķi ciger ḥün olur Dü-çeşmim iki cām-ı gül-gün olur
	836	Keser ḳanını ol leb-i cān-fezā Olur çeşm-i ma'lüle şekker devā
Lİ 22a	837	Yeter sākiyā la'l-i ḥandān bize Ḳadeḫ üzre çün kim dinür cān meze
	838	Leb-i ḥāl-dāruñ ḥayāli müdām İder sāğar-ı °ıyşı müşgīn-fām

Şıfat-ı Mey

839	Ḳanı sākiyā ol mey-i āteşīn K'ola nūr-ı baḥş-ı zamān ü zemīn
840	Şu°a°ı idüp şāmi kāfūr-reng

	841	Görine nücüm anda şekl-i peleng O meyden ki tîğ-ı haṭīb alsa āb Siper olmaya ḳubbe-i āfitāb
	842	O tîğ ile bir rind-i peymāne dost İde şafḫa-i rüz ü şāmı dü-post
E2 160b E1 35a	843	Seḫāb olsa ol nārdan şu ^c le-yāb °Araḫ-veş yana dest-mālinde āb
	844	Ne mey şu ^c le-i şem ^c -i bezm-i vefā Ne mey revḡan-ı çeşm-i zevk u şafā
	845	Ne mey ḫāli kesb itmiş ehl-i derün Bulanmış biraz tā bulunca sükün
	846	Gül-i neşveye nār-ı Nemrūddur Dile āteş-i dāḡ-ı mehbūddur
	847	Odur sāḳiyā kimiyā-yı sürür Ki nārı dimāḡa ider feyz-i nūr
	848	Anuñla döküp ḳatreler çeşm-i ter Dil ü dīdeden ḳar ^c u inbīḳ ider
	849	Ḳaçan nār-ı mey kimiyā-sāz olur O meclisde ḡam simiyā-bāz olur
A 183b	850	O gül-gün ki olur dem-i türk-tāz Ayaḡını ḳindīl idüp cilve-sāz
AE 20a V 298b H 233a	851	Şu mey-ḫāre kim ola āvāresi Ḳalur mı ḳoyup gitmeye çāresi
	852	N’ola olsa dil-beste-i cām-ı mey Ayaḡ baḡıdur ādeme dām-ı mey
R 26a, BV 16a	853	Anuñla niyāz ehli °izzet bulur Ne söylerse dil-dāra ma ^c zūr olur
	854	Bu yetmez mi kim ide bī-iḫtiyār Ḳala ṭa ^c nadan nāşih-i herze-kār
	855	Anuñ feyzidür kim idüp tābnāk Olur serv-ḳadler mülāyim çütāk
	856	Bunuñla şulansaydı bir naḫl-i ter O sā ^c at vire tāze şeftālular
Lİ 22b, L 238a	857	İder mest-i üftādeyi şaḫne-gīr

E1 35b		Eger rübeh içse olur nerre-şîr
E2 161a	858	°Aceb mi dinilse aña şîr ü ner
		Qılur mest ü medhüş-1 ğurrende ner
	859	Eger neşvesin bulsa gerdün-1 dün
		İde sevr-i gerdünesin ser-nigün
	860	Eger içse bir cür°a-i kemterîn
		Nice zabt olunurdu gāv-1 zemîn
	861	Hilālün ide çengelini şikest
		Eger qatresin içse bir pîl-i mest
	862	Bağ-1 meyden olsa eger yāveri
		Ayaqlanmaya bāza kebg-i deri
	863	Kebüter ile olsa himmet-fezāy
		İde çeşm-i şahbāzı halhāl-1 pāy
	864	İder çāk dīv-i zulām-1 ğamı
		Çeküp şu°leden şārim-i ğamğamı
	865	Dimāğa çıkup alsa bürc-i seri
		Buhāri açar şukqa-i şafderi
	866	Yürüdükçe mey °aqlı eyler zebün
		N'ola rā°yetin eylese ser-nigün
	867	O mihrün olur meclisi pür-şafā
		N'ola şıçrasa zerresi dā°imā
	868	Şanur şemmesin şem iden hün-1 müşk
		°Abîr ola ger dürdisi ola huşk
	869	Hemîşe olup duhter-i rezle yār
		Hum-1 sîne olmağ gerek māye-dār
E1 36a	870	Ne rez duhter-i °ğayret-i hürdur
		Şu°ā° aña hulle-i nürdur
A 184a	871	Dime duhter-i rez yaħud şîredür
		Leb-i la°l-i cānāna hem-şîredür
R 26b	872	Biri şehd-i pür-şîr ü şîrîn biri
		Şağîre birisi kebîre biri
E2 161b	873	Ħabābın görünce gönül cüş ider
		Ki tağlarca derdin ferāmüş ider
AE 20b	874	Nağar kıll Ħabāb-1 mey-i bî-ğaş

		° Aceb şîşedür kim konur âteşe
	875	Ṭolı duḥter-i rezle cām-ı şarāb Miyānında Kız Kulesidür ḥabāb
H 233b	876	Bula bāde şengerfi tā kim cilā
V 299a		Ḥabāb oldı billūr mūhre aña
	877	O şengerfi kim feyz-i baḥşa ola Eger lāle-reng ise būya ola
Lİ 23a	878	Dönüp zevraḳ-ı sürḥa cām-ı şarāb Dıraḥşende fānūs ola her ḥabāb
	879	Ḥabāb-ı meyüñ şışdügü çün görür Şabā sürḥ-ı bād okuyup üfürür
L 238b	880	Mey üstünde yer yer görünür ḥabāb Dizer levḥ-ı yāḳūta lüle-yi nāb
	881	Yine pür-ḥabāb it mey-i bī-ğışi ° Aevlendir ol kūze-i âteşi
	882	Virüp tāb-ı ḳalbe mey-i nāb ile Ol âteşle naḳd-i dil-i tāb ile
E1 36b	883	Eger tā bilinmezse ḳalur tebāh O naḳd olmaya lāyık genc-i şāh
BV 16b	884	Kedūdan revān oldı la°l-i müzāb Şafaḳ zāhir itdi meger āfitāb
	885	Derūnına uymazmış anuñ yūzi Ḳabaḳ şandıḡum çıḳdı ḳan ḳarpuzı
	886	Alışdı anuñla ezel-i ḥāk-i ten Mey oldı ḳıvām-ı sebū-yı beden
	887	Mey-āver elinde sebūlar mıdur Ya şāḥ üzre bār-ı şanavber midür
E2 162a	888	Sebū mudur ol bü°l-°aceb şem°a-dān Nigūn olmasa şu°le olmaz °ayān
	889	Sebū ḳuvvetiyle olur bāḥte Ḳadeh oldı fişḳıyye-i sāḥte
	890	Dehānında sīb oldı farḳ-ı seri Ġurūriyla bögründedür elleri
R 27a	891	Aḡır deprenür itmede ser-fürū

	892	Göñüllü gibi sāḳiyā pek sebū Demi olsun ey dil cihānda meyūñ Ağarmaya başı sebū-yı meyūñ
	893	Ḳırılısaydı sāğar iderler hemān Tehī ḳor mı hiç anı dürdī-keşān
		Şıfat-ı Tāk
	894	Ne mey kim olup tākide ehl-i hāl Ola şekli bīd-i müvelleh-miṣāl
E1 37a	895	Ura °ışḳ elinden ciger-hūn gibi Ki jülīde-mū oldı Mecnūn gibi
AE 21a	896	Şalar dūşuna sebz-i seccādesin Velī eksük itmez yine bādesin
	897	Vire gevherīn sübḫadan çün nişān Alurlar varup feyzini her zamān
H 234a	898	Olur berg-i °ıyş anda her berg-i ter Elin alana çok şafā feyz ider
	899	Benān-ı şehādet gibi bend bend °Aceb neydür ol māye-i zehr ü ḳand
Lİ 23b, L 239a V 299b	900	Şarābına yağlı dinilse n'ola O bir üstühāndur ki pür-mağz ola
	901	Kesilse n'ola tākī faşl-ı bahār Olur çünki tiryāk için ḳat°-ı mār
E2 162b	902	Ayağ üstüne tıramaz hem çü mest Ḳomayınca çak dūş-ı eşcāra dest
	903	Nihān eyleyüp dāmen içre kemend Şalar gerden ü sā°id-i şāḫa bend
	904	°Aşāya düşer gerçi pīrān gibi Şarar bulduğın °ışḳ-ı pīçān gibi
	905	Anuñ ḫāremi çetr-i şahānedür Şafā murğına dām ile dānedür
	906	İdüp feyz ol dāne-i āb-dār Nice murğ-ı nāçizi eyler hezār
	907	Şarābuñ ki vaşfi olına raḳam

E1 37b	908	Alınmağ gerek tāk-ı zerden qalem Filizzâtı n'eyler dil-i neşve-nāk Yeter aña kibrîṭ-i aḥmer o tāk
R 27b	909	Bizi tāk-ı zerdür iden behre-yāb Olur berg ü bārı mezeyle şarāb
	910	Görüp dāne vü bergin itdüm ḥayāl Ki ṭūṭī ide beyzesin zīr-i bāl
	911	N'ola eylese tevsen-i şevkı rām Ṭutar tāziyāne elinde müdām
	912	Bahār olsa tāke yürür āb-ı nāb Nitekim ʿurūqına rindüñ şarāb
	913	Qılur şaḥn-ı gül-zārı reşk-i cinān İder bir qalem şuyı bāğa revān
BV 17a	914	Şalāḥ ol ki rindān-ı cām u sebū Ala lü'le-i tāk-ı rezden vuzū
		Şıfat-ı Ḥum
	915	Qanı sāqiyā ol ḥum-ı māye-dār O naqd-i revānı yine qıl nehār
E2 163a	916	Saña munṭazırdur ḥarābātiyān Ḥum-ı mey yeter oldı genc-i nihān
	917	Bahār oldı dünyā ḥumuñ ṭālibi Yere geçdi lāle piyāzı gibi
AE 21b	918	Ḥum itmezse mebzül iḥsānını Alam rüz-ı maḥşer girībānını
Li 24a	919	Ḥum-ı meydür ol kūh-ı zevq u şafā Dem-i Cemden oy virür itseñ şadā
E1 38a	920	Ḥalāş iden oldur yine dem-be-dem
H 234b		Ḥurüş itse ṭūfān-ı deryā-yı ğam
	921	Ṭururdı kemersiz binā-yı nühüm Qonulsa ḥorāsānī-i lāy-ı ḥum
	922	Sifāl olsa ol ḥum olup pāymāl Qaranfil vire ḥaşre dek ol sifāl
	923	N'ola bād-ı ğam ḥavfı çekmezse mest

- L 239b 924 İder anı hışt-ı sır-ı hum şikest
V 300a 924 Ne ğam şışede kalmasa bādesi
Huma tayanur mest-i ūftādesi
925 Ne hum kālīb-ı kubbē-i āsümān
Ne hum dökme gencīne-i hüsrevān
926 Ne hum çāh-ı naḥşeb-şifat şu^cle-zen
Ne hum kūh-ı kān gibi pür la^clden
R 28a 927 Ne hum dīg-i seccāde-i mey-gede
Ki sihr eyleyüp fitne kaynatmada
928 Olup tālīb-i feyz-i pīr-i muġān
Yuvarlanmış ol yolda nice zamān
929 Derūnı olup lücce-i bī-gerān
Cevāhir nişār eyler açsa dehān
A 184b 930 Odur maḥzen-i çeşme-i Hıızr-ı cān
Ya hāk içre şahrınc-ı deyr-i muġān
E2 163b 931 O ser-çeşme itmezse feyz-i müdām
Pür olmaya havz-ı bilürin cām
- E1 38b (2) **Rubāī**
Bir humdan olur ehl-i tarab lā-ya^ckıl
Kim lüccesine ğavṭa urulsa kābil
Bir iki kadeḥden gele mi reng-i ruḥuñ
Anı boyacı küpü mi şanduñ ey dil
- Şıfat-ı Cām**
932 Getür sākīyā bezme bir ṭolı cām
Yine çarḥa girsün o bedr-i tamām
933 Mizācumca bir şerbet içür baña
Bulunmaz mı gönümce cām-ı şafā
934 Müşelleş қо cām-ı müseddeslere
Tılādur münāsib gümüş sāğara
935 Gelür cām-ı şeş-hāne ile şarāb
Mezāk ehline şem^c ile şehd-i nāb
936 İder haste-i ^cişka feyz-i revān

AE 22a	937	Meded cānı pek ola cāmuñ hemān Yine sâkiyā yāre şun bir ʔolu Kadehle vir ol kebg-i zībāya şu
Lİ 24b	938	Meh-i bedri bāde kadeh hāledür Virür bŷy-ı dil-keş °aceb lāledür
	939	Harīf-i kadeh sāgar-ı Cem çeker Şu mest ejdehā gibi kim dem çeker
BV 17b	940	Tehī vü nigün olsa cām-ı şarāb
H 235a		Dehen ola gird-āb ü sāgar ḥabāb
E1 39a	941	Yem-i °işretüñ cāmdur revnaḫı Şulandıḫça yürür bunuñ zevraḫı
E2 164a	942	Yem-i °ıyşe gird-āb-ı cām-ı şarāb
R 28b		Ḳapanmış döner nice fŷlk-i ḥabāb
L 240a	943	Şurāḫī nümāyende-i dŷrdur Kadeh °aynek-i şāf-ı billŷrdur
	944	Hŷner gŷsterŷp cām-ı gitī-nŷmā Bize °arz ider şan°at-ı simyā
V 300b	945	Zŷcācı °aceb perdedŷr cām-ı şāf Ki çesm ü çerāḡ-ı seleftŷr sŷlāf
	946	Dŷşer allar geyse cām-ı meye Şu şart ile kim sincefī olmaya
	947	Kenār-ı kadehle mey-i şu°le-dār Şu zer noḫtadur sīm-i taḫrīri var
	948	Olur şufr-ı ḫāli kenār-ı kadeh Ṭolularla olur ḫesāb-ı feraḫ
	949	Sebŷdan akındı aḫar dā°imā Boḡazda fenerdŷr kadeh gŷyiyā
	950	N°ola şafḫa-i ḫāṫıra virse tāb O billŷr mŷhreyile cām-ı şarāb
	951	Ṭolı ŷzre bŷse alınur mŷdām Yeter °aşıḫa bŷse-i la°l-i cām
	952	Mŷlāyim gŷzeldŷr ayaḡını ŷp Zenaḫdānın oḫşa dudaḡını ŷp
A 185A	953	Sebŷ cāma meyl itse ma°ḫŷl olur

		Muhabbetle dilden dile yol olur
	954	Cem itmiş meger cāmı vaqf-ı muğān Kenārındaki ḥaṭṭı aña nişān
E1 39b	955	Ṭolup āb-ı rengīn ile şīşeler Gül-i cām ṭurmaq gerek tāze ter
	956	Mey olmazsa sāğar ne rağbet bulur Gül-ābı alınmış şoluk gül olur
E2 164b	957	Şurāḥīden irdikçe cāma meded Olur bāde ehl-i ḥulūle sened
	958	Leb-i yār-i sāğarda cāy idicek Görinür meye rūḥ-ı şānī dimek
Lİ 25a	959	Ḳadeḥdür füsün-sāz-ı genc-i ümīd Olur ḳufl-ı la ^o le bilürīn kilīd
AE 22b	960	Görür müydük ol dürc-i pür-gevheri Eger ḳoymasak araya sāğarı
R 29a	961	Ḳatı ince olmak gerekdür şarāb Ki gāyetde nāzūkdür ol la ^o l-i nāb
	962	Perīşān ider bezmi raṭl-ı girān Odur fitne-i devr-i āḥır-zamān
H 235b	963	Ḳanı sāḳiyā sāğar-ı lāle-reng Açıldı gülüñ sāğarı gitdi jeng
L 240b	964	Baña şun ki Ḳaysa cünün öğredem O nā-şāda bir ḳaç fūnūn öğredem
	965	Dil-i zār olup ḳāni ^c -i ḥuşk ü ter Baña şiş kebābıyla şīşe yeter
	(3)	Rubā^oī
E1 40a		Sāḳi getir ol sāğar-ı nūr-efşānı Kim cāmdur ārāyiş-i ḳaşr-ı fānī Pāyende olur mıydı bu dīvār-ı vücūd Cām-ı mey eger olmasa pāyendānı
		Şıfat-ı Şurāḥī
V 301a	966	Virüp sāḳiyā mey şurāḥīye tāb

		Derûnunda cûş eyledi hûn-ı nâb
	967	Bilürsün devâsın her üftâdenüñ
		El ur nabzına şîşe-i bâdenüñ
E2 165a	968	Lebüñ bûs idüp bulsa hâşiyeti
BV 18a		Şurâhînüñ ol dem gide lükneti
A 185b	969	Huṭṭ-ı sefid ile mînâ hemân
		Güneşdür ki eyler şu ^c â ^c ın ^c ayân
	970	^c Aceb şekl-i maḥrûṭî-i cilve-ger
		Mücessem huṭṭ-ı şu ^c â ^c -ı başar
	971	Dönüp zevraḡa cām ü baḡra çemen
		Şurâhî sûtün ü huṭṭı resen
	972	O zevraḡla demdür görüp zâr-ı râh
		İdem ^c azm-i ser-menzil-i bezm-gâh
	973	Olup ṭuṭî-i sebz o mînâ-yı ter
		Aḡan bâde minḡâr-ı sürḡa döner
	974	Anuñ rûḡıdur bâde-i ergavân
		Ki hûn ü şadâsı ḡayâta nişân
	975	Leb-i dil-ber itmiş aña nefḡ-i rûḡ
		Taharrükdedür her ḡabâb-ı şabûḡ
Lİ 25b	976	Şurâḡîdür ol necm-i dñnbâle-dâr
		N’ola olsa ser-fitne-i rüzḡâr
E1 40b, R 29b	977	Süheyl-i Yemendür virüp âb ü tâb
		^c Aḡıḡ oldı mînâ-yı şahbâ-yı nâb
	978	Şalar ḡulḡuli meclise velvele
		Bilür ḡarf-i ḡalkı ider ḡalkale
AE 23a	979	Ḳulâḡ ṭutsa sâḡar alur ḡişşesin
		Oḡur ezber aḡbâba Cem ḡişşasın
	980	Olup şîşe mânend-i la ^c lîn ḡabâ
		İder ḡâl-i Sührâbı rengîn-edâ
L 241a	981	O mînâ-yı aḡzar şalar bezme nür
		Bu vâdî-i Eymendür ol naḡl-i Ṭür
H 236a	982	Düşüp ^c aks-i zülfi bütân-ı cemîl
		Olur bezme şem ^c -i mu ^c anber fitîl
E2 165b	983	Yeter ḡuşşanuñ küh-ı Elburzına

- 984 Şurāhīnūñ el ur yine gürzine
Şurāhī midür bu ya miqyās-ı Nîl
Ya cennetde fevvāre-i selsebîl
- 985 Şurāhī mi bu ya terāzū-yı āb
Yaħud şīşe fānūs u şem^ci şarāb
- 986 Şurāhī vü sāgar olur cilve-ger
Tolı gerden ü gūş ü la^cl ü güher
- 987 Meger duħter-i rez olup zer-nisār
Büyük küçük oldı yine ħişşe-dār
- 988 Olursa eger pīr-i muğdan nazār
Gedālar şurāhīsini pür ider
- Şıfat-ı Pīr-i Muğān**
- E1 41a 989 Bilinmek gerek ħürmet-i mey-fürüş
Olur luḫfi āsāyiş-i ^caql u hūş
- V 301b 990 Odur sākıyā nāzır-ı ħāl-i dil
A 186a 991 Vaşıyy-i mürebbī-i eḫfāl-i dil
992 Zihī feylesof-ı Aristo-nihād
Kühen-sāl-i bāzār-gün u fesād
993 Derünı ħadeħ gibi bī-reyb ü şek
Aña cümle ma^clüm-ı rāz-ı felek
994 Şurāhī-i mey gibi şāfī derün
Ĥum-ı bāde-veş ħurrem ü pür-sükün
995 Görür gözi cām-ı şafādur hemān
İder yeke ^caynekle seyr-i cihān
- R 30a 996 ^cAceb cevherīdür o şāfī güher
Virüp foya mīnā-yı la^clın ider
- Lİ 26a 997 Viren bezme fer ħüsn-i tedbīridür
Bu gün şan^cat-ı ^cişretün pīridür
- E2 166a 998 Odur ^casr-ı Cemden ħalan yādigār
Ki olmuşdı Cemşīde gencīne-dār
999 Der-i Cemde eski emek-dār miş
Felek gibi ħoca güneħ-kār imiş

Bv 18b	999	Rebîb-i kerem kıldı her °aşıkı Ol ebnâ-yı °asruñ âb-ı müşfiki
	1000	Çeküp °äleme sofrâ-i Hâtemi Ni°amla ağırlar bütün °alemi
AE 23b	1001	Açık bâb-ı luţfı ni°am bî-gerân Dirîğ itmez alana minnet hemân
L 241b	1002	Ne taşşîr kim ide o sükkân-ı deyr
E1 41b		Bağışlar günâhını pîrân-ı deyr
	1003	Ezel bezminüñ mestine dâ°imâ Görince ider hânde-i âşinâ
H 236b	1004	Cihân-ı hıred pîr-i °aql-ı ma°aş Ki irşâdda hemser-i qarabaş
	1005	O pîre irâdât-ı muķırr gerek Mürîd-i fenâ pîr-i perver gerek
	1006	Yine sâķiyâ kâmrânsın yine °Aşâ-dâr-ı pîr-i muğânsın yine
	1007	O pîr-i muğân kân-ı ümmîd imiş °Aşâsıyla derbân-ı Cemşîd imiş
	1008	Zen-i °alemüñ evvelîn şevheri Anuñ hâşıl-ı °ömri rez duķteri
	1009	Elinden görülmüşdi nice fütüh Ki olmuşdı mi°mâr-ı keştî-i Nüh
	1010	Ri°âyet idüp haķķ-ı nân u nemek O pîrüñ rızâsın gözetmek gerek
A 186b	1011	Eger himmet itse o ferhunde pîr Gedâlar olur şâh-ı şâķib-serîr
E2 166b		Şıfat-ı Mey-hâne
	1012	Viren pîr-i mey-hâneye ķadr ü şân O hâne mübârekligidür hemân
R 30b	1013	Ne deyr-i mübârek ne hoş yirdür Ki her muğ-beçe şanki taşvîrdür
E1 42a	1014	Anuñ cür°a vü °aks-i câm-ı şafâ
V 302a		Zemîn ü zamânına virmiş cilâ

	1015	Ne bilsün nedür şiddet-i rüzgār Düşen hāk-i dergāhına cür ^c -a-vār
Lİ 26b	1016	Bu gün rāh-ı ^c işka odur reh-güz̄er Çaşāyidde beyt-i güzīde döker
	1017	^c Aceb tekyedür deyr-i pīr-i muğān Başı ağrıyan aña varur hemān
	1018	Çadehle olur ğayret-i gülsitān Ki bir tahta lāle olur pīş-hān
	1019	Düşüp ^c aksi saķf-ı sipihre yine Olur pīş-hān ile ʈob āyīne
	1020	ʈonansa ʈabaķlarla ol pīş-hān Virür pīş-keş ʈablasından nişān
	1021	ʈabaķlarla her sofrā-i pür-ni ^c am Olur verd-i şad-berg-i bāĝ-ı İrem
	1022	Felek gibi ʈat ʈat bināsı anuñ Cinān gibi dil-keş hevāsı anuñ
AE 24a	1023	ʈabaķ-ber-ʈabaķ Hüsrevānī binā İder anda ^c iş ehl-i ʈat ʈat şafā
L 242a	1024	Zemīninde almaĝa mihr irtifā ^c Suṭrulābına ʈoydı hayṭ-ı şu ^c ā ^c
	1025	O ʈaşr üzre ser-germ olan Cem-cenāb Hevāya atar tācını çün ḥabāb
H 237a	1026	Aña kāse-līs ehl-i nāmūsdur Meger maṭbaḥ-ı hāş-ı Kāvūsdur
E2 167a	1027	Olup kūrbe-i bāmı hep şīr-gīr Şikār-ı seg-i kūyı bu gūrki-pīr
E1 42b	1028	Bulur rind odur kühde ʈadr-i celī Çonur her birine birer şandalī
Bv 19a	1029	Faķīri şeh eyler gedāyı ğanī Hum-ı hüsrevānī ile maḥzenī
	1030	O maḥzen ki genc-i nihāndur baña Ĝam irdikçe kehfü'l-emāndur baña
	1031	Dizilmiş o humlar ki maḥtūmedür Meger baḥr-ı maḥzende manzūmedür

A 187a , R 31a	1032	Derinde daḥi cāy-ı na ^l -âşikâr Leked ḥurde-i tevsen-i rûzgâr
	1033	Miṣâl-i ḥarâbâtiyân-ı şarâb Derûnunda ŧenlik birûnî ḥarâb
	1034	Aña keŧti-i Nûḥ dirsem ne var Ki çekmiŧ ŧaraya anı rûzgâr
	1035	Olup pûŧıla cām-ı ^c âlem-nümâ Anı kıldı tûfân-ı ğamdan rehâ
	1036	Serîr-i Süleymân o cāy-ı sürûr Gelür dergehine vuḥûŧ u tûyûr
Lİ 27a	1037	Dinilse n'ola ^c arŧ-ı Belḳıs aña Olur anda rez duḥteri rû-nümâ
	1038	Aña cilve-geh cām-ı ŧahbâ imiŧ O Belḳısa bir ferŧ-i mînâ imiŧ
V 302b	1039	Ḥarâbâtuñ olur mı hem-tâsı hic Ḥuŧûŧâ ki ola kenâr-ı Ḥâlîc
E1 43a	1040	Sikender kesûp baḥrı itmiŧ revân Ḷomuŧ anda mir ^o ât-ı cāmı niŧân
E2 167b	1041	ŧalup baḥra ^c aks o tāk-ı ḥarâb Meger Ḷaydafâ mülkidür ğarḳ-âb
	1042	Olur deyr-i pîr-i muğân pür-ŧafâ Varan anda taḥta ḳaḳar dâ ^o imâ
	1043	İder ḥidmetin nice çâpük reviŧ Ḷadeḥ gibi hep pîŧ-ḥ ^o ân itmemiŧ
	1044	Aña rükûŧ iden ŧûret-i nâḳûsını Cemûñ bâr-ĝâhındaki kûsını
L 242b	1045	Gelür erĝanûndan âvâz-ı rûd Olur her ḫaraf fâryâb-ı sürûd
AE 24b	1046	ŧalar bezme her târı bir ĝüne ŧevḳ Virür her bir âvâzesi baŧŧa zevḳ
	1047	Kimi iñleyüp kimi giryân olur Kimi âḥ ider kimi ḥandân olur
	1048	Ḷanı sâḳiyâ cām-ı ^c âlem-nümâ Maḥallidür anı getür ŧun baña

H 237b	1049	Alup deste āyīne-i sāğarı Yine göster āyin-i İskenderi
	1050	Muğannī getür nāvdān-ı neyi Terāzūdan aşırđı sākī meyi
R 31b	1051	Lebüñ devr uşūlüyle kıł sākīye Bizi şalma sākī gibi bākīye
		Şıfat-ı Muğannī vü Envāc-ı Sāz
E1 43b	1052	Hoşā vāye-i bāht u ferhunde-pey
A 187b		Muğannī vü sākī vü maħbūb u mey
	1053	Ṭutan muṭribāna nıgeh gūş-ı cān Ṭuyar nā-şinīde peyām-ı nihān
	1054	Yüzüñ Ka ^c be-i cān bilür teşneler Ney-i zerd altun oluğdur meger
E2 168a	1055	Şenelsün biraz muṭribā encümen Dem ur yine sūr-ı Sirāfilden
	1056	Girüp heft bendeke çarħa melek Düşe ħake raqş itmeden nüh felek
Lİ 27b	1057	Nedür muṭribā dā ^c im ol hūy ü hāy Meger ağzuñ ölçüsünü aldı nāy
	1058	Yanup sūz-ı ^c ışık ile itdikçe āħ Dehānı bu sūzişle olmuş siyāħ
BV 19b	1059	Ḳosun muṭribā ṭa ^c mı ehl-i riyā Olur nāy aña ħayzrān-ı ^c aşā
	1060	O ney tūr-i efkende-veş oldı zār Ki iñler yürür çak bulunca qarār
	1061	Nedür muṭribā neyde bu nağmeler Egerçi hep ağzuñdan alur şatar
	1062	Ney olmasa ħālūñ olurđı ħarāb İçürmezdi hiç kimse ħumdan şarāb
V 303a	1063	Getür muṭribā nāyı it çārgāħ Ki endāzesiz ħamla ħālīm tebāħ
	1064	^c Anāşır belāsından eyle ħalāş Dil-i zārı it ^c ālem-i āba ħāş

L 243a, E1 44a	1065	Muğannî o ʔanbūr-ı şîrîn-maḳâl Virür bezme revnaḳ şurâhî-miṣâl
	1066	Ḳonar üstüne °andelîb aldanur Ser-i şâhda âşiyânı şanur
	1067	Seper muṭribâ cāna şu ol sūrūd Gelür ravzadan şanki āvāz-ı rūd
AE 25a	1068	Aña ḳaşd iden zāhid-i tîre-dil Ḳılına ṭoḳunmaḡa ḳādir degil
R 32a	1069	Gözet muṭribâ devr-i uşûlün hemân Dili eyle edvār ile ser-girân
E2 168b	1070	Ki çeng ile def beñzemez sâ°ire O pergârdur saña bu dâ°ire
H 238a	1071	N°ola muṭribâ çenber itseñ defi Ki °arz itdi yüz kızdırup eşrefi
A 188a	1072	Def üzre pulı seyr idüp şandılar Ufuḳdan çıkar nîm-i ḳurş-ı ḳamer
	1073	Şalup muṭribâ def sipihre şadâ Olur ḡalka cünbân-ı bāb-ı hedâ
	1074	Felek gördi her ferdi nālân ider Dögüp sîne °aḡterden efġân ider
	1075	Ḳoma muṭribâ sâzı eyle nevâ Bize şun fūrū-dāşı itme cefâ
	1076	Düzet târ-ı ḳânūnı nıkrîz ḳıl Gel emvâc-ı şevḳı güher-rîz ḳıl
	1077	Muğannî olup naġmeñe çeng ü °üd Ḳumâş-ı şafāya uzat târ u pūd
Lİ 28a	1078	Dizüp sîne-i sâza silk-i güher Dizilsün güher gibi ḡoş naġmeler
E1 44b	1079	Ḳanı muṭribâ târ-ı naḳş u °amel Teb-i ġussayı baġla anuñla gel
	1080	Düzüp târı depret biraz ergânün Yine eyle taḡrîk-i ġark-ı cünün
	1081	Dile muṭribâ irdi zaḡm-ı cefâ Bir yeşîm-i sâzı yetişdir aña

	1082	İdüp târuñı rişte-i cāna yār Anı daḥı in̄let zār u zār
	1083	İdüp muṭribā târuñı hoş-nevā Anı kıl zebān-bend-i ehl-i riyā
	1084	Şaḡın tel kırar zāhid-i dil-şiken Ne arar bu meclisde ol it üzen
E2 169a	1085	Gözet muṭribā bezmi mişḡāl ile Şafā-baḡş ol aḡbāba mişḡāl ile
	1086	Eger muṭribā bezme gelse o ḡar Ḳulaḡına ṭoldırsa idüp naḡmeler
	1087	Anuñ başdır āvāzın āvāzeye Zarūrī ḡulaḡ tutsun āḡāzeye
L 243b, R 32b V 303b	1088	Neden düşdi aña bu deñlü fiḡān Ki cisminde nāy oldu her üstüḡhān
	1089	Virüp sīne-i sāza silk-i güher Dizilsün güher gibi ḡoş-naḡmeler
	1090	Nedür muṭribā neyde bu nāleler Ki zaḡmına el degse efḡān ider
BV 20a	1091	Öper biri la ^l üñ biri der-kenār Nedür çeng ü neyde bu feryād ü zār
AE 25b	1092	Nevāzişle sāz-ı ṭarab muṭribā Olur nāz-perverd-i zevḡ u şafā
	1093	Anuñçün yatup ^u d ü şeştā hemān Ḳurulduḡça a ^u şābı eyler fiḡān
E1 45a	1094	Tutar muṭribā bāde yirin sürüd Ki muḡannī olur mest āheng-i ^u d
	1095	Virür naḡme o tārđan sāza tāb Nitekim ^u urūḡ içre şahbā-yı nāb
	1096	Defüñ muṭribā her gice hāle-vār Olur māh-ı ruḡsāruña perde-dār
H 238b A 188b	1097	Görüp münḡasif bedr-i ^u ıyşı hemān Muḡannī vü ceng ü ney eyler fiḡān

(4) **Rubā^ı**

Sâkî felegüñ cevri idüp cânuma kâr
Olduğ sitem-i çarḥ ile cāndan bî-zâr
Esbâb-ı şafâdan elimiz çekdik biz
Muṭribde bulundu hele bir kaç evtâr

Şıfat-ı Şeb-i İşret

Lİ 28b	1098	Yine sâkiyâ irdi hengâm-ı şeb Ḳurulsun yine bezm-i °ıyş u tarab
E2 169b	1099	Döşendi şebistân-ı bezm-i şarâb Ḳanı ol °arūs-ı şafağ-gün nikâb
	1100	Şeb-i ḳadre döndi bu hengâm-ı cüd Şurâhîler itse °aceb mi sücüd
	1101	İdüp mâh-ı bedri gümüş âyine Felek itdi tebdîl-i şüret yine
	1102	Ḳodı şem°ini ḳaşr-ı çarḥa nehâr Olur şu°lesi cāmdan âşikâr
E1 45b	1103	Ḳat-ı şâmı zer ḥall ile başdı mâh Derûnunda yer yer görünür siyâh
R 33a	1104	Ṭolar dâ°imâ kendiden sâğarı Meger oldı meh cām-ı İskenderi
	1105	Bu deñlü nizâr olmuş iken yine Görüp cām-ı mihri gelür yirine
L 244a	1106	Şalar gâh olur anı nâra güneş İder beyze mânend iken tîğ-veş
	1107	N'ola ḳurş-ı mâh olsa bî-i°tizâr Olur şāmuñ altını nâḳış-ı °âyâr
	1108	Yanup saḳf-ı zer şemse-i bāmdād Göründi yerinde pür-aḥker remād
	1109	Yine pîre zāl-i sipihre bülend Ruḥ-ı mihre aşdı siyeh çeşm-bend
V 304a	1110	Felek ṭurma saçmaḳda misk-i Ḳuten Güm eyler izin kūy-ı yâre giden
AE 26a	1111	Ser-i kilke alup şafaḳdan ḥizâb Çizer resm-i edbârı gökden şihâb

BV 20b	1112	Şeb-i ʿıyşdur sâkiyâ erlik it Zalâm-ı şeb içre Sikenderlik it
	1113	Getür şeb-çerâğ-ı mey-i rüşeni Bu şeb yine seyr idelüm gülşeni
A 189a E2 170a	1114	Şu kim şebde şahbâ-yı gül-gün ider Sipâh-ı gam üzre şebîhün ider
	1115	Ṭulū ^c eylesün sâkiyâ cām-ı zer Şeb-i gamda mânend-i necm-i seher
H 239a E1 46a	1116	Fürüzân idüp şem ^c -i cām-ı Cem’i Çıkar sîneden kârvân-ı gamı
	1117	Şeb-i ʿıyşdur mevsim-i vecd ü hâl Siyeh zülfi çârüb-ı râh-ı vişâl
	1118	Şeb-i ʿıyşdur mâye-i ehl-i derd Odur vaqt-i şebkâr-ı âh-ı serd
	1119	Şeb-i ʿıyşdur hürmen-i ehl-i hüş Nihâni şafâya odur rüy-ı püş
	1120	Ne şeb gaflet-efrüz-ı merdân-ı gayb Ne şeb sâye-i luṭf-ı settâr-ı ʿayb
	1121	Ne şeb perde-i râz-ı bernâ vü pîr Ne şeb sâyebân-ı ganî vü fakîr
Lİ 29a	1122	Ne şeb şukka-i sancağ-ı dūd-ı âh Ne şeb sâlike maḥz-ı nūr-ı siyâh
R 33b	1123	Bu zulmetde âb-ı hayât oldu mey Delîl-i tarîk-ı necât oldu mey
	1124	Şalâh ol ki rindân-ı ʿıyş-ı tarab İde neşve-i meyle ihyâ-yı şeb
	1125	Şeb-i ʿıyşdur sâkiyâ vaqt-i kâr Odur rüz-ı bāzâr şeb-i zinde-dâr
	1126	Ele evvel-i şebden alup ayağ Çıkar mâh-ı bedr ile şubha çerâğ
		Şıfat-ı Şem^c
	1127	Ḳanı sâkiyâ cām-ı hürşid-i lem ^c Görülsün mey olup draşşende şem ^c

E1 46b	1128	Nice şem ^c -i rāh-ı hedāya delīl
E2 170b		Güzīn gonca-i gülsitān-ı Hālīl
L 244b	1129	N'ola añā dinse ^c aşā-yı Kelīm
		Olur baħr-ı zulmet anuñla dü-nīm
	1130	Virür nūr-ı fer şeb-çerāğı anuñ
		Hüm-ı māle geçmiş ayağı anuñ
	1131	Figār olmağıla ser-ā-pā teni
		Şem ^c idür üstünde pīrāheni
	1132	Yayılsa n'ola rāzı her maħfile
		Düşüp ^c işka ser-rişte virmiş ele
AE 26b	1133	İdüp rişte-i cānını tābdār
		Şalar ^c işk-ı eczā-yı cismine nār
V 304b	1134	Anı muħriķa eylemiş bī-mecāl
		Yapışmada dīvāra tırmaķ muħāl
	1135	İder şu ^c lesi cem ^c halk-ı cihān
		Sütün üzre gūyā direfş-i Keyān
	1136	Şu ^c ā ^c -ı fitil ile ħurşid lem ^c
		Derūnunda esbāb-ı şevķ oldu cem ^c
	1137	Egerçi tıttupdur reh-i rüşeni
		Geyer şemle mānende-i Gülşenī
H 239b	1138	Olup müşte ^c il re ² s-i mūy sefid
A 189b		Turur nitekim mūmiyā-yı kādīd
	1139	Girüp nūr-ı baħşı gibi ħalvete
		Hevādan kaçār kūşe-i ^c uzlete
	1140	Virür sūz-ı dil añā tāb u tūvān
		Olur ^c işk ile pīr iken nev-cevān
E1 47a, R 34a	1141	Düşünce bu āteşden añā şerer
		Siyāh oldu anuñ seri ser-be-ser
	1142	Şeb olduķça terk-i şeker-ħ ³ āb ider
		Bu bī-dārlık anı bī-tāb ider
Lİ 29b	1143	Söyünmez odı bunca kim yaş döker
E2 171a		Teneffüs ide şubħ-ı şādık meger

Şıfat-ı Şubħ-ı Şafā

	1144	Ƙanı sāķiyā ol cihān-ı fütūh Şabāh oldı çıķmaz mı mihr-i şabūh
	1145	Ʀolı ķaldırup necm-i Ʀāriķ gibi Yaķañ çāk ķıl şubh-ı şādıķ gibi
	1146	Güşād eyledi şubh-ı zulmet-fiken Ki bir levh-i zer çıķdı bu daħmeden
BV 21a	1147	Döşendi yine pīşgāh-ı ufuk Ruħ açdı büt-i ergavānı tutuķ
	1148	Müzeyyen olup hacle-gāh-ı sipihr Ƙodı başma yüz yaşduğı bu aña mihr
	1149	Seher keff-i şābūn-veş olup °ayān Feleklerde göz yumdılar aħterān
L 245a	1150	Yudı cürm-i ħinnā-yı şāmı sipihr Şafaķda kızarduğı bu keff-i mihr
	1151	Çeküp dāmen-i ħırķasın āsümān °Ayān oldı Ʀās-ı pür-āteş hemān
	1152	Yine tūde-i tibr-i pür-rīzeden Zer-i ħāliş itdi sipihr-i kühen
E1 47b	1153	Bih-i mihri ķoynına alup şafaķ Gidüp ħumreti itdi def°-i °araķ
	1154	Şafaķdan zuħūr itdi mihr-i münīr Çıķardı °araķ bādeden çarħ-ı pīr
AE 27a	1155	İdüp Yūsuf-ı māhı kim rüzgār Ağardı ufuk çeşm-i Ya°ķüb-vār
	1156	Zen-i çarħ ider var ise ibtiyā° Güneş keff-i mīzān ü rişte-şu°ā°
E2 171b	1157	Şabāh oldı sāķī ķanı cām-ı Cem Uyansun yine şem°-i zindān-ı ğam
V 305a	1158	Revā mıdur ol kevkeb-i reh-nümün Ola necm-i baħtum gibi ser-niğün
R 34b	1159	Dem-i şubh kim ķaldıra āfitāb Bir altun ķadeh güher-pāy-i şarāb
H 240a	1160	Ĥumārından olup eli ra°şe-dār
A 190a		Ƙıla cām-ı pür-feyżini reşha-bār

- 1161 Virüp meclis-i °aleme āb ü tāb
Ola cām ü sākī vü şem^c ü şarāb
- 1162 Getür sākīyā bir mey-i hoş-güvār
Yine idelüm def^c-i h[˘]āb u humār
- Lİ 30a 1163 Şun ol cāmı kim reşk-i hürşīd ola
Hased bürde-i rūh-ı Cemşīd ola
- 1164 Olup qarşuda ol ruh-ı tāb-nāk
Gözüme gele bāde-i °ışk-ı pāk
- 1165 O şem^c-i dil-fürüz olup kelle germ
Dili seng-i hārā iken ola nerm
- E1 48a 1166 Güşāde ola cām olup hātırı
Virile ele qal^c-i kāfiri
- Şıfat-ı °Arağ**
- 1167 Qanı sākīyā ol bilürīn ayak
Seher mest-i maħmūra yandır °arağ
- 1168 Dükendiyse ol āb-ı āteş-nümün
Qanı sākīyā āteş-i āb-gün
- 1169 Pür olsa °arağ cāma vaqt-i humār
Olur lerze-nāk elde sīm-āb-vār
- L 245b 1170 Yine reng-i rū hāşıl it lāle-vār
Seherden pür it sāğarı jāle-vār
- E2 172a 1171 Dil-i bī-gılı pāk it ol āb ile
Zer-i hālīş it anı tīz-āb ile
- 1172 Odur °izzetü'l-vech-i şubh-ı şafā
Odur naqd ü vaqt-i bürehne gedā
- 1173 Şitā vaqti lerzān iken cism-i °ür
Anuñla olur sīne tennūr-ı nūr
- 1174 Dil-i tāb-nāki ider şu^cle-dār
Ki nūrun °alā nūr olur āşikār
- 1175 Dökülseydi nār-ı dil üzre °arağ
Çıqup bir °alev yana bu nüh varağ
- 1176 Anuñcün bu resme şerer-veşdür ol
Ki bārān-ı deryā-yı āteşdür ol

BV 21b1177		Perī-veş tutar şīşe içre maşar
R 35a		Dehānı açık kalsa rūhı uçar
AE 27b	1178	Çıkar neşvesi başuña gül gibi
E1 48b		Alur °aqluñı aq kıaranfil gibi
	1179	Gül-āb-1 gül-i cām-1 °işret midür
		Yaħud cūy-1 kāfūr-1 cennet midür
A 190b	1180	Düşüp °aksi müjgānı cānānenüñ
		°Āceb uçdı mı beñzi peymānenüñ
	1181	°Araqla mey-i nābı eyle revān
		Kümeysi o eşheble kııl hem-°inān
H 240b	1182	Hürüş eyledi yine ħumdan şarāb
V 305b		Bu şevka mua°llaqlar itdi kebāb
Lİ 30b	1183	Aķup bāde ħūn-1 kebüter-mişāl
		Kebüterler oynadı bī-per ü bāl
	1184	Eger yaķsa gündüz kıadeħden çerāğ
		°Araķ şevkıñı bulmaz ehl-i ferāğ
	1185	Şurāħī eger barmağın itse şem°
		°Araķ gibi bulmaya bir şem°-i cem°
E2 172b		Şıfat-ı Ta°n-ı Tabīb
	1186	Ĥekīmāna sürme meyi sākıyā
		Şaķın az görme meyi sākıyā
	1187	Ĥoyan reñge oldur dil-i sādeyi
		Başiretle gör sāğar-1 bādeyi
	1188	Tabībüñ gerekmez baña şerbeti
		Getür kāseyi şun birer şerbeti
	1189	Döküp ĥabbını söyler efsānesin
		Şaçar dām-1 tezvīrine dānesin
L 246a	1190	Müşa°bid gibi dā°imā el ider
E1 49a		Dizüp mūhre-i ĥabb ile ĥoķķalar
	1191	Ele kāse al ey büt-i dil-nüvāz
		Bu hengāmede n°eyler ol ĥoķķa-bāz
	1192	Dile ĥabb ü şerbetle olmaz devā
		Ne bilsün anı murğ-1 āteş-ğidā

- 1193 Hekîmâne iç dir yorar bâdeyi
Bize ta^cn idüp çok görür bâdeyi
- 1194 Tururken mey-i nâb ü âvâz-ı rûd
Ne mümkün anuñ gibi şürbü'l-yehûd
- Ṭa^cn-ı Duḥān-ı Ğubār**
- R 35b 1195 Kānı şākiyā bāde-i ergāvān
°Aevlensün ol āteş-i bī-duḥān
- 1196 N'ider zevk alan cām-ı raḥşān ile
Duḥānı fitil-i fūrūzān ile
- 1197 Mey ol nūr-ı raḥşendedür nārı yok
Ḥum ol genc-i bī-rencdür mārı yok
- AE 28a 1198 Saña sāgaruñ şem^c-i rāhı yeter
Eger lüle dirseñ şurāhī yeter
- E2 173a 1199 Yine meclisi tıtdı bŷy-ı duḥān
A 191a Meded micmer-i cāmı gezdır hemān
- 1200 Mey-i nābı sa^cy it bu tedbīri қо
Ğaraż cevher ise °aķāķiri қо
- 1201 Eger bezme gelse mey-i ergāvān
Tozardı ğubār u tüterdi duḥān
- Lİ 31a 1202 Nice eyleye da^cvī-i ğīrudār
E1 49b Bir ayağı ile başılır ğubār
H 241a 1203 Ğubār aña nisbetle zerre degil
Tütün yaprağı berg-i tere degil
- Ṭa^cn-ı Erbāb-ı Keyf**
- V 306a 1204 Kānı sākiyā ol mülevven züccāc
Bize mey-i şāfī ile kıl °ilāc
- BV 22a 1205 Bu bezme raḥīķūñ °aķīķi gerek
Ne afyon gerek ne raḥīķī gerek
- 1206 Ṭuyar mı bu zevķi uyur ehl-i keyf
O keyfiyyet ile geçen °ömre ḥayf
- 1207 Kesel dā³imā şevķa ğālib gibi
Varur ḥāba şeyḥ-i murāķıb gibi

	1208	Bu hacletle varmış °acib °äleme Başın kaldırıp baķamaz ādeme
L 246b	1209	İder zāğ-veş ḥabb ü keyfi nihān Ġidā bulmasa saķşaganlar hemān
	1210	Meger sūsmār oldu ma°cūn-fürüş Ki andan alur zehri hep ḳahve-nüş
	1211	Baķar aña tiryāki-i nā-bekār Şitā vaķti mānend-i efsürde-mār
R 36a	1212	Gözin açamaz çak ğidā yinmedin Dirilmez seherden zehrlenmedin
E2 173b	213	Bir elde çerāğ u bir elde duḥān Bu ḥāletle āteş-zen-i mülk-i cān
E1 50a	1214	Dimāğı duḥānıyla fānūs-veş Yanar āteşe ṭurma ḳaķnūs-veş
	1215	Ġidāsını yir keyf irişmez aña Yidikçe ğidālar yetişmez aña
	1216	Eger olmasa mebla°ı ḥoķķanuñ Bıçaklarla açılmaz ağızı anuñ
	1217	Aña ḳahve-ḥāne °aceb dāmdur Ki bir murğ-ı işkeste-endāmdur
	1218	Duḥān ile ma°cūn ile aldanur Bucaķda kalur islenür paşlanur
A 191b	1219	Olur düddan pertev olup hemān Ten-i süsti mānende-i süstmān
AE 28b	1220	Eyin gürgidür ekşerine şi°ār Olur çünkü der-post-ı cism-i figār
	1221	O gürg ile çeşmine eyle nażar Hemān mürde-i gusfende döner
Lİ 31b	1222	Bozulmuş teni genc-i nāsūtda Süzülmüş gözi seyr-i lāhūtda
	1223	Seri dīk-i sevdā-dili derd-keş Ki bī-mağz-ı dercūze-i ḳahve-veş
	1224	Muşavvir-i heyūla-yı ḥummā-yı dıķ Aña ḳahve sevdā imiş muhterik

H 241b	1225	Teninde alup a [] f ile bir rama
		Olur [] ilm-i terha lev-ı seba
	1226	u uretle mest-i meye dolaur
		Ki uramaz o yine oer ulaur
E1 50b	1227	der rinde bhde buz u aab
		Vcd-ı a [] fine virr ta [] ab
E2 174a	228	Yiyp keyfi eyler mey-i aı zemm
		Bedel mi olur hi tiryke semm
V 306b	1229	arb olsa da arı mey-anenu
		Yerin uta mı ahve-ane anu
L 247a	1230	Anu py-ı tat ise fincnları
		Bunu cmı mir [] t-ı skender
R 36b	1231	adeh re [] s-i ml-i afa v ni [] am
		Bu sermye-i mlihuly-yı am
	1232	der bunda pr-neve na-ı [] amel
		Virr anda efsne b-ı kesel
	1233	Bu aı muabbetle ıd u afa
		Msv v ıybetle ol am-fez
	1234	anı siy cm-ı [] alem-nm
		afa nic'olur grsn ehl-i riy
	1235	Baa ahve teklifini eyleme
		Aa urayanı benm pyme
BV 22b	1236	oyup ahveye mest-i dil-ddeyi
		Beliletme bir iki ftdeyi
	1237	uzrın uurma alup r u er
		O b-aren kendi derdi yeter
	1238	Bahra ıarsa o mutel mizc
		arb-ı ul ile itsn [] ilc
		ıfat-ı Bahr
E1 51a	239	anı siy ol bahr-ı cnn
A 192a		Gnllerde almadı abr u skn
	1240	Dem irdi ki n sar-ı pr-abb
		ıımaya kendye mest-i arb

Lİ 32a	1241	Bahār itdi bāguñ mizācın dürüst °Aceb mi şükūfe uyanursa cüst
E2 174b AE 29a	1242	Bahār eyledi bāğa hükmin revān Ocaklık virildi aña büstān
	1243	Çemende kızıl tāk ile lāleler Silāh-dār-ı sulţān-ı güldür meger
	1244	Şeh-i gül ki tahtında itdi qarār Gulām-ı derūn idi çıkdı bahār
	1245	Olup sāgar-ı mihr ile neşve-nāk Çıkdı nesi varsa ceybinde hāk
	1246	İrince der-i bāğa bād-ı vezān Hemān gonca çıkdı tebessüm-künān
H 242a	1247	Zamāne gülüñ cāmın itmişdi kim Açıldı yine goncadan tāze hum
	1248	Hezār oldu ol meyle bī-°aql u hūş Konup hurde-i zer aña zehr-i gūş
R 37a	1249	Hezārı mey-i şevk iderdi harāb Gülüñ cāmına katmasa jāle-āb
L 247b	1250	Yine bülbülü kıldı meftūn u zār Mülāyim güzel gibi bād-ı bahār
	1251	Yine sāgarın pür kı lup verd-i ter Kodı cāmına jāle senc-pāreler
E1 51b	1252	Gül-i āl pür-cām-ı gül-gūn şunar Seher aq güller gül-efsūn şunar
V 307a	1253	Hevā nefhasından bunuñ pür-hurūş Güneş reşhasından anuñ cür°a-nūş
	1254	°Arūs oldu her gonca-i dil-sitān Gül-i āl düzdi tabakla nişān
	1255	°Arūs-ı güle sebze ile semen Yeter lāzım ise cihāz ü çemen
	1256	Degil gonca bir şarılı tengdür İçi aţlas-ı āl-ı hod-rengdür
E2 175a	1257	Hezār eylese h̄āb-ı nāz-ı seher Aña rüy-ı bālin olur verd-i ter

	1258	Olup hırka-i sebz ile cilve-ger Meger nahl-i gül fās-bāzī ider
	1259	Getürse anı rakşa bād-ı vezān İder âteşin fāsı bir bir °ayān
A 192b	1260	Kelīm-i hezār itdi Hākka du°ā Zebānındaki °uqde gitse n'ola
	1261	Gülün pulların dizdi nerrād-ı şubḥ Yine oynar altun ile bād-ı şubḥ
	1262	Şalar mühre-i şeb-nemi turma bād N'ola görse naḥ°-ı çemende küşād
Lİ 32b	1263	Hedefdür kemān-ı mühre-i çarḥa berg Yağar tūr-i bārān u gūy-ı tegerg
AE 29b	1264	Meger bāde-nūşāna faşl-ı bahār Tegerg eyledi hürde-i yah-nişār
E1 52a	1265	Müsaḥḥar şehen-şāh-ı nevrüz-ı bāğ Şeh-i °ışka gūyā dil-i dāğ dāğ
BV 23a	1266	Ki parmak kadar kâğıd ile seher İder ser-fürü zanbağa goncalar
	1267	Şabā sūr-ı gülde olup dür-nişār Biribirine düşdi ḥayl-i bahār
R 37b	1268	Girībānı çāk oldı verd-i terün Tağılsa n'ola şacı sünbüllerün
	1269	Olup sebzedden nicesi jāle-gīr °Aceb aqça kaldırdı mihr-i münīr
	1270	Yağup lāle vü gül ser-ā-pā çerāğ Yine döndi gün yüzine şehr-i bāğ
	1271	Dizüp lāle vü gül yine kāseler Çemen cem°-i bārān-ı nīsān ider
	1272	Düşüp şevk-ı bezm-i şafā güllere Yine naqd-i vaḫti ḫodı sāğara
L 248a	1273	Şafāsın görüp goncalar güllerün Şulanmaya mı ağızı ya sāğaruñ
E2 175b		
H 242b	1274	İdüp feyz-i sulṫān-ı zerrīne kāḥ Yine ğarḫ-ı sīm oldı bir nice şāḥ

- 1275 Çıkarmağičün kaşr-ı eşcāra āb
Hevāya terāzū uzatdı seḥāb
- 1276 Yaḳīn oldı kim şāḥ ola kaṭre bār
Yüridükçe şu aña fevvāre-vār
- 1277 Yaḳīn oldı gömgök şu olup çemen
Ağa āb-ı fıskıyye-i lāleden
- V 307b
E1 52b 1278 Yine sebze döndi yem-i aḥzara
O gül-günü koy zevraḳ-ı sāğara
- 1279 Varaḳ üzre şeb-nem ki gālṭān olur
Bu mevsimde zanbaḳ gibi cān bulur
- 1280 Ruṭūbetden oldı yine rīşe-dār
Şanavber-şıfat künbed-i kūh-sār
- 1281 Bu āb itse sīrāb eger āheni
Yeşil berg ola ḥançer-i sūseni
- 1282 Eger sūsen içseydi bundan zülāl
Ola berg-i sebz-i şanavber-miṣāl
- A 193a 1283 Eger oḳuduñsa kitāb-ı uşūl
Temūz irmeden iç şarāb-ı uşūl
- (5) **Rubāʿī**
- Lİ 33a Bülbül olıcaḳ derd ile cāndan nevmīd
Āyīnesini tıtdı aña verd-i sefid
- AE 30a Yer yer görinen kaṭreleri jāle degil
Nemdür ki dem-i bülbül ider anı bedīd
- R 38a
E2 176a **Şıfat-ı Temmūz**
- 1284 Yine sāḳiyā irdi vaḳt-i temūz
Yine düşdi şeb-nem gibi çarḥa sūz
- 1285 Yine bezmi germ it mey-i nāb ile
Bu faşluñ da ḥükmin vir ol tāb ile
- 1286 Pür it cāmı bī-çārelerle baña
Meyi ḳaynamış içsün ehl-i riyā
- E1 53a 1287 Ḳosuñ cāma yaḥla o la^l-i teri
°Aceb ḥūt-ı terkīb olur cevheri

	1288	Şalup âteş-i mihr ile aña sūz Kıradı şuyın tîğ-ı kūhuñ temūz
	1289	°Amelden alup nahı-l-i cūnbūş-nūmā İrişdi dem-i vāpesīn-i şabā
L 248b	1290	ılup baħr-ı cūşānı pūr-tef ü tāb °Alevlenmiş âteş ider āfitāb
	1291	Gören dir bu demde mey ü sāğarı Müzāb olmuş ol hātemüñ gevheri
	1292	Temūz âteş-efrūz olup gülşene İder puhte elvān-ı ni°met yine
BV 23b	1293	ızup yaprağı mīvenüñ tāze-veş Vara üzre helvā pişirdi güneş
H 243a	1294	Şerer-bār olup nār-ı mihr-i cihān Olur sāyeler kūşe kūşe nihān
	1295	Kef-endāz idüp baħr-ı cūşānı tāb Pişer beyze anda degil dürr-i nāb
	1296	Olur huşk-i °aks idicek āfitāb alur yerleri şanma gird-āb-ı āb
	1297	Olup āb-ı mir°āt-ı āhen-beden Hevā °aksi maħv eyler āyīneden
	1298	Hābāb itdi hayretle her su-nazar oyup başına cūy-ı ıssı şular
V 308a	1299	Seherden ızup tābe-i āsūmān Şıdı beyza-i māhi gerdūn hemān
E2 176b		
E1 53b	1300	Güneş beyza-i nev birişte-mişāl Anuñ pāre-i zarfı sulh u hilāl
A 193b		
	1301	Zemīn ü zamān oldu pūr-tef ü tāb Felek az aldı ki ola harāb
R 38b	1302	apağın atup ya°ni dīk-i zemīn Ola ber-araf sāz-ı arh-ı berīn
	1303	Tenūr-ı sipihre güneş şaldı tāb İder sīh-ı miħverde şevri kebāb
Lİ 33b	1304	Furundur meger günbed-i hāver hāveri Şafadur öñine ıan ahkeri

AE 30b	1305	Eşer itse püştine germî-i hāk Olurdu çehende semek-tā-semek
	1306	Bu tāb itse hūte eger ittisāl Balıklardı mähî-i Yūnus-mişāl
	1307	Zemīn huşk olup sebze oldı tebāh Yine döndi bārūta hāk-i siyāh
	1308	Helāk itdi ezhār-ı bāğı güneş Yarıldı zemīn cā-be-cā gūr-veş
	1309	Degil gāhi bārānı bu tāremüñ Erir kırşunı kubbeye-i °ālemüñ
	1310	Olur tāb-ı hūr idicek cilve-gāh Nemed içre āyīne-i yah tebāh
	1311	Eger berf kınsa mey-i aħmere Döne āteş üstünde hākistere
L 249a	1312	Hilālüñ kızup mihrden āheni Gice dāğ-dār itdi bu tevseni
E1 54a	1313	Nücümüyle zeyn oldı şanma leyāl °Arağ-rīz ider çarhı ol kıara şāl
	1314	Gice kūteh olduğı bu kim seher Teneffüs için cāmesin çāk ider
E2 177a	1315	Bu sūzişle az kıaldı kim yana heb Fetīl-i şihāb ile bārūt-ı şeb
	1316	Eşer kıldı bāhūr-ı āteş-fiken Şararmağa yüz tıtdı berg-i çemen
H 243b	(6)	Rubā°ī Sākī getir ol māye-i °ıyş u demden Yah-pāreyi dūr eyleme cām-ı Cemden °Ālem tıtuşup yanmada ammā ki henüz Ser-mest-i gamuñ yok haberi °ālemden
		Şıfat-ı Hazān
R 39a	1317	Yine geldi sākī dem-i mihr-i cān Yine şoldı rüy-ı gül ü ergavān

A 194a	1318	Yine şiddet itdi gelüp bād-ı saht Görüp anı kendin tağıtdı diraht
	1319	Meger neşf idüp nokta-i zerd-i verd Bütün şafha-i ālını itdi zerd
V 308b	1320	Tağıtdı gül-i la ^c l-gūnı nesīm
BV 24a		Yere urdı elvāhını şan Kelīm
Lİ 34a	1321	Yine hākī nem-nāk olup gülşenüñ Fenā virdi şimşirine süsenüñ
E1 54b	1322	Çılup cilve bād ile řāvūş-vār Döker bāl ü per gülbün-i sebze-zār
AE 312a	1323	Serīrinden ayrı düşüp verd-i ter Yine rüzgāruñ öñünce kaçar
	1324	Döküldi şuya nitekim dürd ü mül Gelüp bāğa alçağdan evrāk-ı gül
	1325	Girüp şahnesi gülşene şarşaruñ Çırup dökdi peymānesin güllerüñ
	1326	Pür ola mı peymāne-i nev-bahār Yoruldı figān eylemekden hezār
E2 177b	1327	Gidüp goncalar şem ^c -i kāşāne-veş Döküldi varağ per-i pervāne-veş
	1328	Murağğa ^c la gör naħl-i verd-i teri Düşer eskiyüp arasından zeri
	1329	Çiger-küşesiyken gülüñ goncalar Urup sille bād itdi zīr ü zeber
	1330	Düşüp sebze-i huşka berg-i hāzān Çodı bir haşīr üzre devr-i zamān
L 249b	1331	Olup ferş-i pā berg-i zerd-i şecer Yine başma nağş eyledi ser-be-ser
	1332	Yele virdi eczāsını gül-sitān Ki destinde cüzdānı kaldı hemān
	1333	Çemen-zāra gerdün içürdi şereng Ruħı zerd anuñçün dili sebze-reng
	1334	Tutar şāħ-ı gül mātēmüñ bāğ u rāğ Giyer şemle farkına eşcār-ı bāğ

E1 55a	1335	Gidüp reng-i rüy-ı gül ü yâsemen Yine za ^c ferân-zâra döndi çemen
H 244a, R 39b	1336	Çanı nağme-i murğ-ı tayyib-mağâm Nihâl-i pür-endâm-ı mevzûn-hırâm
	1337	Ğurûr-ı gül ü revnağ-ı gülsitân Geçüp oldu çün hûn-ı faşl-ı hazân
	1338	Düşüp hâke oldu varağ genc-i zer Nişân oldu üstünde yer yer şecer
A 194b	1339	Çenâr oldu teb-lerzededen nâtüvân Elinde olan regler oldu ^c ayân
	1340	Dönüp kâha berg-i çemen câ-be-câ Şehâb oldu hal-kâr-ı kaşr-ı şafâ
	1341	Hevâdan kim nem kapdı berg-i giyâh Çıkardı ^c ırğ-ı kâhdan şubh-gâh
E2 178a Lİ 34b	1342	Hazân faşlı pür-nağş olup sebze-zâr Yine tarh-ı nev şaldı köhne bahâr
	1343	Meded sâkiyâ sür meyi bî-direng Ruh-ı zerd-i ^c uşşâkı it lâle-reng
	1344	Şu meyden ki bir cür ^c a saçsañ hemân Döne verd-i ra ^c nâya berg-i hazân
V 309a	1345	Dil-i zâr idüp câm-ı gül-fâmı nüş O murğ-ı hazân-dîde kılsun hurûş
AE 31b	(7)	Rubâ^cî Germiyyet-i meyle beni şanmañ handân Bir ben bilürin çekdigim âlâmı hemân
E1 55b		Çahr ile urup sille ruh-ı berg-i zere Şürh eyledügin bilmesin bād-ı hazân
		Şıfat-ı Şitâ
	1346	Çanı sâkiyâ âteş-i germ ü ter Vir efsürde cisme yine tâb u fer
BV 24b	1347	Bu demlerde bezm-i şarâb it müdâm

L 250a	1348	Şitâ vaḳti °ıyşe şitâb it müdâm Çemen-zâra irdi yine bād-ı dey Dem irdi bisâṭ-ı şafâ ola ṭay
	1349	Yine cūy-ı bâğ oldu pür-yâḥ tamâm N'ola ḳarayaya atsa keştî-i cām
	1350	Eger cāma ḳoysañ mey-i âteşin Ṭoñup ola pür-püşte-i āhenin
R 40a	1351	Degil şîşe sāğarla şahbâ-yı nâb Olup ābı yaḥ ḳaldı şāfî şarâb
	1352	Şikest oldu cām-ı mey-i la°l-i fām Ṭonup her ḥabâb oldu billür cām
	1353	Olup püşteler mevc-i pür-kef-mişâl Yine berf-i āğuştedür her nihâl
E2 178b	1354	Ḳılup berf-i bâzı nice tâzeler Biribirini ḳara başmış meger
H 244b	1355	Atar ḳar ṭopın nev-cevânlar yine Şaḳındı gümüş şavlecânlar yine
	1356	Yapup ḳar ṭopın her nihâl-i ümîd Olur pençesi ḡonca-verd-i sefid
E1 56a	1357	Ḳayar buzda meh-pâreler pür-şitâb
A 195a		Olur çar°Ω-ı mōnâda ḡûyâ şihâb
	1358	Olup yaḥdan āyîne deryâ-yı jerf Rızâsıyla aña ṭılâ itdi berf
Lİ 35a	1359	Yaḥ içre nebâtât olup çün ḳand Yapıldı şu üzre gümüş taḥta bend
	1360	İder anda mâhî-i bî-âb ü tâb Çü meylân-ı ḳible-nümâ ızṭırâb
	1361	Ṭoñup çâr °unşur-ı çelîpâ gibi Şitâ ḳıldı deryâyı şahrâ gibi
	1362	Çelîpâ ki cūy içre yaḥ-bestedür Gümüş ḳabza şan tîḡa peyvestedür
	1363	Bu demler ki âteş şerer-bâr ola Ṭoñup her şerer dâne-i nâr ola
	1364	Müheyyâ olupdur şeh-i Behmene

AE 32a	1365	Çemenlerde buz gibi dībā yine Aña mihrüñ itmez şu ^c ā ^c ı eşer Şikest eylese sūzenin ser-be-ser
V 309b	1366	Güneş nice şalsun cihāna ziyā Yerini ışıtmadan olur cūdā
	1367	İder bī-ḥuzūr anı bād-ı şimāl N'ola ^c aksine geyse kürkin ğazāl
	1368	Olur mūncemid şimdi şahrā-nişin Eger nāfe-veş giyse de postın
E2 179a	1369	Gezer berf ü yaḥ üzre kebg-i deri Kızarsa n'ola bīni vü pālari
E1 56b	1370	Şu deñlü dırāz oldu şimdi leyāl Ki uyḥu yetiştirmek oldu muḥāl
L 250b		
R 40b	1371	Meger uyḥuluk nūş idüp mey-perest Ola ğamze-i dil-rübā gibi mest
	1372	Bu demlerde her rind-i peşmīne-çāk K'ola cām-ı dūşineden lerce-nāk
	1373	Bulup ḥum dībin dūrd-i rāḥī gibi Pür-āteş gerekdür şurāḥī gibi
	1374	Dil efsürde iken bulur fer ü tāb İçerden giyüp kürki mest-i ḥarāb
	1375	^c Araḫla virüp meclise revnaḫı Yanar faşlıdur sūrına zevraḫı

(8) **Rubā'ī**

A 195b, H 245a		Gülşende olan āb-ı hevā ^c ışḫ iledür Hep gerdiş iden şayf ü şitā ^c ışḫ iledür Efsürde idüp ābı ider bezmi müzāb El-kışşa fenāyile beḫā ^c ışḫ iledür
----------------	--	---

BV 25a		Şıfat-ı Fenā-yı Dehr
Lİ 35b	1376	Ḫanı sākīyā ol mey-i cān-fezā Sīpihrüñ bu evzā ^c ı virdi fenā
	1377	Bahār ü ḥazānı degil ber-ḫarār

		Zamâne televvünde leyl ü nehār
	1378	Nücūmuñ tükenmekde dūr-dānesi
		Mehin de pūr olmağda peymānesi
E1 57a	1379	İderken hūm-ı bāde gibi hūrūş
		Şatıldı nice ğurre-i hūđ-fūrūş
E2 179b	1380	Dağı sebz iken nev-bahār-ı ümīd
		Çaranfil gibi mūyı olur sefīd
	1381	Benefşe olup ser-bezānū-yı ğam
		Olur sebzeler ^c uğde-dār-ı elem
	1382	Cihān pūr-kesel vaqt-i ^c ıyş azdur
		Fem-i hūmda hūmyāzeden bāzdur
	1383	Ne mūmkün ki ^c ömrü bula dest-rest
		Ħabāb itse biñ kerre ħabs-i nefes
AE 32b 1	384	Felek ħāk-i Cemşīdi kıldı sebū
		Cemūñ menziline bitürdi kedū
R 41a	1385	Neler yutdı bu dağme-i hevl-nāk
		Dili olsa da söylese saña ħāk
L 251a	1386	Murāduñca da dönse bu āsiyā
		Dögünmekdedür dāne şubḡ ü mesā
V 310a	1387	Görenler kitāb-ı fenādan varağ
		Hece taşu levhında alsun sebağ
	1388	^c Amel-mānde bir pīrdür ancağ cihān
		Degil māh bir zārı var der-miyān
	1389	Olup dest-i fersūde derd ü miḡen
		Anuñ nağşı da ħalmış oğunmadan
	1390	Bu vīrāne bir hane-i şūmdur
		Ṭuran nesr-i vāğı ^c degil būmdur
	1391	Çoğ eglenmez āḡır cezāsın bulur
		Bunuñ nesri ğāyet ziyān-kār olur
E1 57b	1392	^c Aceb lüccedür bu yem-i hevl-nāk
		Emel zevrağın bir gün eyler helāk
	1393	Diker māh-ı nev anuñ için nişān
		Dögünd* yilidür mi ^c ber-i keh-keşān
	1394	Emel tārı pūr- ^c uğdedür dā ^o imā

E2 180a	1395	Anı gösterür t̄ac-ı ehl-i fenā
A 196a	1396	Çeküp her nefes sāgar-ı °işreti El irdikçe fevt eyleme fırsatı
Lİ 36a	1397	Dem-i °ıyş u demde tekāsül neden Bilürken sipihri teğāfül neden
H 244b		Leb-ā-leb mey-i °ışķ ile cām-ı dil Bi-ḥamdillah āmādedür kām-ı dil
	(9)	Rubā°ī Sāķī getir ol kuvvet-i ābdānı meded Pīr itdi ğamuñ bu dil-i nālānı meded Za°f ile ṭayanmaz ğam-ı dehre yüregim Şun destime ol °aşā-yı pīrānı meded
		Şıfat-ı Dil
	1398	Ḳanı sāķiyā ol mey-i mihr-tāb Göñülden yine ḳopdı şevķ-i şarāb
	1399	Ḳum-ı sīneye bādeden māye ḳıl Mey-i feyz-i cāvīdī ser-māye ḳıl
R 41b	1400	Bulup cām-ı gül-gün ile reng-i mül Hemān ol degil gibi oldı göñül
E1 58a	1401	Ṭoluñ dā°im ey sīne-i bī-sükün Yeter saña dil sāgar-ı lāle-gün
	1402	Göñülden o tāze sebū-yı şarāb Ki cezb eyleyüp ṭola şahbā-yı nāb
AE 33a	1403	Ṭolar kendiden sāgarı dā°imā Ḳanı öyle bir cām-ı °ālem-nümā
L 251b	1404	Virür başlar āb-ı fışķıyye-sān Revān eyleyüp ḥün-ı bālā-revān
BV 25b	1405	Olup maḥrem-i rāz-ı °ışķ-ı nihān Virür ḥāli çāh-ı °Alīden nişān
E2 180b	1406	Göñül tācir-i şehr-i derd ü belā Meger sīnedür bār-ḥāne āña
	1407	Dür-i dürc-i şandūķa-i sīnedür

V 310b	1408	Göñül la'1 bu gerek bu gencînedür Meger kuf1-1 şandûk-1 cevherdür ol İçerden kilîd-i müdevverdür ol
	1409	Yok âyîne-i dilde rûy-1 riyâ Bu °âlem-nümâdur degil hod-nümâ
	1410	Dime kaçre-i hûn-1 miñnetdür ol Bu hâk içre tohm-1 muhabbetdür ol
	1411	Dem-â-dem ider sûz-1 °ışk ile âh Olur hâşılı şekl-i dūd-1 siyâh
A 196b	1412	Çıkar âh idüp turma dūd-1 kebūd Piyâz üzre sünbül gibidür o dūd
	1413	Göñül feyz-i °ışk ile handân imiş Açılmış hudâyî gülistân imiş
Lİ 36b	1414	Hevâyile pürdür o mest-i harâb
E1 58b		Cüdâ olsa çatlar mişâl-i habâb
	1415	Göñülden o âzâde murğ-1 cerm Ya âvâre-i mevc-i baħr-1 qadem
H 246a	1416	Göñüldür şarâb-1 belâ ile mest Göñüldür velî °ahd-i mülk-i elest
	1417	Cem ü câm ü sâķī vü müldür göñül Bu elâfa mazħar göñüldür göñül
	1418	Göñül kim göre yâr-1 şannâzını Nihân idemez sînede râzını
R 42a	1419	Olur tıynetî pāk olan bî-hılâf Kadeħ gibi rüşen dil ü sîne şâf
	1420	Kederden halâş olamaz muţtaşıl Hum-1 mey gibi mubţan u tîre-dil
E2 181a	1421	Meger âteş-i °ışk-1 sūzân ola Hum iken tenūr-1 fūrūzân ola

(10) **Rubâ'î**

Olmaz °aceb eylerse dili °ışk eger
Bir ğonca iken biñ gül-i ma°nâya maħar
Ol ğonca-dehen sâĝar içerken seyr it

Nice kim olur zerrede mihr-i enver

Şıfat-ı ıışk

L 252a	1422	Ŗanı sâkıyâ cām-ı dil-süz-ı ıışk
AE 33b		Kı çarha çıka na ^c ra-ı süz-ı ıışk
E1 59a	1423	Açıkdur mezāk ehline bāb-ı Şevk
		Ŗo gelsün bu dergāha erbāb-ı Şevk
	1424	Reh-ı ııřka gir hūy ile hāy ile
		İç ol bādeyi tabl u surnāy ile
	1425	Reh-ı ıışkandır benüm gitdigüm
		Bu meydür saña vaşını itdigüm
	1426	Kümeyt-ı mey-ı sāgar-ı dil-güşā
		O bir na ^c l idi bāz-güne saña
	1427	Şakın aldanup Şi ^c r-ı efsün-gere
		Ŗoyulma hemān zevrağ-ı sāgara
	1428	Şakın olma meyden dilā cür ^c a-rīz
		Göñül Şişe mey āteř-ı tünd ü tīz
V 311a	1429	Seher ser-girānı-ı rağl-ı girān
		Ağır başmadur fi'l-ħağlāka hemān
Lİ 37a	1430	Derūna virüp derd-ı meyle keder
A 197a		Şafā-yı dili zāyi ^c itme gider
BV 26a	1431	Revā mı yüzün gözün idmāndan
		Şiřüp Őekl-ı memsūħa döne beden
E2 181b	1432	Çü fānūs-ı maħbūs-ı mürde-çerāğ
		Buħār-ı ħumār ide muħtel dimāğ
	1433	Düşer mi ki çirk-āb-ı mey töħmeti
		Mülevveş ide cāme-ı ıışmeti
R 42b	1434	Ne baş ağrısıdur semā ^c -ı nevā
		Virür dağdağa fikrüne dā ³ imā
H 246b	1435	İçerseñ iç ol cām-ı pür-şafveti
		Kı ne ıilleti var ne ħod ħurmeti
E1 59b	1436	Mey-ı telħinün lezzetin alsa kām
		Ola ħān-ı dünyāya merre'l-fiğām
	1437	N'ider ni ^c met-ı deħri ıuşşağ-ı zār

		Meze istemez müdmin-i bâde-ḥār
	1438	Nice cem ^c olur ^c ışk-ı dünyā ile Mey-i telḥ içilsün mi ḥelvā ile
	1439	Reh-i ğamda bī-kefş olan her gedā Bu nüh gūy-ı çarḥa urur pūşt ü pā
	1440	İdüp rişte-i cānı rūşen fetīl Yüri cüst ü cū ile aña delīl
	1441	O mey-ḥāne şevḳ ile medhūş olup Göñül kendiden gitdi bī-hūş olup
L 252b	1442	Bu yoldan baña yoḫ ümīd-i felāḥ Du ^c ādan unutmāsın ehl-i şalāḥ
	1443	Muḥabbetdür ol mihr-i gitī-fürüz Muḥabbetdür ol āteş-i sīne-süz
	1444	O mihrüñ şu ^c ā ^c ı olup tāb-dār Çerāġı dili yaḫdı kibrīt-vār
AE 34a	1445	Yanup ḥāne-i sīnede ol çerāġ ^c Ayān oldı rāz-ı dil dāġ dāġ
	1446	Muḥabbet dile yār-ı dīrīnedür O da mest-i ḥum-ḥāne-i sīnedür
E2 182a	1447	O mey kıldı mestāneyi bī-şu ^c ūr Irāḫdan görünce şanur nārı nūr
	1448	Görüp birinüñ rüy-ı zībāsını Ḳıyās eyledi Ḳays Leylāsını
E1 60a	1449	O meydür iden ^c aşığı mey-perest O meydür iden çeşm-i ma ^c şūḳı mest
	1450	Ziyād olsa bunda n'ola süz ü tāb Belī soñ ḳadeḥ içen olur ḥarāb
Lİ 37b	1451	Bulur nār ile terbiyet bāġ-ı ^c ışḳ Anuñçün yanar lālede dāġ-ı ^c ışḳ
A 197b	1452	Virüp çeşme-i mihrden āb aña Olur çarḥı gerdende dolāb aña
R 43a	1453	Muḥabbet ^c aceb genc-i nāyāb imiş Yedi ḳat felek aña serdāb imiş
V 311b	1454	N'ola işlese cāna te ^o şīr-i ^c ışḳ

- Ki cān içün işlendi hep tîr-i ʿışk
1455 Nice aña cān virmeye her dilîr
Çıbık çalmaya naqd-i cāna o tîr
1456 Yine nār-ı ʿışka virüp iştiʿāl
Zer-i kâlbi ile bu âteşde kâl
1457 Dili şal o nāra Siyāvuş-vār
Ki taķılmaya tōhmet-i ihtiyār
H 247 1458 Çeküp Kays Leylāsına intizār
Ayağ üstüne itdi bir yıl karar
1459 Beni cām-ı ʿışk itdi āşufte-ḥāl
Ayağ üstüne turmağa yok mecāl
1460 Yine dilde cūş itdi deryā-yı ʿışk
Hürüş itdi baḥr-ı güher-zā-yı ʿışk
1461 Olup mevci Tūr-ı tecellā gibi
Göñül zevraķın atdı elma gibi
E1 69b 1462 Yanup gitdi ʿışk ile felek ü cūd
E2 182b N'ola olsa dil ğarķ-ı baḥr-ı şuhūd
BV 26b 1463 Şu āvāre kim meyde olmuş ola
Yine ʿāķıbet bulur anda fenā
L 253a 1464 Olur noķta-i nüshā-i āb ü gil
Sevād-ı dü-çeşm ü süveydā-yı dil
1465 Hemān maḥv it ü noķta-i şekki gel
Ola tā saña müşkil-i ʿışk ḥal
1466 Göñül nār-ı ʿışk ile bulmuş cilā
Yine ʿāķıbet bulur anda fenā
1467 Ne āyîne iste ne cām-ı Cemi
Derūna şafā vir de gör ʿālemi
AE 34b 1468 Şu sāğar ki pür-bāde-i ʿışk ola
Çeküp nūş iden ʿāşıka ʿışk ola
1469 Şaķın vāʿiz açma bu meyden kelām
Bu mey oldı bed-mest olana ḥarām
1470 İçürme aña bu meyüñ reşhasın
Nefes tut tıyurma şaķın nefhasın
1471 Bu meyden alup şemme her verd-i ter

R 43b	1472	Açar tâzelikde anı neşr ider Helâk olmadan ğayrı yoğ çâresi Olur çağ kulağınca her pâresi
	1473	Nesîmî-veş itme anı âşikâr Çıkarımasun şağın postdan nâfe-vâr
Lİ 38a	1474	İden keşf-i sırr ile sehv-i lisân
A 198a		Virür cânı resm-i narşaat hemân
E1 61a	1475	Dehânuñdan almasun anı °avâm Ne girse kulađuña mânend-i câm
	1476	Virür serd sözlerle a°dâ keder Şağın sen de açılma şovuk geçer
E2 183a	1477	İdüp nağme bî-şavt u harf ü kelâm İç ol bâde-i nâbı bî-câm u kâm
	1478	Der-i muğdan ayrılma şâm u seğer Eğer der gibi iki ayırsalar
V 312a	1479	Kesilmez o meyden dil-i müstemend Eğer tâk-veş kesseler bend bend
	1480	Ten-i zâr eğer ola serden cüdâ Ser olmaya ol hâk-i derden cüdâ
H 247b (11)		Rubâ°ı Şaldıysa eğer âteş-i ğam cânuña tâb Düş küy-ı harâbâta olup mest-i harâb Zâhıdden uman feyz-i şafâ-yı °ışkı Ğassâl-ı sebüsundan umar bâde-i nâb
		Hâtime vü Temeddüh
	1481	Gel ey şâh-ı kıl-k-i bedâyi°-nigâr Yeter kılduñ evrâkı reşk-i bahâr
L 253b	1482	Bu nağş-ı nigâr artırup hayretim Kamaşdı gözüm kalmadı tâkatim
	1483	Virüp nâyuña Fâryâbî-nevâ Yeter eyledüñ güne güne şadâ
E1 61b	1484	Karâr it meded kim bu cüş u huruş

		Beni eyledi mest-i bî- ° aql u hūş
	1485	Mey-i nazm-ı cān-bahşı itdüñ sebīl
		Dürüp mıstar-ı şafhadan selsebīl
	1486	Bulur nūş iden neşve-i cāvidān
		Ola feyz alan ° arife nūş-ı cān
AE 35a,R 44a	1487	Haķıķatle hem-reng olupdur mecāz
		° Aceb dil-güşā nazm-ı mu ° ciz-tırāz
E2 183b	1488	Gör āyīne-i nazmumuñ hālını
		Ki hem-ser ider şahş u timşālını
BV 27a	1489	Bu manzūme bir sübħa-i vecd ü hāl
		Ḳalemdür ḳalem-yek imāme-miṣāl
	1490	Olup dest-āvīz-i ehl-i şafā
		Revādur ki dillerde tesbīħ ola
Lİ 38b	1491	Bu dürr-i nazıma Nizām ide reşķ
A 198b		Ḳasedden Nizāmī dōke dürr-i eşķ
	1492	Hünerler ki gösterdi üstād-ı dil
		Zahīr itmemişdür Zuhūrī degil
	1493	İdüp naķş-ı tarh-ı nev-āyīn perend
		Nevāyī-veş itdüm nevāyı bülend
	1494	Alup çeşme-i cāndan āb-ı mīdād
		Revānīnūñ itdüm revānını şād
	1495	Nemek şaçalı hāmem ehl-i süħan
		Çekildi mey-i nazm-ı ḥamriyyeden
	1496	Zihī luṭf-ı ṭab ° u nişār-ı dürer
		Ki hep dost düşmen ola behre-ver
	1497	Revā lafz u ma ° nāsına şubħ u şām
		Pesend-ḥavāş-ı āferīn-i ° avām
E1 62a	1498	Bu müşgīn ḳafesden ° arūs-ı ḥayāl
		Bu vech ile kim itdi ° arz-ı cemāl
	1499	Ḳased ehli naķşına ḥayrān olur
		Eger görse kāfir müselmān olur
H 248a	1500	Baş üzre yer itse sözüme vechi vār
V 312b		Ne söz oldu tāk-ı ser-i iftiḥār
	1501	Degil nazm-ı ta ° vīzedür bu sürūd

		Velî söyleseñ söz getirmez hasûd
	1502	°Aceb bikr-i nâ-süfte şüh-ı cihân Nice bikr-i bāküre-i bāğ-ı cān
L 254a	1503	Bu meyden ki hāke düşe reşh-ı cām İde pîr-i cām anı °itr-ı meşām
E2 184a	1504	Bu tāze °aşîrûñ olup keyfi tîz °Adū-yı hasūde olur girye-hîz
	1505	Ne meydür bu kim hāke olsa revān Bula hakde rind-i Şîrāzî cān
R 44b	1506	Bi-ḥamdillah efkār-ı hātır-fürüz Murād itdigim gibi itdi bürüz
	1507	Ne naqşı ki ṭab°um taḥayyül ider Sūḥan meclisinde temeşşül ider
	1508	Bu vādide bir nice ehl-i hüner Ḳoşup esb-i ṭab°ı gelüp geçdiler
	1509	Şalup soñra meydāna ben tevsenüm Geçüp cümleyi oldı meydān benüm
AE 35b	1510	Ḳaçan esb-i ṭab° ola şarşar-güzār Tozın görmeye dīde-i rüzgār
E1 62b	1511	Ḳılup āzmāyiş nice pehlevān Bu menzilde gerçi Ḳodılar nişān
Lİ 39a	1512	Müsā°id olup baña da rûzigār Ḳodum zûr-ı tab°umla bir yādigār
A 199a	1513	Ṭutup tîr-i kilik ile meydān yerin Hedef eyledüm seng menzillerin
	1514	Dilā aşurı atma da°vāyı Ḳo Edeb gözet bîhūde da°vāyı Ḳo
	1515	Bir olur mı üstād ile pey-revi Meyüñ bir midür köhnesiyle nevi
	1516	Ṭotalum ki naḳḳāş-ı zînet ider Yine ṭarḥ-ı resm idenüñdür hüner
	1517	Ḥuşuşā olup cām-ı °işret-nigün Baña gün mi gösterdi gerdün-ı dūn
	1518	Meyüñ vaşfin itmiş her ehl-i sūḥan

		Ne gördüm ki vaşf eyleyem anı ben
E2 184b	1519	Bu mâtem-serâ hod müsâ ^c id degil Meger merşiye nazm ide ehl-i dil
	1520	Bilinmez mi bu nazm-ı dil-düzdan Zuhûr itdügi kalb-i pür-süzdan
BV 27b	1521	Mü ^o essir sühan nitekim âh-ı serd Olur tercemân-ı dil ehl-i derd
	1522	Bunuñ cāy-ı miştarla sürhı hemân Virür zaḥm-ı dīrīn ü nevden nişān
H 248b	1523	Olup her varak nüshā-i rüy-ı baht Görinür siyāh raqam laht laht
E1 63a	1524	Sütür oldı gūyā ki cāy-ı benān Kef-i miḥnet olduqça seyli zebān
L 254b	1525	Şarīr-i ney-i kilik olup hoş-nevā Şikāfiyla ider bu deñlü şadā
R 45a		
V 313b	1526	Olup dūr-feşān kilik-i mu ^c ciz-nesaḳ Pür itdi hemān dāmenin her varak
	1527	Bu gülşende tarḫ eyledi kilik-i ter Biribirine beñzemez küşeler
	1528	Fenāya virür şad-cihān-ı ğamı Ki var her birinüñ birer ^c ālemi
	1529	Nümāyān ider gūne gūne şafā N ^o la nāmına dinse ^c Ālem-nümā
	1530	Ricām ol ki yārān idüp ihtimām Nice dürlü noḳşānın ide tamām
	1531	Ṭokunmaya bu silk-i pür-gevhere Şu kim neşr ide nazmını tel kıra
	1532	Ola şan ^c at-ı nazmdan bī-vuḳūf Dilinden dökile perīşān ḥurūf
A 199b	1533	Selīka dūrüst olmasa şöyle bil Ki taḳṭī ^c ile hiç oḳutmaya dil
AE 36a, Lİ 39b		
E2 185a	1534	Selīkī iseñ kıl söze verzişi ^c Arūza ḳalursa olur nazm işi
	1535	Ḥuşūşā ki ol kātib-i nā-ḳabūl

- Ki ola anuñ hâmesi bî-uşul
1536 Dürüst okuya yañlış imlâ ide
Boza veznini şî^cri inşâ ide
E1 63b 1537 Naẓîre ola hattı ol câhilüñ
Eli ağzına uymaya bâtıluñ
1538 Hudâ hıfz idüp ikisinden müdâm
Bozulmaya bu nazm-ı dil-keş-nizâm
1539 Nefes-vâr ola ey nevâ-sâz-ı râz
Çarâr eylesün bu nevâ-yı dırâz
1540 Bi-ğamdillah irdi hele fetḥ-i bâb
Ki oldı leb-â-leb bu cām-ı şarâb
1541 Tamâmina târîḥ olursa revâ
Şarâbile pür-cām-ı Âlem-nümâ
1542 Dem irdi ki olup bu ser-rişte bend
Tamâm ola manzûme-i dil-pesend
1543 Dem irdi ki bu meclis âhır ola
Du^câ ide her kim ki ḥâzır ola
- R 45b (12) **Rubâî**
Biz şâhid-i ıyşe aşık-ı mehcûruz
H 249a Kühsâr-ı emelde reh-rev-i Şebgûruz
Biñ merḥale yer cüdâ düşüp şenlikden
Ser-menzil-i şevka şad-beyâbân dûruz
- Çasemiyyât**
L 255a 1544 İlahî be-âyin-i bezm-i elest
Be-^cahd ü be-peymân-ı rindân-ı mest
E2 185b 1545 Be-leb-teşne-gân-ı beyâban-ı ışık
Be-fevvâre çeşmân-ı bostân-ı ışık
E1 64a 1546 Be-çîn ebruvân-ı melâḥat-tırâz
Be-çeşmân-ı ḥayrân-ı efsûn-ı nâz
BV 28a 1547 Be-rûz-ı temennâ be-şâm u vişâl
Be-gül-rîzî-i naḥl-i bâğ-ı ḥayâl
1548 Be-evrâd-ı bülbül be-evrâk-ı gül

		Be- ° ışık u cevānī vü sākī vü mül
	1549	Be-la ° l-i leb şāgar-ı nūş- <u>h</u> and
		Be-reng-i ru <u>h</u> -ı sākī-i dil-pesend
Lİ 40a	1550	Be-şavt-ı şurāhī be-naqş-ı <u>q</u> adeh
A 200a		Be-feryād-ı mest ü be-eş-k-i fera <u>h</u>
	1551	Be- <u>h</u> amyāze-i sākī-i pür- <u>h</u> umār
		Be-āh-ı dil-i ° āşık-ı dil-figār
AE 36B	1552	Be-ān minberiyāt-ı va ° d-i va ° id
		Ki rehn ide vā ° i <u>z</u> meye rüz-ı ° iyd
	1553	Be mestūrī-i mey-perest-i nihān
		Ki başına and içe <u>h</u> alk-ı cihān
	1554	Be-şem ° -i dıra <u>h</u> şān-ı meydān-ı bezm
		Ki e <u>tr</u> āfını ala mi <u>h</u> mān-ı bezm
	1555	İlāhī be-leb-teşnegān-ı cemāl
		Be-mestān-ı medhūş-ı bezm-i vişāl
	1556	° A <u>ṭ</u> āyīnūñ it menzilin bā <u>g</u> -ı <u>q</u> uds
		Qıla anda ebrār ile bezm-i üns
		İtmām-ı Sühan Be-<u>Ḥ</u>ulūş-ı Du°ā
	1557	Güneh çoklu <u>ğ</u> ı aña <u>h</u> aclet yeter
		Quluñdur ne deñlü ise ° afv umar
E1 64b	1558	İdüp rişte-i cānı ° ışkuñla zār
R 46a		Anı sāz-ı bezm-i <u>g</u> ama eyle tār
E2 186a	1559	Dil-i zārüm idüp girih- <u>g</u> ir-i ° ışık
		Qıl ol rişteyi süb <u>h</u> a-i pīr-i ° ışık
	1560	Şu demler ki pür ola peymānemiz
		Geçe kendiden ya ° ni mestānemiz
	1561	Gele bir nefes kim gülü ola teng
		O dem vire mir ° āt-ı āmāle jeng
	1562	Şurāhī-şifat <u>g</u> ul <u>g</u> ul ide gülü
		Tehī qala <u>h</u> āk-i beden çün sebū
	1563	Qadeh-veş dehāna gele cān-ı pāk
		Mekānum ola dürd-i mey gibi <u>h</u> āk
L 255b	1564	Şehādetle da ° vāya virüp şübūt

H 249b		Dehâna o nâm ura mühr-i sükût
	1565	Şu dem kim idem terk-i bezm-i cihân Beni şoñ kadeh eyleye ser-girân
	1566	Humârını çekdirme ferdâ-yı haşr Beni kılma bed-mest-i rüsvâ-yı haşr
	1567	Şu demler ki bu bezme yâ hû diyem Ümîd ol ki âhır nefes hû diyem
	1568	O hûdan gelüp bûy-ı câm-ı elest O bûy ile gıriv beyân ola mest
	1569	Varam bezm-i hulde mu ^c atţar-meşâm Raḥîk-i hayât ola müşgîn hıtâm
V 314a		

NÜSHA FARKLARI

Başlık R, AE, BV, L ve A'da yoktur, E2, H, V'de °Älem-nümā şeklindedir; (1b)tāk / pāk L; (2b)ķubbe-i/fitne-i Lİ; (4b) anuñ / anun Lİ; (7a) çün ola / cür°a ola BV; (7b) itse / içse H, L, A; (8 a) peymānedür / hem-pāyedür BV; (13 b) ħulel / ħulel Lİ; (14 a) olup / olur Lİ; (15 a) olup / olur BV; (15 b) āferīn / ezberin Lİ; (16 b) sırr-ı / sırr u A; (18 a) anuñla / anunla Lİ; (18 b) cisme / cism BV; (19 a) hūy / hū E1, L, R, AE, Lİ; (19 b) gūy / gū E1, L, R, AE; (20 a) °ışkı / °ışk Lİ, H; (21 a) baħrı / baħr BV, nīsān / niyāz L; (21 b) cevherli / cevheri H, Lİ; (22 a) ķılır / ķılup H, E1, Lİ; (22b) āyine / āyinesin L, şimāl / bī-şimāl Lİ; (22 b) faşl-ı āyīne / faşlı itdi Lİ; (23a) eger / ider R; (24 a) şalup / şalınup V; 25. beyit Lİ'de yoktur; (26 a) senāsiyla / senāsiyla Lİ; (28 b) beyānında / beyānına BV; Lİ'de Rubā°ı'nın ilk mısraında °ışkuñda / °ışkunda biçimindedir; başlık Lİ'de yoktur; (33 a) anuñ / anun Lİ; (34 a) taş / taş H, Lİ; bağırlı / yürekli Lİ; (35 a) şalaydı / şaldıysa A; (35 b) gül-i / gül ü Lİ; (36 b) yürekde / yürekden L; (37 a) hücüm itdi ħayret-i dil / hücüm ħasret dil-i BV; (37 b) geldügin / geldigin Lİ; (38 b) hemān / hem Lİ; (40 a) gice / hevā E1, E2, H; (40 b) gönül / gönle Lİ; (41 b) benüm bādeden / bādeden benüm Lİ; (42 b) ħarām / ħurām Lİ; (43 a) başmazın / başmazım Lİ, ķandīli / ķandilli Lİ.; (47 a) dest ü kef rind ü āzādeyüm / kīse vü rind-i āzādeyüm E1, E2, Lİ, H; (48 a) kim / kim ki AE; olup / ola E2; (48b) aña / eger H, R; ele Lİ; (49a) yār / nār Lİ; (49b) zālām-ı/ zalamı H; (51a) reng-i / dīk-i V, H, AE, R, E1, E2, BV; (53b) meşrıķı/şarkı L; (55 a) ide / ile Lİ, ide / ider A; (57 b) anuñ / anun Lİ; (57 b) rişte / rīşe E1, E2; (59 a) naķd-i vaķt-i / vaķt-i naķd-i H; (63 a) rismān-bāz-ı / rismān-tār-ı A; (64 a) tıtuup / tutup Lİ; (65 a) çekem / çeküp Lİ; levħ-ı / levħi L; başlık A'da sadece Na°t-ı Seyyidü'l-Kevneyn; Lİ'de Na°t-ı Şerīf biçimindedir. L' de başlık yoktur. Başlıkta fahr-ı / mefħar-i AE; (67 a) nağme / nāle Lİ; (71 a) bürc-i / necm-i Lİ; (74 b) °aşādārı / °aşādār V, H, A, BV, E1, E2; (78 a) anuñ / anun Lİ; (80 a) ebedle / iderse L; (80 b) deñlü / degil L; (82 a) °ālemi / ādemi Lİ, A, L; (83 a) cihān / cihānı R; (83 a) °ışkı / °ışkı Lİ, A; 84. beyit L ve A'da yoktur; (84 a) anuñ / anun Lİ; (89 b) ki / çü L, A; (90 b) resmini / cismini L, A; (90 b) faşl u / faşl-ı H; 93. beytin ilk mısraı L'de yoktur; (93 a) mehūñ / mehün Lİ, eşrefsi / eşrefini E2; (95 a) °atşāne / °atşānı Lİ; (96 a) °asker / °askeri A; (96 b) içim / kısm V; içim / ķalem E2; 98. beyit A'da 99. beyitten sonradır; (99 a) ħavz ile / ħaşr ile L; (100 b) reşk-i māh / āşıkār Lİ; (101 b) livānuñ / livānun Lİ; (102 a) olduķda / oldu çü Lİ; (104 a) şadīk / şiddīķ Lİ; (104 b) °atīķ / şadīķ L; (106 a) mihin / bihīn R, Lİ.; (112 a) redden / hārūn Lİ; mey-i / bī Lİ; (115 a) olup ol ulu / o zāt-ı nigū H, BV, V, R, L, AE, E1, E2; (121 a) şebān-geh / zemīne A; (122 b) inüp / o nūra L; (124 a) cāha / cāha R, Lİ; 125. beyit E1, Lİ ve L'den alınmıştır; (125 a) irdikçe / irdikde Lİ; (126 a) olup / kim ol L; (126 b) ħaşħaşī / ħaşħaş AE, H; (127 b) °abīr / °anber BV, R, E1, E2, L, A; (129 b)

anuñ / anun Lİ; (133 a) meger / felek L; (136 a) bin / biñ Lİ; (138 b) bir kām idi / yek kām idi E1, L, H, nîk kām idi Lİ; (140 a) hâl-gâh / cāy-gâh A, H, R, Lİ; (141 a) o / ol H, Lİ; raḥşân-pere/raḥşân-bere Lİ; (142 a) öpüp / olup R, L, A; (142 b) cān-ı / cāh-ı Lİ; (143 b) ferḥunde-fāl / ferḥunde-hâl L; (149 a) itdi çün kim / çün kim itdi BV, çün ki itdi R; (152 b) kıl / kum Lİ, süvüm / şu dem L; lüccenüñ / lüccenün Lİ; (158 a) virüp / varup H, cāhızı / hâfızı A, Lİ; (158 b) maḥfilüñ / maḥfilün Lİ.; (163 a) raḥşı: raḥşın AE, Lİ, A, R; (163 b) aḥlasın / aḥlas V, BV, E1, E2, L, Lİ, H, A; (164 a) yer yer / bir bir H; (164 b) başma / şanma H; (165 b) bir perde-i nūr / perde-i nūr E1, H; (167 b) sür^oatdūr / hâletdūr H, V; (173 b) ta^odād-ı yārān muḥāl / ta^odād-ı emr-i muḥāl E1; 178. beyit E2’de yoktur; (179 b) pür-âb / bir âb V, Lİ, L, BV, AE; (180 b) şalāt ü / şalāta H; (182 a) eyle luḥfuñ /luḥfuñ eyle BV, H, R; (184 a) ciḥāt / ḥayāt H, E1, Lİ; başlık L’de yoktur, Lİ’de Medḥ-i Pādişāh-ı İslām biçimindedir, başlıkta Senā-hānī-i / Senā-hānī E1, E2; (190 a) ibkāl-i taḥt / ibkāl ü baḥt Lİ, bu beyit L’de yoktur; (193 a) görölmez / görünmez H, anuñ / anun Lİ; (195 a) hākinüñ / hākinün Lİ; (195 b) kaşırnuñ / kaşırınun Lİ; (196 b) bāz-ı / bār-ı Lİ; (197 b) anuñ / anun Lİ; (198 a) cihānuñ / cihānun Lİ; (198 b) idenüñ / idenün Lİ; (203 b) anuñ / anun Lİ; 205. beyit Lİ’de yoktur; (206 a) olsa / olur BV; (206 b) hūk-ı ḥaşmuñ / ḥaşm-ı hūkun Lİ; (208 b) sipihrüñ / sipihrün Lİ; (209 a) mihr-i tîgı /tîg-ı mihr-i A, H; (209 b) ilinden / ilinde H, Lİ; (210 b) eyler / yine AE; (212 b) anuñ / anun Lİ, cāy-gāhı / hâl-gāhı E1, E2, ola / olur Lİ; (213 a) keder / güzer A, H, L; (213 b) taḡıtdı / daḡıtdı Lİ, kendüyi / kendüy V; (214 b) anuñ / anun Lİ; (215 b) anuñ / anun Lİ; (217 a) devādūr / revādūr AE; 217. beyit E2’de yoktur; (218 b) bu / bir L, Lİ; 219 ve 220. beyitler L’de yoktur; (220 a) tūtup / tūtup Lİ; (223 a) tūrduḡunca / durduḡunca Lİ; 225. beyit L’de yoktur, (226 b) eyvān-ı sūr / cāy-ı sūrür Lİ, eyvān-ı sūrür L; (227 a) çeküp /gelüp H; şehenşeh-i / şāhenşeh-i H, Lİ; (228 b) emān / zamān R, L, A; (229 b) şīr-i ḡāb / şīr ü ḡāb Lİ; (233 a) nātır / nāzır H, AE, BV, E1, E2, R, Lİ; °ıyş-i / °ıyş u Lİ.; (238 b) ḥasteye / ḥasteye V; Başlık AE, V ve BV’de yoktur; (241 a) dūşına / destine A; (242 b) çep ü / çep-i V; (246 b) anı / ābı Lİ; (247 a) güler / güzel Lİ; (248 a) berfi / bezmi A; (249 b) el-ḥaḡ / ancaḡ A; (251 a) sebze-zār / sebz-zār A; (254 a) güzār AE; (256 b) Leh / Lih V; (258 a) nehbi / ya^oni (264 b) nār-ı / mār-ı BV; 265. beyit E2’de yoktur; (267 a) ḡahr-ı mühr-i BV; 267. beyit AE’de yoktur. (272 a) ya / bu H, āvāzı /āvāz-ı BV, H, L, Lİ, AE; (278 a) demirkır olup / demire ḡarḡ olup L; 289. beytin ilk mısraı E2’de şöyledir: ḥaḡ-ı üstüvā cısr ü encüm-sipāh; (291 a) °izz ü / ferr ü A, E1, E2, L, Lİ, H; (296 a) müzehheb / müzeyyen A; AE, BV, E1, Lİ ve E2’de 300. beytin mısramın yerleri deḡişik; (300 b) tūfek / tūfenk Lİ, V, H; (304 a) yemde / cümle Lİ; (305 b) keçesin / kefçesin Lİ; (313 a) mest-i şevḡ / şevḡ-ı mest BV; (313 b) dīvānenüñ / mestānenüñ E2; Başlık L’de yoktur, Lİ’de şıfat-ı Ceng-i ḡazaḡ biçimindedir; (314 a) şaf-ārā-yı / şıfat-ārā-yı V; (318 b) hemān itdi şevḡ ile / hemān şevḡ ile ḡıldı Lİ;

319. beyit A, Lİ ve H'de yoktur; 320. beyit E2, H, Lİ ve A'da yoktur; 320. beytin ikinci mısraı V'de yoktur; (321 a) baħr u berde / zed ü bürde E1, L, AE, Lİ; (329 a) rüyin-tenān / rüyin-nihān BV, V; (329 b) mevc / bevc BV; (332 b) keçebaş ħānından / geçe baş ü cānından A, AE, E1, E2, BV, V; 334. beytin ilk mısraı L'de yoktur. (336 b) pervāz-ı / pervāzı BV, H, A, L; (343 a) anuñ / anun Lİ; (344 b) ser-i tā'ir / nesr-i vāķı° E1, E2, H, L, Lİ, V; (248 b) atlasın / atlas A, eyledi / eyledi çün A; 350. beyit V'de yoktur; (351a) ibķāl / iķdām R; (353 a) ğarbā-yı / ğabrān-ı Lİ; (354 b) ūhāb / ħabāb AE; (362 b) çenber-rān / ħayz-rān-ı V, A, H, E1, E2, BV, L, ħayz-rānı AE; (363 a) dār ü / dār V; (364 a) ğayūr / °aķūr Lİ; (365 a) ūaçma/ ūaçma Lİ; ğarenk / ğarek Lİ; (365 b) tüfenk / tüfek Lİ; (366a) idi / itdi BV, Lİ; (366a) yāhū / yāhūy Lİ; (367b) ğürūha / ğürūh Lİ; (368 a) ħaūmı hemān / ħaūm-ı cān A, ħaūm-ı ħūbān V, ħaūm-ı cenān L, H, AE; E1, E2; (370 b) çeūmini / çeūmin E2; (372 a) maħber-i /maħbere-i H; (372 b) perçem-i / çenber-i BV; (373 b) nuķať / noķtā V; (374 a) tūr-keūi / terkesi V; (377 a) alup / olup L, destine / destine her A; (377 b) anda / tende AE, tinnīn-i merdüm-rübā / anda hemān ejdehā Lİ, V, AE, A, E1, E2; (380 b) mīl / Nīl V; 384. beyit Lİ'de yoktur; (385 b) eyledi / itdi V, R, E1, L, Lİ, A; (385 b) iltizām-ı / mā-iltizām V; Başlık L'de yoktur, Lİ'de Sebeb-i Te'lif-i Kitāb biçimindedir; (397 a) ħūn-ı / çün A, zaħm-ı guūūayla / ħūn-ı ğafletle V, BV, E1, A, H; (399 a) dil ki / dil V, R, E1, L, A, AE, pūr / bir BV; (401 b) ğörüldi / ğörüldi E2, A; (405 b) āvīze-i / āvīze V; (407 a) irdi / aldı Lİ; (408 b) señirdi / siñirdi E1 (409 a) tıyup / tıutup V, H, E1, E2, AE, BV; (410 a) būy / bū V; (412 a) tıyılır / tıyılır BV; (414 b) bulup / olup BV; (416 b) uymuū / olmuū BV; (417 a) dizilmiū / derilmiū E2, dūrülmüū AE, V; (418 b) muğannī vū / muğannī-i V; 419. beytin ikinci mısraı L'de yoktur; (431 a) fāyizī / rāyizī A; (434 b) livā / edā BV; (437 a) gelmeye / gelmege Lİ, V, BV, E1, E2, R; (437 b) olmanuñ / olmanun Lİ; (438 b) dürd-i / dürr-i BV; (440 b) Ğalatadur / ħalatadur V, Lİ, H; (445 b) tölābı / ğülābı V; (448 b) dürr ü / dürr-i V; 450. beytin ikinci mısraı V'de yoktur; (451 b) °özr ü / °özr-i V; (454 b) virür / vir E2; (455 b) āhenginiñ / āhenginin Lİ; (457 b) ol ħidmete / bu ħidmete AE, E1, R, E2, H, olam bu ħidmete BV, hemān ğirdüm ol ħidmete Lİ; (458 a) °uhde-i dñe / °uhdeye yine Lİ; Başlık A'da yoktur, BV'de ūikāyet-i rüzigār, Lİ'de ūikāyet-i çarħ-ı ğaddār biçimindedir; (463 a) dağal / veğā E1, V, Lİ; (463 b) yoķ Ka°beteyninde / yoķdur yaķīninde Lİ; (464 b) tölüm / tölü AE, E1, E2, R, A, tölü Lİ; (465 b) zamān / hemān V, BV, R, L, Lİ. (467 a) anuñla / anunla Lİ; (467 b) yine / tırma V; (470 a) cemi / cem°-i BV; (471 b) cihān / cihānı AE, cihān lezzetin / cihānı o da V, Lİ, E2, H; 472 BV'de yoktur; V'de 471 ile 472'in beytin yerleri deĝiūiktir; (476 b) ruħ-sāra / ruħ-sār-ı BV, R; (478 a) kiūi / ūaķın BV, feyzin / feyż R, Lİ, V, ummaz / umma BV; (481 a) ħā°ire / cā°ize BV, R, A; (482 a) °aķl u pāy ü kıyāū / pāy-ı °aķl u kıyāū Lİ, V, H, E1, A; (482 b) cā°iz / ħā°ir E1, E2, R; (483 b) dermān / zamān BV; (484 a) devāsın ki / devāsını AE; ide / ider Lİ;

ḥastenüñ / ḥastenün Lİ; (484 b) işkestenüñ / işkestenün Lİ; (486 b) şanurım / şanurum Lİ; (488 a) cāh-ı / çāh-ı R, E1; (488 b) gerdüne / gerdünda E1, Lİ, AE; ḥālī / ḥālī V; 488. beyit A'da yoktur; (491 b) derd-i / der-i Lİ; (492 b) pür / bir V; (495 a) yaş / baş Lİ; (495 b) pāş / baş A, yaş Lİ; (496 b) bīm / ni'am BV; (497 a) sipihrüñ / sipihrün Lİ; (500 b) ṭurma / durma Lİ; (500 b) ğiyāb-ı / °iyāb-ı E1, V, °ibād-ı AE, niqāb-ı H, A, AE, BV, E2; (501 a) maḥfile / maḥfile Lİ; (502 b) cengin / cengi E1, AE, BV, L, E2; (503 a) misvāki / misvākini Lİ; başa yine / başına Lİ; (503 b) gördüğüne / gördüğüne Lİ; (504 b) olur / ola AE, L, H; (507 a) ins ü / ins-i Lİ; (507 b) her / hep A, E2, her / pür H; (508 a) küstāhlardan / küstāhlardan Lİ; (509 a) Cemüñ / Cemün Lİ; meyın / meyüñ Lİ; (510 b) bed-mestlerüñ / bed-mestlerün Lİ; görmeyin / görmeyüñ Lİ; (511 a) nāz-ı / nāzı AE, zamāne / zenāne E2, Lİ; 511. beyit Lİ, L ve A'da 512'den sonradır; (513 a) bir / pür Lİ; medḥ ü / medḥ-i Lİ; (513 b) sa'ādetle / si'āyetle E1, BV, R, E2, H, Lİ; 513. beyit L'de yoktur; 514. beyit Lİ'de yoktur; (515 a) ya ḥübān-ı şehrüñ / bir olup müsāvī L; şehrüñ / şehrün Lİ; (516 b) yādına / yārına Lİ; (517 a) şavar / şatar L, H, mest-i / merd-i R; (519 b) dīde-i / dīde V; 519. beyit L ve A'da yoktur; (520 a) gülü-yı / gelür Lİ, R; (520 b) bāde / yāre V; (521 a) cür'a-nüş / cür'a-veş V, E2, L, AE, BV; (521 b) cāndan / cāna AE, ḥāna Lİ; (525 b) nevbet / nevet Lİ, V; Başlık L ve A'da yoktur, BV'de sıfat-ı ḥişār, Lİ'de de der-vaşaf-ı ḥişār biçimindedir; (527 a) °ağd-i °ağl-i BV; (527 b) kelām / maḥām E2; (528 a) kilküñ / kilkün Lİ; (529 a) aç / açup V, E1, R, A, AE; (530 a) pāküñ / pakün Lİ; (530 b) şuyın / şuyını L; (531 a) ferr-i / fenn ü L; (532 a) anuñ / anun Lİ; (532 b) fener / mey-i L, mīl-i / mīl ü AE; anuñ / anun Lİ; (536 b) gerek / eger L, Lİ; (538 a) olur / olup A, Lİ; 539 E1 ve H'den eklenmiştir; (540 a) ṭolı / dolı Lİ; (542 a) sipihri / sipihre V; (544 a) gibi / gehī L, pür-hevā / ber-hevā L; (545 a) her / bir A; (547 b) şışedür / şışe Lİ; (548 a) idüp / irüp BV; ṭurma/durma Lİ; (548 b) süde nemek/süd-ı nemek V, E1, Lİ, E2, A; (549 a) yārāna / bārāna V, A; (550 a) sīmīn-beden / sīmīn-ten Lİ, A, E2, H; (550 b) ruḥı / meyi Lİ; (551 a) āyīnede / āyīne her L; ḥürşiddür / ḥüşiddür V; (552 a) meger / ya meger AE, bu kelime V'de müker şeklinde harekeli; (552 b) Mānī / māhī A; meger kelimesi V'de müker şeklinde harekelidir; (553 a) pür-devā'ir / devā'ir H; (553 b) olur / olup E1, V; (554 a) olur tāze-kār-ı ten-i ḥulle-sān / bulur yāre kārın çeke sār L; (555 a) yenür deyu / yenürdi bu L, yenür kelimesi V'de yenüri şeklinde harekeli; (557 a) deryāda / deryāya Lİ; 559. beyit V ile L'de yoktur; (562 a) ḥabāb / cenāb V; (562 a) şöyle / şu Lİ; (562 b) ḥandaḳı / ḥandaḳ-i L; (563 a) ḳār-ı / ḳaşr-ı H, burma / bozma V; (563 b) mevci / mevc-i Lİ; (565 a) zībā-yı / zībā V; (565 b) ṭurur / durur Lİ; 566. beyit V'de 567'den sonradır; (567 a) āb-ı fişkıyye / fişkıyye Lİ; (567 b) anuñ / anun Lİ; 570. beytin ikinci mısraı V'de yoktur; (570 a) ṭurur / durur Lİ; 570. beyit E1, BV, H ve AE'de 571'dan sonradır; (571 b) dükkānçe-i / şunduḳa-i AE; (572 b) görünür münebbit / görünür Lİ; (573 a) anuñ / anun Lİ;

(573 b) anuñ / anun Lİ; (574 b) dü-päre / dü-bāde Lİ; (575 a) müferriḥ / müferriḥ / Lİ; (577 a) sulṭānı / sulṭān H; (578 a) almazsa ger / almayacak V, H; (580 b) uğraduğı / uğradığı Lİ; (581 a) pür-kef / bir kef BV; (582 a) ḥabābın / miyānın L, baḥruñ / bahrın Lİ; (586 a) lüccenüñ / lüccenün Lİ; (590 a) şandal / zevrak E1, H; (590 b) şadefle / şadefde Lİ, E1, E2, H, AE; (591 a) zenān / nihān L. (594 a) eylese / eyleye A; (594 b) kühsarı da / kühsarı ile Lİ, kühsarı AE;. (596 a) kimisi / kimi A; (597 b) tārı / nāyı BV; (600 b) bāb-ı / nāb-ı V, BV, AE, E1, E2, °acīb / mehīb V, V, BV, E1, E2; (601 b) ḳulleteyni/ ḳulleteyn-i Lİ; (602 a) yüzünüñ / yüzünün Lİ, °aybı / °aynı BV, R, E1, L, Lİ, H, A, AE; (602 b) BV’de “siyeh-bīni” kelimesi “siyeh-beyni” olarak harekelenmiştir; (601 a) baḥruñ olsa/ olsa baḥruñ AE, E2, R, E1, Lİ BV; (602 b) baḥrı / baḥr-ı Lİ; 605. beyit Lİ’den alınmıştır; (607 a) oldu / idi Lİ, mışruñ / ḳaşruñ R, mışrun Lİ, ḥalici / ḥalici Lİ; (608 a) birinüñ / birinün Lİ; (608 b) bedel / güzel L; (609 a) birinüñ / birinün Lİ; (611 a) anuñ Gökşudan / Gökşudan anun Lİ, Gökşudan / Gökşulu A, L; (612 a) ṭurur / durur Lİ; (613 a) ṭutup / ṭutup Lİ; (614 b) taḥriri taḥşil / baḥrı bir taḥḫil A, V; V’de 615. beyitten önce Muḥāvere-i Sükkān-i Cānib-i Rüm diye yan tarafa not düşülmüştür; (615 a) ḥalka-i / ḡulḡule V, AE, BV, R, E2 E2, L, H; (616 a) Rümü ṭutanlar / Rüm ili ḥaylı L, ṭutanlar / idenler H; Başlık V’den alınmıştır; (618 a) çeke / çeker A, Lİ; V’de 619. beyitten önce Cevāb-ı Sākinān-ı Ṭarf-ı Anaṭoli diye not düşülmüştür; (620 a) tenhā-sitān / tenhā-beyān H,V, E1, E2, A; (620 b) şehri / °aklı R, A, V, E1, E; (622 b) tābiş / nāliş Lİ; 623. beyit E2, R, V, L, Lİ ve H’de 624’den sonradır; (623 b) şıkar/ ṭutar L, keşret ol / keşreti BV, H, A, R, E2; küşe-i / küşede E2; (624 a) iskele / itmege/ E2, V, L, A, R; 626. beytin kenarına E2’de ve V’de ḥaḳḳ-ı Kūy-ı Şā°ir diye not düşülmüştür.(626 a) aḳar / serber V, H, E1, E2, R, H, A; (627 a) birinüñ/ birinün Lİ; mā°ili / nā°ili R, sā°ili Lİ; (627 b) bilmezim / bilmezem L; 630. beytin yan tarafına V’de ve E2’de şıfat-ı ḳal°a-i Rumili diye not düşülmüştür; (630 b) helāk-i firāk-ı / mezākı helāk-i E1; A; (632 a) zamān / zenān V, Lİ, L, H; (633 a) içi / iki E2, H, A, L; (635 a) hem baḥr hem / baḥr u hem AE, H, E1, E2, BV, L; (636 b) kal°alar/ ḳulleler AE, E1, V, Lİ, BV; (637 a) mülkünüñ / mülkünün Lİ; (638 a) rüyine / zerrine V, Li, H, E2, R; (638 a) ancak / el-ḥaḳ Lİ; 640. beyit A’da yoktur; (640 a) o / ol AE; (640 b) tügmedür / dügmedür Lİ; (643 a) ṭurur / durur Lİ; (644 a) anuñ / anun Lİ; (645 b) ni°am / naḡam Lİ; 646. beyit V, AE ve E2’de 645’den öncedir; 646. beyit BV ve L’de yoktur; (647 b) bir / her V; R’de ve V’de 648. beytin yanına ḳışsa-i Be-nām-ı Fātiḫ diye not düşülmüştür. Başlık R’den alınmıştır, V’de ḳışşıye be-nāy-ı Fātiḫ şeklindedir, V’de ayrıca sayfa kenarına “An ḫikāyet-i bi-°aynihā mezkürest der-tezkire-i Devlet-şāh-ı be-nām-ı ḫüsn-i şabāḥ der-zeYL-i terceme Niẓāmī °urūfi ve-l-°ahdetü °ale°l-vefā” şeklinde not düşülmüştür; (650 b) bezle / hezl A; (648 a) bī-riyā / bed-riyā V, A; (651 b) miḳḫārı menzil / deñlü maḥalcik A, H, E1, Lİ, L; (654 b) küfr-i / fikri L, ḥā°ire / çayıra BV, E2, A, H; (655 b) ol ḳal°ayı anda/ anda

ol Ʒal^a-i V, A; (656 a) olmuş / olup Lİ; (656 b) boğazı / boğazda BV, E1; (656 b) ele / aña V; 656 ve 657 E2'de yoktur; (657 b) idince / boğazda V, Lİ; (658 a) postını / süstî-i V, Lİ; R, E1, AE; (658 b) ħalâş / Ʒabâ L, ħayâl Lİ; (659 b) zamân ü / zikâr-ı AE, BV, R, E1, V, E2, L, H, A; (661 a) tedbîrinüñ / tedbîrinüñ Lİ; (662 a) lu^b / Ʒîl Lİ, A; 664. beyitten önce Tekye-i Ƥurmuş Dede diye V, E2, R ve BV'de not düşülmüştür; 664. beyit BV'de yoktur; (664 b) Ƥurmuş / Durmuş Lİ; (667 a) pür-feyż ü / pür-feyż-i AE; (668 b) anuñ / anun Lİ; boynundağı / boynundaki Lİ; (669 a) meh ü mihr / mehi mihr BV, A, R; (670 b) nâmı / adı V, A; taşkın / Taşkın Lİ; (671 a) baħra / baħr A; (671 b) ol emvâca / emvâca ol R, E1, Lİ, L, H, AE; (673 a) içre cüyâ-yı / oldu cüyân-ı L; ser-efkende / dahî oldu L, A; (674 a) Anaġolınuñ / Anaġolınun Lİ; (675 a) elvâhı / ebvâbı L, elvâhı / emvâcı A, saħt ü metîn / saħtü'l-metîn Lİ, saħt ü metîn / taħt-ı metîn A; (675 b) içi seyf ü eġrâfı / °acâib binâdur R, L, A; (677 a) Ʒulle-i Ʒal^a-i E1, Lİ, H, A; (678 a) bürücunda / bürücundan L; (679 b) keserle / kemerle V, E2, R, E1, BV, Lİ, H, AE; (680 a) mâr-ı mâhı / mâr u mâhı L, H; (681 a) olur / olup L; (681 b) ħarçengi / ħırşuñı R, ħarcışı Lİ, cünbüş / cengî Lİ; (682 a) maķarr / maħall V, A, BV; (683 a) mezâr / hezâr V; (684 b) Ʒolayı / dolayı Lİ; (685 a) Ʒullesi / Ʒal^aası L; (685 b) meger bâbı / nıgeħ-bânı A; (686 b)rüy-ı / rüy ü Lİ, fersüde vü ħâk-i / fersüd-i ħür-ı ħâl-i L, AE, V; (687 a)mesâsıdur / saķķâsıdur V, A; (687 b) Gökşuyı / Gökşu R, A, E2, E1, V; (689 a) şuffeler / şafâları V; (689 b) sipihre / sipiħr E1, E2, H, BV; (690 a) şalar / şala R, Sebzeve taħta-i / sebze taħtına V, taħta-i / taħta V; lâle lem^c / lâmi^c-i cem^c A; (692 a) âb-ı / aħar L; (693 b) şafşafıyye / şağşağa Lİ; (696 a) şarıлмаğa / şalmağa L; (696 b) pîçân / bî-cân Lİ; 697. beyit Lİ'de yoktur; (700 a) anuñ / anun Lİ; (701 b) ħabâbuñ / ħabâbun Lİ; (702 b) gözünden / günden A; (703 a) gülüñ / gülüñ Lİ, tağıtımış / dağıtımış Lİ; (703 b) murğân-ı / murğâmı L, Lİ, H, A, AE; (704 a) ħamîr-i / zamîr-i E2, V, R, L; (704 b) °ışķdan / °ışķdur L, Lİ, A; (705 a) cüyüñ / cüyün Lİ; (705 b) tağına / dağına Lİ; (706 b) seyr-i / sebz-i V; (706 b) mihr ü / miħri L; (707 a) ħayme ol Ʒulle-i / Ʒulle-i ħayme ol R, Lİ, L, A; (708 a) ħâşıl / ħâşılı L; 710. beyit L'de yoktur; (711 a) aźamı a'lemi L, A; (711 b) düşunuñ / düşünun Lİ; (712 b) ol çeşme-i / çeşme-i Lİ; L, H; (713 b) mâr-ı / bād-ı Lİ, AE, mâr-ı zehr anda / pâre her anda L; (714 a) zâğ-ı / zâğı L; (714 b) reşķ-bâz-ı / reşķ-bâr-ı L; (715 a) şâmuñ / şâmun Lİ; (717 b) Ʒutar / Ʒutar Lİ. (718 a) tokunuķça / doķunduķça Lİ; (718 a) °aksi / °askeri L; (723 a) ser / nesr R, E1, Lİ, L, BV, V; (723 b) bâr-ı / bâz-ı V, BV, R, E1, Lİ, E2, sefid-i / sepîd-i V; (724 a) rûhı / ruħ L; ((725 a) ser-be-ser / bir ser Lİ; (725 b) uyħusun / uyħusı AE, L, V, Lİ; (731 a) kimi / ķibi E2; (733 b) Ʒalem / o dem E2; 733. beyit L'de yoktur; (737 a) anuñ / anun Lİ; (738 a) itsem / bilsem V, E1, E2, ol / o L; gazelde 1. beyitte ħazânda / ħazândan Lİ; (740 a) ehlini kâm-yâb / ider serv ile erğavân L; (740 b) gölgelerde / gölge ile R, gölgede AE; (744 a) sâye-i ħoş / sâye-veş L; E2'de 744'in 2. mısraının yerine 745'un 2. mısraı, 745'un 2. mısraının yerine de 746'nın

2. mısraı yazılmıştır; (745 b) şulanmağa / şunmağa E2, H, L, şovutmağa AE, E1, Lİ, BV, R; 746 L'de yoktur; (750 a) pertev-feşân / pertev-nişân BV, A; 750. beyit L'de yoktur; 751, 752 ve 753. beyitler L'de yoktur; Başlık Lİ, A ve L'de yoktur; (755 a) bulunmazsa āvāze-i / bulunmaz ser- āvāze-i V, E1, E2, BV, AE; (755 b) gülğul-i / kulkul-i V, Lİ; (757 a) aḥmeri / aḥmeri Lİ; (757 b) çünkü / elde E2, gönca alnuñ / alnuñ Lİ; (761 b) disün / disünler V; (763 a) şun / şuñ Lİ; (764 b) ḥāk-i / ḥāki Lİ; 766. beyit L ve H'de yoktur; (767 b) hemān / hān V; (775 a) nāb-ı / tāb-ı R, E1, Lİ, L, H, ıışk-ı dem / ııyş u dem BV, AE, H, L, Lİ, V; 776. beyit E1, E2 ve H'de yoktur; 777 E1'den eklenmiştir; (779 b) tāb-dār / māye-dār BV, Lİ, E1, E2, BV, L, H, AE; (782 b) kendi / kendümi V, kendümle / kendiyle R, L; (786 b) cān-ı / cām-ı L; (788 b) sür-ḥābdan / serd-ābdan Lİ; (788 b) kūy-ı / kūh-ı E2, AE; (789 b) Kızılıрмаğ / Kızılıрмаğ H, AE, BV, E1, E2; (791 a) Keyān / kūnān Lİ; (792 a) olduñ / oldı L, Lİ, A; (795 a) sāzı / sarı V; (796 a) bāde-i / bādeyi Lİ, cāmı / cānı AE, BV, E1, V, Lİ, E2; (796 b) baña / ya gel Lİ, A, şükri sermāye-i / şükr-i şīrīne-i A, hūş / cūş BV, sermāye-i / şürbe-i Lİ; (797 a) sermest / şīr-mest BV, Lİ, V; (801 a) rüze-dār-ı / ruze-dāra E2, E1, R, BV, AE, Lİ, H, şüst ü / şüst-i Lİ; (801 b) ola / ide E2, E1, R, BV, AE, Lİ, H; (802 a) tutup / dutup V; (803 b) zībāñı / zībānı Lİ; (804 b) ṭotalum / totalum Lİ; (805 b) kullān / kullañ Lİ; (808 b) ayağūnda / ayağunda V; (810 a) şu üzre gelürse / üzerine gelüp her BV, AE, H, V Lİ; (811 a) olup / alup V; (811 b) ḥām / cām V; (814 a) ṭurur / durur Lİ; (816 b) içilür / içilsün AE, BV, R, E2, E1, içsün H; (817 b) ṭolı / dolı Lİ, şun / şuñ Lİ; 818. beyit A'da yoktur; 818'in 2. mısraı BV'de şöyledir: Bitürsün gül-i neşve-i āfītāb; (819 b) sürülsün / görülsün R, A, Lİ, L; (820 b) elüñe / ölüle V; 820 ve 821. beyitler BV'de yoktur; (821 a) ṭolunsun / dolunsun Lİ; (822 b) ʿadālet gerek / ʿadālet Lİ.; (827 b) mühr-i / mühr ü Lİ; (828 b) dinilen / dinili A; (829 a) ṭoluñ / dolañ Lİ; (831 a) saña / özge BV; (831 b) şaçūñla / şaçılsa AE, V, BV, A; (834 a) ḳalbe virür / virür ḳalbe L, A; (834 b) nemekle / lebūñle L; (836 a) keser ḳanıñı / girer ḳanıña H, girüp ḳanıña A, keser / döker L; (836 b) şeker / sükker V; (837 a) bize / meze E1, E2, BV, V, Lİ, bize / müje AE, L, H; (837 b) dinür / dine BV; (838 a) ḥayāli / ḥāli V, A, E2, L; (838 b) müşğīn-fām / müşğīn-ḥitām E1, E2, BV, Lİ, ḥıyām V, AE; Başlık L, Lİ ve A'da yoktur; (840 a) reng / zeng BV; (842 b) rüz ü / rüz V; (844 a) ne mey / zihī A, L; (844 b) zevḳ u / zevḳ V; (846 b) mehbüddur / behbüddur V, A, AE, BV, E1, E2, H; (848 b) dīdeden / dīde L., ḳar^c u / ḳar^c Lİ, V; (850 a) gül-gün ki / gül-gün L; (851 b) gitmeye / gitmege / H, Lİ, V; (853 a) anuñla / anunla Lİ; (854 a) bī-iḥtiyār / bād-iḥtiyār A, V; (854 b) nāşīḥ-i / zāhid-i E2; (855 a) anuñ / anun Lİ; (855 b) ḳadler / ḳadrler Lİ; (857 b) eger / olur R, olur / eger R; (858 a) dinilse aña / aña dinse E1, E2, Lİ, aña dine V, ner / hizebr E1, R, BV, AE; (858 b) mest ü / mest Lİ, V, AE, ner / bebr E1, E2, R, ner / şīr Lİ, H; (859 a) neşvesin / neşve BV, A; (859 b) sevr-i / nūr-ı Lİ; (862 b) pīil / fīl Lİ; (863 a) kebüter ile / kebüterlere AE, E2, L, H. (866 a)

yürütdükçe / görüldükçe L, eyler / ider E2; 867. beyit V, BV, E1 ve E2'de yoktur; (867 a) mihrüñ / mihrün Lİ; (868 a) şemmesin / nefhasın E2, R, e1, Lİ, L, H, nağmesin A; (868 b) dürdisi / dürdli BV, V; 869. beyit H'de yoktur; (870 a) duħteri / duħter-i Lİ, L, H, ğayret-i / ğibret-i Lİ, ; (870 b) ħulle-i / ħulle-i E2; (871 a) rez yāħūd / rezde yāħūd Lİ; (872 a) şīrīn / şīre E1, BV, V, H, AE, L, pūr-şīr / şīrīn L; 872. beytin ilk mısraı A'da şöyledir: Biri şehd biri şīrīn şīre; (873 a) ħabābın / cemālin L, cenābın A; (873 b) tağlarca / dağlarca Lİ; (874 a) ħabāb-ı / cenāb-ı A, V, BV, L, Lİ, AE; (874 b) ħonur / döker V, R, ħonur / devir AE; (875 a) tolı / dolı Lİ; (876 a) bula / n'ola L; (877 a) şengerfī / şengerf Lİ; (877 b) mühre / mühr AE, E1, BV, H; (879 a) şişdüğü / şişdiğin Lİ, V; (879 b) bād / bā Lİ; 878, 879 ve 880. beyitler L'de yoktur; (882 a) nāb ile / tāb ile Lİ, H; (885 a) anuñ / anun Lİ; 875 ile 911 arasındaki beyitler A'da yoktur; (886 a) anuñla / anunla Lİ; (889 b) fişkıyye-i / fişkıyye V; (891 a) ağır / ağız L; (892 a) cihānda / cinānda E2, L, V, meyüñ / meyün Lİ; (892 b) meyüñ / meyün Lİ; başlık Lİ'de ve L'de yoktur; (894 a) olup / ola R, tāki de / tākinde V, BV, H, E1, E2, R, AE, L; A'da şıfat-ı Tāk bölümü yoktur; (896 a) sebz-i / sebze Lİ; (897 a) gevherīn / gevherī L; (897 b) feyzini / feyzi (898 b) elin alana / alan eline Lİ; neydür / meydür R; (902 a)üstüne / üzre hiç Lİ, tıramaz / duramaz Lİ; (903 a) içre / içinde R; (904 b) pīcān / bī-cān V, H; (905 a) anuñ Lİ; (905 b) dām ile / dāmuña BV, Lİ; (907a) şarābuñ / şarābun Lİ, olına / olsa L; (908 a) filizzātu / ħalem-rānı L, Lİ; (911 b) tıtar / tıtar Lİ; (912 a) āb-ı nāb / āb u tāb AE, Lİ, L, H ; (912 b) rindüñ / rindün Lİ; 912. beyit L'de yoktur; (914 b) rindüñ / ğirse; başlık H, A, Lİ ve L'de yoktur; (915 a) māye-dār / māye-dān L; (915 b) nehār / nişār BV, R, L, E1, H, revān Lİ; (917 a) ħumuñ / ħumun Lİ; (919 a) ol kūh-ı / kūh-ı A; (919 b) Cemden / ħumdan AE, BV, oy / pāk E2, V, A; (920 b) tıfān-ı deryā-yı / deryā-yı tıfān-ı R, L, H; (921 a) tıtururdu / tıtüterdi Lİ, kemersiz / kemer-sāz V; (922 a) ol / bir H, Lİ; (924 b) tıayanur / dayanur Lİ; (925 b) dökme / daħme V; (928 a) olup tıālib-i / olup Lİ; (929 a) lücce-i / ğıce-i V; (930 a) meħzen-i çeşme-i / çeşme-i maħzen-i Lİ; Rubā'ī A'da yoktur; başlık Lİ ve A'da yoktur; (932 a) tolı / tolu A; Lİ; (934 a) müseddeslere / ser-i sükkere Lİ; (936 b) cāmuñ / cāmun Lİ; (937 a) şun / şuñ Lİ; (939 b) ejdehā / ejderhā H, V; (941 a) ğişretüñ / ğişretün Lİ; (941 b) şulandıkça / şunulduķça E2, bunuñ / bunun Lİ; (943 b) ğaynek-i Lİ ve AE'de bu şekilde, A'da da ğaynınuñ şeklinde harekelenmiştir; (951 a) tolı / tolu BV, Lİ, R; (952 a) mülāyim/mülāzım BV, öp / öb V, R, E2; (952 b) öp / öb V, R, E2; (953 a) cāma / bīne Lİ; (955 a) tołup / dolup Lİ; (955 b) cām / cāmı Lİ, tırmak / durmak Lİ; (956 b) ğül-ābı / ğülānı V; (958 a) yār-i / yāra R; (963 b) jeng / reng BV, AE, A, H, E1, Lİ, E2, ğülüñ / ğülün Lİ; 965. beyit BV'de yoktur; Rubā'ī'de sākīyā / sākī E1, E2, R, Lİ, A, H, AE; başlık L, Lİ ve A'da yoktur; (960 b) cüş / nüş Lİ; (967 a) her / ser V, R, üftādenüñ / üftādenün Lİ; (967 b) bādenüñ / bādenün Lİ; (968 b) şurāħīnüñ / şurāħīnün Lİ; ğide / ğider BV; (971 a) zevrakla/zevk ile V; (972 a) zār-ı rāh /

rād-ı rāh V; (974 a) anuñ / anun Lİ, (968 b) hūn ü / hūn Lİ; (976 a) şurāhīdür / şurāhīden V, BV, Lİ, LR, BV; (979 a) kulağ / kolın V, R, E1, E2, tutsa / tutsa Lİ; (980 a) olup şīşe / olup Lİ; (980 b) sührābı / şeh-r-ābı BV; (982 a) düşüp / dönüp L; (982 b) mu^canber / sağır-i Lİ; (983 a) guşşanuñ / guşşanun Lİ; (983 b) şurāhīnūñ / şurāhīnūn Lİ; (985 b) şem^ci / şem^c-i , BV, Lİ, R; (986 b) tolı / dolı Lİ; 988. beyit BV'de yoktur, bu beytin ikinci mısraı V'de yoktur; başlık L, V, BV ve A'da şıfat-ı mey-fürüş şeklindedir, başlık Lİ ve A'da yoktur; (990 a) odur / olur BV; (992 a) derūmı / derūn-ı E2, H; (993 a) şurāhī-i / şurāhī V, şāfī derūn / şāf-ı derūn AE, V; (993 b) hūm-ı bāde-veş / hurrem-i dil-sükūn Lİ; (993 b) hurrem ü pür-sükūn / ehl-i hurrem ü sükūn V, AE; (995 a) cevherīdür / gevherīdür E2, şāfī / şāf Lİ; (996 b) şan^cat-ı / şıfat-ı V, işretün / işretün Lİ; (997 b) gencīne-dār / āyīne-dār Lİ, R; (999 b) ol / o H, BV, Lİ, aşruñ / aşrun Lİ; (1001 a) ni^cam-ı kerem-i E2; (1001 b) dirīğ itmez / dirīğ Lİ; (1003 a) bezminūñ / bezminūn Lİ; 1008. beyit Lİ'de yoktur; (1009 a) nice / nice V, R, L; (1010 b) pīrūñ / pīrūn Lİ; Başlık L, Lİ ve A'da yoktur; (1014 a) anuñ / anun Lİ, aks-i / aksi BV, L; 1016. beyit L'de yoktur; (1016 b) döker / döner E1, V, BV, Lİ, H, A, AE; (1018 a) gayret-i / işret-i R, ibret-i A; (1020 a) tonansa / donansa Lİ; 1020. beyit L'de yoktur; (1022 a-b) anuñ / anun Lİ; (1023 b) şafā / şu^cā H; (1024 a) zemīninde / zemīninden AE; Lİ, H, BV, L; (1024 b) hayt-ı / haıt-ı Lİ; (1025 a) ser-germ / bir germ A; (1026 b) Kāvūsdur / Keykāvūsdur A; (1028 a) kühde / germde A; (1029 a) faķiri / gedāyı A; (1029 b) hūsevānī ile / hūsevānıyla her AE; (1031 a) dizilmiş / düzülmüş A; (1032 a) derinde daħi / derinde ruħ-ı A, na^cl / la^cl Lİ; 1032. beyit E2 ve BV'de yoktur; (1034 a) dirsem / dirlerse A; (1035 a) pūşıla / bu vech ile A; (1035 b) anı / elin Lİ, rehā / rāha L; (1038 b) bir / bu Lİ; ferş-i / ser L; (1039 a) harābatuñ / harābatun Lİ; (1040 a) revān / nişān A; (1040 b) cāmı / cām V; (1041 a) baħra / baħrı A, L; (1042 a) olur / olup AE, pür-şafā / pür-şadā A, Lİ, BV, L; (1042 b) kaķar / maķarr E2, R, A, Lİ, V; (1043 b) pīşhān / pūşhān A, itmemiş / eylemiş A, Lİ, H; (1044 a) şūret-i / şavt-ı Lİ; (1044 b) Cemūñ / Cemūn Lİ; (1045 b) fāryāb-ı / fāryābī Lİ, V, BV; (1048 b) şun / şuñ Lİ; (1049 a) deste / destine H, Lİ; başlık Lİ'de yoktur; (1052 b) şamla / salma V, maħbūb ü / maħbūb-ı AE, Lİ; (1053 a) tutan / tutan Lİ, nıgeh / yekke E2, Lİ; (1054 a) yüzüñ / derüñ L; (1055 a) biraz muṭribā / muṭribā AE; (1056 a) çarħa melek / çarħ-ı felek A; (1057 a) hūy ü / hūy V; (1058 b) olmuş / olur H, A, Lİ, L; (1059 b) hayzrān-ı / hayzrānı H, Lİ; (1060 a) o ney / öñi AE; (1060 b) çaķ / tā L; (1061 a) neyde / başında Lİ; (1065 a) ũnbūr-ı / gül-nūr-ı Lİ; (1066 b) şāħda / şaħda anı A; ((1067 b) ravzadan / nağmeden A, nağmesinden L; (1067 a) şu / şun L; (1070 b) pergārdur saña / bir gāvsāle Lİ; (1071 a) defi / daħī AE; (1071 b) itdi yüz / eyledi Lİ; (1072 a) pulı / bunı A; (1076 a) düzet / düzüp L, tār-ı / kārı V, L, E2, A, R; (1077 a) olup / idüp A, çeng ü / çeng BV, Lİ; 1078. beyit Lİ'den alınmıştır; (1079 a) naķş u / naķş-ı A; (1079 b) teb-i / şeb-i A, anuñla / anunla Lİ; (1080 a) düzüp / düzet A, Lİ; (1080 b)

ğarķ-ı / °arāk E1, L; (1082 a) yār / tār Lİ; (1083 b) zebān-bend-i / zebān-bende AE, V; (1084 b) it üzen / pat üzen V, E1, E2, R, BV, pür-miñen L; (1085 b) mişķāl / sıfāl A, minķāl Lİ; 1086. ve 1087. beyitler A, H, E2 ve L'de yoktur; (1087 a) anuñ / anun Lİ; (1080 b) ıtutsun / tutsun Lİ; (1088 b) nāy / nārı V; 1089. beyit Lİ ve V'de yoktur; (1089 a) virüp / dizüp E1; (1090 a) nedür / yine AE; (1090 b) degse / digse Lİ; (1091 a) öper biri / o bir peri A; (1092 a) sāz-ı / sāz u A; (1093 a) anuñçün / anuñçün Lİ; (1093 b) a°sābı / i°tāyı A; (1094 a) yirin / yirini Lİ; Rubā'ı'de felegüñ / felegün Lİ, cānuma / cānlara A, çarħla / cevr ile V; başlık A, Lİ ve L'de yoktur; başlık H ve E1'de Şıfat-ı 'İşret şeklidir; (1099 a) döşendi / üşendi BV, şebistān-ı / şebistāna A; (1099 b) °arūs-ı şafaķ-gün nikāb / şafaķ-gün-ı zücāc-ı gül-āb Lİ; (1103 a) ħall ile / celle A; (1104 a) ıtolar / dolar Lİ; (1097 a) nizār / şerār A; (1105 a) nāra / tāra A; (1107 a) bī-i°tizār / bī-i°tibār AE, A, Lİ, H, E2, V, BV, L; (1107 b) şāmuñ / şāmun Lİ; (1108 b) pür / bir A, Lİ, remād / midād AE, ziyād A; (1109 a) pīre / pīr-i Lİ; sipihre / sipih-r-i AE; (1110 a) ıturma / durma Lİ, şaçmaķda / şaçmaķdadur Lİ; (1119 a) ħırmen-i / ħırķa-i V, H; (1120 a) ğaflet / ħalvet Lİ, ħalveti V; (1120 a) ğayb/ °ayb Lİ; (1124 a) °ıyş-ı / °ıyş u Lİ, AE; (1129 b) anuñla / anunla Lİ; (1130 a) anuñ / anun Lİ; (1130 b) anuñ / anun Lİ; (1134 b) yapışmada / yapışmasa A, H, BV, V, Lİ, ıturmaķ / durmaķ Lİ; (1135 a) cem°-i / şem°-i L; (1136 b) oldı / olup A, L; (1137 b) geyer şemle / ki resm ile A; (1138 a) re°s-i / re°y-i A; (1138 b) ıtuyar / duyar Lİ; (1140 b) °ışķ ile pīr iken / pīr iken °ışķ ile A, L; (1141 a) anuñ / müy-ı V, BV, A, E1, E2, H, L (1141 b) anuñ / anun Lİ; başlık A, Lİ ve L'de yoktur, H'de şubħ, E1'de de şıfat-ı şubħ şeklidir; (1145 a) ıtolı / dolı Lİ, ıtārıķ / şādıķ A, L; (1146 a) fiken / şiken Lİ, A; (1148 b) başma / basma Lİ, bu aña / aña Lİ, H, BV, L; 1149. beyit A'da yoktur; (1149 a) seħer / felek Lİ, L, H; 1150. beyit A'da yoktur; (1152 a) pür-rīzeden / ser-rīzeden A; (1153 a) ķoynuna / ķarīnine A; (1154 b) çarħ-ı / çarħ-ı A; (1156 a) ider / idüp AE, Lİ, V, BV, L, ibtiyāğ / itbā° Lİ; (1157 b) zindān-ı / rindān-ı AE, A, Lİ, H, L; (1159 b) pāy / bār A, bāy V; (1160 b) feyżini / feyżi A, reşħa-bār / ķaṭre-bār E1, ra°şe-dār Lİ; (1161 b) cām ü / cām L, Lİ; şem° ü / şem° Lİ; (1162 b) ħāb u / ħāb L, Lİ; (1163 a) şun / şuñ Lİ; (1163 b) bürde-i / gerde-i A; (1164 a) ķarşuda / ķarşuma Lİ; (1164 b) pāk / nāk A; başlık Lİ ve L'de yoktur; (1165 a) olup / ola Lİ; (1166 b) ele / elem V; (1167 b) mest-i / mest ü L, °arāk / ayak Lİ; (1169 a) °arāk cāma / °arāk Lİ, vaķt-i / vaķt-i şubħ-ı Lİ; (1170 a) reng-i / zeng-i L, rü / devr A, lāle-vār / jāle-vār Lİ; (1172 b) naķd ü / naķd L; (1173 a) cism-i °ür / çeşm-i °üd A; (1173 b) nūr / sürüd A; (1174 b) dār/vār L; (1175 a) dökülseydi / döküleydi A; (1175 b) bu nüh / yana A, Lİ; (1176 a) anuñçün / anuñçün L; (1177 a) ıtutar / tutar Lİ; (1180 a) müjgām / müjgān-ı H, BV, R, cānānenüñ / cānānenün Lİ; (1180 B) peymānenüñ / peymānenün Lİ; (1181 a) kümeyt-i / kimini V; (1181 b) o / ol AE, H, A, V, Lİ, L; (1182 b) itdi / idi Lİ; Başlık Lİ, A ve L'de yoktur, H ve E1'de ta°n-ı ṭabīb şeklidir; (1186 b) az / ābı V; (1188 a) ṭabībüñ / ṭabībün Lİ; (1188

b) kâseyi / kâseye BV, şun / şuñ Lİ, birer / biraz E1; (1189 a) döküp ħabbını / diyüp cenneti A, ögüp cenneti Lİ; (1192 a) dile / aña L; (1193 b) görür / sürer Lİ; (1194 a) tururken / dururken Lİ; (1194 b) anuñ / anun Lİ, şürbü'l-yehūd / şürb-i yehūd H, Lİ, L; Başlık A, L ve Lİ'de yoktur, H ve E1'de ta^cn-ı duĥān u ğubār şeklindedir; (1195 b) bī-duĥān / pūr-duĥān E1; (1196 b) duĥānı / duĥānını Lİ; (1197 b) ol genc-i/ genc-i A; (1198 a) sāġaruñ / sāġarun Lİ; (1198 b) şurāĥī yeter / şurāĥī-i ter Lİ; (1199 a) tutdı / tutdı Lİ; (1201 b) ğubār u / ğubārı Lİ; (1202 a) kīrūdār / kīrdār Lİ; (1202 b) ğubār / °ayār Lİ; başlık A, Lİ ve L'de yoktur; (1204 b) mey-i / mürri-i V, BV, L, Lİ, AE, E1, E2; (1205 a) raĥīkūñ / raĥīkūn Lİ; (1205 b) gerek ne / ne berş A, Lİ; (1206 a) tıyar / duyar Lİ; (1207 b) varur / var Lİ; (1209 b) bulmasa / olmasa, şakşāġanlar / şakşāġandur Lİ; (1210 a) fūrūş / dūş R, Lİ; (1212 a) yinmedin / yimedin L; (1214 a) dimāġı / dimāġı vü Lİ; (1214 b) tırma / durma Lİ; (1216 a) ĥokĥanuñ / ĥokĥanun Lİ; (1216 b) anuñ / anun Lİ. (1217 b) ki bir / ki A; (1219 a) olur / olup Lİ, dūdden / dūdeden A; (1219 b) süstmān / rismān Lİ, A; (1220 a) eyin / elin H, eyi L, Lİ; (1220 b) cism-i çeşm-i H; (1221 a) çeşmine / cismine H, A, Lİ, E2; (1222 a) nāsūtda / nāsūtđan A; (1222 b) lāhūtđa / lāhūtđan A. (1223 a) seri / ser-i L; (1223 b) maġz-ı / maġz u Lİ; (1224 a) diĥ / zik Lİ; (1225 b) levĥ-ı / o bir Lİ; (1226 b) tıramaz / duramaz Lİ; (1229 a) mey-ĥānenūñ / mey-ĥānenūn Lİ; (1229 b) anuñ / anun Lİ; (1230 a) anuñ / anun Lİ; (1231 b) bunuñ / bunun Lİ; (1230 b) cāmı / cām-ı Lİ, BV; (1232 a) pür / bir Lİ; naĥş-ı / naĥş u Lİ, V, H, E1, L; (1235 b) pāyime / yārüm dime Lİ; (1238 b) itsün / olsun A, L, eyle BV; başlık A, L ve Lİ'de yoktur; (1239 b) şabr u / şabr V; (1240 a) dem / ġam AE; (1240 b) şıġışmaya / şıġışmadı A, L; (1241 a) bāġuñ / bāġun Lİ; (1242 a) eyledi / itdi H, A, BV, L, Lİ, E1; (1242 a) bāġa / baġuñ H, BV, Lİ, bāġa çü L; (1245 b) ĥāk / tāk Lİ; (1247 a) ġülūñ / ġülün Lİ; (1248 a) meyle / meyl V; (1249 b) ġülūñ / ġülün Lİ; 1250. beyit H'de yoktur; (1250 b) senc / yaĥ A, BV, L; (1252 b) aĥ ġüller / aĥ ġüllere A; (1253 a) bunuñ / bunun Lİ; (1253 b) anuñ / anun Lİ; (1255 a) semen / yāsemen A; (1257 a) nāz-ı / nār-ı BV; (1257 b) aña rüy-ı bālin olur / olur aña yüz yaşıġı AE, Lİ, E2, V, BV; 1257. beyit H ve L'de yoktur; (1259 a) raĥşa / kışşa V; (1261 a) ġülūñ / ġülün Lİ, pulların / yolların A, L; (1262 a) mūhre-i / ĥatre-i A, H, L, tırma / durma Lİ; (1264 a) nevrüz-ı / nevrüza AE, Li, E1, BV; (1264 b) dāġ dāġ / dāġ-dār L; (1268 a) terūñ / terün Lİ; (1268 b) taġılsa / daġılsa Lİ, sūnbüllerūñ / sūnbüllerün Lİ; 1272. beyit L, Lİve A'da yoktur; (1274 b) bir nice / her ġonca Lİ; (1275 a) uzatdı / olurđı A; 1276 ve 1277. beyitlerin AE, L ve Lİ'de yerleri deġişiktir; (1277 a) olup / oldu A; (1277 b) aĥa / aĥar A, L; (1279 b) zanbaĥ / zıbık Lİ, gibi cān / gehī cān A, cān / ĥan L; (1281 a) āheni / ġülşeni AE, V, R, BV, E1, E2; Rubā'ī'de tutdı / tutdı Lİ; başlık A, Lİ, H, E2 ve L'de yoktur; (1284 b) şeb-nem / sīnem V, Lİ, AE, R, E1, E2; (1286 a) bī-çārelerle / yaĥ-pārelerle A, Lİ, L; (1287 a) cāma yaĥla / yaĥla cāma Lİ; (1287 b) ĥūt-ı / ĥub-ı Lİ, L, E1, A, H, BV; (1289 b) irişdi / irişdirdi Lİ; (1290

a) tef ü / zülf ü Lİ; (1290 b) ider / idi A; (1291 a) mey ü / mey-i BV, Lİ; (1291 b) hâtemüñ / hâtemün Lİ; (1293 a) tâze-veş / nâme-veş L, A, Lİ, tâbe-veş BV, V; (1293 b) mîvenüñ / mîvenün Lİ; (1294a) şerer-bâr / şere-nâr H; (1295 a) tâb / âb A, Lİ, H; (1298 b) cüy-ı / cüyüñ L, A, cüy-ı ıssı şular / ıssı şular döker Lİ; (1300 b) anuñ / anun Lİ, pâre-i / bâde-i A; 1305. beyit A'da yoktur; (1305 a) püştine / süstine AE, süste L, germî-i / germî V; (1305 b) çehende / cehende AE, E2, Lİ; (1306 a) hûte eger / eger hûte A; (1308 b) gür-veş / küre-veş A, H, Lİ, L; 1309. beyit AE'de 1308'den öncedir; (1309 a) gâhî bārānı / tāk-ı ālîsi A, L, t̄aremüñ / t̄aremün Lİ; (1309 b) ʿālemüñ / ʿālemün Lİ; (1311 b) üstünde / üzre V, Lİ, L, hâkistere / şu hâkistere Lİ; (1312 a) mihirden / mühreden L, âheni / âteşi A; (1313 a) şanma / şuffe Lİ; (1313 b) şāl / sāl Lİ; (1316 a) bâhūr-ı / yâhūd AE, fiken / efken V; başlık A, Lİ ve L'de yoktur; rüy-ı gül ü/ rüy u gül-i BV, H; (1318 b) kendin / kendüñ Lİ; (1320 a) tağıtdı / tağıtdı Lİ, la^l-günı / la^l-gün V, AE; (1320 b) şan / şaň Lİ; (1321 a) gülşenüñ / gülşenün Lİ; ((1321 b) süsenüñ / süsenün Lİ; (1322 b) gülbün-i / gülbünün Lİ; (1323 a) ayrı / ayru V, AE, E1; (1323 b) rüzgāruñ / rüzgārun Lİ; (1324 b) gelüp / gelür AE, A, V, H, E1, Lİ, L, dürd ü mül / dürd-i mül E1, L, Lİ, BV; (1325 a) şarşaruñ / şarşarun Lİ; (1325 b) güllerüñ / güllerüñ Lİ; (1326 a) ola mı / olalı A, Lİ, BV; 1326. beyit L'de yoktur; (1329 a) ciger / çeker V, L, E1, E2, AE, gülün / gülün Lİ; (1330 a) düşüp / düşer Lİ, berg-i / bād-ı AE, Lİ; (1331 a) ferş-i / berg-i A, berg-i / ferş-i A, şecer / seher Lİ, çemen L, zerd-i zerd ü BV; (1333 b) anuñ çün / anuñ hün L, anuñçün Lİ; (1334 b) şemle fırkına / fırkına şemle BV; 1334. beytin 2. mısraı A ve L'de “Siyeh ton giyinmiş anuñ çün bu zâg”; (1335 a) reng-i / reng ü A; (1335 b) zāra / zere A, L; (1337 b) hün-ı / h̄āb-ı AE, A, H, āb-ı Lİ; h̄azān / h̄arāb V; 1337. beyit L'de yoktur; (1338 b) yer yer / bir yer Lİ; (1340 b) hāl-kār-ı / gilgār-ı V; (1341 a) nem kapdı / kapdı AE; (1343 a) sür / süz A, şun BV; (1345 b) kılsun / kılsu V; Rubāʿī'de h̄andān / nālān A; Rubāʿī'de bilürin / bilürüm AE, Lİ, BV; başlık A, Lİ ve L'de yoktur; (1346 a) ter / serd Lİ; (1348 b) ola / ile AE; (1349 a) pür-yağ / pür-nem AE, A, L; (1350 b) bir püšte-i / bir müşte-i BV, Lİ, E1, E2, R, H; (1350 b) tonup / donup Lİ; (1352 b) tonup / donup Lİ; (1353 a) püşteler / teşneler Lİ, L, pür / bir, E2, Lİ; (1354 a) nice / nicesin A, L; (1354 b) birbirini / ser yirini çün A; 1354. beyit A'da yoktur; 1356. beytin 1. mısraı L'da “yapup kırtopun” şeklindedir; L'de 1356. beytin 2. mısraının yerine 1357. beytin 2. mısraı yazılıdır, 1357. beytin ilk mısraı da yoktur; (1359 a) çün / cüy-ı AE, hüb Lİ, çüb V; (1359 a) k̄and / bend A; (1360 a) bī-āb / mey āb Lİ, L; (1361 b) tonup / donup Lİ, deryāyı şahrā / şahrāyı deryā Lİ; (1362 a) cüy / āb Lİ; (1362 b) tīga / aña A, L; (1364 b) dībā / dünyā AE, H, R, BV, E1, V; (1365 a) mihrüñ / mihrün Lİ; (1366 b) ışıtmadan / ışıtmadın V, Lİ; (1369 b) bīni / burnı A; (1371 a) idüp / ide Lİ; (1371 b) lerze-nāk / zehr-nāk A, neşve-nāk H; (1372 a) rind-i / rinde V; Lİ'de 1372. beyit 1373'den sonradır; (1374 b) mest-i / mest ü Lİ; Rubāʿī'de āb-ı hevā / ıışq u hevā Lİ, idüp / kılpup H, AE, E2, L, BV, R,

bezmi müzāb / bezm-i fenā A, V, bezl-i fenā H; başlık A, Lİ ve L'de yoktur, H ve BV'de fenā-yı dehr şeklidir; (1376 b) sipihrūñ / sipihrün Lİ, fenā / şafā A; (1378 a) mehin de / sipihrün Lİ, tükenmekde / dükenmekde V; (1379 b) şatıldı / şınıldı Lİ; (1380 b) müyü / levni A; (1381 b) dār-ı / zār-ı A; (1382 a) cihān / çehān V, zamān Lİ; (1382 b) fem-i ħumda / ħum-ı Cemde AE; (1383 a) °ömrü / °ömre AE; BV, V, A, H, E1, L; (1384 b) Cemüñ / Cemün Lİ; (1386 a) dönse / dönseydi A, L, Lİ; (1386 b) döğünmekde / öğünmekde Lİ, döğünmegedür V; (1387 b) hece / ħāce Lİ, içe BV, ħice V, levhında / levhından AE; (1388 a) bir pīrdür / bir şīşdür V, Lİ; (1389 a) fersüde / fersüd-ı V, E2; (1389 b) anuñ / anun Lİ; (1390 b) tūran / duran Lİ; (1391 a) çoğ / çoğ V, AE, R, BV, A, E1, E2; (1393 a) anuñ / anun Lİ; * Dökünd biçiminde yazılan bu kelimenin tam karşılığını bulamadık. Tarama Sözlüğü'nde döğündü (dalga) anlamında bir kelime vardır; (1397 a) cām-ı dil / cān u dil AE; Rubā°ide kuvvet-i / bāde-i A, za°f ile / luḫf ile, ṭayanmaz / dayanmaz Lİ, şun / şun Lİ; başlık A, Lİ, E1 ve E2'de yoktur. (1401 a) tūlon / doluñ Lİ; bī-sükūn / pūr-sükūn A; (1402 a) göñülden / göñülde Lİ, L, göñüldür BV, H, E1; (1402 b) eyleyüp / eyleye Lİ; (1403 a) tolar / tola A, dola L, Lİ; (1404 a) başlar / tāblar A; (1404 b) bālā / lāle A, revān / dilān BV; (1405 b) virür / vir H, ħālī / ħāleti H, cānī L; (1405 b) çāh-ı simāh-ı AE; 1407. beyit Lİ'de yoktur; (1409 a) yoğ / yoğ Lİ, rü-riyā / rüy-nümā A; (1409 b) değil / göñül Lİ; (1412 a) tūrma / durma Lİ; (1403 b) gibidür / kebūd V; (1413 a) ħandān / nālān AE; 1413. beyit L'de yoktur; (1414 b) çatlar / cānī A; (1415 a) göñülden o āzāde / göñüldür o āvāre AE, H, E2, göñüldür ol āzāde Lİ; (1415 b) kadem / °adem A; (1418 a) kim göre / gösterür Lİ; (1419 a) tıynetī / tıyne-i BV; (1421 a) °ışık-ı / °ışkı V, E2, BV, AE; Rubā°ide gül-i ma°nāya / ma°nāya V, sāğar / şarāb A; başlık A, Lİ ve L'de yoktur; (1422 b) sūz-ı °ışık / °ışık °ışık V, BV, E1, E2, H, A, R, L, AE; (1424 b) iç ol / iç A; (1427 a) şīr-i / şevk-ı Lİ, 1424 A'da yoktur; (1428 a) dilā / dile A, V, Lİ, H; (1429 a) girānī-i / girānī vü A, H; (1431 b) döne / döner A; (1432 a) mürde / yerde V, E2; (1434 b) virür / vire AE, BV, L, dağdağa fikrūñe / fikrūñe dağdağa A; (1435 b) var / var ü AE; (1436 a) kām / dil kām A; (1437 b) ħelvā / ħevā AE; (1439 a) bī-kefş / bī-naqş A, Lİ, L; (1439 b) gūy-ı çarĥa / çarĥa A, urur / uzar Lİ, pūşt ü pā / pūşt-i pā V, E2; (1441 b) bī-ħuş / medħuş Lİ; (1442 a) yoldan / yolda A, E1, Lİ, H, L; (1442 b) unutmāsın / untumaya Lİ; (1444 b) çerāğı / çerāğ-ı H, Lİ; 1444. beyit A'da yoktur; (1446 b) ħum-ħāne-i / mey-ħāne-i A; (1447 b) nārī nūr / nār u nūr Lİ; (1448 a) birinüñ / bir bütün V, H, BV, R, AE, her bütün L; (1449 a) °aşıkı / °aşıq-ı V, R, E1, E2; (1451 a) bāğ-ı / nār-ı A; (1451 b) anuñçün / anuñçün Lİ; (1452 b) çarĥı / çarĥ-ı A, Lİ, gerdende / gerdūnda A; (1453 a) genc-i nāyāb / şehri pūr-tāb A, dürr-i nāyāb Lİ; (1454 b) hep tīr-i / şemşīr-i A, H; (1455 a) cān / dil A; (1455 b) tīr / mīr A; (1456 a) işti°āl / iştiğāl L, V; (1456 b) ile / eyleye L; (1457 a) nāra / zere L; (1459 b) tūrmağa / durmağā Lİ; (1463 a) āvāre / yolda A, meyde / meyden AE, A, H, BV; (1463 b) anda / andan A; (1466 a) şekki

/ °ışkı A; 1466. beytin 2. mısraı AE, A, H ve E2’de şöyledir: İder bir avuc hâki cām-ı şafâ; 1466. beyit Lİ’de yoktur; 1467. beyit A ve L’de yoktur; (1468 a) şu sâgar ki / ne âyîne Lİ; (1469 a) bu meyden / bundan L, A, H, Lİ, BV, E2; (1470 a) meyüñ / meyün Lİ; (1461 b) tut / tut Lİ, tıyurma / duyurma Lİ; (1471 b) anı / anı anı Lİ; (1473 a) nesīmī-veş / şīr-veş A; (1473 b) çıkarmasun / çıkarsun V, A, H, L.; (1474 a) sehv-i / feth-i A, L, lisān / lebān Lİ; (1476 a) virür / viren A; (1477 a) nağme bī-şavt / nağmeyi şavt L; (1477 b) nābı / cāmı AE, bī-cām ü / al A, bī-cām ü / al cāmı H; (1480 a) ola / olsa AE; Rubā’ide mest-i / mest ü A; başlık Lİ ve L’de yoktur; (1485 b) miştar-ı / satır-ı A, miştar ü Lİ; (1488 b) kim hem-ser / kim hem-sār AE, BV; (1488 a) nazmumuñ / nazmuñ V, maẓmumun Lİ; (1488 b) şahş ü / şahş-ı Lİ, H; 81489 a) vecd ü / vecd-i Lİ; (1491 a) ide / ider BV, Lİ; (1491 b) ḥasedden / şadefden A, L; (1492b) zuhūr / zahir AE, V; (1494 b) Revānīnūñ / Revānīnün Lİ; (1510 a) şarşar-güzār / şarşar-mişāl Lİ; (1512 a) baña da / gerde-i A, L; (1513 a) tutup / tutup Lİ, kilik ile / taḥ’umla / A, L; (1514 a) dilā / dili AE, (1514 b) da’vāyı / sevdāyı AE, BV, A, Lİ, L, E1, ğavġāyı H; (1514 b) gözet / gözle A, V, E1, BV, L, eyle Lİ; (1515 b) meyüñ / meyün Lİ; (1516 a) tūalum / tūalum Lİ; (1516 b) tarḥ-ı resm / resm-i tarḥ AE, tarḥ-ı / şurāḥ-ı BV, idenüñdür / idenüñdür Lİ; (1517 a) cām-ı / cāy-ı A, L; (1518 a) meyüñ / meyün Lİ, her / bir A; (1518 b) ne gördüm ki / ne gūne daḥi A, L, gör ne ki Lİ; ; (1519 b) merşiye / merşiye-i A; (1520 b) itdügi / itdigi Lİ; (1522 a) bunuñ / bunun Lİ, miştarla / minzarla Lİ; (1523 a) baht / taht V, E2; (1524 b) zebān / zenān AE, Lİ, H, E1, BV, L; (1526 a) mu’ciz / baḥr-ı A, nesak / sebak Lİ; (1528 b) birinüñ / birinün Lİ; (1529 a) şafā / şadā A; (1530 a) ricām / ricā AE; (1531 a) toḫunmaya / dokunmaya Lİ; (1522 b) tel / til Lİ; (1533 a) olmasa / olmaya A; (1533 b) oḫutmaya / oḫunmaya AE, E1, H, A; 81534 a) iseñ / isen Lİ; (1535 b) anuñ / ney-i A, Lİ, L, E1, H; (1537 a) cāhilüñ / cāhilün Lİ; (1537 b) uymaya / uymayan A, bāḫluñ / bāḫlun Lİ; (1538 a) idüp / ide R, A; 1539. beyit A ve L’de yoktur; Rubā’ide emelde / elemde A, Lİ; Rubā’ide şad-beyābān-ı / ḥadd-i bī-pāyān-ı A; başlık L ve Lİ’de yoktur, V’de ḫasīmiyyāt şeklindedir; (1544 b) mest / şikest Lİ; (1545 b) bostān-ı / seyyān-ı Lİ; (1547 a) temennā be-şām / temennā-yı A, be-şām u / be-şām-ı Lİ; (1548 a) bülbül / bülbül ü A; (1548 b) be-°ışk-ı / be-°ışk u AE, Lİ; (1550 b) feraḥ / tarḥ Lİ; (1552 a) va’d-i / va’d ü AE, Lİ, H, E1, E2, L; (1556 b) k’ola / kıla Lİ; başlık V’de itmām-ı be-sūḥan, H ve E1’de itmām-ı sūḥan, A’da da itmām-ı sūḥan muḥliş-i du’ā şeklindedir; L, BV ve Lİ’de başlık yoktur; (1558 a) °ışkuñla / °afvuñla A, L; (1558 b) eyle / itme A; (1559 b) rişteyi / rişte-i A, H, L, sübḫa-i / sübḫayı Lİ, pīr-i / tīr-i Lİ; (1559 b) pīr-i °ışk / tīr-i °ışk Lİ, H; (1564 a) da’vāya / da’vāma Lİ, virüp / vir A; 1565. beyit BV’de yoktur, H, L ve Lİ’de 1566’dan sonradır; (1566 b) bed-mest-i / bed-mest ü A; (1567 b) ol ki / oldur Lİ..

SONUÇ

17. yüzyılın mesnevi alanındaki en önemli şairi olan Nev'î-zâde Atâyî'nin *Sâkînâme* mesnevisi, mesnevi alanında Türklerin Acemlerden geri olmadığını ispat için yazılan ve içkiden, sakiden, çeşitli musiki aletlerinden, meyhaneden ve meyhaneye ait ögelerden söz eden bir eserdir. Atâyî, bu eserinde söz konusu ögeleri bir araya getirerek başarılı bir sanat ürünü ortaya koymuş; oldukça gerçekçi ve başarılı betimleme ve ifadelerle, içkinin ve içki âlemlerinin havasını okuyucuya yansıtmıştır.

Atâyî, zaman zaman gerçek anlamıyla içki ve içki âlemlerine ait ögelerin betimlemelerini yapmış; ancak aşkın anlatıldığı bölümde:

Reh-i °aşıkândur benüm gitdigim
Bu meydür saña vaşfını itdigim (1424)

beytiyle sözünü ettiği şarabın aşk şarabı olduğunu açıkça ifade etmiştir. Güçlü bir mutasavvıf şair olduğunu söyleyemeceğimiz, ancak tasavvufla ilgisinin olduğunu bildiğimiz Atâyî'nin bu sözlerinden ve mesnevîde zaman zaman geçen tasavvufî düşünce ve hayallerden yola çıkarak *Sâkînâme*'nin tasavvufî bir mesnevi olduğunu ifade edebiliriz. Çünkü, aksi bir düşünce şairin ifadelerinde samimiyet arama anlamına gelecektir. Mesnevîde belli bir tarikatın kavram ve kaidelerinin sistematik bir biçimde ortaya konmaması veya bir tarikata ait kavram veya kaidelere doğrudan atıf yapılmaması, o mesnevinin tasavvufî bir eser olmadığı sonucunu doğurmaz. Çünkü Atâyî, benzer bir yöntemi *Nefhatü'l-Ezhâr* mesnevisinde de kullanmıştır. *Nefhatü'l-Ezhâr*'da, zaman zaman toplum ahlakına aykırı davranışları içeren hikâyeler anlatan şair, bu hikâyelerin sonunda, "Âkıl edepsizden edeb öğrenir"³⁰ atasözünden yola çıkarak kötünün ve kötülüğün akıbetini gösterip, iyiye yönlendirme niyetinde olduğunu ifade etmiştir. Bütün bunları yaparken de tasavvuf perdesinin altına sığınmıştır. *Sâkînâme*'yi ise, *içki ve içki âlemlerine ait ögelerin gerçekçi bir dille anlatıldığı ve tasavvufî düşünce yapısının hakim olduğu bir mesnevi* şeklinde tanımlamanın daha uygun bir ifade olacağı kanaatindeyiz.

³⁰ Bu ifade *Nefhatü'l-Ezhâr*'da aynen geçmektedir.

Sâkînâme'de anlatılan konular, sadece içki ve içki âlemleriyle sınırlı değildir. Pek çok mesnevi gibi tevhîd, münâcaât, na't, mi'râc gibi bölümlerle başlayan mesnevide dönemin büyüklerine övgü geleneğine de uyulmuştur. Atâyî, mesneviyi sunmayı düşündüğü II. Osman'ın Balkanlardan geçerek Lehistan'a yaptığı sefere eserin hacmi düşünüldüğünde önemli sayılabilecek ölçüde bir yer ayırmıştır. Bu açıdan eser, tarihî bir vesika konumundadır. Boğaz ve Hisar'ın anlatıldığı bölüm, dönemin İstanbul eğlence ve gündelik hayatını yansıtması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Dönemin musikî kültüründen izler taşıyan bölüm ise, musikî kültürümüzle iştilal edenler için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Sonuç olarak şunları söylemek istiyoruz: Edebiyatımızdaki yenilik ve yerlilik arayışlarının yoğun olarak görüldüğü 17. yüzyılda kalame alınan *Sâkînâme*, Doğu edebiyatlarının ortak olarak kullandıkları içki ve içki âlemlerine ait öğeleri, orijinal ifade ve betimlemelerle ele almış; Doğu edebiyatlarına ait olayları ve yerleri tercih etmeyerek Boğaz'ı, Hisar'ı ve II. Osman'ın savaşlarını anlatmış; böylece de kendisinden sonra yetişecek şairlere millî ve yerli ürünler ortaya konulabileceğinin ipuçlarını göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan. 1990. **Türkçe'nin Gücü**, İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ömer Asım. 1993. **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**. c. 1-2. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayınları.
- Arslan, Mehmet. 2003. **Aynî Sâkînâme**. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Canım, Rıdvan. 1998. **Türk Edebiyatında Sâkînâmeler ve İşretnâme**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çetin, Nihad. 1973. **Eski Arap Şiiri**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit. 1997. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, CEM. 1983. **Yeni Tarama Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gibb, E. J. Wilkinson. 1999. **Osmanlı Şiir Tarihi**. (Çev: Ali ÇAVUŞOĞLU). c.2. Ankara: Akçağ Yayınları
- Gölpınarlı, Abdülbaki. 1977. **Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri**. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Hammer, Josep Von Purgstall. 1992. **Büyük Osmanlı Tarihi**, (Haz: Mümin Çevik, Erol Kılıç). c. 4. İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- İsmail Belig 1999. **Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr**. (Haz: Abdulkerim Abdulkadiroğlu). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Kafzâde Fâizî. **Zübdetü'l-Eş'âr**, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü, Numara: 2726.
- Karacan, Turgut. 1997. **Alaaddin Sabit Divanı**. Samsun: Pasifik Yayınları.
- , 1990. **Derename Mesnevisi**. Sivas: Dilek Matbası.
- , 1974. **Heft-hân Mesnevisi**. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Karahan, Abdülkadir. 1980. **Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

-----, 1993. “Nev’î-zâde Atâyî”. **İslam Ansiklopedisi**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Karaköse, Saadet. 1994. “Nev’î-zâde Atâyî Divanı, Kısmi Tahlil-Metin”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.

Komasyon. 2000. **İmla Kılavuzu**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kortantamer, Tunca. 1997. **Nev’î-zâde Atâyî ve Hamsesi**, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

-----, 1993. “17. Yüzyıl Şâiri Atâyî’nin Hamse’sinde Osmanlı İmparatorluğu’nun Görüntüsü”. **Eski Türk Edebiyatı Makaleler**, Ankara: Akçağ Yayınları. 89-150.

Köprülü, Fuad. 1966. “Millî Edebiyat Cereyânının İlk Mübeşşirleri.” **Edebiyat Araştırmaları**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. 370-392.

Kuzubaş, Muhammet. 2005. “Nefhatü’l-Ezhâr’da Deyimler”. **Türk Kültürü Dergisi**. Kasım-Aralık Sayısı. 336-348.

-----, 2005. **Atâyî’nin Nefhatü’l-Ezhâr Mesnevisi**. Samsun: Deniz Kültür.

Levend, Agâh Sırrı. 1988. **Türk Edebiyatı Tarihi-1**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Mehmed Tahir (Bursalı). 1971. **Osmanlı Müellifleri**. c.3. İstanbul: Meral Yayınları.

Nev’î-zâde Atâyî, **Zeyl-i Siyer-i Veysî**. Ali Emirî Efendi (Millet Ktb.) No: 352/1.

Olgun, İbrahim; Draşan, Cemşit. 2005. **Farsça-Türkçe Sözlük**. Ankara: Murat Kitabevi.

Onay, Ahmet Talay. 1992. **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Öztuna, Yılmaz. 1983. **Büyük Türkiye Tarihi**, c. 5. İstanbul: Ötüken Yayınevi.

Pakalın, Mehmet Zeki. 1993. **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**. İstanbul. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Peçevî. 1992. **Peçevî Târîhi**. (Haz: Bekir Sıtkı BAYKAL). Mersin: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Rıza Edirnevî, **Tezkiretü’ş-Şu’ârâ**. Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Bölümü. Numara: 3539.

Riyâzî, **Riyâzü’ş-Şu’ârâ**, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Bölümü. No: 314.

Safâyî. 2005: **Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü’l-Âsâr Min Fevâ’idi’l-Eş’âr)**. (Haz: Pervin Çapan). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Sami, Şemseddin. 1989. **Kâmûs-ı Türkî**. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Sarı, Mevlüt. (?). **Arapça-Türkçe Lügat**. İstanbul: Bahar Yayınevi.

Toptaş, Mahmut. 1991. **Arapça-Türkçe / Türkçe- Arapça Lügat**. İstanbul: Cantaş Yayıncılık.

Tuman, Nail. 1961. **Türkçe Hamseler Katalogu**. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.

Tülbendçi, Feridun Fazıl. 1997. **Atasözleri ve Deyimler**. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı. 1995. **Osmanlı Tarihi**, c. 3. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Üzgör, Tahir. 1983. **Edebiyat Bilgileri**. İstanbul: Veli Yayınları.

Yegin, Abdullah. 1975. **Yeni Lûgat**. İstanbul: Nurten Ofset.

Yelten, Muhammet. 1989. “Nev’î-zâde Atâyî’nini Sohbetü’l-Ebkâr’ı ve İçindeki Atasözleri ve Deyimler”. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 171-191

-----, 1998. **Sohbetü’l-Ebkâr**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.